

وقف لله تعالى

شرح متن

الدروس المهمة لعامة الأمة

شهرى كتيبى

وانه گرنگه كان

بؤ تيكرائى نومسنت

المؤلف : الامام عبدالعزيز بن عبدالله بن باز
الشارح: الشيخ هيثم بن جميل بن سرحان

نووسينى: پيشهوا عبدالعزيز بن عبدالله بن باز
رافه كردنى : شيخ هيثم بن جميل بن سرحان

شهرى كتيبى وانه گرنگه كان بؤ تيكرائى نومسنت

نووسينى: پيشهوا عبدالعزيز بن عبدالله بن باز

شرح متن

الدروس المهمة لعامة الأمة

Email: islamtorrent@gmail.com

site: www.saarhan.net

site: www.attasseel-alelmi.net/ar/

هسنگان
www.attasseel-alelmi.net

وانه گرنځه كان
بو تيكرپاي نوممهت

وانه گر نگه کان بو تیگر ایما نوهمهت

نوسینی: عبدالعزیز بن عبدالله بن باز
رافه کردنی: هیثم بن محمد جمیل سرحان

به ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان

راقه‌ی پیشه‌کی نوسهر

شه‌یخی پیشه‌وا (عبدالعزیز بن عبدالله بن باز) – رحمه‌تی
خوای لی بیّت – ده‌فهرمویت :

به ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان

سو پاس و ستایش بۆ په‌روه‌دگاری جیهانیان، وه دواروژ و
ده‌رئه‌نجام ته‌نها بۆ خو‌پاریزانه، وه سه‌لات و سه‌لام له‌سه‌ر
به‌نده و نی‌ردراوی خو‌ی پی‌غهمبه‌رمان (محمد) و له‌سه‌ر هه‌موو
ئال و هاوه‌لانی بیّت .

أما بعد ...

ئه‌مه چه‌ند باسیکی کورته ده‌رباره‌ی روونکردنه‌وه‌ی هه‌ندی
له‌وه‌ی که‌وا پی‌ویسته‌ خه‌لکی به‌ گشتی بی‌زانن ده‌رباره‌ی دینی
ئیسلام، وه ناوم لی ناوه (وانه گرنگه‌کان بۆ تیکرای ئوممه‌ت) .
وه داوا له‌ خوا ده‌که‌م سوودی بۆ موسلمانان هه‌بیّت و لی‌م قبول
بکات، هه‌ر خو‌ی به‌خشنده و میهره‌بانه.

عبدالعزیز بن عبدالله بن باز

بۆ (وانه گرنکه‌کان) ده‌خوینین ؟

چونکه گرنکه هه‌روه‌کو نوسه‌ر ناوی لیناوه و هه‌روه‌ها زانایان ئامۆژگاریان به‌ خویندنه‌وه‌ی کردووه.

ئه‌گه‌ر که‌سیک بلایت : به‌لی ئه‌وه گرنکه به‌لام بۆ عه‌وامی خه‌لکیه و منیش قوتابی زانستم ، پله‌ی من له پله‌ی خه‌لکی عه‌وام به‌رزتره !

وه‌لام : پرسپاری لی ده‌که‌ین چی تیدایه ؟ ئه‌گه‌ر نه‌یزانی ئه‌وا عه‌وامی خه‌لکی له‌و باشترن ، وه‌ پیویسته قوتابی خۆی به‌ که‌م بزانیته و خۆی به‌ زل نه‌زانیته به‌رانبه‌ر به‌ زانسته و زانایان ، وه‌ له‌سه‌ر ریگی زانا ره‌بانییه‌کان پروات .

وه‌ له‌ (صحیح البخاری) دا هاتوو : مواهید فه‌رموویه‌تی : که‌سی شه‌رمۆک و خۆبه‌زل زان فی‌ری زانسته نابن .

(وانه گرنکه‌کان) چی تیدایه ؟

۱. ریگی پیشینه‌ چاکه‌کان له‌ گه‌ل قورئاندا له‌ خویندنه‌وه‌ و له‌به‌رکردن و تی‌پامان و کارکردن .

۲. روونکردنه‌وه‌ی ئیسلام و ئیمان و ئیحسان و ته‌وحید و به‌شه‌کانی شیرک .

۳. روونکردنه‌وه‌ی نوێژ .

۴. روونکردنه‌وه‌ی ده‌ستنوێژ .

۵. خۆپازاندنه‌وه‌ به‌ ره‌وشته شه‌رعیه‌کان و ده‌ستگرتن به‌ ئادابه ئیسلامیه‌کانه‌وه .

۶. وریاکردنه‌وه‌ له‌ شیرک و جو‌ره‌کانی سه‌رپیچی .

۷. ئاماده‌کردنی جه‌نازه و نوێژکردن له‌سه‌ری و به‌ خاک سپاردنی .

زانیان بۆ نویسنه‌کانیان به (به‌سمه‌له) (۱) ده‌ست پێ ده‌که‌ن ؟

وانه‌ی یه‌که‌م

سوره‌تی (الفاتحة) و سوره‌ته کورته‌کان .

سوره‌تی (الفاتحة) و ئه‌وه‌ی ده‌توانریت له سوره‌ته کورته‌کان ، له سوره‌تی (الزلزلة) تاوه‌کو سوره‌تی (الناس) ، خویندنه‌وه‌ی و چاککردنی خویندنه‌وه‌ی و له‌به‌رکردنی و راقه‌کردنی ئه‌وه‌ی بیویسته لی‌ی تی بگه‌ین .

روونکردنه‌وه :

بیویسته هه‌موو روژیک - هه‌روه‌کو حالی پیشینه‌کان - ده ئایه‌ت له‌به‌ر بکات له گه‌ل خویندنه‌وه‌ی راقه‌که‌ی له ته‌فسیریکی کورته‌کراوه ، وه‌کو ته‌فسیری (ابن سعدي) - ره‌حمه‌تی خوای لی بیته - و پشت به‌ستن به خوای گه‌وره له‌سه‌ر کارکردن پیی .

قوتابی زانست به چی ته‌فسیریکی ده‌ست پی ده‌کات ؟

ئامۆژگاری قوتابی زانست ده‌کریت به ته‌فسیری (تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المئان) ده‌ست پی بکات له نویسنی شه‌یخ (عبدالرحمن بن ناصرالسعدي) - ره‌حمه‌تی خوای لی بیته و خوای گه‌وره لی خۆش بیته - .

بو ؟

به‌شه‌کانی خه‌لکی له گه‌ل قورئاندا چه‌ندن ؟

خه‌لکی به‌رانبه‌ر به قورئان بوونه‌ته سی به‌شه‌وه ،
دوو لا و ناوه‌ندیک :

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴾ الفرقان: ۳۰ واته : پیغه‌مبه‌ر گوتی: ئە‌ی په‌روه‌ردگاری من! بیگومان-وه‌ک خۆت ئاگاداریی قه‌وم و هۆزه‌که‌م وازیان له‌م قورئانه هیناوه‌پشتگوئیان خست و به‌دوایا نه‌چوون و لیبی دوور که‌وته‌وه!!^(۱). وه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : ﴿إِنَّ مِنْ ضُضِّيءٍ هَذَا قَوْمًا يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ ، يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدْعُونَ أَهْلَ الْأَوْثَانِ ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ، لئن أنا أدركتهم لأقتلنهم قتل عاد) ، واته : له نه‌وه و ره‌چه‌له‌کی ئە‌م کابرایه که‌سانیک دهرده‌چن قورئان ده‌خویننه‌وه که‌چی له قورگیان تیپه‌ر نابیت ، موسلمانان ده‌کوژن و وازی له بت په‌رستان ده‌هینن ، له ئیسلام دهرده‌چن هه‌روه‌کو چۆن تیر له که‌وانه‌که‌ی دهرده‌چیت ، ئە‌گه‌ر من به‌وان بگه‌م ئە‌وان هه‌موویان ده‌کوژم هه‌روه‌کو کوشتنی عاد (واته : هه‌روه‌کو چۆن خوای گه‌وره هه‌موویانی له‌ناوبرد له یه‌ک کاتدا) .

(۱) ته‌فسیری (رامان) مامۆستا ئە‌حمه‌دی کاکه‌ محمود .

گوئبژیریک له ته‌فسیری

(تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان)

له نویسنی زانای پایه‌دار (عبدالرحمن السعدی) - رحمه‌تی خوی ئی
بیٔت- و چهند پرسیاریک له‌سه‌ری .

ته‌فسیری سوره‌تی (الفاتحة) ئه‌ویش سوره‌تیکی (مه‌کی)یه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ① الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ② الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ ③ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤
أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑦ ﴿ الفاتحة: ۱ - ۷

۱- واته : به هه‌موو ناویکی به‌رز و بالای خوا ده‌ست پی ده‌که‌م ،
چونکه وشه‌ی (اسم) ناویکی تاکی (مضاف) ه ، بۆیه هه‌موو ناوه
به‌رز و بالاکان ده‌گریته‌وه ، (الله) : ئه‌و که‌سه‌یه که په‌رستراوه و
شایه‌نی ئه‌وه‌یه به‌ تاک دابنریت له په‌رستندا ، له‌به‌ر ئه‌و هه‌موو
صیفاته خوداوه‌ندییه‌ی وه‌صف کراوه ، ئه‌ویش هه‌موو صیفات
ته‌واو و که‌مالن ، ﴿ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾ : دوو ناون ده‌لاله‌ت ده‌که‌ن
له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که خوی گه‌وره خاوه‌نی رحمه‌تیکی فراوانی
مه‌زنه که هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه ، وه هه‌موو زیندووویه‌کی
گرتووه‌ته‌وه ، وه خوی گه‌وره بۆ خۆپاریزه‌کانی نوسیویه‌تی
ئه‌وانه‌ی شوینی پی‌غه‌مبه‌ران و نیردراوانی که‌وتوون ، جا
ئه‌وانه رحمه‌تیکی ره‌هایان بۆ هه‌یه ، وه جگه له‌وانیش له‌و
رحمه‌ته پشکیکیان بۆ هه‌یه .

ئه‌وه‌ش بزانه که‌وا له بنه‌ماکانی پیشینی ئه‌م ئوممه‌ته و

پیش‌ه‌وایانی که یه‌کده‌نگن له‌سه‌ری : باوه‌پوونه به‌ ناوه‌کانی
 خوی گه‌وره و صیفات‌ه‌کانی و نه‌حکامه‌کانی صیفات‌ه‌کان،
 بو نمونه : باوه‌پیان وایه که‌وا نه‌و (رحمن رحیم) ه‌خاوه‌نی
 ره‌حمه‌تیکه که پی‌ی وه‌صف‌کراوه و په‌یوه‌سته به‌ ره‌حم
 پی‌کراوه‌که‌وه ، جا هه‌موو نیعمه‌ته‌کان شوینه‌وارن له‌ شوینه‌واری
 ره‌حمه‌ته‌که‌ی ، ئا به‌م شیوه له‌ هه‌موو ناوه‌کانی تردا .

ده‌رباره‌ی (العظیم) ده‌گوتریت : نه‌و خودایه زانایه و عه‌لیمه
 خاونی زانست زانیارییه‌و هه‌موو شتی‌ک ده‌زانیت ، (قدیر) ه
 خاوه‌نی توانایه‌که که توانای هه‌موو شتیکی هه‌یه .

۲- ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ ﴾ : بریتیه له‌ ستایش کردنی خوی گه‌وره به
 هه‌موو صیفات‌تیکی که‌ماله‌وه ، وه به‌ هه‌موو کرداره‌کانی که له
 نیوان فه‌زل و دادپه‌روه‌ریدا ده‌خولیت‌ه‌وه ، جا هه‌موو سوپاس و
 ستایش‌تیکی کامل بو نه‌وه له‌ هه‌موو روویه‌که‌وه .

۳- ﴿ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ الرَّبِّ : په‌روه‌ده‌کاری هه‌موو جیهانیانه
 به‌ دروست کردنیان - نه‌وانه‌ش بریتین له‌ هه‌موو شتی‌ک جگه
 له‌ خوی گه‌وره- وه هه‌موو ئامرازه‌کانی بو ئاماده کردوون ،
 وه چه‌ندین نیعمه‌تی مه‌زنی به‌سه‌ریاندا رژاندووه ، که‌وا نه‌گه‌ر
 له‌ ده‌ستیان بجیت نامینن و له‌ ناوده‌چن ، جا هه‌ر نیعمه‌تیکیان
 هه‌یه نه‌وا ته‌نها له‌ خوداوه‌یه .

وه په‌روه‌ده‌کردنی خوی گه‌وره بو دروست‌کراوه‌کانی دوو
 جو‌ره ، گشتی و تایبه‌تی .

جا نه‌وه‌ی که گشتیه بریتیه له‌ دروست‌کردنی دروست‌کراوه‌کان
 و رۆزی دانیان و رینمویی کردنیان له‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی نه‌وانی
 تیدایه له‌ مانه‌وه‌یان له‌ دونیادا .

وه تایبه‌ته‌که بریتیه له‌ په‌روه‌ده‌کردنی خو‌شه‌ویستانی خو‌ی ،

جا له‌سه‌ر ئیمان په‌روه‌رده‌یان ده‌کات ، وه ته‌وفیق‌یان ده‌دات
 بۆی و کاملی ده‌کات ، وه هه‌موو کۆسپ و ریگره‌یه‌کان له نیوان
 ئه‌وان و خۆی و هه‌ر هۆکاره‌یک ببه‌تته هۆی دوورخسته‌نه‌وه‌یان
 ئه‌وا لێیان دوور ده‌خاته‌وه ، وه حه‌قیقه‌ته‌که‌شی بره‌تییه له:
 په‌روه‌رده‌کردنی ته‌وفیق بۆ هه‌موو خه‌یره‌یک و پاراستنی له
 هه‌موو خراپه‌یه‌ک ، وه ره‌نگه ئه‌م مانایه نه‌هینی ئه‌وه به‌یت که‌وا
 زۆربه‌ی نزا و پارانه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ران به (الرب) په‌روه‌رده‌گارا.
 به‌یت ، چونکه هه‌موو داواکانیان له ژێر په‌روه‌رده‌کردنی تایبه‌تدا
 جێی ده‌به‌تته‌وه ، جا ئه‌و ئایه‌ته ﴿ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ ده‌لاله‌ت
 ده‌کات له‌سه‌ر به‌تا‌کدانانی خۆی گه‌وره به‌دروسته‌کردن و
 به‌ریوه‌بردن و نعه‌مه‌ته‌کان و که‌مالی بێ نیازی و ته‌واوی
 هه‌ژاری و پێویستی هه‌موو جیهانیان بۆ لای ئه‌و به هه‌موو
 شیوه‌یه‌ک و له هه‌موو روویه‌که‌وه .

٤- ﴿ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾ المالک : ئه‌و که‌سه‌یه که به‌صیفه‌تی
 (مَلِك) پادشا وه‌صف ده‌کریت که له شوینه‌واره‌کانی ئه‌وه‌یه :
 فه‌رمان ده‌کات و نه‌هی ده‌کات ، وه پاداشت و سزا ده‌دات ، وه له
 ده‌سه‌لاته‌که‌یدا به هه‌موو جووره‌کانی ره‌فتارکردن ره‌فتار ده‌کات ،
 وه وشه‌ی (مَلِك) ی داوه‌ته پال (يَوْمِ الدِّينِ) که ئه‌وه‌یش روژی
 قیامه‌ته ، چونکه له‌و روژهدا خه‌لکی پاداشتی کرده‌وه‌کانی خۆیان
 وه‌رده‌گرنه‌وه چاکه به‌چاکه و خراپه به‌خراپه ، چونکه له‌و
 روژهدا که‌مالی مو‌لکی خۆی گه‌وره و دادپه‌روه‌ری و حه‌کمه‌تی
 و بچران و نه‌مانی مو‌لکی دروستکراوه‌کان بۆ خه‌لکی روون
 ده‌به‌تته‌وه به‌روونیه‌کی ته‌واو ، ته‌نانه‌ت له‌و روژهدا پادشاکان
 و ژێرده‌سته‌کان و به‌نده و ئازاده‌کان تیا‌یدا یه‌کسان ده‌بنه‌وه ،
 هه‌موان ملکه‌چی مه‌زنی و عه‌زه‌تی ئه‌ون و چاوه‌پروانی ئه‌وه‌ن

جه‌زایان بداته‌وه و ئومیدی پادداشته‌که‌ی ده‌که‌ن و له‌ سزاکه‌ی ده‌ترسن، بۆیه‌ به‌ تاییه‌ت باسی کردووه‌و ناوی هیناوه، ئە‌گه‌ر نا‌ئە‌و خاوه‌نی رۆژی قیامه‌ت و رۆژه‌کانی تریشه .

۵- مه‌به‌ست له‌ : ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ واته‌ : ته‌نها تۆ تاییه‌ت ده‌که‌ین به‌ په‌رستن و په‌ناگرتن، چونکه‌ پێش‌خستنی (معمول)ه‌که‌^(۱) سوودی‌حه‌صر ده‌گه‌یه‌نیت‌ئە‌ویش‌بریتییه‌له‌ سه‌لماندنی‌حوکه‌ه‌باسکراوه‌که‌یه‌و نه‌فیکردنه‌له‌جگه‌له‌ ئە‌و، هه‌روه‌کو ئە‌وه‌یه‌بلێت : ئیمه‌ته‌نها تۆ‌ده‌په‌رستین‌و جگه‌له‌ تۆ‌ناپه‌رستین، وه‌په‌نا‌به‌تۆ‌ده‌گرین‌و په‌نا‌به‌جگه‌له‌ تۆ‌ناگرین، وه‌پێش‌خستنی‌په‌رستن‌به‌سه‌ر‌په‌ناگرتندا له‌باس‌و‌بابه‌تی‌پێش‌خستنی‌گشتییه‌به‌سه‌ر‌تاییه‌تیدا، وه‌ئە‌ویش‌له‌به‌ر‌بایه‌خدان‌به‌حه‌قی‌خوای‌گه‌وره‌به‌سه‌ر‌حه‌قی‌به‌نده‌کانیدا .

وه‌په‌رستن : (ناویکی‌کۆکه‌ره‌وه‌یه‌بۆ‌هه‌موو‌ئە‌وه‌ی‌خوای‌گه‌وره‌خۆشی‌ده‌وێت‌و‌پێی‌رازییه‌له‌کرده‌وه‌و‌گفتاره‌کان، ئاشکرا‌و‌په‌نه‌نه‌کان) .

وه‌په‌ناگرتن : (پشت‌به‌ستنه‌به‌خوای‌گه‌وره‌له‌به‌ده‌ست‌هینانی‌سوودبه‌خشه‌کان‌و‌دوورخستنه‌وه‌ی‌زیانبه‌خشه‌کان، له‌گه‌ڵ‌بوونی‌متمانه‌یه‌کی‌ته‌واو‌پێی‌له‌به‌ده‌سته‌هینانیدا) .

وه‌هه‌ستان‌به‌ئە‌نجامدانی‌خواپه‌رستی‌و‌په‌ناگرتن‌پێی‌بریتییه‌له‌هۆکاری‌به‌ده‌سته‌هینانی‌به‌خته‌وه‌ری‌هه‌تاهه‌تایی‌و‌رزگاربوون‌له‌هه‌موو‌خراپه‌کان،‌جا‌هیچ‌ریگایه‌ک‌نییه‌بۆ‌ده‌ربازبوون‌ئیلا‌به‌هه‌ستان‌به‌و‌دوو‌کاره‌نه‌بیت،‌وه‌به‌و‌په‌رستنه‌ده‌گوتریت‌په‌رستن‌ئە‌گه‌ر‌هاتوو‌له‌پێغه‌مبه‌ری

(۱) واته‌ : پێش‌خستنی (مفعول‌به‌) (ایاک) و‌دواخستنی (فعل‌و‌فاعل)ه‌که‌که‌ (نعبد)ه‌.

خوداوه (ﷺ) وه‌رگیرابیت و مه‌به‌ست لی‌ی ته‌نها خوا بیت، جا به‌ئهم دوو کاره ده‌بیته په‌رستن، وه باسکردنی په‌ناگرتن له پاش په‌رستن هه‌رچه‌نده به‌شیکه له‌و چونکه به‌نده له هه‌موو په‌رستنه‌کانیدا پی‌ویستی به‌ په‌ناگرتن به‌ خوای گه‌وره هه‌یه، چونکه ئه‌گه‌ر خوای گه‌وره یارمه‌تی نه‌دات ئه‌وا ناتوانیت ئه‌و کارانه ئه‌نجام بدات، له جیبه‌جی کردنی فه‌رمانه‌کان و دوورکه‌وتنه‌وه له نه‌هی کراوه‌کان، ئه‌مجار خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی:

۶- ﴿ اٰهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ﴾ : واته: ریگمان نیشان بده و ری‌نموییمان بکه و ته‌وفیقمان بده بو ری‌گای راست، که ری‌گایه‌کی روون و ئاشکرایه، ئه‌و که‌سه‌ی له‌سه‌ری ب‌روات ده‌یگه‌یه‌نیته خوا و به‌هه‌شته‌که‌ی، ئه‌ویش ناسینی حه‌ق و کارکردنه پی‌ی، بو‌یه ری‌نموییمان بکه بو‌سه‌ر ری‌گاکه، وه ری‌نموییمان بکه له‌سه‌ر ری‌گاکه، جا ری‌نمویی بو‌ری‌گاکه ده‌سنگرتنه به‌ دینی ئیسلامه‌وه و وازه‌یتانه له دینه‌کانی تر، وه ری‌نمویی له‌سه‌ر ری‌گاکه ری‌نمویی هه‌موو ورده‌کارییه‌کانی دینه‌که ده‌گریته‌وه له زانست و کرداره‌کان، جا ئه‌م پارانه‌وه‌یه له کوکه‌ره‌وه‌ترین و سوودبه‌خشته‌ترین پارانه‌وه‌یه بو‌به‌نده، بو‌یه واجیب کراوه له‌سه‌ر مروّف که‌وا له هه‌موو رکاته‌کانی نو‌یژه‌کانیدا ئه‌م دوعایه بکات له‌به‌ر پی‌ویست بوونی پی‌ی، وه ئه‌م ری‌گا راسته ئه‌و ری‌گایه‌یه که:

۷- ﴿ صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ﴾ له پی‌غه‌مبه‌ران و صدیقه‌کان و شه‌هیده‌کان و پیاوچاکان، ﴿ غَيْرِ ﴾ ری‌گای ﴿ الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ ﴾ ئه‌وانه‌ی که حه‌قیان ناسی و وازیان لی هی‌نا وه‌کو جوله‌که و نمونه‌ی ئه‌وانه، وه نه‌ک

ریگی **﴿الضَّالِّينَ﴾** ئەوانه‌ی وازیان له‌ه‌حق هینا له‌سه‌ر نه‌فامی وه‌کو گاوره‌کان و نمونه‌ی ئەوان . جا ئەم سووره‌ته له‌گه‌ل ئەوه‌ی سووره‌تیکی کورته هینده‌ی بابه‌تی گرنگی تیدایه که هیچ سووره‌تیک له‌سووره‌ته‌کانی تری قورئان ئەوه‌ی تیدا نیه‌، ئەوه‌تا هه‌رسی جو‌ره‌که‌ی ته‌وحیدی تیدایه : ته‌وحیدی په‌روه‌ردگاریه‌تی (الربوبية) له‌و ئایه‌ته‌وه وه‌رده‌گیریت که ده‌فه‌رمویت : **﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾** وه‌ته‌وحیدی خوداوه‌ندی (الإلهية) – ئەویش بریتیه له‌به‌تاکدانانی خوای گه‌وره له‌په‌رستندا – له‌و وشه‌یه‌وه وه‌رده‌گیریت که ده‌فه‌رمویت (الله) و له‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رمویت : **﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾** هه‌روه‌ها ته‌وحیدی ناو و صیفا‌ته‌کانی تیدایه (الأسماء والصفات) – ئەویش بریتیه له‌سه‌لماندنی صیفا‌تی که‌مال و ته‌واو بو‌خوای گه‌وره ئەوانه‌ی بو‌خوی سه‌لماندوویه‌تی و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) سه‌لماندوویه‌تی به‌بی هیچ له‌کارخستنیکی و لی‌کچوونیک و شو‌به‌اندنیک – وه‌ئوه‌ی ده‌لاله‌تی بو‌ده‌کات ئەو وشه‌یه‌یه که ده‌فه‌رمویت : **﴿الْحَمْدُ﴾** هه‌روه‌کو له‌پیشدا باسکرا .

هه‌روه‌ها سه‌لماندنی پیغه‌مبه‌رایه‌تی له‌خو‌گرتوو له‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رمویت : **﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾** چونکه ئەوه هه‌رگیز به‌بی په‌یام نابیت .

هه‌روه‌ها سه‌لماندنی سزای کرده‌وه‌کانی تیدایه له‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رمویت : **﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾** وه‌سزا به‌دادپه‌روه‌ری ده‌بیت ، چونکه **﴿الدِّينِ﴾** مانای سزایه به‌دادپه‌روه‌ری .

هه‌روه‌ها سه‌لماندنی قه‌ده‌ری له‌خو‌گرتوو ، وه‌به‌نده‌بکه‌ری راسته‌قینه‌یه به‌جیاواز له‌گه‌ل گرووی قه‌ده‌ری و جه‌برییه‌کاندا

به‌لکو وه‌لامی هه‌موو ئه‌هلی بیدعه و گومراییی تیادایه له‌و
ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رموویت : ﴿ **أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** ﴾ چونکه
ئه‌وه ناسینی حه‌قه و کارکردنه پیی ، وه هه‌موو بیدعه‌کاریک و
گومرایه‌ک جیاوازه له‌وه‌دا .

هه‌روه‌ها ئیخلاصی دینی بو‌ خوا‌ی گه‌وره‌ی تیادایه به‌ په‌رستن
و په‌ناگرتن له‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رموویت : ﴿ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ**
سَتَعْبُدُ ﴾ . بو‌یه سوپاس و ستایش بو‌ په‌روه‌ردگاری
جیهانیان .

ته‌فسیری (آیه‌ الکرسی)

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷻ) هه‌والی پیداوین که‌وا ئەم ئایه‌ته‌ مه‌زنترین ئایه‌ته‌کانی قورئانه، له‌به‌ر بوونی ئەو هه‌موو مانای ته‌و‌حید و مه‌زنی و فراوانی صیفات‌ه‌کانی خ‌وای گه‌وره‌ی تیدایه، جا هه‌والی پیداوین که‌ ئەو ﴿ اللَّهُ ﴾ یه‌ که‌ هه‌موو مانا‌کانی خوداوه‌ندی‌تی هه‌یه، وه‌ هیچ که‌سیک شایه‌نی خوداوه‌ندی‌تی و په‌رستن نییه‌ ئیلا ئەو نه‌بی‌ت، وه‌ خوداوه‌ندی‌تی جگه‌ ئەو و په‌رستنی جگه‌ له‌ ئەو پوچه‌له، هه‌روه‌ها ئەو ﴿ الْحَيُّ ﴾ یه‌ که‌ هه‌موو مانا‌کانی زیندوویی کاملی هه‌یه له‌ بیستن و بینین و توانا و ئیراده و جگه‌ له‌وانه له‌ صیفات‌ه‌ زاتییه‌کان، هه‌روه‌ها ئەو ﴿ الْقَيُّومُ ﴾ هه‌موو صیفات‌ه‌ کردارییه‌کان له‌ خ‌و ده‌گری‌ت چونکه‌ ئەو (القیوم) واته‌ خ‌وی به‌ هه‌موو کاره‌کان هه‌لده‌ستی و بی‌نیازه له‌ هه‌موو دروستکراوه‌کان، وه‌ هه‌ستاوه به‌ هیتانه‌ دی هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کان و مانه‌وه‌دیان و کۆمه‌کی کردوون به‌ هه‌موو پیداو‌یستی‌ه‌ک که‌ پیوستیان پییه‌تی بو‌ بوون و

مانه‌وه‌یان، وه له بهر که‌مالی زیندووییه‌تی و قه‌یومیه‌تی ئه‌و
 خواجه **﴿ لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ ﴾** واته: خه‌ونه‌وچکه **﴿ وَلَا نَوْمٌ ﴾** چونکه
 خه‌ونه‌وچکه و خه‌ولیکه‌وتن توشی دروستکاره‌وه‌کان ده‌بیّت که
 توشی لاوازی و بی‌توانایی و هه‌لوه‌شان ده‌بن، وه توشی
 که‌سیک نابیّت که خاوه‌نی مه‌زنی و ده‌سه‌لآت و شکۆمه‌ندی
 بیّت، وه هه‌والی داوه که‌وا ئه‌و خاوه‌نی هه‌موو ئه‌وه‌ی له
 ئاسمانه‌کان و زه‌ویدان، هه‌مویان به‌نده‌ی خوان و کۆیله‌ی
 ئه‌ون هیچ که‌سیک له‌وان له‌م سنووره‌ ده‌رنانچن **﴿ إِنَّ كُلَّ
 مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴾** ^(۱) مریم: ۹۳، جا ئه‌و
 خاوه‌نی هه‌موو مولکه‌کانه و هه‌ر ئه‌و خاوه‌نی صیفاتی مولک و
 ته‌صه‌روف و سولتان و ده‌سه‌لآت، وه له بهر ته‌واوی مولکه‌که‌ی
 هیچ که‌سیک **﴿ يَشْفَعُ عِنْدَهُ ﴾** هیچ که‌سیک شه‌فاعه‌تی لاناكات
﴿ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ جا هه‌موو خاوه‌ن پایه‌کان و شه‌فاعه‌تکاره‌کان
 به‌نده‌ی ئه‌ون و مولکی ئه‌ون ناتوانن هیچ شه‌فاعه‌تیک بکه‌ن
 تاوه‌کو ئه‌و مؤله‌تیا ن پێ نه‌دات **﴿ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾** ^(۲) الزمر: ۴۴، وه خوی گه‌وره ئیزن به‌ هیچ
 که‌سیک نادات شه‌فاعه‌ت بکات ئیلا له که‌سیک رازی بووبیّت وه
 له هیچ شتیکی رازی نابیّت ئیلا یه‌کتاپه‌رستی و شوینکه‌وتنی
 پیغه‌مبه‌رانی نه‌بیّت، جا هه‌رکه‌سیک ئه‌م صیفاتانه‌ی تیدا نه‌بیّت
 ئه‌وا هیچ پشکیکی له شه‌فاعه‌تدا نییه، ئه‌مجار هه‌والی داوه
 ده‌رباره‌ی زانسته‌ فراوانه‌که‌ی که هه‌موو شتیکی گرتوه‌ته‌وه،

(۱) به‌راستی هه‌رچی له‌ناو ئاسمانه‌کان و زه‌ویدایه سه‌رجه‌م هه‌موو به‌ به‌ندیتی و
 خولامه‌تی دینه لای په‌روه‌ردگاری به‌خشه‌رو و ملکه‌چی ده‌بن. (ته‌فسیری رامان)
 (۲) بلی: لیپوردن و به‌خشین و تکاو شه‌فاعه‌ت سه‌رله‌به‌ر ته‌نها بۆ خواجه، هیچ
 که‌سیکی دیکه شتیکی به‌ ده‌ست نیه خاوه‌نیتی ئاسمانه‌کان و زه‌وی هه‌ر بۆ ئه‌وه.
 (ته‌فسیری رامان)

هه‌موو ئه‌وه‌ی له‌ به‌ر ده‌ستی دروستکراوه‌کاندا‌یه ده‌یزانیت له‌ کاروباری ئاینده‌یان که‌ کۆتایی نییه‌ ﴿وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ له‌ کاروباری رابوردویان که‌ سنوری نییه‌، وه‌ هیچ شتیکی لی‌ ناشاردریته‌وه‌ ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾^(۱) غافر: ۱۹، وه‌ هیچ یه‌کێک له‌ دروستکراوه‌کان ده‌وره‌ی زاست و زانیاری خوای گه‌وره‌ ناده‌ن ﴿إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ له‌وانه‌، ئه‌ویش ئه‌و زانیارییه‌ شه‌رعی و قه‌ده‌ریانه‌یه‌، ئه‌ویش به‌شیکی زۆر که‌مه‌ که‌ له‌ زانست و زانیارییه‌کانی خوادا بزر ده‌بن، هه‌روه‌کو شه‌اره‌زاترین که‌س ده‌رباره‌ی فه‌رموویانه‌ که‌ ئه‌وانیش پی‌خه‌مبه‌ران و فریشته‌کانن: ﴿سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا﴾^(۲) البقرة: ۳۲.

ئه‌مجار ده‌رباره‌ی مه‌زنی و شکۆمه‌ندی خۆی هه‌والی پێداوین که‌وا کورسیه‌که‌ی ته‌واوی ئاسمانه‌کان و زه‌وی داگرتوو، وه‌ خوای گه‌وره‌ هه‌مووی پاراستوو و هه‌موو ئه‌وانه‌ی تییدا‌یه له‌ جیهانییه‌کان له‌ ریگای ئه‌و هۆکار و سیسته‌مانه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌ بۆ دروستکراوه‌کان دایناوه‌، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا پاراستنی هه‌ردوو (واته‌: ئاسمانه‌کان و زه‌وی) لای ئه‌و قورس نین له‌به‌ر که‌مالی مه‌زنی و توانا و فراوانی دانایی له‌ ئه‌حکامه‌کاندا، ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ﴾ -به‌رزه‌- به‌ زاتی خۆی به‌ سه‌ر هه‌موو دروستکراوه‌کانیدا، هه‌ر ئه‌ویش به‌رزه‌ به‌ مه‌زنی صیفاته‌کانی، هه‌ر ئه‌ویش به‌رزه‌و زال بووه‌ به‌سه‌ر دروستکراوه‌کاندا، وه‌هه‌موو بوونه‌روه‌کان ملکه‌چی ئه‌ون و شته‌ ئه‌سته‌م و گرانه‌کان بۆی هاتنه‌ چۆک و گه‌ردن که‌شه‌کان

(۱) ئه‌و خوایه‌ هه‌میشه‌ به‌چاوه‌ خیانه‌تکاره‌کان- به‌رامبه‌ر به‌ ناهه‌رمانی خۆی- ده‌زانیت و به‌وه‌ش سینه‌کان هه‌شاری ده‌ده‌ن (ته‌فسیری رامان)

(۲) ئه‌وانیش گوتیان: تۆ پاک و بی‌خه‌وشی، ئێمه‌ هیچ زانیارییه‌کمان نیه‌، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی خۆت فیرت کردبین. (ته‌فسیری رامان)

زه‌لیلی به‌رده‌ستی ئەو بوون ﴿ الْعَظِيمُ ﴾ کۆکه‌ره‌وه‌ی هه‌موو
 صیفات‌ی مه‌زنی و ده‌سه‌لات و شکۆمه‌ندی و گه‌وره‌یی ، ئەوه‌ی
 که خۆشه‌ویستی دلانه و رۆحه‌کان به مه‌زنی ده‌زانن ، وه هه‌موو
 عاریفان ده‌زانن که‌وا مه‌زنی هه‌موو شتێک هه‌رچه‌نده مه‌زن
 بیټ ئەوا له‌به‌ر یه‌ک هه‌لده‌وه‌شینه‌وه و نامینن به‌رانبه‌ر به
 مه‌زنیټی خوای به‌رز و مه‌زن.

جا ئایه‌تیک که ئەم هه‌موو مانایانه له خۆ بگریت که له
 شکۆمه‌ندترین ماناکانه به‌راستی شایه‌نی ئەوه‌یه بیټه
 مه‌زنترین ئایه‌ته‌کانی قورئان ، وه شایه‌نی ئەوه‌یه هه‌رکه‌سیک
 خویندی‌هوه به تیرامان و تیگه‌یشتنه‌وه که‌وا دلێ پر بیټ له
 دلنیایی و یه‌قین و عیرفان و ئیمان ، وه به‌و کاره‌ی پارێزراو
 بیټ له خراپه‌ی شه‌یتان.

ته‌فسیری سوره‌تی ﴿ الزلزلة ﴾ ئه‌وه‌یش
سوره‌تیکی (مه‌ده‌نی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ
الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ إِنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾
يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْنَاءًا لِيُرَوْا أَعْمَلَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾ ﴾

(۱-۲) خوای گه‌وره‌هه‌والی ئه‌و روداوانه‌ده‌دات که له‌رؤژی
قیامه‌تدا روو‌ده‌ده‌ن، وه‌زه‌وی دیته‌له‌رزه‌وبه‌توندی
ده‌هه‌ژیت و ده‌له‌ریته‌وه‌تاوه‌کو هه‌موو‌نیشانه‌و هیم‌ا
خانویه‌کی له‌سه‌ر ده‌که‌ویت، چیاکان خاپوور‌ده‌بن، گرد و
ته‌پۆلکه‌کان یه‌کسان و راست‌ده‌بنه‌وه‌له‌گه‌ل‌زه‌وییه‌که‌دا،
شوینه‌که‌شیان ده‌کاته‌ده‌شتیکی ساف و پان و کاک‌ی به‌کاک‌ی،
وه‌ک‌ه‌ر هیچی تیا‌نه‌بووبی، هیچ‌خواری‌ی و نارپکی و
به‌رزی و نزمی تیا‌نابینی، هه‌مووی یه‌ک‌پارچه‌ئه‌بیته‌وه،
﴿ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴾ واته: ئه‌وه‌ی له‌ناو‌سکیدایه‌له
کانزا و مردووه‌کان - ده‌ریده‌هینی و فری‌ده‌داته‌ده‌روه-.
۳- ﴿ وَقَالَ الْإِنْسَانُ ﴾: کاتی ئه‌وه‌ی توشی‌ده‌بیت‌له‌و‌کاروباره
مه‌زنه‌(چونکه‌ئه‌و‌کاره‌به‌مه‌زن‌ده‌زانیت) ﴿ مَا لَهَا ﴾ واته: چی
شتیک‌توشی‌بووه‌؟!
۴-۵ ﴿ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ ﴾ زه‌وی ﴿ أَخْبَارَهَا ﴾ واته: شایه‌تی‌ده‌دات

له سهر ئهوانهی له سهر پشتی چاکه و خراپه‌یان کردوو، چونکه زه‌ویش یه‌کێکه له‌و شایه‌تانه‌ی که شایه‌تی له‌سهر کرداری به‌نده‌کان دهن، چونکه: ﴿يَاۤرَبَّكَ اَوْحٰی لَهَا﴾ واته: ئه‌و فه‌رمانی پیکردوو بو ئه‌وه‌ی هه‌وآل بدات ده‌رباره‌ی ئه‌و کردارانه‌ی له‌سهری ئه‌نجام دراوان، بو‌یه ئه‌ویش سه‌رپێچی فه‌رمانه‌که‌ی ناکات.

٦- ﴿يَوْمَئِذٍ يَصَّدُرُ النَّاسُ﴾ له مه‌وقیفی قیامه‌ت (کاتی خوای گه‌وره داوه‌ری ده‌کات له نێوانیاندا) ﴿اَشْنَانًا﴾ چه‌ند کۆمه‌لیکی جیا جیا (جیاوازان) ﴿لِيُرَوَّا۟ اَعْمَلَهُمْ﴾ واته: بو ئه‌وه‌ی ئه‌و کارانه‌ی ئه‌وان کردوو‌یانه خوای گه‌وره پێشانیان بدات له چاک و خراپه، وه پاداشت و سزا پاشه‌که‌وت کراوه‌که‌یان ببینن.

٧-٨- ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ ﴿٨﴾ ئه‌مه‌ش گشتگیره هه‌موو چاکه و خراپه‌یه‌ک ده‌گرێته‌وه، چونکه ئه‌گه‌ر هاتوو به ئه‌ندازه‌ی ده‌نکه وردیله‌یه‌کی بینی که که‌مترین شته‌و پاداشتی له‌سهر ده‌دریته‌وه جا ئه‌وه‌ی له‌سه‌ره‌وه‌ی ئه‌وه بیته‌ ئه‌وا له پێشتر و شایسته‌تره، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحَضَّرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُۥٓ اَمَدًا بَعِيدًا﴾ ﴿١﴾، آل عمران: ٣٠ ﴿وَوَجَدُوا۟ مَا عَمِلُوا۟ حَاضِرًا﴾ ﴿٢﴾ الکهف: ٤٩، ئه‌مه‌ش هاندانی تێدایه بو ئه‌نجامدانی چاکه

(١) بترسن له‌و روژه‌ی که هه‌موو که‌سێک هه‌ر چاکه‌یه‌کی کردبیت! دۆسیه‌و په‌روه‌نده‌ی بو‌کراوه‌و ده‌بیبینی و پێی دلخۆش نه‌بیت 'هه‌رکارێکی خراپه‌ی کردبیت' دیسان ده‌بیبینی و ئاوات خوازه که له‌نێوان خۆیی و کاره خراپه‌کانیدا مه‌وداو ماوه‌یه‌کی زۆر دوور ببوایه‌و هه‌رچاوی پێ نه‌که‌وتبا. (ته‌فسیری راما‌ن).

(٢) ئه‌وسا پاداشتی کارو کرده‌وه‌کانی خۆیان به‌ حازری ده‌ببینن ووه‌ری ده‌گرن

هه‌رچه‌نده که‌میش بی‌ت، وه ترساندن‌ی تیدایه له ئە‌نجامدانی خرایه هه‌رچه‌نده که‌میش بی‌ت .

ته‌فسیری سووره‌تی (العادیات) ئە‌ه‌ویش
سووره‌تیکی (مه‌کی) یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَدِيَّتِ ضَبْحًا ① فَاَلْمُورِبَتِ قَدْحًا ② فَاَلْمُعِيرَتِ صُبْحًا ③ فَاَثْرَنَ بِهِ
نَقْعًا ④ فَوْسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ⑤ اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ⑥ وَاِنَّهُ عَلَي
ذٰلِكَ لَشٰهِيْدٌ ⑦ وَاِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيْدٌ ⑧ ﴿١٠﴾ اَفَلَا يَعْلَمُ اِذَا بُعِثِرَ
مَا فِي الْقُبُوْرِ ⑨ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُوْرِ ⑩ اِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيْرٌ
﴿١١﴾

١- خوای گه‌وره سوویندی خواردوو به ئە‌سپ له‌به‌ر بوونی چه‌ندین نیشانه‌و ئایه‌تی ئاشکراو رو‌شن و نیعمه‌ته روونه‌کانی که‌وا ئاشکرایه لای هه‌موو خه‌لکی، هه‌روه‌ها سوویندی خواردوو پێی له‌ حاله‌تیکیدا که‌ هیچ گیانداریکی تر تیایدا به‌شدار نییه، ده‌فه‌رمووت: ﴿وَالْعَدِيَّتِ ضَبْحًا﴾ واته: ئە‌و ئە‌سپانه‌ی که‌ به‌ تاو غارده‌ده‌ن به‌ غاردانیکی توند و به‌ هیز که‌ ده‌نگیکی لێ‌وه ده‌رده‌چیت، ده‌نگی هه‌ناسه‌یه‌تی که‌ له‌ سنگیه‌وه ده‌رده‌چیت

(ته‌فسیری رامان)

له کاتی توندی تاودان و غاردانیدا .

۲- ﴿ فَالْمُورِبَاتِ ﴾ به سمه‌کانی کاتی به‌سه‌ر به‌رده‌کاندا دده‌ن
﴿ قَدَحًا ﴾ ره‌قی و هیژی سمه‌کانیان بریسکه‌ی ناگر ده‌کاته‌وه
کاتی غارده‌ده‌ن .

۳- ﴿ فَالْمُعِيرَاتِ ﴾ به‌سه‌ر دوژمندا ﴿ صَبْحًا ﴾ ئەمه‌ش زۆر جار وا
ده‌بیئت ، که‌وا هی‌رش و په‌لامار به‌ به‌یانیان ده‌بیئت .

۴-۵- ﴿ فَأَثَرْنَ بِهِ ﴾ واته : به‌ هو‌ی غاردان و هی‌رش‌یانه‌وه
﴿ نَقَعًا ﴾ واته : ته‌پ و توژ ﴿ فَوَسَطْنَ بِهِ ﴾ واته : به‌ سواره‌که‌یانه‌وه
﴿ جَمْعًا ﴾ واته : ده‌چنه‌ ناوراستی ئەو دوژمنانه‌ی که‌ هی‌رش‌یانه
کردووته‌ سه‌ر .

۶- ئەوه‌ی سو‌یندی له‌سه‌ر ده‌خوات ئەو ئایه‌ته‌یه‌ که‌ ده‌فه‌رمو‌یئت :
﴿ إِنَّ الْأَنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴾ واته : ری‌گره‌ له‌ چاکه‌کردن که‌ هی
خوایه‌ به‌ سه‌ریه‌وه ، جا سروشتی مرو‌ف وایه‌ که‌ نه‌فسه‌که‌ی
ری‌گه‌ی پی‌ نادات به‌ ئە‌نجامدانی ئەو مافانه‌ی له‌سه‌ریه‌تی و
به‌ ته‌واوی جی‌ به‌ جیی بکات ، به‌ لکو سروشتی ئەو ته‌مبه‌لی
و ری‌گری کردنه‌ له‌ ئە‌نجامدانی ئەوه‌ی له‌ سه‌ریه‌تی له‌ مافه
دارایی و جه‌سته‌یه‌کان ، ئیلا ئەو که‌سه‌ی نه‌بیئت که‌ خوای
گه‌وره‌ هیدایه‌تی داوه‌ و له‌م وه‌صفه‌ ده‌رچوو بو‌ وه‌صفی ری‌گه‌دان
به‌ ئە‌نجامدانی مافه‌کان .

۷- ﴿ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴾ واته : مرو‌ف خو‌ی شایه‌ته‌ و باش
ده‌زانیت ده‌رباره‌ی نه‌فسی خو‌ی له‌ ری‌گری کردن و ناشکوری
کردن که‌چی نکو‌لی و ئینکاری لی‌ ناکات ، چونکه‌ ئەوه‌ کاریکی
روون و ئاشکرایه ، وه‌ ره‌نگه‌ راناوه‌که‌^(۱) بگه‌رپه‌ته‌وه‌ بو‌ خوای
گه‌وره‌ ، واته : به‌نده‌ ری‌گره‌ بو‌ ئە‌نجامدانی چاکه‌که‌کردن بو‌
خو‌اکه‌ی ، وه‌ خوای گه‌وره‌ش شایه‌ته‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ ، جا له‌مه‌دا

(۱) مه‌به‌ستی راناوی (ه‌اء)ه‌که‌ی له‌ وشه‌ی (وا‌نه) .

هه‌ره‌شه‌یه‌کی توندی تئدایه بۆ ئەو که‌سانه‌ی که ریگرن له ئە‌نجامدانی چاکه بۆ خوایه‌که‌یان به‌وه‌ی خوا‌ی گه‌وره‌شایه‌ته به‌سه‌ریه‌وه .

۸- ﴿ وَإِنَّهُ ﴾ واته : مرۆف ﴿ لِحُبِّ الْخَيْرِ ﴾ واته : سه‌روه‌ت و سامان ﴿ لَشَدِيدٍ ﴾ واته : زۆر سامانه‌که‌ی خو‌ش ده‌وئیت ، وه ئەو خو‌شویسته‌ی بۆ سامانه‌که‌ی وای لیکردوو‌ه واز له‌و مافانه‌ به‌ئینی که واجیبه به‌سه‌ریه‌وه ، هه‌زو ئاره‌زووی نه‌فسی خو‌ی پێش‌رازی بوونی خوا‌ی خسته‌وه ، هه‌موو ئەو کارانه چونکه بیر له‌م دونیایه ده‌کاته‌وه و بی‌ئاگا بووه ده‌رباره‌ی دوارۆژ .

۹-۱۰- بۆیه خوا‌ی گه‌وره‌هانمان ده‌دات بۆ ترسان له‌رۆژی قیامه‌ت و ده‌فه‌رموئیت : ﴿ أَفَلَا يَعْلَمُ ﴾ واته : ئایه ئەم که‌سه له‌خۆباییه نازانیت ﴿ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴾ واته : خوا‌ی گه‌وره‌مردوو‌ه‌کان له‌گۆره‌کانیان ده‌رده‌هینیت بۆ زیندوو‌بونه‌وه و هه‌شر کردنیان ، ﴿ وَحِصْلَ مَا فِي الصُّدُورِ ﴾ ئەوه‌ی له‌سینگه‌کاندا شاراو‌ه بوو له‌چاکه و خراپه هه‌موو ئاشکراو روون بوویه‌وه ، جا چیتر ئەوه‌ی نه‌ئینی بوو ئاشکرا بوو ، ئەوه‌ی په‌نه‌ان بوو ده‌رکه‌وت ، وه به‌به‌رچاوی دروستکراوه‌کانه‌وه ئەنجامی کاره‌کانیان ده‌رکه‌وت و ئاشکرا بوو .

۱۱- ﴿ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴾ واته : ئاگای له‌کاره ئاشکراو په‌نه‌انه‌کانیان هه‌یه ، شاراو‌ه و دیاره‌کان ، وه پاداشتیان ده‌داته‌وه له‌سه‌ری ، وه ئاگابوونی به‌وان له‌و رۆژهدا تایبه‌ت کردوو‌ه هه‌رچه‌نده ئەو ئاگاداری ئەوانه له‌هه‌موو کاتی‌کدا ، چونکه مه‌به‌ست له‌م پاداشته له‌سه‌ر کرده‌وه‌کان ، سه‌رچاوه‌ی زانست و ئاگای خواوه‌گرتوو‌ه .

ته‌فسیری سوره‌تی (القارعة) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ الْقَارِعَةُ ۱ ﴾ مَا الْقَارِعَةُ ۲ ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ۳ ﴾ يَوْمَ يَكُونُ
النَّاسُ كَأَلْفَرَاشٍ الْمَبْثُوثِ ۴ ﴿ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ
الْمَنْفُوشِ ۵ ﴿ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۶ ﴿ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ
۷ ﴿ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۸ ﴿ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۹ ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا
هِيَ ۱۰ ﴿ نَارٌ حَامِيَةٌ ۱۱ ﴿﴾

۱-۳- ﴿ الْقَارِعَةُ ﴾ یه‌کیکه له ناوه‌کانی روژی قیامه‌ت، به‌و
ناوه‌وه ناو‌نراوه چونکه خه‌لکی راده‌چه‌له‌کینیی و بی‌زاریان
ده‌کات به‌ هوئی ترس‌ناکییه‌که‌یه‌وه، جا کاره‌که‌ی زور مه‌زن و
گه‌وره‌یه، ﴿ مَا الْقَارِعَةُ ۲ ﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿﴾

۴- ﴿ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ ﴾ له‌به‌ر توندی ترس و بیمه‌که‌ی
﴿ كَأَلْفَرَاشٍ الْمَبْثُوثِ ﴾ واته: هه‌روه‌کو کولله‌ی بلاو‌که
ده‌چن به‌یه‌کدا، وه (الفراش) برتییه له‌و گیاندارانه‌ی که به
شه‌و دین و ده‌چن به‌یه‌کدا و نازانن بو‌ کوی برؤن، ئه‌گه‌ر
له‌وکاته‌دا ئاگریکیان بو‌ بکریته‌وه به‌ره‌و لای دهرؤن له‌به‌ر
که‌می تیگه‌یشتنیان، جا ئه‌مه‌ حالی خه‌لکی خاوه‌ن عه‌قله .

۵- به‌لام شاخه‌ ره‌ق و بی‌ ئاگا‌کان ئه‌وا ﴿ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴾
واته: وه‌کو خوری شیکراوه که به‌ لاوازی ماونه‌ته‌وه به‌ هوئی
که‌مترین (با) وه‌به‌ ئاسمان‌داین و ده‌چن، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت:

﴿ وَرَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَمَادًا وَهِيَ تَمْرٌ مَرَّ السَّحَابِ ﴾^(۱) النمل: ۸۸ ئەمجار

له پاش ئەوه به بادا ده‌چن و هیچی لی نامینیت تاکو ببینریت ، جا ئەو کاته ته‌رازووه‌کان داده‌نرین و خه‌لکی ده‌بنه دوو به‌شه‌وه : به‌ختیاره‌کان و به‌دبه‌خته‌کان .

۶-۷- ﴿ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴾ واته : چاکه‌کانی زال بوو به‌سه‌ر خراپه‌کانیدا ، ﴿ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴾ له به‌هه‌شتی به‌ریندا (خوشگوزران ده‌بییت).

۸-۱۱/ ﴿ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴾ به‌وه‌ی که هینده چاکه‌ی نه‌بییت به‌رگه‌ی خراپه‌کانی بگرییت ، ﴿ فَأَمَّهُ هَكَوِيَةً ﴾ واته : ده‌رئه‌نجام و دالده‌ی ئاگر ده‌بییت که یه‌کیک له ناوه‌کانی (الهاویة)یه ، هینده په‌یوه‌ست ده‌بن به یه‌که‌وه هه‌روه‌کو دایکی ده‌بییت بۆی ، خوی گه‌وره ده‌فه‌رموییت : ﴿ إِنَّكَ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴾^(۲) الفرقان ۶۵ ، وه ده‌لین : ماناکه‌ی ئەوه‌یه : می‌شکی ده‌که‌ویته ناو ئاگره‌وه ، واته : به‌سه‌ردا فری ده‌دریته ناو ئاگره‌وه ، ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴾ ئەمه‌ش به مه‌زن راگرتنی کاروباره‌که‌یه‌تی ، ئەمجار ته‌فسیری کردووه و فه‌رموویه‌تی : ﴿ نَارُ حَامِيَةٍ ﴾ واته : گه‌رمایه‌که‌ی توند و زۆره ، گه‌رمی ئەو ئاگره له گه‌رمی ئاگری دنیا به‌هه‌فتا جار زیاتره ، داوا له خوا ده‌که‌ین له‌و ئاگره بمانپاریزی .

(۱) له‌کاتی نه‌فخه‌ی یه‌که‌مدا تو کیه‌وه‌کان ئەبینی وا ده‌زانیت وه‌ستاون و ناجولین و ته‌کان ناده‌ن و 'وه‌ک جاران تابتن' که‌چی وه‌ک هه‌ور به‌توندی دین و ئەپوون وله جووله‌دان و له‌جیی خویان ترازاون . (ته‌فسیری رامان) .
(۲) چونکه سزای دۆزه‌خ سزایه‌کی جیا نه‌بووه له‌ کۆل نه‌که‌وتوووه . (ته‌فسیری رامان)

ته‌فسیری سوره‌تی (ألهاکم التکاثر) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَلْهَكُمُ التَّكَاثُرُ ۝۱ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝۲ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝۳ ثُمَّ
كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۝۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ
۝۶ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۝۷ ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۝۸﴾

۱- خوای گه‌وره سه‌رزه‌نشتی به‌نده‌کانی خو‌ی ده‌کات له‌به‌ر
سه‌رقال بو‌ونیان له‌وه‌ی بو‌ی دروست کراون که ئه‌ویش په‌رستنی
خوای تاک و ته‌نها و بی‌هاوه‌له و ناسینی و گه‌رانه‌وه بو
لای و پی‌شخستنی خو‌شه‌ویستی ئه‌و به‌سه‌ر هم‌وو شتی‌کدا و
ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿أَلْهَكُمُ﴾ له‌وه‌ی باسکرا ﴿التَّكَاثُرُ﴾ باسی ئه‌و
زیادکراوه‌ی نه‌کردوو، بو‌ ئه‌وه‌ی هم‌وو ئه‌وانه بگریته‌وه که
خه‌لکی زیادی ده‌که‌ن و شانازی پی‌وه ده‌که‌ن له سه‌روه‌ت و
سامان و مندال و پشتیوانان و سه‌رباز و خزمه‌تکار و رووی
کو‌مه‌لایه‌تی و جگه له‌وانه که مه‌به‌ستی هه‌ریه‌که له‌وانه زیاد
کردنیه‌تی به سه‌ر ئه‌وانی تر‌دا، وه مه‌به‌ست لی‌ی خوای گه‌وره
نییه .

۲- بی‌ئاگایی و سه‌رقالی و رابواردنتان به‌رده‌وام بوو ﴿حَتَّى زُرْتُمُ
الْمَقَابِرَ﴾ جا ئه‌و کاته ئه‌وه‌ی داتانی پو‌شی بوو ئاشکرا بوو،
به‌لام ئه‌و کات نه‌تان‌توانی بگه‌رینه‌وه، وه ئه‌و ئایه‌ته ﴿حَتَّى
زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ﴾ به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌وا (به‌رزخ) ئه‌و مال‌یه

که مه‌به‌ست لی‌ی تیپه‌ربوونه پییدا به‌ره‌و دواروژ، چونکه خوای گه‌وره ناوی نه‌وانی ناوه میوان (زائرین) و ناوی لی نه‌ناون نیشته‌جیبوان (مقیمین)، نه‌مه‌ش به‌لگه‌یه که‌وا زیندوو بوونه‌وه و سزا له‌سه‌ر کرده‌وه‌کان له مالیکدایه که به‌رده‌وامه و له ناوناچیت .

۳-۶- بویه هه‌ره‌شه‌یان لی ده‌دات و ده‌فه‌رمویت :
 ﴿ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿۳﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿۴﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴾ واته : نه‌گه‌ر بزانه‌ن به‌وه‌ی له پیشتانه به زانینی‌ک بگاته دلّه‌کانتان نه‌وا نه‌و (زوربوونه) بی‌ئاگای نه‌ده‌کردن، وه هه‌لده‌ستان به نه‌نجامدانی کاری چاکه، به‌لام نه‌بوونی زانستیکی حه‌قیقی به‌ره‌و نه‌و ئاقاره بردنی ﴿ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴾ واته : قیامه‌ت به‌چاوی خو‌تان ده‌بینن، جا به دلنیا‌یه‌وه نه‌و دۆزه‌خه ده‌بینن که خوای گه‌وره بو بیباوه‌ران ناماده‌ی کردوو .

۷- ﴿ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴾ واته : به‌بیننی چاوه‌کانتان، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَرَأَى الْمَجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرَفًا ﴾ الکهف (۱) / ۵۳ .

۸- ﴿ ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴾ نه‌و نیعمه‌ته‌ی که له دونیادا له‌سایه‌یدا بوون، ئایه هه‌ستان به شوکرکردنی حه‌قی خوای گه‌وره‌تان تییدا دا ؟ وه په‌ناتان پی نه‌گرت بو نه‌نجامدانی سه‌ریچیه‌کان، بو نه‌وه‌ی ئیستا نیعمه‌تیکی به‌رزتر و چاکرتان پی به‌خشی ؟ یان پی مه‌غرور بوون، وه

(۱) جا له‌و روژده‌دا تاوانباران به‌چاوی خو‌ئاگری دۆزه‌خ ده‌بینن دلنیا‌ده‌بن و تییده‌گه‌ن که هه‌ر ده‌خزینه‌ ناویه‌وه وئیدی په‌ناگا‌و خو‌لادانیکیشیان ده‌ست ناکه‌وو، تا خو‌یان لی بشارنه‌وه (ته‌فسیری رامان).

هه‌لنه‌ستان به شوکرکردنی، به‌لکو ره‌نگه په‌ناتان پی گردبیت
 له‌سه‌ر نه‌نجامدانی سه‌ریچییه‌کان جا له‌سه‌ر نه‌وه سزاتان
 بدات؟ خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ
 أَذْهَبْتُمْ طِبِّيتَكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَأَسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ﴾
 الأحقاف (۱) ۲۰/.

ته‌فسیری سوره‌تی (والعصر) نه‌ویش
 سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (۳)﴾

(۱-۳) خوای گه‌وره سویندی به‌کات خواردووو که نه‌ویش
 بریتیه له‌شهو و روژ، کاتی کردار و کرده‌وی مرؤقه‌کانه، که‌وا
 مرؤقه‌کان هه‌موویان له‌خه‌ساره‌تمه‌ندان، خه‌ساره‌تمه‌ندیش
 دژی سوود و قازانجه، خه‌سار و زهره‌ریش چه‌ند پله‌یه‌کی
 جیاوازی هه‌یه، ره‌نگه زهره‌ریکی ره‌ها بیت وه‌کو حالی نه‌و
 که‌سانه‌ی دنیا و دواروژیان زهره‌ر کردووو، وه‌خوشگوزرانی
 له‌ده‌ست دهرچووو و شایه‌نی دۆرزه‌خ بووه، وه‌ره‌نگه له

(۱) وه‌روژیک نه‌وانه‌ی که‌بی باوه‌رن به‌رامبه‌ر ئاگر رانه‌نوینرین و نیشانیان نه‌دری
 پینان نه‌وتری: ئیوه له‌ژیانی دونیادا، هه‌رچی خوشی و، رابواردنیکتان هه‌بوو
 نه‌نجامتاندا، ئیتر به‌شی ئیره‌تان نه‌هیلایه‌وه وه‌به‌هره‌وه‌ر بوون پینان ئینجا
 نه‌مروش پاداشت دهریتته‌وه به‌سزای سه‌رکز که‌ر به‌هوی نه‌وه که‌به‌ناهه‌ق خوتان
 به‌زل دادنه‌لاسه‌ر زه‌وی وه‌به‌هوی نه‌و گونا‌هو تاوانه‌وه ده‌تانکرد. (ته‌فسیری
 رامان).

هه‌ندی رووه‌وه زهره‌ری کردبیت له هه‌ندیکی نه‌یکردبیت، بۆیه
خوای گه‌وره خه‌سار و زهره‌ری گشتگیر کردووه بۆ هه‌موو
مرۆقه‌کان ئیلا ئه‌و که‌سانه نه‌بیت که ئه‌م چوار صیفاتانه‌یان
تیادایه :

- باوه‌ر به‌وه‌ی که خوای گه‌وره فه‌رمانی پیکردووه باوه‌ری
پێ به‌ئین، وه باوه‌ریش دروست نابیت ئیلا به زانست و
زانباری نه‌بیت، چونکه ئه‌وه لقیکه له ئه‌و و ته‌واو نابیت
ئیلا به‌وه‌وه نه‌بیت .
- کار و کرداری چاک، ئه‌مه‌ش گشتگیره بۆ هه‌موو کاریکی
چاک، ئاشکرا و په‌نه‌انه‌کان، ئه‌وه‌ی په‌یوه‌سته به
مافه‌کانی خوا و به‌نده‌کانییه‌وه، ئه‌وه‌ی که واجیبه و ئه‌وه‌ی
موسته‌حه‌به .
- وه‌سیت و ئامۆژگاری یه‌کتر ده‌که‌ن به ده‌ستگرتن به حه‌قه‌وه،
که ئه‌ویش باوه‌ر بوون به خوا و کرداری چاکه‌یه، واته :
هه‌ندیکیان ئامۆژگاری ئه‌وانی تر ده‌که‌ن به‌و کاره و هانی
یه‌کتر ده‌دن له‌سه‌ری.
- وه‌سیت و ئامۆژگاری یه‌کتر ده‌که‌ن له‌سه‌ر ئارامگرتن له‌سه‌ر
ئه‌نجامدانی گوێپرایه‌لی خوا و دوور که‌وته‌وه له سه‌رپێچی
خوای گه‌وره، وه له‌سه‌ر قه‌ده‌ره به ئازاره‌کان، به دوو
کاره یه‌که‌مه‌که به‌نده خۆی پێ کامل ده‌کات و به دوو کاره
دوایینه‌که جگه له خۆی کامل ده‌کات، وه کامل بوونی ئه‌م
چوار کاره ئه‌وا ئه‌و کاته به‌نده سه‌لامه‌ت و پارێزراو ده‌بیت
له خه‌ساره‌تمه‌ندی و قازانجه مه‌زنه‌که ده‌باته‌وه .

ته‌فسیری سوره‌تی (الهَمزة) ئه‌ویش

سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ وَيَلِّ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٌ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ. ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ. ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللَّهِ الْمَوْقُودَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾ ﴾

١/ ﴿ وَيَلِّ ﴾ واته : هه‌ره‌شه و خراپه و ئازار و توندی عه‌زاب ،
﴿ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٌ ﴾ واته : ئه‌وه‌ی که توانج ده‌دات له‌ خه‌لکی
به‌ کرده‌وه‌ی و زمانی و عه‌یبداریان ده‌کات ، جا که‌سی ﴿ الهَمَّاز ﴾
ئهو که‌سه‌یه که خه‌لکی عه‌یبدار ده‌کات و تانه‌یان لی ده‌دات به
ئاماژه و کرده‌وه‌که‌ی ، وه که‌سی ﴿ اللَّمَّاز ﴾ ئهو که‌سه‌یه که‌وا
به‌ قسه‌کانی عه‌یبداریان ده‌کات.

٢- وه له‌صیغه‌ته‌کاتی ئهم که‌سه ﴿ الهَمَّاز و اللَّمَّاز ﴾ به‌ که‌وا
هیچ خه‌میکی نییه‌ ته‌نها کو‌کردنه‌وه‌ی سه‌روته و سامان و
ژماردنی و که‌یف خو‌شی پیی ، وه نیازی نییه‌ که له‌ ریگای
خه‌یر و چاکه و گه‌یاندنی په‌یوه‌ندی کو‌مه‌لایه‌تی و جگه له‌وانه
سه‌رفی بکات.

٣- ﴿ يَحْسَبُ ﴾ له‌به‌ر نه‌زانینی خو‌ی ﴿ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴾ له
دونیا‌دا ، بو‌یه هه‌موو هه‌ول و کو‌ششی له‌ دونیا‌دا زیاد‌کردنی
سامانه‌که‌یه‌تی ، که‌وا گومان ده‌بات ته‌مه‌نی له‌ گه‌لیدا زیاد

دهکات، که‌چی نازانی چروکی ته‌مه‌ن له‌ناو ده‌بات و مال ویران ده‌کات، وه چاکه له ته‌مه‌ن زیاد ده‌کات .

۴-۷- ﴿ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ ﴾ واته : فریئ ده‌دریته ، ﴿ فِي الْحُطْمَةِ ۴ ﴾ ،
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ ﴿ له‌به‌ر مه‌زنی و ترسناکی بارودوخه‌که ،
 ئەمجار ته‌فسیری کردوووه و ده‌فه‌رمویت : ﴿ نَارُ اللَّهِ الْمَوْفَدَةُ ﴾
 که سوته‌مه‌نیه‌که‌ی خه‌لکی و به‌رده ، ﴿ الَّتِي ﴾ له به‌ر توندی
 ﴿ تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴾ واته : له جه‌سته‌کان ده‌چیته ژووره‌وه بوؤ
 دلّه‌کان .

۸-۹- له گه‌ل ئەم هه‌موو گه‌رما سه‌خته‌دا ، ئەوان له ناویدا به‌ند
 کراون ، بیئ ئومید بوونه له دره‌چوون لیئ ، بوئیه ده‌فه‌رمویت :
 ﴿ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ﴾ واته : داخراوه ، ﴿ فِي عَمَدٍ ﴾ له پشتی
 ده‌رگا‌کانه‌وه ، ﴿ مُّمدَدَةٍ ﴾ بوئیه‌وه‌ی لیئ ده‌رنه‌چن ، ﴿ کَلَّمَا أَرَادُوا
 أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا ﴾ (السجده - ۲۰)^(۱) په‌نا به‌ خوا ده‌گرین
 له‌و ئاگره و داوای لیئ ده‌که‌ین بمانپاریزی و سه‌لامه‌تمان بکات .

(۱) هه‌ر کات بخوازن له‌و ئاگره ده‌رچن و برپونه ده‌روه به‌هه‌ر شیوه‌یه‌ک که عه‌قلیان
 ببیری ئەیانگیرنه‌وه ناو ئاگره‌که (ته‌فسیری رامان)

ته‌فسیری سوره‌تی (الفیل) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۚ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۚ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿٥﴾ ﴾

۱-۵- واته : ئایه له توانا و دهسه‌لات و مه‌زنی کار، و به‌زه‌یی خوای گه‌وره به‌به‌نده‌کانی، و به‌لگه‌کانی یه‌کتاپه‌رستی و راستی پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (محمد)ت (ﷺ) نه‌بینیوه چی به‌ خاوه‌ن فیله‌کان کرد؟ ئه‌وانه‌ی نزیک‌ی (بیت الحرام) بو‌ونه‌وه و ویستیان ویرانی بکه‌ن، بو‌یه خۆیان بو‌ ئه‌و کاره‌ ئاماده‌ کرد و له‌ گه‌ل خۆیاندا چه‌ندین فیلیان هی‌نا به‌ مه‌به‌ستی رو‌خاندنی، وه‌ له‌ شکر‌یکیان له‌ گه‌ل خۆیاندا هی‌نا عه‌ره‌ب توانای رو‌وبه‌روو بو‌نه‌وه‌ی نه‌بوو له‌ حه‌به‌شه و یه‌مه‌نه‌وه، کاتی که‌ نزیک‌ی مه‌که‌ بو‌ونه‌وه - وه‌ له‌و کاته‌دا عه‌ره‌ب توانای به‌رگری نه‌بوو، وه‌ خه‌لکی مه‌که‌ له‌ مه‌که‌ ده‌رچوون له‌ ترسی ئه‌وه‌ی نه‌وه‌ک خۆیان تووشی شتی‌ک ببن - له‌و کاته‌دا خوای گه‌وره‌ بالنده‌ی (ئه‌بابیل) ی بو‌ ناردن، واته‌ : جیاجیا، له‌ گه‌ل خۆیاندا به‌ردیان هه‌لگرتبوو که‌ له‌ به‌ردی گلمتی ره‌ق و گه‌رم بوو، بو‌یه به‌و به‌رده‌ به‌رده‌بارانیان کرد، دوور و نزیک‌یانی گرت‌ه‌وه، جا ئه‌وان دامر‌کانه‌وه و هی‌من و کپ بوون، وه‌کو کای خوراویان لی‌هات،

خوای گه‌وره خراپه‌یانی له کۆل کرده‌وه، وه فیل و پلانی
خۆیانی گه‌رانه‌وه بو خۆیان، وه چیرۆکه‌که‌یان به‌ناوبانگ
و روونه، جا له‌و ساله‌دا بوو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) تیایدا له
دایک بوو، بۆیه بووه یه‌کیک له سه‌لمانانی بانگه‌وازه‌که‌ی
و به‌لگه‌ی په‌یامه‌که‌ی، جا سوپاس و ستایش بو خوای بالا
ده‌ست .

ته‌فسیری سوره‌تی (لایلاف قریش) ئەویش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قُرَيْشُ﴾ ١ ﴿إِلَهُهُمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾ ٢
﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ ٣ ﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ
مِّنْ خَوْفٍ﴾ ٤ ﴿

١-٤/ زۆریک له موفه‌سیره‌کان فه‌رمووایانه : ئەم (جار و
مجرور) ه‌په‌یوه‌ستن به‌ سوره‌ته‌که‌ی پێش خۆیه‌وه، واته‌:
ئهو‌هی کردمان به‌ خاوه‌نی فیله‌کان له پیناوی قوره‌یش
و ئاسایش و سه‌قامگیری به‌ژه‌وه‌ندیان و ریکخستنی
کۆچکردنه‌کانیان بوو بۆ یه‌مه‌ن له زستاندا و بۆ شام له هاویندا
بۆ بازرگانی و که‌سابه‌تیان، جا خوای گه‌وره‌ ئهو‌هی ویستی
له ناوی بردن و به‌هه‌لاکه‌تدا بردنی، وه‌هه‌یبه‌تی حه‌رم و
دانیشه‌توانه‌که‌ی لای عه‌ره‌ب مه‌زن و گه‌وره‌ بوو، تاوه‌کو له ناو

خه‌لکیدا ریژدار بوون ، وه بو هه‌ر لایه‌ک سه‌فه‌ریان بگردایه
 ئه‌وا که‌س ده‌ستی نه‌ده‌هینایه ریگیان ، بو‌یه خوای گه‌وره
 فه‌رمانی پیکردن که‌وا سوپاسگوزاری ئه‌و بن ، فه‌رموو‌یه‌تی :
 ﴿ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴾ واته : با خوای گه‌وره به تاک دابنن
 و په‌رستن ته‌نها بو ئه‌و ئه‌نجام بدن ، ﴿ الَّذِينَ أَطْعَمَهُم مِّنْ جُوعٍ
 وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ ﴾ به‌رفراوانی رزق و روژی و به‌رقه‌راربوونی
 ئاسایش و نه‌مانی ترس له گه‌وره‌ترین نیعمه‌ته‌کانه که شوکری
 خوای گه‌وره له‌سه‌ر به‌نده‌کان واجیب ده‌کات ، بو‌یه سوپاس و
 ستایش و شوکر بو تو ئه‌ی خودایه له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو نیعمه‌ته
 ئاشکرا و په‌نه‌نانه ، وه خوای گه‌وره په‌روه‌ردگاریتی خو‌ی
 تایبه‌ت کردوو به (بیت)ه‌وه له‌به‌ر فه‌زل و شه‌ره‌فی به‌یته ،
 ئه‌گه‌ر نا ئه‌و په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی‌که .

ته‌فسیری سوره‌تی (الماعون) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾
وَلَا يُحِصُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ
هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ
الْمَاعُونَ ﴿٧﴾ ﴾

- ۱- خوای گه‌وره له زه‌می ئه‌و که‌سانه‌دا که‌ مافه‌کانی خوا
و مافه‌کانی به‌نده‌کانیان فه‌رامۆش کردووه ده‌فه‌رمویت :
﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ ﴾ واته : به‌ زیندوو بوونه‌وه و
پاداشت ، جا باوه‌ری نییه به‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران هیناویانه .
- ۲- ﴿ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴾ واته : به‌ توندی و به‌ بی
به‌زه‌یی پالی پیوه ده‌نیت ، له‌به‌ر دل‌ره‌قی ، هه‌روه‌ها چونکه
چاوه‌روانی پاداشت ناکات و له‌ سزا ناترسیت .
- ۳- ﴿ وَلَا يُحِصُّ ﴾ هانی جگه له‌ خو‌ی نادات ﴿ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴾
جا خو‌ی له‌ پیشتره بو ئه‌وه‌ی خواردنی هه‌ژاران نه‌دات .
- ۴-۵- ﴿ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴾ واته : ئه‌وانه‌ی ده‌ستیان گرتووه به
ئه‌نجامدانی نو‌یژه‌کانیانه‌وه به‌لام ﴿ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴾ واته :
بزری ده‌که‌ن ، وازیان هیناوه له‌ ئه‌نجامدانی له‌ کاتی خو‌یدا ،
پایه‌کانی وه‌کو خو‌ی ئه‌نجام ناده‌ن ، ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه‌یه
بایه‌خ به‌ فه‌رمانه‌کانی خوا ناده‌ن ، چونکه ئه‌وه‌تا نو‌یژیان

بزر کردوو که گرنگترین گوپرایه‌لییه‌کانه، سه‌هوکردن له نویژه‌کاندا ئەوا وا له خاوه‌نه‌که‌ی ده‌کات شایه‌نی زه‌م و لۆمه بیټ، به‌لام سه‌هوکردن له ناو نویژه‌کاندا ئەمه له هه‌موو که‌سیک ده‌وه‌شیت‌ه‌وه ته‌نانه‌ت له پیغه‌مبه‌ری خداوه (ﷺ).

٦-٧- بۆیه‌ خ‌وای گه‌وره‌ وه‌صفی ئەوانه‌ی کردوو به‌ ریا و دل‌په‌قی و بی‌به‌زه‌یی، ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿الَّذِينَ هُمْ يَرَاءُونَ﴾
 واته : کاره‌کانیان له‌به‌ر رووپامایی خه‌لکی ده‌که‌ن، ﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ واته : ریگرن له‌ پیدانی هه‌ر شتی‌ک که له به‌خشینه‌وه، وه‌کو ده‌فر و سه‌تل و پاچ و جگه له‌وانه که له ناو خه‌لکیدا عاده‌ت وا بووه به‌ به‌خشین و ریگه‌دان پیی، جا ئەوانه له‌به‌ر سوور بوونیان -له‌سه‌ر خۆشه‌ویستی دونیا- ریگری ده‌که‌ن له‌ پیدانی ده‌فر، ئەه‌ی له‌وه زیاتر ئاخۆ چۆن بیټ؟

له‌م سووره‌ته‌دا هاندانی تیدایه له‌سه‌ر ناندانی هه‌تیو و هه‌ژاران و هاندان بو ئەو کاره، وه ده‌ستگرتن به‌ ئەنجامدانی نویژه‌کان و پارێزگاری کردن لییان و دلسۆزی و ئیخلاص تیایدا و له هه‌موو کرده‌وه‌کاندا، وه هاندان بو ئەنجامدانی کاری چاکه و پیدانی که‌ره‌سته سووکه‌کان وه‌کو پیدانی ده‌فر و سه‌تل و کیتاب و نمونه‌ی ئەوانه به‌ ئەمانه‌ت، چونکه خ‌وای گه‌وره زه‌می ئەوکه‌سانه‌ی کردوو که نایدن و له خه‌لکی ده‌گرنه‌وه، وه خ‌وای گه‌وره‌ش زاناره .

ته‌فسیری سوره‌تی (الکوثر) نه‌وه‌یش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ﴿٢﴾ ﴾
شَانْءَاكْ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

۱- وه‌کو باس‌کردنی منه‌تی خو‌ی به‌ سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه (ﷺ)
خوای گه‌وره پی‌ی ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴾ واته‌:
خه‌یریکی زور و فه‌زلیکی فراوان ، که یه‌کیک له‌وانه نه‌وه‌یه
خوای گه‌وره ده‌یبه‌خشیته پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) له‌ روژی قیامه‌تدا
روباریکه که پی‌ی ده‌لین : (الکوثر) وه نه‌وه‌هوزه دریژییه‌که‌ی
مانگیکه و پانییه‌که‌ی مانگیکه ، ئاوه‌که‌ی له‌ شیر سپی تره
و له‌ هه‌نگوین شیرینتره ، په‌رداخه‌کانی وه‌کو نه‌ستیره‌کانی
ئاسمانه له‌ ژماره و دره‌وشانه‌وه‌دا ، هه‌رکه‌سیک جاریک لی‌ی
بخواته‌وه نه‌وا هه‌رگیز تینووی نابیت .

۲- کاتی باسی نیعمه‌ته‌کانی خو‌ی کرد به‌ سه‌ریه‌وه نه‌مجار
فه‌رمانی پی‌کرد به‌ شوکرکردنی ، ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ
وَأَنْحَرْ ﴾ ئه‌م دوو په‌رستش‌هی تایبه‌تمه‌ند کردووه چونکه
باشترین په‌رستش‌ه‌کانن و پی‌رو‌زترین نه‌وه‌ کارانه‌ن له‌ خوای
گه‌وره نزیک بکاته‌وه ، هه‌روه‌ها چونکه نو‌یژ ملکه‌چبوونی دل
و نه‌ندامه‌کان له‌ خو ده‌گریت بو خوای گه‌وره و ده‌یگوازیته‌وه
بو جو‌ره‌کانی تری په‌رستش‌ه‌کان ، وه له‌ ئاژه‌ل سه‌ربرین نزیک

بوونه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ی تیدایه به باشت‌رین شت که لای به‌نده
 هه‌یه له سه‌ربرینه‌کان، وه ده‌رکردنی سامانه که سروشتی
 مروّقه‌کانی پیوه به‌نده له سه‌ر خوشه‌ویستی و چروکی بۆی .
 ۳- ﴿إِنَّ شَانِئَكَ﴾ واته : ئه‌وه‌ی رقی لیت ده‌بیته‌وه و
 زه‌مت ده‌کات و به‌که‌مت ده‌زانیت، ﴿هُوَ الْأَبْرَرُ﴾ واته : له
 هه‌موو خه‌یر و چاکه‌یه‌ک بچراوه، کار و کرداری بچراوه و
 ناو و باسی بچراوه، به‌لام (محمد) (ﷺ) به راستی که‌سیکی
 کامله، ئه‌و که‌ماله‌ی که ده‌کریت له دروست‌کراوه‌کاندا بیته‌دی
 له به‌رزراگرتنی ناوی و زۆری پشتیوان و شوینکه‌وتوانی.

ته‌فسیری سوره‌تی (قل یا ایها الکافرون) نه‌وه‌یش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾ ﴾

٦-١ / واته : به روونی و راشکاو‌ی به بیباوه‌ران بلی و بییان
رابگه‌یه‌نه: ﴿ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴾ به‌رائه‌تی خۆت له‌وه‌ی نه‌وان
ده‌یپه‌رستن له‌جگه له‌خوا رابگه‌یه‌نه به‌ئاشکرا و به‌په‌نهانی ،
﴿ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴾ له‌به‌ر نه‌بونی دلسۆزی و ئیخلاص
له‌په‌رستناندا بۆ خوای گه‌وره ، جا نه‌و په‌رستنه‌ی ئیوه‌ که
تیگه‌ل به‌شیرک و هاوه‌ل بریاردانه‌ پیی ناگوتریت په‌رستن ،
وه‌ نه‌وه‌ی دووباره‌ کردوه‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی یه‌که‌م به‌لگه‌ بیته‌ له‌سه‌ر
بوونی کرداره‌که‌وه‌ دووه‌م به‌لگه‌ بیته‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌وا نه‌وه‌
بووه‌ته‌ وه‌صفیکی لازم بۆی ، بۆیه‌ نه‌و دوو گرووپ و تاومه‌ی
جیاکرده‌وه‌ و فه‌رمووی : ﴿ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴾ هه‌روه‌کو خوای
گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت : ﴿ قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَىٰ شَاكِلِهِ ۗ ﴾ الاسراء^(١) ،
الاسراء: ٨٤ ئیوه‌ به‌رین له‌وه‌ی من ده‌یکه‌م و منیش به‌ریم
له‌وه‌ی ئیوه‌ ده‌یکه‌ن .

(١) بلی: با هه‌ردوولا (کافرو پروادار) له‌سه‌ر بیرو بۆچوونی خۆی چۆنی بۆ ده‌کرێ
کار بکات؛ نه‌گه‌ر دل و ده‌روون پاک بیته‌ ، نه‌وا کارو کرداری پاکی لی ده‌وه‌شیته‌وه‌ ،
نه‌گینا به‌پێچه‌وانه‌وه‌ . (ته‌فسیری رامان)

ته‌فسیری سوره‌تی (النصر) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ده‌نی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝۱ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۝۲ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴾

۱- له‌م سوره‌ته پیرۆزه‌دا موژده‌یه‌کی تیدایه، وه‌ فه‌رمانیکی تیدایه به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) ئه‌گه‌ر روویدا، وه‌ ئاماژه‌یه‌ک و وریاکردنه‌وه‌یه‌کی تیدایه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی له‌سه‌ری بنیات دهنریت، جا موژده‌که‌ی موژده‌ی سه‌رخستنی پیغه‌مبه‌ری خوایه (ﷺ) له‌ لایهن‌ خوای گه‌وره‌وه‌، وه‌ رزگارکردنی مه‌که‌یه‌، وه‌خه‌لکی دینه‌ ناو ﴿ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴾ به‌ شیوه‌یه‌ک زۆربه‌ی دانیش‌توانه‌که‌ی ده‌بنه‌ ئه‌هل و پشتیوانی له‌ پاش‌ ئه‌وه‌ی له‌ دوژمنانی بوون، وه‌ ئه‌وه‌ی که‌ موژده‌ی پیدرا هاته‌ دی.

به‌لام‌ ئه‌و کاره‌ی که‌ له‌ پاش‌ روودانی سه‌رکه‌وتن و رزگارکردنه‌که‌ رووده‌دن، ئه‌ویش فه‌رمان کردنه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) که‌وا سوپاسگوزاری بیّت و ته‌سبیحاتی بکات و ستایشی بکات و داوای لیخۆشبوونی لی بکات .

به‌لام‌ ئاماژه‌که‌ دوو ئاماژه‌یه‌ : ئاماژه‌یه‌ک که‌وا سه‌رکه‌وتن به‌رده‌وام ده‌بیّت بو دینی خوا و زیاد ده‌کات له‌ کاتی ئه‌نجامدانی ته‌سبیح و ستایشی خوای گه‌وره‌و داوای لیخۆشبوون له‌ لایهن

پیغهمبهری خواوه (ﷺ)، جا ئه‌مه به‌شیکه له شوکر، خوی گه‌وره ده‌فهرمویت : ﴿لَیْنٌ شَکْرَتُمْ لَأَزِیْدَنَّکُمْ﴾^(۱)، ابراهیم: ۷ وه ئه‌مه‌ش له سه‌رده‌می خه‌لیفه راشدییه‌کاندا به‌دی کرا و له پاش ئه‌وانیش له‌م ئوممه‌ته، سه‌رکه‌وتنی دینی خوا به‌رده‌وام ده‌بیت تاوه‌کو ئیسلام گه‌یشته ئه‌و جیگه‌یه‌ی که هیچ دینیک له‌دینه‌کان پیی نه‌گه‌یشتوو، وه هینده خه‌لکی هاتنه‌ناو دینه‌که‌وه که هه‌رگیز ئه‌وه‌نده نه‌چوونه‌ته ناو هیچ دینیکه‌وه، تاوه‌کو ئه‌و کاته‌ی له‌م ئوممه‌ته‌دا جیاوازیان کرد له‌گه‌ل فه‌رمانه‌کانی خوادا بۆیه ئه‌وه‌ی روویدا روویدا، ئه‌وانیش تووشی دووبه‌ره‌کی وناکوکی بوون، ئه‌وه‌ی روویدا روویدا، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا بۆ ئه‌م ئوممه‌ته و بۆ ئه‌م دینه هینده میهره‌بانی و به‌زه‌یی خوی گه‌وره‌ی رژاوه‌ته سه‌ر که به‌بیر و خه‌یالی هیچ که‌سیکدا نه‌هاتوو.

وه ئاماژه‌ی دووم ئه‌ویش ئه‌و ئاماژه‌یه که‌وا ئه‌جه‌لی پیغهمبهری خوا (ﷺ) نزیک بووه‌ته‌وه، وه ئه‌ویش له‌و رووه‌وه ده‌بیت که‌وا ته‌مه‌نی پیغهمبهری خوا (ﷺ) ته‌مه‌نیکی پر نیعمه‌ت و به‌خششه، خوی گه‌وره سویندی پیی خواردوو، وه په‌یمان وادراوه که‌وا کاره‌چاک و پر نیعمه‌ته‌کان به‌ئیس‌تغفار و نویت و حه‌ج و نمونه‌ی ئه‌وانه‌کو‌تایان پی بیت، بۆیه خوی گه‌وره فه‌رمانی کرده پیغهمبهره‌که‌ی (ﷺ) به‌حه‌مد و سه‌نای خوی گه‌وره و ئیس‌تغفار له‌م حاله‌ته‌دا وه‌کو ئاماژه‌یه‌ک که‌وا ئه‌جه‌لی ئه‌و کو‌تایی پی هات، بۆیه با خوی ئاماده‌بکات بۆ دیده‌نی و چاوپیکه‌وتنی خواکه‌ی خوی و با ته‌مه‌نه‌که‌ی به‌

(۱) ئه‌گه‌ر له‌به‌رامبه‌ر نیعمه‌ته‌کانمه‌وه سوپاسگوزاری بکه‌ن، ئه‌وا منیش نیعمه‌ت و به‌خششی خۆمتان بۆ زیاد ده‌که‌م (ته‌فسیری رامان)

باشترین شت کۆتایی پی بهینیت، بۆیه ئه‌ویش ئه‌و قورئانه‌ی به کردار راقه‌ده‌کرد و هه‌رده‌م ئه‌وه‌ی له نوێژه‌کانیدا دووباره ده‌کرده‌وه، وه زۆر جار له سوژده و کرنۆشه‌کانیدا ده‌یفه‌رموو:
(سبحانک اللهم ربنا وبحمدک، اللهم اغفر لی) .

ته‌فسیری سوره‌تی (تَبَّتْ) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝١ مَّا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۝٢ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝٣ وَأُمَّرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ۝٤ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝٥ ﴾

(ئهبو له‌هه‌ب) مامی پی‌غه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ)، وه یه‌کێک بوو له‌وانه‌ی زۆر نژایه‌تی ده‌کرد و ئازاری ده‌دا، خاونی هه‌یج دینیکی نه‌بوو، وه هه‌یج ده‌مارگیریه‌کی نه‌بوو له‌به‌ر خزمایه‌تی ریگری لی بکات – خوای گه‌وره له هه‌موو خه‌یریکی بی به‌شی بکات – بۆیه خوای گه‌وره به‌م زه‌مه گه‌وره زه‌می کردوو که ئه‌ویش شه‌رمه‌زارییه تا روژی قیامه‌ت، ده‌فه‌رمویت :

١- ﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ ﴾ واته : هه‌ردوو ده‌ستی تیا‌ب‌چیت و به‌ده‌به‌خت بیت ﴿ وَتَبَّ ﴾ وه هه‌یج قازانجیکی نه‌کرد .

۲- ﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ ﴾ ئەو سامانه‌ی که هه‌یبوو و به هۆیه‌وه له خۆبایی بوو، ﴿ كَسَبَ ﴾ وه نه‌یتوانی هیچ شتیگ له عه‌زابی خوا له خۆی دوور بخاته‌وه ئە‌گهر تووشی ببیت .

۳-۵- ﴿ سَيَصِلُنَّ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴾ واته : له هه‌موو لایه‌که‌وه ئاگر ده‌وری ده‌دات، خۆی و ﴿ وَأَمْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴾ ئە‌ویش زۆر ئازاری پیغه‌مبه‌ری خوای (ﷺ) ده‌دا، خۆی و پیاوه‌که‌ی یارمه‌تی یه‌کتریان ده‌دا له‌سه‌ر خراپه‌ و دوژمنایه‌تی، وه خراپه‌ی بلاو ده‌کرده‌وه، وه له‌وپه‌ری هه‌ول و کۆشش دا بوو بو‌ ئازاردانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)، وه تاوان و خراپه‌ی له‌سه‌ر شانی خۆی هه‌لده‌گرت وه‌کوئ‌ه‌وه‌ی کۆله‌داری له‌سه‌ر شانی خۆی کۆ بکاته‌وه، جا ئە‌و گوریسیکی له‌ گه‌ردندا بو‌ ئاماده‌ کراوه ﴿ مِّن مَّسَدٍ ﴾ واته : له ریشالی داره‌ خورما، یان ئە‌و له ئاگردا کۆله‌دار هه‌لده‌گریت بو‌ سه‌ر پیاوه‌که‌ی و گوریسیکی له پوشی داره‌خورما له‌ گه‌ردنی خۆشیدا هه‌یه .

به‌ هه‌ر حال، له‌م سووره‌ته‌دا نیشانه‌یه‌کی روون و ئاشکرای تیدا‌یه له‌ ئایه‌ته‌کانی خوای گه‌وره، کاتی خوای گه‌وره ئە‌م سووره‌ته‌ی دابه‌زاند هیشتا ئە‌بو له‌هه‌ب و خیزانه‌که‌ی نه‌مردبوون، وه هه‌والی دا که‌وا ئە‌وان ده‌بیت له‌ ئاگردا سزا بدرین، وه ئە‌مه‌ش ئە‌وه ده‌گه‌یه‌نی که‌وا ئە‌وان موسلمان نابن، جا هه‌روه‌کو خوای زانا به‌ گشت دیار و نادیاره‌کان هه‌والی دا ئاوا روویدا.

ته‌فسیری سوره‌تی (الإخلاق) ته‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَكِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝۳
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝۴ ﴾

- ۱- واته : ﴿ قُلْ ﴾ و تنیکی یه‌کلایی بیټ و باوهرت پیی هه‌بیټ و ماناکه‌ی بزانیټ : ﴿ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴾ واته : تاک و ته‌نهایی له‌ئه‌ودا حه‌صر بووه، جا‌ئه‌و تاک و ته‌نهاییه له‌که‌مالدا، که‌خاوه‌نی ناوه‌جوانه‌کان و صیفاته‌به‌رزه‌کان و کاره‌پیروژه‌کانه، که‌به‌هیچ شیوه‌یه‌ک هاوتا و هاوشیوه‌ی نییه .
- ۲- ﴿ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴾ واته : له‌هه‌موو پی‌داویسته‌یه‌کاندا روو له‌ئه‌و ده‌کریت، جا‌جیهانی سه‌ره‌وه و خواره‌وه پی‌ویستیان به‌ئه‌وه به‌ئه‌وپه‌ری پی‌ویستی، داوای پی‌داویسته‌یه‌کانیان لی‌ده‌که‌ن، وه‌له‌کاره‌گرنگه‌کانیاندا بو‌لای ئه‌و ده‌گه‌رینه‌وه، چونکه‌ئه‌و کامله‌له‌هه‌موو صیفاته‌کانیدا، زانیه‌که‌زانست و زانیاریه‌که‌ی کامل بووه، له‌سه‌رخو و میهره‌بانه‌که‌میهره‌بانیه‌که‌ی کامل بووه، به‌خشنده و به‌به‌زه‌بیه‌که‌رحمه‌ت و به‌زه‌بیه‌که‌ی کامل بووه، ره‌حمه‌ته‌که‌ی هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه ... ئا‌به‌م شیوه‌یه‌بو‌هه‌موو صیفاته‌کانی تر ده‌گوتریت .
- ۳- وه‌هه‌ر له‌که‌مالی ئه‌و ﴿ لَمْ يَكِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴾ له‌به‌ر که‌مالی بی‌نیازی خو‌ی له‌جگه‌له‌خو‌ی .

۴- ﴿ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴾ نه له ناوه‌کانیدا، نه له صیفاته‌کانیدا، نه له کرداره‌کانیدا، به‌رزی پیروزی بو خوی گه‌وره، جا ئەم سورته‌ته ووحیدی ناو و صیفاته‌کانی له خو گرتوووه .

ته‌فسیری سورته‌تی (الفلق) ئەویش
سورته‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝۲ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝۳ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝۵ ﴾

۱- واته : ﴿ قُلْ ﴾ وه‌کو خو‌دانه پال ﴿ أَعُوذُ ﴾ واته : خو‌م دالده ده‌دهم و په‌نا ده‌گرم و خو‌م ده‌سپیرمه ﴿ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴾ واته : ئەو که‌سه‌ی تو و ناوکی له‌ت کردوووه و سپیایی به‌یانیا‌نی هینایه بوون .

۲- ﴿ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴾ ئەمه‌ش هه‌موو ئەوانه ده‌گریتته‌وه که‌وا خوی گه‌وره دروستی کردوون له مرو‌ف و جنو‌که و گیانله‌به‌ران ، جا په‌نا ده‌گیریت به‌ دروستکاره‌که‌ی له‌و خراپه‌ی تیایدا‌یه .

۳- له پاش ئەوه‌ی به‌ گشتی باسی کرد ئەمجار تایبه‌تی کرد و فه‌رمووی : ﴿ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴾ واته : له خراپه‌ی ئەوه‌ی

له شه‌وگاردای روو دده‌ن له پاش ئه‌وه‌ی خه‌لکی ده‌خه‌ون ، وه زۆریک له روّحه خراپه‌کان و گیانداره درنده و زیانبه‌خشه‌کان بلاو ده‌بنه‌وه .

۴- ﴿ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴾ واته : له خراپه‌ی ئه‌و جادوو‌بازانه که به فووکردن به‌ گریدا په‌نا ده‌بنه‌نه به‌ر سیحره‌که‌یان و له کاتی سیح‌کردندا گری‌ی دده‌ن .

۵/ ﴿ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴾ که‌سی که‌سود ئه‌و که‌سه‌یه که‌ پی‌ی خۆشه‌ نیعمه‌ته‌کانی سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ نه‌می‌نی که‌ ئه‌م که‌سودی پی‌ ده‌بات ، بۆیه به‌ هه‌موو شی‌وه‌یه‌ک هه‌ول ده‌دات بۆ نه‌مان و له‌ناوبردنی ، جا پی‌ویست ده‌کات به‌ په‌ناگرتن به‌ خوای گه‌وره له‌ خراپه‌ی و پوچه‌ل کردنه‌وه‌ی فی‌ل و ته‌له‌که‌بازیه‌که‌ی ، هه‌روه‌ها چاوپیس‌یش ده‌گری‌ته‌وه ، چونکه‌ چاوپیس‌ی له‌ که‌سیکی که‌سودی ته‌بیعه‌ت خراپ و نه‌فس پی‌سه‌وه ده‌رده‌چی‌ت و رووده‌دات .

ئه‌م سو‌ره‌ته په‌ناگرتن له‌ خۆ ده‌گری‌ت له‌ هه‌موو جو‌ره‌کانی خراپه‌کاری گشتی و تایبه‌تی ، به‌لگه‌شه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌وا سیح‌ر حه‌قیقه‌تی هه‌یه و ترس له‌ زه‌ره‌ر و زیانبه‌که‌ی ده‌گری‌ت و په‌نا ده‌گری‌ت به‌ خوا لی‌ی و له‌ که‌سه‌ زیانبه‌خشه‌کان .

ته‌فسیری سوره‌تی (الناس) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ده‌نی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾ ﴾

۱-۶- ئه‌م سوره‌ته په‌ناگرتنی تیا‌دایه به په‌روه‌ردگار و خاوه‌ن و خودای خه‌لکی له شه‌یتان، که بنه‌مای هه‌موو خراپه‌یه‌که، ئه‌وه‌ی که هه‌ر له فیتنه و خراپه‌ی ئه‌وه‌یه ﴿يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾ کاری خراپه‌یان لا جوان ده‌کاته‌وه، به شیوه‌یه‌کی جوان ده‌یه‌ینیته پیش چاویان، وه چست و چالاکیان ده‌کاته‌وه بو‌ئه‌نجامدانی، وه ساردیان ده‌کاته‌وه له کاری چاکه، وه به شیوه‌یه‌کی تر له شیوه‌که‌ی خو‌ی ده‌یه‌ینیته پیش چاویان، ئه‌ویش هه‌موو کاتیک وایه، وه‌سوه‌سه ده‌کات ئه‌مجار (يُخْنَسُ) واته: وه‌سوه‌سه‌که‌ی دوا ده‌خات ئه‌گه‌ر به‌نده یادی خوای کرد و په‌نای به خوای گه‌وره گرت بو‌ پالنان و له ناوبردنی، بو‌یه پیویسته په‌نای پی بگریت و خو‌ی بداته پال په‌روه‌ردگاریتی خوای گه‌وره به‌سه‌ر هه‌موو خه‌لکیه‌وه، وه هه‌موو دروستکراوه‌کان داخلی په‌روه‌ردگاریتی و خاوه‌نداریتی ئه‌ون، هه‌موو ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر زه‌وی ری ده‌کات ئه‌وا نیوچاوانی به ده‌ستی خوداوه‌یه، وه به خوداوه‌ندیتی که له‌و پیئاوه‌دا دروستی

کردوون ، ئەمەش بۆیان تەواو نابیت تاوەکو بە پالنان و لە ناو بردنی خراپە‌ی دوژمنە‌که‌یان کە دە‌یه‌وێ لە یە‌کیان ب‌چ‌رێنی و دووریان بخاتە‌وه لە‌و کارە‌و بیانکاتە‌ حیزب و تاقمی خۆی ، بۆ ئە‌وه‌ی ب‌چ‌نە‌ دۆزە‌خە‌وه ، جا وە‌سوە‌سه‌ هە‌روه‌کو چۆن لە‌ جنۆ‌که‌وه دە‌بیت لە‌ مرۆ‌فیشە‌وه دە‌بیت ، بۆ‌یه‌ دە‌فەر‌مویت :

﴿ مِنْ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴾ .

سو‌پاس و ستایش بۆ پە‌روه‌ردگاری جی‌هانیان لە‌ سەر‌ه‌تا و کۆ‌تایی‌دا و بە‌ ئاشکرا و بە‌ پە‌نهانی ، وە‌ داوا لە‌ خ‌وای گە‌وره‌ دە‌که‌ین ن‌یعمە‌تە‌کانی خۆی بە‌ سەر‌ماندا تە‌واو ب‌کات ، وە‌ لە‌ تاوانە‌کانمان خ‌ۆش ب‌یت کە‌ بوونە‌تە‌ هۆی ر‌یگر لە‌ ن‌یوان ئ‌یمە‌ و زۆ‌ریک لە‌ بە‌رە‌که‌تە‌کانیدا ، وە‌ تاوان و شە‌هە‌وات کە‌ د‌لی داگرت‌ووین و بوونە‌تە‌ ر‌یگر لە‌ ن‌یوان ئ‌یمە‌ و ت‌یگە‌یشتن لە‌ ئ‌ایە‌تە‌کانی ، وە‌ ت‌کای لا دە‌که‌ین و ئ‌وم‌یدمان هە‌یه‌ کە‌ مە‌حر‌وممان نە‌کات لە‌و خە‌یرە‌ی لای خۆی هە‌یه‌ بە‌ هۆی ئە‌و خراپانە‌وه کە‌ لای ئ‌یمە‌ هە‌یه ، وە‌ ه‌یچ کە‌س ب‌ی ئ‌وم‌ید نابیت لە‌ ر‌حمە‌تی خۆی ئ‌یلا ب‌ی‌باوە‌ران نە‌بیت ، وە‌ ه‌یچ کە‌س ب‌ی ه‌یوا نابیت لە‌ ر‌حمە‌تی خۆی ئ‌یلا گ‌وم‌راکان نە‌بیت ، وە‌ صە‌ل‌ات و سە‌لام لە‌سەر پ‌یغە‌مبە‌ری خوا (محمد) و لە‌سەر هە‌موو کە‌س و کار و هاو‌ه‌لانی ، بە‌ صە‌ل‌ات و سە‌لام‌یک‌ی بە‌ردە‌وام تاوە‌کو رۆژی ق‌یامە‌ت ، وە‌ سو‌پاس و ستایش بۆ ئە‌و خ‌وایە‌ی کە‌ بە‌ ن‌یعمە‌تە‌کانی بە‌ چاکە‌کان کۆ‌تایی پ‌ی د‌یت .

پرسیاره‌کان دهرباره‌ی پیشه‌کی و ته‌فسیر

۱- نوسه‌ری کتیبی (الدروس المهمة) کییه ؟
 عبدالعزیز بن باز (رحمه الله) محمد بن عثمان (رحمه الله) هیثم سرحان (حفظه الله)

۲- بۆ کتیبی (الدروس المهمة) ده‌خوینین ؟
 چونکه گرنکه
 چونکه زانایان ئامۆژگارییان کردوو به بایه‌خدان پیی
 چونکه کۆمه‌لیک گرنگی تیدایه‌ که‌وا که‌سی موسلمان پیویستی پییه‌تی.
 هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۳- ئەم ده‌قه کام له‌مانه‌ی خواره‌وه له‌ خو ده‌گریت ؟
 حالێ که‌سی موسلمان له‌ گه‌ل قورئان و ته‌وحیددا
 نوێژ و ده‌ستنوێژ
 ئاداب و ئاکار و ره‌وشته‌کان
 وریاکردنه‌وه له‌ سه‌رپیچییه‌کان
 ئاماده‌کردنی جه‌نازه
 هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۴- که‌سی موسلمان له‌ سه‌ره‌تادا ده‌ست ده‌کات به‌ چاک خویندنه‌وه و
له‌به‌رکردن و راقه‌ی :
 سوره‌تی العلق سوره‌تی الفاتحه سوره‌تی الإخلاص

۵- خه‌لکی له باره‌ی تیگه‌یشتن له قورئان و کارکردن پی‌ی بوونه به دوو لا و ناوه‌ندیکه‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۶- کام له‌م ته‌فسیرانه قوتابی له پیشدا ده‌یخوینی ؟

○ ابن کثیر   ○ ابن سعدي   ○ القرطبي

۷- قوتابی ده‌ست ده‌کات به کتیبه کورته‌کان له پیش کتیبه درێژه‌کان . (راسته - هه‌له‌یه)

۸- قوتابی به خویندنه‌وه‌ی ته‌فسیری ئه‌و سوره‌تانه ده‌ست پیده‌کات که سه‌رنجراکیشن لای و به‌رده‌وام ده‌بیت و دووباره ده‌بیته‌وه وه‌کو سوره‌تی : القصص ، و مریم ، والكهف . (راسته - هه‌له‌یه)

۹/ قوتابی ده‌توانیت گوی بگریت له‌و ته‌فسیره ده‌نگیانه‌ی که بوی ده‌خوینریته‌وه ، ئه‌گه‌ر هاتوو خویندنه‌وه‌ی لا گران بوو وه‌کو به‌نامه‌ی ته‌فسیری ده‌نگی بۆ قورئان له ته‌فسیری (السعدي) . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۰/ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئاگاداری کردوینه‌ته‌وه له‌و که‌سانه‌ی قورئان ده‌خویننه‌وه و له ماناکه‌ی تیناگه‌ن . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الفاتحة)

۱۱/ ئەم سوره‌ته به‌و ناوه‌وه ناوناوه چونکه به‌شوره ده‌وره دراوه هیچ شتیکی لی ده‌رناچیت و هیچ شتیکی ناچیته ژووره‌وه .
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۲/ سوره‌تی (الفاتحة) به‌وناوه‌وه ناوناوه چونکه :

.....

۱۳/ له‌ ناوه‌کانی سوره‌تی (الفاتحة) :

- أم القرآن   السبع المثاني   الرقية
 الصلاة   هه‌موو ئەوانه‌ی باسکرا

۱۴/ (الاستعاذة) کردن له‌ پی‌ش خویندنه‌وه‌ی قورئان واجیبه هه‌رچه‌نده ئیمه له‌ ناو په‌رستنی‌کداین نه‌ک سه‌ری‌چی ، ئایه هۆکار چییه ؟

.....

.....

۱۵/ مانای وشه‌ی (أعوذ) چییه ؟

.....

۱۶ / شه‌یتان نانراوه به ره‌جمکراو (الرحیم) :

- چونکه ره‌جمکراوه واته : دهرکراوه له رحمه‌ت
- چونکه به بزیسکی گ‌ردار و سوتینه‌ر ره‌جم دهرکری‌ت
- چونکه شه‌هه‌وات و گومانه‌کان فری ده‌داته دلی مرؤقه‌وه
- هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۱۷ / (جار و مجرور) له به‌سمه‌له‌دا په‌یوه‌سته به فرمانیکی چه‌زف
کراوی دواکه‌وتووی (متأخر) گونجاو . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۸ / الله :

- ئه‌و خوداوه‌نده په‌رستراوه‌یه له‌به‌ر خو‌شه‌ویستی و مه‌زنی
- هیچ که‌سیک به‌م ناوه‌وه ناو‌نراوه ئیلا (الله) نه‌بی‌ت
- سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ناوه‌کانه
- ده‌لین : ئه‌م ناوه (إسم الله الأعظم) ه
- له کاتی بانگ‌کردندا (ال) به‌که‌ی ناسپریته‌وه
- هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۱۹ / چی جیاوازییه‌ک هه‌یه له نیوان ئه‌م دوو ناوه پیرۆزه‌ی خوای
گه‌وره : (الرحمن و الرحیم)؟

.....
.....

۲۰ / په‌روه‌رده‌کردنی خوای گه‌وره بو‌دروس‌تکراوه‌کانی دوو جو‌ر،
ئه‌وانیش :

- مطلقه و مقیده
- عامه و خاصه

۲۱ / زۆربه‌ی دوعای پیغهمبه‌ران ده‌ست پیده‌کات به وشه‌ی :
○ اللّهُمَّ ○ الرّبُّ

۲۲ / (وم الدن) بریتیه له :

- روژی قیامت
- ئەو روژه‌ی که خه‌لکی پاداشتی کرده‌وه‌کانیان وهرده‌گرنه‌وه
- هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۲۳ / ﴿ اَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴾ گشتگیرترین و سوودبه‌خستین دوعایه
بو به‌نده‌کان . (راسته - هه‌له‌یه)

۲۴ / مانای (الدن) بریتیه له :

- پاداشت
- کردار
- هه‌ندئ جار پاداشت و هه‌ندئ جار کردار

۲۵ / پیشخستنی (معمول)ه‌که به سه‌ر (عامل)ه‌که‌دا چی سوودیکی هه‌یه ؟
○ حه‌صر ○ هیچ سوودیکی نییه

۲۶ / پیشخستنی په‌رستن به‌سه‌ر په‌ناگرتندا له باس و بابته‌ی :

- گشتی به‌سه‌ر تاییبه‌تیدا
- حه‌قی خوای گه‌وره به سه‌ر به‌نده‌کانیدا
- هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۲۷ / بو نایه‌تی ﴿ اِيَّاكَ نَعْبُدُ ﴾ به شیوازی کو هاتوووه ؟

.....

۲۸ / په‌رستن :

- ناویکی کۆکه‌ره‌وه‌یه بۆ هه‌موو ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره خۆشی ده‌وێت و پێی رازییه له کرده‌وه و گفتاره‌کان، ئاشکرا و په‌نه‌نه‌کان.
- زه‌لیلی نواندن بۆ خوای گه‌وره به ئه‌جامدانی فه‌رمانه‌کانی و وازه‌ینان له نه‌هیکراوه‌کانی له‌به‌ر خۆشه‌ویستی و به‌مه‌زن راگرتن .
- هه‌ندی جار مه‌به‌ستی یه‌که‌مه و هه‌ندی جار دووهم .

۲۹ / ئه‌و هیدایه‌ته‌ی له ئایه‌تی ﴿ اَهْدِنَا ﴾ باسکراوه مه‌به‌ست لێی :

- ده‌لاله‌ت و رینمویی
- ته‌وفیق
- هه‌مووی

۳۰ / مه‌به‌ست له‌و ئایه‌ته : ﴿ صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ﴾ بریتین له :

- هه‌موو ئه‌وانه‌ی ئیمانیان هیناوه له‌م ئوممه‌ته‌دا
- ئه‌وانه‌ی که نیعمه‌تی خۆی رژاندوو به‌سه‌ریاندا له پیغه‌مبه‌ران و صدیقان و شه‌هیده‌کان و پیاوچاگان .

۳۱ / ئایه‌تی ﴿ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْبُ ﴾ کۆکردنه‌وه له نیوان شه‌رع و قه‌ده‌ردا ده‌گریته‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۳۲ / کام له‌مانه‌ی خواره‌وه ئه‌وه‌ی تیدا‌یه که له هه‌یج سوره‌تیک (ئایه‌تیک) ی تری قورئاندا نییه .

- سوره‌تی (الفاتحة)
- آیه‌ الكرسي
- سوره‌تی (الإخلاص)

۳۳ / ئەم ئایه‌ته ﴿ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ ﴾ چى له خو ده‌گریت ؟

- سه‌لماندى پيغه‌مبه‌رايه‌تى
- وه‌لامدانه‌وه‌ی ئەه‌لى بیدعه و گو‌مرايى
- هه‌موو ئەوانه‌ی باسکرا

۳۴ / ئەم ئایه‌ته ﴿ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾ چى له خو ده‌گریت ؟

- پاداشت به دادپه‌روه‌رى ده‌بیئت
- به‌نده به حه‌قیقه‌ت خو‌ی بکه‌ره
- هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا
- پاداشت ته‌نها له‌سه‌ر کرده‌وه‌کان ده‌بیئت

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری (آیه الكرسي)

۳۵ / (آیه الكرسي) به‌م ناوه‌وه ناو نراوه چونکه باسی (الكرسي) تیدا کراوه . (راسته - هه‌له‌یه)

۳۶ / مه‌زنترين ئایه‌ت له قورئاندا كام ئایه‌ته ؟
 ئایه‌تى قه‌رز ئایه‌تى ده‌ مافه‌که آیه الكرسي

۳۷ / قورئان مه‌زنه له رووی مانا‌که‌یه‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۳۸ / له (آیه الكرسي) چه‌ند ناو له ناوه پيروژه‌کانى خواى گه‌وره‌ی تیدا‌یه‌؟

- پينج
- شه‌ش
- حه‌وت

۳۹/ ناوی خوای گه‌وره (الحي) چی که مالیکي تیدایه ؟
○ زاتی   ○ سولتانی

۴۰/ ناوی خوای گه‌وره (القیوم) چی که مالیکي تیدایه ؟
○ زاتی   ○ سولتانی

۴۱/ نه‌گه‌ر ﴿الْحَيِّ﴾ له گه‌ل ﴿الْقَيُّومِ﴾ دا پیکه‌وه هاتن نه‌وا ده‌لاله‌ت ده‌کات له‌سه‌ر زاتی و سولتانی . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۲/ ناوی (الحي) له گه‌ل (القیوم) پیکه‌وه چه‌ند جار له قورئاندا هاتووه ؟
○ سی جار   ○ چوار جار   ○ دوو جار

۴۳/ له صیفا‌ته نه‌فیکراوه‌کاندا پیویسته ئیمه‌ش نه‌فی بکه‌ین له خوای گه‌وره هه‌روه‌کو خو‌ی نه‌فی کردوو له خو‌ی و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) نه‌فی لی‌کردوو له گه‌ل سه‌لماندنی که‌مالی دژه‌که‌ی چونکه نه‌فی‌کی ره‌ها له خو‌یدا نه‌فی نییه ، بو‌ نمونه : نه‌فی خه‌وه‌نوجکه و خه‌و له خوا ده‌که‌ین له‌به‌ر که‌مالی زیندوو‌یه‌تی و قه‌ییومیه‌تی . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۴/ خوای گه‌وره مؤ‌له‌ت ناداته هیچ که‌سیک بو‌ شه‌فاعه‌ت کردن ئیلا که‌سیک نه‌بی‌ت خو‌ی لی‌ی رازی بی‌ت ، وه له هیچ که‌سیک رازی نابی‌ت ته‌نها له :

○ ته‌وحید

○ شوینکه‌وتوانی پیغه‌مبه‌ران

○ هه‌موو نه‌وه‌ی باسکرا

۴۵ / ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره نیشانی دروستکراوه‌کانی داوه له کاروباری شه‌رعی و قه‌ده‌ری :

○ که‌من   ○ زۆرن

۴۶ / ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ﴾ ئیستا و ئاینده ده‌گریته‌وه، ﴿وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ ته‌نها رابوردو ده‌گریته‌وه : (راسته – هه‌له‌یه)

۴۷ / مانای ناوی خوای گه‌وره (العلي) : واته به‌رزه :

- به زاتی خو‌ی
- به صیفات‌ه‌کانی
- که زاله به‌سه‌ر هه‌موو دروستکراوه‌کاندا
- هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۴۸ / هه‌رکه‌سیک له شه‌ویکدا بیخوینیت‌ه‌وه ئه‌وا له لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه پارێزراویکی بۆ ده‌بیت و شه‌یتان نزیکی ناکه‌ویت‌ه‌وه تاكو روژ ده‌کاته‌وه، ئه‌وه چی سوره‌تیکه (ئایه‌تیکه) ؟
○ دوو ئایه‌ته‌که کۆتاییه‌که‌ی سوره‌تی (البقره) ○ آیه‌ الكرسي

۴۹ / (آیه‌ الكرسي) ده‌خوینریت‌ه‌وه له :

- له پاش هه‌موو نوێژه فه‌رزه‌کان
- له کاتی خه‌وتندا
- له به‌یانیان و ئیواراندا
- هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سووره‌تی (الزلزلة) :

۵۰- سووره‌تی (الزلزلة) سووره‌تیکی : ○ (مه‌ککی)یه ○ مه‌ده‌نی یه

۵۱- سووره‌تی (الزلزلة) چی تیدایه ؟

○ هه‌ره‌شه ○ هاندان بو کارى چاکه ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۵۲- ئایه‌تی : ﴿ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴾ هاوشیوه‌ی ئایه‌تی ﴿ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۝۱۰۶ لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۝۱۰۷ ﴾ هه . (راسته - هه‌له‌یه)

۵۳- ئایه‌تی : ﴿ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴾ واته :

○ چیا و گرده‌کان ○ کانزا و مردووه‌کان

۵۴/ زه‌وی یه‌کیکه له‌و شایه‌تانه‌ی که شایه‌تی دده‌ن له‌سه‌ر کرده‌وه‌ی به‌نده‌کان . (راسته - هه‌له‌یه)

۵۵/ ئایه‌تی : ﴿ أَشْنَانًا ﴾ واته :

○ هه‌ر یه‌که‌و بو خو‌ی ○ گرووپ و تاقمی جیا جیا

۵۶/ ئایه‌تی : ﴿ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۝۱۰۴ ... ﴾ هاوشیوه‌ی ئایه‌تی : ﴿ وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا ۚ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴾ (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (العادیات)

٥٧ / سوره‌تی (العادیات) سوره‌تیکی :

○ مه‌ده‌نی یه   ○ مه‌ککی یه

٥٨ / مانای وشه‌ی (العادیات) واته :

○ ئه‌سپ

○ هه‌موو ئه‌وه‌ی ده‌جولێته‌وه

○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

٥٩ / سوره‌تی (العادیات) ترسانی تێدایه له بزرکردنی مافه واجیبه‌کان:

(راسته - هه‌له‌یه)

٦٠ / مانای ئه‌م وشانه‌ی خواره‌وه بنووسه :

..... : ﴿ ضَبْحًا ﴾

..... : ﴿ قَدْحًا ﴾

..... : ﴿ نَقْعًا ﴾

..... : ﴿ لَكْنُودٌ ﴾

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر سوره‌تی (القارعة)

٦١ / سوره‌تی (القارعة) سوره‌تیکی :

○ مه‌ده‌نی یه   ○ مه‌ککی یه

۶۲- له مه‌به‌سته‌کانی سوره‌تی (القارعة) وریاکردنه‌وه‌یه له :
○ ترسه‌کانی روژی قیامت ○ تاقیکردنه‌وه‌ی دنیا

۶۳- (القارعة) بریتییه له :
○ ئەو ئایه‌تانه‌ی هه‌ره‌شه‌ی تێدایه ○ روژی قیامت

۶۴- مانای ئەم وشانه بنووسه :
﴿ كَالْفَرَّاشِ الْمَبْثُوثِ ﴾ : .....
﴿ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴾ : .....

۶۵- ئەو ته‌رازووه‌ی له‌م سوره‌ته‌دا باسکراوه بریتییه له :
○ ته‌رازوویه‌کی حه‌قیقی ○ کینایه بو دادپه‌روه‌ری

۶۶- ﴿ عِشَّةٍ رَاضِيَةٍ ﴾ واته له : ○ دنیادا ○ به‌هه‌شتدا

۶۷- ﴿ فَأُمَّهُ هَاوِيَةٌ ﴾ واته :
○ وه‌کو ئەوه‌ی له جیی دایک بی‌ت بو‌ی
○ می‌شکی له ناو ئاگردایه
○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۶۸- ئایه‌تی : ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴾ به‌لگه‌ی چی تێدایه :
○ مه‌زنی کاروباره‌که‌ی ○ پرسیارکردن ده‌رباره‌ی

۶۹- له ناوه‌کانی ئاگر - په‌نا ده‌گرین به‌ خوا له ئاگر- :

- الهاویة ○ جهنم ○ الحطمة
○ لظی ○ السعیر ○ سقر ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۷۰- ﴿ نَارُ حَامِيَةٍ ﴾ - په‌نا به‌ خوا ده‌گرین لی‌ی - گه‌رمیه‌که‌ی له گه‌رمی ئاگری دونیا زیاتره به‌ چه‌ند جار ؟

- حه‌فتا ○ نه‌وه‌ت ○ نه‌وه‌ت و نو

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (التکاثر)

۷۱- ئەم سوره‌ته سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۷۲- ئەم سوره‌ته چی له خو ده‌گریت؟

- هه‌والدان ده‌باره‌ی حالی خه‌لکی
○ سه‌رزه‌نشت کردنی به‌نده‌کان له سه‌رقالبوونیان له‌وه‌ی له پیناویدا
دروستکراون

۷۳- لهم سوره‌ته‌دا نه‌ی کراوه له (زۆربوون) هه‌رچه‌نده مه‌به‌ست لی‌ی خوای گه‌وره بی‌ت . (راسته - هه‌له‌یه)

۷۴- ئەو قسه‌یه‌ی که له ناو خه‌لکیدا ده‌گریت : رویشت بو دوا مه‌نزلگای خو‌ی : ○ نکۆلی زیندوو بوونه‌وه‌ی تیا‌دایه ○ دروسته

۷۵- ئایه‌تی : ﴿ حَتَّىٰ زُرْتُمُ ﴾ خوای گه‌وره ناوی لی‌ناون میوان (زائرین) و ناوی لی‌ نه‌ناون نیشته‌جی (مقیمین)، بو ؟

- چونکه مه‌به‌ست له به‌رزه‌خ تیپه‌ربوونه پیندا بو روژی دوا‌ی .

○ چونکه له‌ماله‌کی خۆیانه‌وه له دونیا رویشتن بۆ گۆرستان که هی خۆیان نییه .

۷۶- عیلم و زانین ده‌بیته سی به‌شه‌وه : زانینی یه‌قین (علم‌الیقین) چاوی یه‌قین (عین‌الیقین) هه‌والی راستی بی گومان (حق‌الیقین) .
(راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (العصر)

۷۷- سوره‌تی (العصر) سوره‌تیکی :

○ مه‌ککی یه   ○ مه‌ده‌نی یه

۷۸- سوره‌تی (العصر) به‌لگه‌ی چوار مه‌سه‌له‌که‌ی تێدایه : زانست و کردار و بانگه‌واز و ئارامگرتن (راسته - هه‌له‌یه)

۷۹- کام له‌م ده‌سته‌واژانه ته‌واون ده‌رباره‌ی سویند خواردن به جگه له خوا ؟

○ خوای گه‌وره بۆی هه‌یه سویند به هه‌ر شتیک بخوات ویستی لی بیت له دروستکراوه‌کانی .

○ دروستکراوه‌کان بۆیان نییه سویند به جگه له خوا بخۆن .

○ دروستکراوه‌کان بۆیان هه‌یه سویند به جگه له خوا بخۆن .

○ وه‌لامی یه‌که‌م و دووهم .

۸۰- ئارامگرتن ده‌کرێته چهند به‌شه‌وه ؟

○ دوو به‌ش   ○ سی به‌ش   ○ چوار به‌ش

۸۱- سوره‌ته‌که چوار فه‌رمانی تیدایه ، به فه‌رمانه یه‌که‌مه‌که به‌نده خۆی پی کامل ده‌کات و به دوو فه‌رمانه‌که‌ی دوایین به‌نده جگه له خۆی پی کامل ده‌کات . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الهزمة)

۸۲- ئەم سوره‌ته سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۸۳- مانای وشه‌ی (ویل) بریتییه له :

○ دۆلێکه له دۆزه‌خدا

○ هه‌ره‌شه‌یه‌که که دۆلێکی دۆزه‌خ و جگه له ئه‌ویش ده‌گرێته‌وه

۸۴- (الهمز) به قسه ده‌کریت (اللمز) به کردار . (راسته - هه‌له‌یه)

۸۵- ئایه‌تی : ﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ سوودی ئه‌وه‌ی لی ده‌بینریت که‌وا چاکه له ته‌مه‌ن زیاد ده‌کات . (راسته - هه‌له‌یه)

۸۶- مانای ئایه‌تی : ﴿وَمَا آذَرْتِكَ﴾ که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) :
○ زانیویه‌تی ○ نه‌یزانیوه

۸۷- ئایه‌تی : ﴿نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ﴾ سوته‌مه‌نی ئاگر بریتییه له :
○ خه‌لکی ○ به‌رد ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۸۸- ئایه‌تی : ﴿تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ﴾ واته :

○ ئه‌وه‌ی باوه‌رت پیی هه‌یه

○ له جه‌سته‌کانه‌وه ده‌چنه ژووره‌وه بو دله‌کان

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الفیل)

۸۹- سوره‌تی (الفیل) سوره‌تیکی : مه‌ککی یه مه‌دهنی یه

۹۰/ له‌م سوره‌ته‌دا ئه‌و په‌ند و عیبره‌ته‌ی تێدایه‌ که‌وا گه‌وره‌ترین گیاندارانی سه‌ر زه‌وی ده‌ترسیت له‌وه‌ی ته‌عه‌دا بکات له‌ مالیک له‌ مال‌ه‌کانی خوا، جا که‌واته‌ مروّف له‌ پیشتره . (راسته - هه‌له‌یه)

۹۱- پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌ چی سالی‌کدا له‌ دایک بووه ؟
 فیل دلته‌نگی ره‌ماده

۹۲- ئەم سوره‌ته له پالپشته‌کانی پیغه‌مبه‌رایه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ)، که ئەویش کاریکی نائاساییه بو پیغه‌مبه‌ریک روو ده‌دات له پیش پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی . (راسته - هه‌له‌یه)

۹۳- مانای ئەم وشانه بنووسه :

..... ﴿طَيْرًا أَبَائِيلَ﴾ : واته.....

..... ﴿كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ﴾ : واته.....

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (قریش)

۹۴- سوره‌تی (قریش) سوره‌تیکی : مه‌ککی یه مه‌دهنی یه

۹۵- ئەم سوره‌ته په‌یوه‌ندی به‌ چی سوره‌تی‌که‌وه هه‌یه ؟
 الفیل الکافرون الناس

۹۶- قوره‌یش له زستاندا گه‌شتیان ده‌کرد بۆ شام و له هاویندا بۆ یه‌مه‌ن . (راسته - هه‌له‌یه)

۹۷- خوای گه‌وره‌هه‌رمی مه‌که‌هه‌و خه‌که‌هه‌ی مه‌زن کرده‌وه له دلی عه‌ره‌بدا تا وای لی‌هات ری‌زیان لی ده‌گرتن و ری‌گیان لی نه‌ده‌گرتن :
 ○ له مه‌که‌دا ○ له مه‌که‌هه‌و له‌سه‌فه‌ره‌کانیاندا

۹۸- خوای گه‌وره‌هه‌روه‌ردگاری‌تی تایبه‌ت کردووه به‌به‌یته‌وه له‌به‌ر فه‌زل و شه‌ره‌فی ، ئه‌گه‌ر نا ئه‌وه‌هه‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی‌که :
 (راسته - هه‌له‌یه)

۹۹- ﴿ رَبِّ هَذَا الْبَيْتِ ﴾ له باس و بابه‌تی دانه پالی دروستکراو بۆ لای دروستکاره‌که‌ی وه‌کو ته‌شریفیک . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الماعون)

۱۰۰- سوره‌تی (الماعون) سوره‌تیکی : ○ مه‌کی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۱۰۱- مانای وشه‌ی ﴿ الدِّينِ ﴾ له ئایه‌تی : ﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ﴾ بریتیه له :
 ○ زیندوووبونه‌وه و پادا‌شت ○ نکۆلی کردن له حه‌ق

۱۰۲- مانای وشه‌ی ﴿ يَدْعُ ﴾ واته :
 ○ وازی لی ده‌هینی ○ پالی پیوه ده‌نی‌ت به‌هیزه‌وه

۱۰۳- هه‌تیو ئه‌و که‌سه‌یه که : باوکی مردوو دایکی مردوو

۱۰۴- هه‌روه‌ها پئی ده‌لین هه‌تیو ئه‌گه‌ره :

بالغ نه‌بو بیټ هه‌رچه‌نده بالغیش بو بیټ

۱۰۵- سه‌هو کردن له نوټژدا ئه‌وه‌یه که خاوه‌نه‌که‌ی شایسته‌ی زهم و لۆمه‌یه ، به‌لام سه‌هو بو نوټژ ئه‌وا له هه‌موو که‌سیکه‌وه روو ده‌دات :
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۰۶- حوکمی روپامایی : دروسته مه‌کروهه
 حه‌رامه شیرکی بچووکه شیرکی گه‌وره‌یه

۱۰۷- له‌م سورته‌دا هاندانی تیا‌دایه له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی چاکه .
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۰۸- ئه‌و (الماعون) له ئایه‌ته‌که‌دا هاتوو مانای :

ده‌فره

هه‌موو ئه‌وه‌ی که له عورف و عاده‌تا هاتوو له به‌خشینی و ریگه

پیدانی

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الکوثر)

۱۰۹- سوره‌تی (الکوثر) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

○ / ۱۱۰ (الکوثر) واته :

○ روبار ○ خه‌یریکی و زۆر و فه‌زلیکی فراوان

۱۱۱- خوای گه‌وره ئه‌م دوو په‌رسته‌شی تایبته کردووه : نوێژ و ئاژهل سهربرین ، چونکه باشترین په‌رسته‌شکانن و چاکترین ئه‌و کارانه‌ن له خوا نزیکت بکاته‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۱۲- ﴿شَانِئًا﴾ واته :

○ ئه‌وه‌ی رقی لیته‌ده‌بیته‌وه ○ ئه‌وه‌ی زه‌مت ده‌کات
○ ئه‌وه‌ی به‌که‌مت ده‌زانیت ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۱۱۳- ئایه‌تی : ﴿هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی خو‌شه‌ویستانی بی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) یاد و ستایشیان ده‌مینێ . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۱۴- له‌م سوره‌ته‌دا به‌لگه‌ی زۆری پشتیوانان و شوینکه‌وتوانانی بی‌غه‌مبه‌ری خوای (ﷺ) تیدا‌یه . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الكافرون)

- ۱۱۵- سوره‌تی (الكافرون) سوره‌تیکی : مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه ○
- ۱۱۶- سوره‌تی (الكافرون) له‌ پاش سوره‌تی (الفتاحه) له‌ رکاتی یه‌که‌مدا ده‌خوینریت له‌ :
- سوننه‌تی فه‌جر ○ سوننه‌تی مه‌غریب ○ سوننه‌تی ته‌واف
○ له‌ ویتردا ○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا ○
- ۱۱۷- ئەو په‌رسته‌ش‌ه‌ی تیکه‌له‌ به‌ شیرک :
○ په‌رسته‌ش‌ه‌ی که‌موکورتە ○ پێی ناگوتریت په‌رسته‌ش ○
- ۱۱۸- ئەو دوواندنه‌ی له‌ ﴿قُلْ﴾ هاتووہ :
○ بۆ پێغه‌مبه‌ری خوايه(ﷺ)
○ بۆ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) و هه‌موو که‌سیک دروست بیت دواندنه‌که‌ی
روو تی بکات
- ۱۱۹- (الكافرون) بێباوه‌ران ئەوانه‌ ده‌گریته‌وه‌ که‌ه :
○ هه‌موو ئەوانه‌ ده‌گریته‌وه‌ که‌ه بانگه‌واز‌ه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ری خویان
(ﷺ) پێگه‌یشتووہ و باوه‌ریان پێی نه‌هیناوه‌ وه‌کو جوله‌که‌ه و گاور.
○ بێباوه‌رانی مه‌که‌ه .
- ۱۲۰- له‌م سوره‌ته‌دا جێبه‌جێکردنی به‌ریبوونی تێدایه‌ له‌ شیرک و
موشریکه‌کان به‌ دل و زمان و ئەندامه‌کان . (راسته‌- هه‌له‌یه‌)
- ۱۲۱- دووباره‌ کردنه‌وه‌ له‌ سوره‌ته‌که‌دا :
○ مه‌به‌ست لێی دوپاتکردنه‌وه‌یه‌.
○ یه‌که‌می به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌بوونی کاره‌که‌ه و دووه‌میش به‌لگه‌یه‌
له‌سه‌ر ئەوه‌ی ئەو وه‌صفه‌ بووته‌ صیغه‌تیکی لازم بۆی .

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (النصر)

۱۲۲- سوره‌تی (النصر) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۱۲۳/ ئەم سوره‌ته موژده و خه‌یر و فه‌رمان و وریاکردنه‌وه‌ی تێدایه‌:
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۲۴- ئەم ئوممه‌ته و ئەم دینه هێنده رحمه‌ت و میهره‌بانی خوای بۆ
هه‌یه که به بیری هه‌یج که‌سیک و به خه‌یالی هه‌یج که‌سیکدا نه‌هاتوه.
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۲۵- له‌م سوره‌ته‌دا ئاماژه‌ی ئه‌وه‌ی تێدایه که‌وا ئه‌جه‌لی پێغه‌مبه‌ری
خوای (ﷺ) نزیك بووه‌ته‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۲۶- وه‌کو کارکردنیک به‌م سوره‌ته پێغه‌مبه‌ری خوای (ﷺ) زۆر جار له
کرنۆش و سوژده‌کانیدا ده‌یفه‌رموو : (سبحانک اللهم ربنا وبحمدک ،
اللهم اغفر لی) (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (المسد)

۱۲۷- سوره‌تی (المسد) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۱۲۸/ ئەبو له‌هه‌ب :

○ مامی پێغه‌مبه‌ری خوایه (ﷺ)

○ هه‌یج په‌یوه‌ندییه‌کی خزمایه‌تی له‌ گه‌لدا نییه

۱۲۹/ تا‌کو روژی قیامه‌ت زه‌م ده‌کریت :

○ ئەبو له‌هه‌ب

○ هه‌رکه‌سه‌ی دژایه‌تی پێغه‌مبه‌ری خوای (ﷺ) بکات

۱۳۰ / مانای ئەم وشانه‌ی خواره‌وه بنووسه :

.....: (تَبَّتْ)

.....: (ماکسب)

.....: (جیدها)

.....: (مسد)

۱۳۱ / ئەم سوره‌ته ئایه‌تیکی روون و ئاشکرای تیدا‌یه که‌وا ئە‌بو له‌هه‌ب
وخیزانه‌که‌ی موسلمان نابن : (راسته – هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الإخلاص)

۱۳۲ / سوره‌تی (الإخلاص) سوره‌تیکی : مه‌ککی یه مه‌ده‌نی یه

۱۳۳ / ئەم سوره‌ته ناوناوه به (الإخلاص) چونکه :

تاییه‌ته به وه‌صفی خوی گه‌وره

خوینه‌ره‌که‌ی له شیرک ده‌رباز ده‌کات

هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۱۳۴ / ئەم سوره‌ته له پادا‌شتدا به‌رانبه‌ر به :

نیوه‌ی قورئانه چواریه‌کی قورئانه سییه‌کی قورئانه

۱۳۵ / ئەم سوره‌ته له رکاتی دووه‌مدا له پاش (الفاتحة) ده‌خوینریت
له :

سوننه‌تی فه‌جر سوننه‌تی مه‌غریب

سوننه‌تی ته‌واف سوننه‌تی ویتیر

له پاش نویژه فه‌رزه‌کان له کاتی خه‌وتندا

هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۱۳۶ / سوره‌تی (الكافرون) و(الإخلاص) له شه‌و و روژدا ده‌خوینریت
تاوه‌کو سی جوړه‌که‌ی ته‌وحد جی به‌جی ده‌بیټ . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۳۷ / له سوره‌تی (الإخلاص) دا :

○ ته‌وحدی (الألوهیة)ی تیدایه

○ ته‌وحدی په‌روه‌دگاریتی و ته‌وحدی ناو و صیفاته‌کانی تیدایه

۱۳۸ / مانای ﴿قُل﴾ :

○ ته‌نہا به زمان

○ وتن و کردار و بیروباوهر

۱۳۹ / نایه‌تی : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ واته : ته‌نہایه له په‌روه‌دگاریتی
و خوداوه‌ندیټی و ناو و صیفاته‌کانی.(راسته - هه‌له‌یه)

۱۴۰ / وشه‌ی : ﴿الصَّكْمُ﴾ واته :

○ له هه‌موو پیداو‌یستیه‌کاندا روو له نه‌و ده‌کریت

○ نه‌وه‌ی که خو‌ی به کاره‌کانی خو‌ی هه‌ستاو و به جگه له خو‌یشی

○ نه‌و گه‌وره‌یه که گه‌وره‌یی کامل بووه و له په‌روه‌دگاریتی و

○ خوداوه‌ندیټی و ناو و صیفاته‌کانیدا کامل بووه.

هه‌موو نه‌وه‌ی باسکرا.

۱۴۱ / دانه پالی کوپ و باوک بو‌ خوا‌ی گه‌وره به کوفری گه‌وره
ده‌ژمی‌ردریت: (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الفلق)

١٤٢ / سوره‌تی (الفلق) سوره‌تیکی : مه‌ککی یه مه‌دهنی یه

١٤٣ / سوره‌تی (الفلق) ده‌خوینریت له :

پاش نوێژه فه‌رزه‌کان

له کاتی خه‌وتندا

هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

١٤٤ / مانای ئه‌م وشانه‌ی خواره‌وه بنووسه :

..... : (أعوذ)

..... : (الفلق)

..... : (غاسق)

..... : (وقب)

..... : (النَّفَّاثَات)

..... : (العُقَد)

..... : (حاسد)

١٤٥ / ئه‌م سوره‌ته چی تێدایه ؟

په‌ناگرتن به‌شیوه‌یه‌کی گشتی و تاییه‌تی

سیحر و جادوو حه‌قیقه‌تی هه‌یه

هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر سوره‌تی (الناس)

١٤٦ / سوره‌تی (الناس) سوره‌تیکی : مه‌ککی یه مه‌ده‌نی یه

١٤٧ / سوره‌تی (الناس) له‌ کوی‌دا ده‌خوینریت؟ :

له‌ پاش نو‌یژه فه‌رزه‌کان

له‌ کاتی خه‌وتندا

هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

١٤٨ / مانای وشه‌ی (الخنَّاس) چییه ؟

.....

وانه‌ی دووهم

وانه‌ی دووهم : پایه‌کانی ئیسلام

روونکردنه‌وه‌ی پینج پایه‌که‌ی ئیسلام : یه‌که‌میان و مه‌زنترینیان : شایه‌تیدانه‌که‌وا هیچ‌خوایه‌ک نییه‌شایسته‌ی په‌رستن بی‌ت ته‌نها (الله) نه‌بی‌ت و (محمد) یش (ﷺ) پی‌غه‌مبه‌ر و نی‌ردراوی ئه‌وه ، به‌ راقه‌کردنی مانا‌که‌ی و روونکردنه‌وه‌ی مه‌رجه‌کانی (لا إله إلا الله). مانا‌که‌ی : (لا إله) نه‌فی‌کردنی هه‌موو ئه‌وانه‌ی له‌جگه‌له‌خوای گه‌وره‌ده‌په‌رستری‌ت ، (إلا الله) سه‌لماندن‌ی په‌رستن بو‌خوای تاک و ته‌نها و بی‌شه‌ریک .

وه‌مه‌رجه‌کانی (لا إله إلا الله) بریتین له :

۱. زانست و زانیاری که نه‌فیکراوی نه‌زانینه .
  ۲. دل‌نیایی و یه‌قین که نه‌فیکراوی گومانه .
  ۳. ئیخلاص و دل‌سۆزی که نه‌فیکراوی شیرکه .
  ۴. راستگوویی که نه‌فیکراوی درۆیه .
  ۵. خو‌شه‌ویستی که نه‌فیکراوی رق و کینه‌یه
  ۶. ملکه‌چبوون که نه‌فیکراوی وازه‌ینانه .
  ۷. قایل‌بوون که نه‌فیکراوی ره‌تکرده‌وه‌یه
  ۸. کوفرکردن به‌وه‌ی له‌جگه‌له‌خوا ده‌په‌رستری‌ت .
- وه‌ئه‌و مه‌رجه‌نه‌له‌م دوو به‌یته‌دا کو‌کراونه‌ته‌وه :

علمٌ یقینٌ و اخلاصٌ و صدقٌ مع محبةٍ و انقیادٍ و القبولُ لها
 و زید ثامنہا الکفران منک بما سوی الاله من الأشیاء قد ألها

له گه‌ل روونکردنه‌وه‌ی شایه‌تیدانی (محمد رسول الله) و ناوه‌پۆکه‌که‌ی بریتیه له : باوه‌پێکردنی له‌وه‌ی هه‌وایی داوه و گوێپرایه‌لی کردنی ئه‌وه‌ی فه‌رمانی پێکردوو و دوورکه‌وته‌وه له‌وه‌ی نه‌هی لی کردوو و قه‌ده‌غه‌ی کردوو، و نه‌بیت خوای گه‌وره به‌رستریت ئیلا به‌و شیوه‌یه نه‌بیت که‌وا ئه‌و دایرێژاوه .

ئه‌مجار ئه‌و دوا‌ی پینج پایه‌که‌ی ئیسلام بۆ قوتابی روون ده‌کاته‌وه ، که ئه‌وانیش بریتین له : نوێژ و زه‌کات و روژوو‌ی مانگی رهمه‌زان و چه‌جی مائی خوای گه‌وره بۆ هه‌رکه‌سیک توانای هه‌بیت پروات.

پایه‌کانی (لا اله الا الله)

سه‌ئماندن (الا الله)

خوداپه‌رستی ته‌نها بۆ خوای تاک و ته‌نها بسه‌لمینیت (باوه‌ربوون به‌ خوا)

نه‌فیکردن (لا اله) :

نه‌فی بکات له هه‌موو ئه‌وانه‌ی له جگه له خوای گه‌وره ده‌په‌رستریت (کوفرکردن به تاغوت)

النفي والاثبات فاحفظنهما

لكلمة الاخلاص ركنان هما

راقه‌ی مهرجه‌کانی (لا اله الا الله) :

مهرجه‌کانی (لا اله الا الله) هه‌روه‌کو ددانه‌کانی کلیل وایه ، جا وشه‌ی (لا اله الا الله) کلیلی به‌هه‌شته و کلیلش ناکاته‌وه ئیلا به بوونی ددانه‌کانی نه‌بیّت ، به‌م پییه هه‌رچی له کیتاب و سوننه‌دا هاتووّه که‌وا هه‌رکه‌سی فه‌رمووی : (لا اله الا الله) ئەوا ئەو شته‌ی بۆ هه‌یه و ده‌ستی ده‌که‌ویتی ، ئەوا بۆ به‌ ده‌ست هینانی ئەو پاداشته پیویسته ئەم مهرجانه جی به جی بکات ، که ئەوانیش هه‌شت مهرجن :

۱. ماناکه‌ی بزانیّت (العلم) : وه دژه‌که‌شی نه‌زانینه به ماناکه‌ی ، جا هه‌رکه‌سی ماناکه‌ی نه‌زانی ئەوا سوودی لی نابینی ، جا بۆیه پیویسته هه‌رکه‌سی هاته ناو ئیسلامه‌وه مانه‌که‌ی بزانیّت ، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : (من مات وهو يعلم أنه لا إله الا الله) دخل الجنة (رواه مسلم) واته : هه‌رکه‌سی بمریّت و بزانیّت هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیّت به‌ حه‌ق ته‌نها خوا نه‌بیّت ئەوا ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه).

۲. دلنیا‌یی (الیقین) : واته سه‌د له سه‌د ، چونکه ئەگه‌ر له سه‌دا یه‌ک گومانی هه‌بوو له کوفرکردن به تاغوت یان راوه‌ستا یان دوو دل بوو ئەوا که‌سیکی یه‌کتاپه‌رست نییه ، وه ئەگه‌ر گومانی هه‌بوو له کوفری جوله‌که و گاوره‌کان ئەوانه‌ی بانگه‌وازه‌که‌ی (محمد) یان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئەوا که‌سیکی یه‌کتاپه‌رست نییه ، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ لَا يَلْقَى اللَّهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍ فِيهِمَا إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ) رواه مسلم واته : شایه‌تی ده‌ده‌م که هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیّت ته‌نها (الله) نه‌بیّت و منیش پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ، هیچ به‌نده‌یه‌ک به‌و دوو وشه‌وه‌و به‌ بی گومان ناگاته‌ خواجه‌ی خوی

ئیللا ده‌چیتته به‌هسته‌وه).

۳. ئیخلاص و دلسۆزی : هه‌رکه‌سی رووپامایی تیادا بکات یان به شیرکیکی گه‌وره بریاری شیرکی دا - وه‌کو که‌سیک جگه له خوا ده‌په‌رستیت - ئەوا سوودی لی نابینی ، له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) هاتوووه که‌وا فه‌رموو‌یه‌تی : (أَسْعَدَ النَّاسَ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ) رواه البخاري واته : به‌خته‌وه‌رت‌رین که‌س له رۆژی قیامه‌تدا به شه‌فاعه‌تم ئەو که‌سه‌یه وتبیتی : لا اله الا الله . به موخلیصی و دلسۆزییه‌وه له دلیه‌وه یان له ناخی خۆیه‌وه ((.

۴. راستگۆیی (الصدق) : جا هه‌رکه‌سی به درۆوه و بیلیت - وه‌کو که‌سی دووروو- ئەوا سوودی لی نابینی ، له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) هاتوووه که‌وا فه‌رموو‌یه‌تی : (مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ) رواه البخاري واته : هیچ که‌سیک نییه شایه‌تی بدات که‌وا هیچ خوایه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رست بیت به‌هه‌ق ئیللا (الله) نه‌بیت و (محمد) یش (ﷺ) به‌نده و نیردراوی خوایه به راستگۆیی و له دلیه‌وه ئیللا خوی گه‌وره ئاگری له‌سه‌ر حه‌رام ده‌کات) .

۵. خۆشه‌ویستی (المحبة) : جا خوی گه‌وره‌ی خۆشه‌هویت و له گه‌ل خوادا هیچ که‌سیکی تری خۆش ناویت ، وه‌هه‌موو ئەو که‌سانه‌ی خۆش ده‌ویت که‌ خوی گه‌وره فه‌رمانی کردوو به خۆشو‌یستیان ، وه‌ دژه‌که‌شی رقلیبوونه ، بۆیه‌یه‌کی له هه‌لوه‌شینه‌وه‌کانی ئیسلام : (هه‌رکه‌سی رقی له شتی بیت له‌وه‌ی که‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هیناویه‌تی ، هه‌رچه‌نده کاری پی بکات ئەوا کوفری کردوو ، خوی گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ﴾ البقرة: ۱۶۵ واته : هه‌ندی له‌م خه‌لکه هه‌یه له‌گه‌ل ئەوه‌شدا تینافکری

تاخوا به‌ته‌ن‌ها بپه‌رستی ، هیشتا چه‌ند هاوت‌او چه‌ند هاوبه‌شیکی
بۆ داده‌نی خو‌شیان ده‌وین وه‌ک خو‌شه‌ویستی خودا).

۶. ملکه‌چبوون : واته پئویسته کار به ناوه‌رۆکه‌که‌ی بکات ، چونکه
هه‌رکه‌سی وازی له‌کارکردن هینا ئە‌وا سوودی لی نابینی ،
خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ
فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِيْٓ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا
سَلِيْمًا ﴾ النساء: ۶۵ واته : نه‌خیر وه‌ک ئە‌وه‌دنییه‌دوو‌رپوه‌کان
ده‌یزانن ، سویندی به‌په‌روه‌ر‌دگارت ئە‌هی پیغه‌مبه‌ر نابنه‌باوه‌ردار
تا بۆ یه‌کلاکردنه‌وی کیشه‌کانی نیوانیان تۆ ده‌که‌نه‌داوه‌ر و
ئه‌وساش به‌رامبه‌ر به‌و بریاره‌ی تۆ داوته ، هیچ ته‌نگیه‌کیان
ده‌ست نه‌که‌وی له‌ده‌روونیاندا و به‌چاکیش ته‌سلیم و ملکه‌چ
(بن.

۷. قایل‌بوون : بۆیه هیچ قسه و کردار و باوه‌رێک پئی ره‌ت
ناکاته‌وه ، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت ﴿ اِنَّهُمْ كَانُوْۤا اِذَا قِيْلَ لَهُمْ لَا اِلَهَ
اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُوْنَ ﴿۳۵﴾ وَيَقُوْلُوْنَ اِنَّا لَتَارْكُوْۤا هَٰٓئِهِتِنَا لِسَاعِيْ جَمْعُوْنَ ﴿ الصافات:
۳۵ - ۳۶ واته : چونکه ئە‌وان کاتی پێیان گوترا با: هیچ په‌رسراویکی
هه‌ق نیه‌جگه‌له‌(الله) ، ئیبایان ده‌کرد و خو‌یان زۆر به‌زل ده‌زانی
(۳۵) و ده‌شیان گوت: ئایا ئی‌مه‌بۆ شاعیریکی شی‌ت و لی‌وه‌وه‌کو
موحه‌مه‌د ، واز له‌خواکانمان بێنین؟! (۳۶) .

۸. کوفرکردن : واته هه‌ر شتی‌ک له‌جگه له‌خوای گه‌وره بپه‌رستری‌ت
ئە‌وا په‌رستنه‌که‌ی پووچه‌له ، وه‌هیچ شتی‌ک شایه‌نی په‌رستن
نییه ئیلا‌خوا نه‌بی‌ت .

ئاگادارییه‌ک

له‌وشه‌ی ئی‌خلاصدا (ته‌وحیددا) پئویستی به‌وتن و کردار و
باوه‌رپوون هه‌یه .

به‌شه‌کانی خۆشه‌ویستی (المحبة)

خۆشویستنیکی سروشتی

ئه‌مه‌ش دروسته
به‌مه‌رجی پێش
خۆشویستنی خوا
نه‌که‌وێت، له‌ نمونه‌ی
ئه‌وه‌ خۆشویستنی منداڵ
و خیزان، پێغه‌مبهری
خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموێت :
(لا یؤمن أحدکم حتی‌ اکون
أحب‌ إلیه‌ من ولده‌ ووالده‌
والناس‌ أجمعین) حدیث
صحیح : رواه‌ البخاری
ومسلم‌ و غیرهما واته‌:
هیچ یه‌کیک له‌ ئێوه
ئیمانی کامل نابێت تاوه‌کو
منی خۆشتر نه‌وێت له‌
کۆره‌که‌ی و له‌ باوکی و
له‌ هه‌موو خه‌لکی .

خۆشویستن له‌ به‌ر خوا

ئه‌مه‌ش واجیبه‌، به‌ لکو له‌
تۆکمه‌ترین ده‌سته‌گیره‌ی
ئیمان، خۆی گه‌وره‌
ده‌فه‌رموێت: ﴿ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ
اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى
الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ﴾
الفتح: ۲۹ واته‌ : محه‌مه‌د
که‌ پێغه‌مبهری خۆدایه‌و
بۆ هیدایه‌تدانی هه‌موو
ئاده‌میزاد نێردراوه‌،
هه‌روه‌ها ئه‌وانه‌ی که‌ وان
له‌گه‌لیداو باوه‌ریان پێ
هیناوه‌، که‌سانی ئازاو
جوامیرن و توندوتیژن
له‌گه‌ل بێباوه‌راند، به‌لام
له‌ نیوان خۆیاندا خاوه‌ن
به‌زه‌یی و میهره‌بانن) .
وه‌ له‌ چوار شتتدا ده‌بێت :

**خۆشویستن له‌ گه‌ل
خوادا**

ئه‌مه‌ش
شیرکی
گه‌وره‌یه‌ :
خۆی گه‌وره‌
ده‌فه‌رموێت:
﴿ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ
دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ
اللَّهِ ﴾

ئه‌و شوینانه‌ی
که‌ خۆی گه‌وره‌
خۆشی ده‌وێت
وه‌کو شاری
مه‌که‌که‌ و شاری
مه‌دینه‌ .

ئه‌و کاتانه‌ی
که‌ خۆی گه‌وره‌
خۆشی ده‌وێت
بۆ نمونه‌ شه‌وی
قه‌در و کۆتاسی
یه‌کی هه‌موو
شه‌ویک .

ئه‌و بکه‌رانه‌ی
کاری پێ
ده‌که‌ن وه‌کو
پێغه‌مبهران
و نێردراوان و
فریشته‌کان
و هاوه‌لان
و هه‌موو
یه‌کتا په‌رستیکی

ئه‌و کردارانه‌ی
که‌ خۆی گه‌وره‌
پێی رازییه‌،
ئه‌ویش بریتیه‌
له‌ هه‌موو
ئه‌وه‌ی شه‌رع
هیناویه‌تی وه‌کو
ته‌وحید .

**مانای وشه‌ی (عبده) چیبه کاتی که‌سی موسلمان له
شایه‌تیدانی (محمد رسول الله) دا ده‌ییت ؟**

هه‌روه‌ها ئه‌و له
هه‌موو خه‌لکی خواپه‌رستره ،
جا ئه‌و که‌مالی په‌رستنی له
خویدا به‌جی هینا .

واته‌ناپه‌رستریت ، چونکه
پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هیچ
تایبه‌تمه‌ندییه‌کی په‌روه‌ردگاریتی
و خوداوهندیتی و ناو و
صیفاته‌کانی نییه .

به‌شه‌کانی به‌ندایه‌تی بو‌خوای گه‌وره:

تایبه‌تی تایبه‌ت :

ئه‌ویش ئه‌و
به‌ندایه‌تییه‌که
پیغه‌مبه‌ران ئه‌نجامی
ده‌دن ، خوای
گه‌وره ده‌فه‌رمویت:
﴿ اِنَّهٗ كَانَ عَبْدًا
شَكْرًا ﴾ الإسراء: ۳
واته: بیگومان نوح
به‌نده‌یه‌کی خوداناس
بوو ، وهه‌موو
کاتیک و له‌هه‌موو
حالی‌کدا سوپاسی
خودای ده‌کرد. جا
ئه‌م به‌ندایه‌تییه‌که
دراوته پال پیغه‌مبه‌ران
تایبه‌تی تایبه‌ته ،
چونکه هیچ که‌سیک
ناتوانی کبیرکی هیچ
یه‌کێ له‌و پیغه‌مبه‌رانه
بکات له‌به‌ندایه‌تی
خوای گه‌وره‌دا .

تایبه‌ت :

ئه‌ویش به‌ندایه‌تی
گوئی‌پرایه‌لی
گشتییه ، خوای
گه‌وره ده‌فه‌رمویت:
﴿ وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِيْنَ
يَمْسُوْنَ عَلٰى الْاَرْضِ هَؤُنًا ﴾
الفرقان: ۶۳
واته : به‌نده‌راسته‌کانی
خوای به‌به‌زه‌یی
ئه‌وانه‌ن که‌ زور
به‌سه‌لاریی و نه‌رمیی و
له‌سه‌رخۆو بی‌ده‌عیه‌و
فیز به‌سه‌ر زه‌ویدا
ده‌پۆنه‌پۆه .
ئه‌مه‌ش هه‌موو
ئه‌وانه‌ ده‌گریته‌وه
که‌وا خوای گه‌وره
په‌رستن به‌پیی
شه‌رعه‌که‌ی .

گشتی :

ئه‌ویش به‌ندایه‌تی
په‌روه‌ردگاریتییه
(زالبوونه) ، ئه‌مه‌ش
بو‌هه‌موو
دروسنکراوه‌کانه ،
خوای گه‌وره
ده‌فه‌رمویت
﴿ اِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ
وَ الْاَرْضِ اِلَّا اٰتٰى الرَّحْمٰنِ
عَبْدًا ﴾ مريم: ۹۳ واته:
به‌راستی هه‌رچی
له‌ناو ئاسمانه‌کان
و زه‌ویدا په‌سه‌رجه‌م
هه‌موو به‌به‌ندیتی و
خولامه‌تی دینه‌لای
په‌روه‌ردگاری
به‌خشه‌رو و ملکه‌چی
ده‌بن (وه هه‌موو
موسلمان و بی‌باوه‌ریک
ده‌گریته‌وه .

کورتیه‌ک له ژباننامه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) :

ناوی (محمد) ی کوری (عبدالله) ی کوری (عبدالطلب) ی کوری (هاشم) ه، وه (هاشم) یش له قوره‌یشه و قوره‌یشیش له عه‌ربه و عه‌ره‌بیش له نه‌وه‌ی (ئیسماعیل ی کوری ئیبراهیم) ه .

ره‌چه‌ئه‌کی :

له سالی (فیل) له دایک بووه له شاری مه‌ککه له مانگی ره‌بیعی یه‌که‌م، وه ته‌مه‌نی شه‌ست و سی سال بوو، چل سال له پیش پیغه‌مبه‌رایه‌تی و بیست و سی سال پیغه‌مبه‌ر و نیردراو بوو، که‌سیکی هه‌تیو بوو، له پیش له دایکبوونی باوکی کۆچی دوایی کردبوو، له که‌فاله‌تی باپیری (عبدالطلب) دا بوو، وه له پاش کۆچی دوایی باپیری (ئه‌بو تالیب) ی مامی که‌فاله‌تی ده‌گریته ئه‌ستۆی خۆی .

له دایکبوونی :

خوای گه‌وره پیغه‌مبه‌ری خوای (ﷺ) بۆ مروّف و جنۆکه ره‌وانه کرد، جا هه‌رکه‌سیک بانگه‌وازه‌که‌ی پیگه‌یشت و ئیمانی پی نه‌هینا ئه‌وا که‌سیکی کافره به کوفریکی گه‌وره، جا ئیتر ئه‌و که‌سه هه‌رکه‌سیک بیّت .

ره‌وانه‌کردنی :

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بانگه‌وازی بۆ ته‌وحید و ئاکار و کرداره چاکه‌کان کردوو، وه نه‌هی کردوو له شیرک ئاکار و کرداره خراپه‌کان .

بانگه‌وازه‌که‌ی :

ئیسرا و میعراج :

پیغهمبهری خوا(ﷺ) له مه‌ککه‌وه بۆ (بیت المقدس) شه‌وره‌وی پیکرا، ئەمجار بۆ ئاسمانی چه‌وته‌م به‌رز کرایه‌وه و خوی گه‌وره قسه‌ی له گه‌لدا کرد و پینج نوێژه‌که‌ی له‌سه‌ر فه‌رز کرد .

هیجهرت و

کۆچی دوایی :

له شاری مه‌ککه‌وه کۆچی کرد بۆ شاری مه‌دینه، وه هه‌ر له‌و شارهدا کۆچی دوایی کرد، وه له ژووره‌که‌ی دایکه عائیشه‌دا نیژرا .

گه‌یاندنی

دینه‌که :

خوای گه‌وره له‌سه‌ر ده‌ستی ئەو دینه‌که‌ی کامل و ته‌واو کرد، وه به‌ گه‌یاندنیکی روون دینه‌که‌ی گه‌یاند، وه سپارده‌که‌ی به جوانی گه‌یاند و ئامۆژگاری ئوممه‌ته‌که‌ی کرد، وه له پیناوی خوای گه‌وره به هه‌موو جوړه جیهادیکی جیهادی کرد، بۆیه بۆ هیچ که‌سیک نییه شتیکی تازه بخاته سه‌ر ئەم دینه .

گرنگترین

غه‌زاکانی :

حه‌وت دانهن : به‌در و ئوحوود و خه‌ندهق و خه‌یبه‌ر و رزگارکردنی مه‌ککه و ته‌بوک و حونه‌ین.

مندالەکانی

حه‌وت دانهن :

القاسم و ئیبراهیم و عبدالله که به (الطيب الطاهر) ناسراوه، وه (زینب و رقیة و ام کلثوم و فاطمة)، وه هه‌موویان له ژیانی خویدا کۆچی دواییان کرد ته‌نها (فاطمة) نه‌بیّت، چونکه (فاطمة) له پاش کۆچی دوایی پیغهمبهری خوا(ﷺ) به شه‌ش مانگ کۆچی دوایی کرد -ره‌زای خوا له هه‌موویان بیّت- .

(خه‌دیجته) و (عائیشه) و (سه‌وده) و (حه‌فصه) و (زهینه‌بی هیلالی) و (ام سلمه - هند) و (زهینه‌بی کچی جه‌حش) و (جویره‌ی کچی الحارث) و (صفیه‌ی کچی حی) و (ام حبیبه - رمله-) و (ریحانه‌ی کچی زید) و (میمونه‌ی کچی الحارث) ره‌زای خوای گه‌وره له هه‌موویان بیته .

خیزانه‌کانی
دوازده دانهن :

ئامینه‌ی کچی وه‌هه‌بی دایکی ، وه (ثویبه) مه‌ولای (ابو لهب) ی مامی و حه‌لیمه ی کچی ابی نؤیب السعدیه ره‌زای خوای گه‌وره له هه‌موویان بیته .

دایانه‌کانی :

ئهو ئایه‌تانه‌یه له‌سه‌ره‌تای سوره‌تی

(العلق): ﴿أَفَرَأَى بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

﴿٢﴾ أَفَرَأَى رَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ

يَعْلَمُ ﴿٥﴾ العلق: ١- ه‌واته : ئه‌ی پیغه‌مبهر! به‌ ناوی

خودای په‌روه‌ردگارت‌ه‌وه که کائیناتی هیناوه‌ته

دی بخوینه‌ره‌وه (١) ئهو خودایه‌ی که ئاده‌میزادی

له‌ حه‌یوانیکی مه‌نه‌وی خولقاندوو (٢) بخوینه‌..

په‌روه‌ردگارت به‌ که‌ره‌مترین و به‌خشنده‌ترین

(٣) ئهو زاته‌یه که به‌ قه‌له‌م هیدایه‌تی ئاده‌میزادی

دا ، تا فی‌ری نووسین و خوینده‌واری ببیته (٤)

ئهو خودایه‌ی که به‌ هیدایه‌تی ژیری و هوش

و هیدایه‌تی ئایینه‌وه ئاده‌میزادی فی‌ری شتانیک

کردوو که خو‌ی نه‌یده‌زانین (٥)

یه‌که‌م

ئایه‌تانیکی

دابه‌زیوته‌ سه‌ر :

له پیاوان (ئه‌بو به‌کری صدیق) و له ئافره‌تان دایکی ئیمانداران (خه‌دیجه‌ی کچی خویلد) و له هه‌رزه‌کاران (عه‌لی کوپری ئه‌بو تالیب) و له مه‌والیکان (زیدی کوپری الحارثة) و له کۆیله‌کان (بیلال ی کوپری رباح) .

**یه‌که‌م که‌س
باوه‌ری پیه‌ینا :**

پیه‌مه‌به‌ری خوا (ﷺ) چوار عومره‌ی کردووه هه‌مووی له مانگی (ذی القعدة) بووه ، وه ته‌نها یه‌ک حه‌جی کردووه که ئه‌ویش حه‌جی مالئواوی بووه له سالی (ده‌ی کۆچی) .

**حه‌ج و
عومره‌که‌ی:**

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ ﴾ القلم: ۴ واته : ئه‌ی پیه‌مه‌به‌ر (ﷺ) به‌راستی تو له‌سه‌ر ره‌وشتیکی زۆر مه‌زن و جوانیت) ، وه دایکی ئیمانداران عایشه ده‌فه‌رمویت : (کان خلقه القرآن) واته : به راستی ره‌وشتی پیه‌مه‌به‌ری خوا (ﷺ) قورئان بوو) .

ره‌وشتی :

ابن القيم – رحمه‌تی خوای لی بیت – ده‌فه‌رمویت : (ئه‌گه‌ر هاتوو به‌خته‌وه‌ری به‌نده له هه‌ردوو دونیادا په‌یوه‌ست بیت به ری‌بازه‌که‌ی پیه‌مه‌به‌ره‌وه (ﷺ) ، ئه‌وا پیه‌یسته له‌سه‌ر هه‌موو که‌سیک ئامۆژگاری نه‌فسی خو‌ی ده‌کات و پیه‌ی خو‌شه‌رزگاری بیت و ئاسووده بیت ئه‌وار ری‌بازه‌که‌ی و ژیاننامه و کار و باری بزانییت و نه‌بیته یه‌کیک له‌و که‌سانه‌ی ناشاره‌زان له ژیانسی ، وه ببیته یه‌کیک له شوینکه‌وتوان و گروپ و حیزبه‌که‌ی ، وه خه‌لکیش له‌م باسه‌دا له نیوان که‌سانیکی که‌مزان و که‌سانیکی زۆرزان و که‌سانیکی مه‌حرومدان ، فه‌زلیش به‌ ده‌ستی خوایه ده‌یداته هه‌رکه‌سیک خو‌ی ویستی لی بیت ، وه خوای گه‌وره‌ش خاوه‌نی فه‌زلێکی گه‌وره و مه‌زنه) .

**گرنگی خویندنی
ژیاننامه‌ی پیه‌مه‌به‌ری
خوا (ﷺ):**

وانه‌ی سییه‌م

پایه‌کانی ئیمان :

پایه‌کانی ئیمان شه‌ش دانه‌ن : ده‌بی باوه‌رت هه‌بیته‌ به‌ خوا و فریشه‌ته‌کانی و کتیه‌به‌کانی و پیغه‌مبه‌رانی و روژی دوایی و باوه‌رت هه‌بیته‌ به‌ قه‌ده‌ر چاک و خراپه‌که‌ی که هه‌مووی له‌ خوداوه‌یه.

پیناسه‌ی ئیمان له‌ شه‌رعدا :

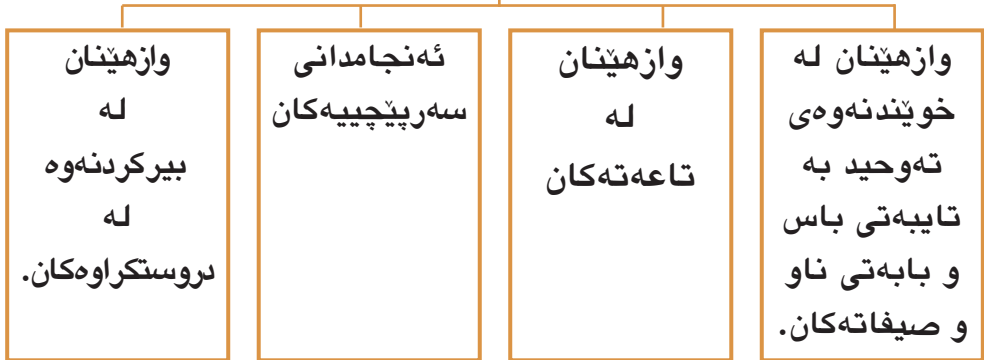
وتن به‌ زمان و باوه‌رپوون به‌ دلّ و کارکردن به‌ ئەندامه‌کان، وه پایه‌کان – واته‌ دلّ – زیاد ده‌کات به‌ گوێرایه‌لی و که‌م ده‌کات به‌ سه‌رپیچی، وه به‌لگه‌ش :

<p>وه به‌لگه‌ی که‌مبوونه‌وه‌ی ئه‌و فه‌رموده‌یه‌یه که ده‌فه‌رموئیت : (ما رأیت من ناقصات عقل ودین)</p>	<p>وه به‌لگه‌ی زیادبوونی ئیمان، ئه‌و ئایه‌ته‌یه‌ که ده‌فه‌رموئیت : ﴿أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا﴾ التوبة: ۱۲۴ واته : ئه‌م سووره‌ته‌باوه‌ری کامتان‌ی زیاد کردووه‌؟!)</p>	<p>به‌لگه‌ی کرداری دلّ ئه‌و فه‌رموده‌یه‌یه که ده‌فه‌رموئیت: (والحياء شعبة من الايمان) واته: وه حه‌یاش لقیکه‌ له ئیمان)</p>	<p>به‌لگه‌ی کرداری ئه‌ندامه‌کان ئه‌و فه‌رموده‌یه‌یه که ده‌فه‌رموئیت: (وأدناها إمطة الأذى عن الطريق) واته: نزمترینه‌که‌ی: لادانی ئازاریکه‌ له‌سه‌ره ریگا)</p>	<p>به‌لگه‌ی وتن ئه‌و فه‌رموده‌یه‌یه که ده‌فه‌رموئیت: (فأعلاها : قول لا إله الا الله) واته : به‌رزترینه‌که‌ی: وتنی (لا اله الا الله) یه.</p>
--	---	--	--	---

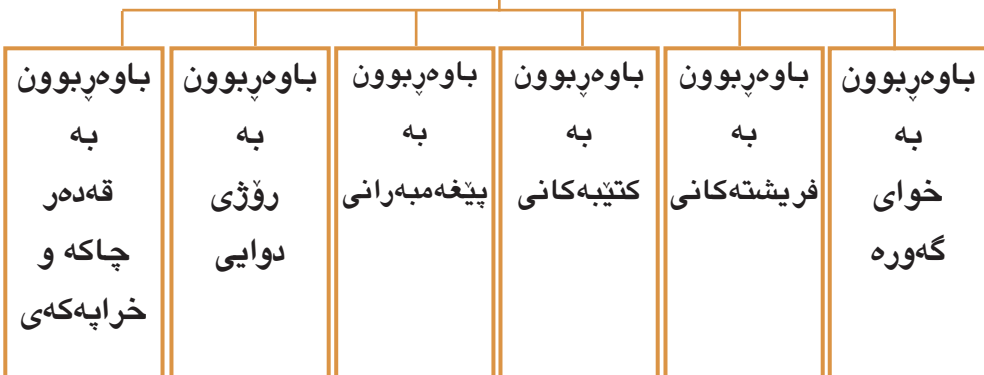
هۆکاره‌کانی زیادکردنی ئیمان :

هۆکاره‌کانی که‌مبوونه‌وه‌ی ئیمان :

پایه‌کانی ئیمان شه‌ش دانهن :

پایه‌ی یه‌که‌م :
باوهره‌ینان به‌ خوای‌ گه‌وره، نهم کارانه له‌ خو ده‌گرتیت :

<p>باوهرپوون به ناو وصیفه‌ته‌کانی</p>	<p>باوهرپوون به خوداوهندیتتی خوای‌ گه‌وره</p>	<p>باوهرپوون به په‌روه‌دگاریتتی خوای‌ گه‌وره</p>	<p>باوهر به بوونی خوای گه‌وره نهمیش به‌ چوار شت ده‌بیت :</p>
---	---	--	--

<p>به‌ شهرع :</p> <p>(ابن‌ القیم) باسی‌ نه‌وه‌ی کردووه که‌وا هیچ نایه‌تیک نییه له کتیبه‌که‌ی خوادا ئیلا به‌ لگه‌یه‌کی تیدایه له‌سه‌ر ته‌وحید .</p>	<p>به‌ فیتره‌ت :</p> <p>پیغه‌مبه‌ری‌ خوا (ﷺ) ده‌فه‌رمویتت: (کل‌ مولود یولد علی‌ الفطرة ، فأبواه یهودانه ، أو ی نصرانه ، أو ی مجسانه . .) أخرجه البخاری (۱۳۵۸) ، وانظر (۱۳۸۵) ، و مسلم (۲۶۵۸) واته : هه‌موو مندالیک له‌سه‌ر فیتره‌تی پاک‌ی ئیسلام له‌ دایک ده‌بیت ، جا دایک و باوکی ده‌یکه‌نه جوله‌که‌ یان ده‌یکه‌نه‌ گاور یان ده‌یکه‌نه‌ مه‌جوسی (ئاگر په‌رست) .</p>	<p>به‌ هه‌سته‌کان :</p> <p>له ته‌نگانه و نا ره‌حه‌تیه‌کاندا ده‌بیت و ده‌سته‌کان بو ئاسمان به‌رز ده‌که‌یته‌وه و ده‌لیتیت : په‌روه‌دگارا ..ده‌بینی نهم ته‌نگانه‌یه نامین‌ی به ئیزنی خوای گه‌وره .</p>	<p>به‌ عه‌قل :</p> <p>جا لای عه‌قل زور نه‌سته‌مه‌ که‌وا باوهری وابیت دروستکراویک هه‌بیت به‌ بی دروستکار ، ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ ﴾ ﴿ اَمْ هُمْ الْخَالِقُونَ ﴾ الطور: ۳۵ واته : یا خو هه‌ر له‌ خو‌یان‌ه‌وه دروستبوون ، وا نه‌وه‌نده سه‌ره‌به‌ستن و به‌ئاره‌زووی خو‌یان قسه‌ئه‌که‌ن و منه‌تی هیچ که‌سینک نازانن ؟ یا هه‌ر خو‌یان دروستکهری خو‌یانن ؟</p>
--	--	---	---

پایه‌ی دووهم : باوه‌ربوون به فریشته‌کان:

فریشته‌کان : جیهانیکی غه‌یبین ، خوای گه‌وره له روناکی دروستی کردوون ، گوپرایه‌لی خوا ده‌کهن و سه‌ریچی ناکهن ، ئه‌وان روحیان هه‌یه : ﴿ رُوحَ الْقُدُسِ ﴾ النحل: ۱۰۲ وه جه‌سته‌یان هه‌یه: ﴿ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُولٰٓئِیْ اٰجِنِحَهٗ مَشٰٓئِیْ وَثَلٰثَ وَّرَبِّعَ یَزِیْدُ فِی الْخَلْقِ مَا یَشَآءُ ﴾ فاطر: ۱ واته : بگپری فریشته‌کان به‌نیردراو بو گه‌یاندنی په‌یامی خوئی به‌په‌یامبه‌ران ، فریشته‌کانی خاوه‌نی دوو بال و سی بال و چوار بال ، له‌ئاسمانه‌وه‌به‌و بالانه‌به‌ره‌و رووی زه‌ویی دین و ئه‌گه‌رینه‌وه . خوئی هه‌ر شتیکی هه‌ز لیبا له‌دروستکردنی بال بو فریشته‌کان و؛ هه‌رچی تر زیادی ئه‌کات) وه دل و عه‌قلیان هه‌یه: ﴿ حَتّٰٓیْ اِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوْبِهِمْ قَالُوْا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ ﴾ سبأ: ۲۳ واته: تا ئه‌وده‌مه‌ی که‌سام و ترس له‌دل‌یاندنا داده‌مرکی به‌مؤله‌تدان به‌شه‌فاعه‌ت بو‌یان ، ئه‌وجا ده‌میان ئه‌کریته‌وه‌و له‌ناو یه‌کتردا ئه‌لین: ئاخو په‌روه‌ردگاری ئیوه‌چ برپاریکی دا ، چی وت سه‌باره‌ت به‌تکاردن؟؟) باوه‌رمان پیان هه‌یه ، وه به‌و ناوانه‌ی خوای گه‌وره فیتری کردوون وه‌کو (جبریل و میکائیل و اسرافیل) وه باوه‌رمان به‌صیفاته‌کانیان هه‌یه : ﴿ لَا یَعْصُوْنَ اللّٰهَ مَا اَمَرَهُمْ وَیَفْعَلُوْنَ مَا یُؤْمَرُوْنَ ﴾ التحريم: ۶ واته : نافه‌رمانی خودا ناکهن و هه‌ر فه‌رمانیکیان پی بکات خیرا جیبه‌جیی ده‌کهن.) هه‌روه‌ها به‌کرده‌کانیان .

هه‌ندئێ ئه‌و فریشتانه‌ی هه‌وائیان ده‌رباره‌ دراره :

له‌وانه ئه‌و هه‌شت فریشته‌ن که عه‌رشه‌ی خوائان هه‌لگرتوو و (جبر ل) که راسپێردراوه به وه‌حی و (م کائ ل) به باران .. باوه‌رمان به هه‌مویان هه‌یه و به‌وه‌والانه‌ی ده‌رباره‌یان هاتوو به گشتی و به ته‌فصیلی .

پایه‌ی سییه‌م : باوه‌رپوون به کتێبه‌کان

پێویسته باوه‌رمان هه‌بیت که‌وا ئه‌وانه قسه‌ی خوائ گه‌وره‌ن نه‌ک به مه‌جازی، له لایه‌ن خوداوه دابه‌زینراون و دروستکراو نین، وه خوائ گه‌وره له گه‌ل هه‌موو پیغه‌مبه‌ریکدا - (رسول) یکدا - کتێبکی دابه‌زاندوو، وه باوه‌رمان پێیان هه‌یه و به‌وه‌ناو و هه‌وال و ئه‌حکامانه‌ی خوائ گه‌وره بۆی باس کردوون به گشتی و به ته‌فصیلی، ئه‌گه‌ر نه‌سخ نه‌کرا بێته‌وه، وه باوه‌رمان وایه که‌وا قورئان هه‌موو کتێبه‌کانی پیش خۆی نه‌سخ کردوو ته‌وه که ئه‌وانیش: (ته‌ورات و ئینجیل و زه‌بور و صوحوفی ئیبراهیم و موسان) .

پایه‌ی چوارهم : باوه‌ربوون به پیغه‌مبه‌ران

پیویسته باوه‌رمان وابیت که‌وا ئه‌وان مروّقن و به هیچ شیوه‌یه‌ک له تایبه‌تمه‌ندیه‌کانی په‌روه‌دگاریتیان تیدا نییه، وه ئه‌وان به‌نده‌ی خوان ناپه‌رسترین و خوای گه‌وره ره‌وانه‌ی کردوون و وحی بوّ کردوون و به چه‌ندین ئایه‌ت و نیشانه پشتگیری کردوون وه ئه‌وان ئه‌و سپارده‌ی له‌سه‌ر شانیان بوو به ته‌واوی گه‌یاندیان و ئاموژگاری ئوممه‌تیان کرد و دینه‌که‌یان پی گه‌یاندن، وه له پیناوی خوادا به‌و په‌ری تیرو ته‌سه‌لی و شیایوی جیهادیان کردووه. باوه‌رمان پییان هه‌یه، وه به‌و ناو و صیفات و هه‌والانه‌ی خوای گه‌وره ده‌رباره‌یان فیّری کردووین، به گشتی و به ته‌فصیلی، وه یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ران (انبیاء) (ئاده‌م) ه و یه‌که‌م نیردراوان (الرسال) (نوح) ه، وه دوایین پیغه‌مبه‌ر و نیردراو (محمد) ه (ﷺ)، وه هه‌موو شه‌ریعه‌ته‌کانی پیشوو به شه‌ریعه‌ته‌که‌ی (محمد) ه (ﷺ) نه‌سخ کراونه‌ته‌وه، وه (اولوا العزم) پینج دانه‌ن که له هه‌ردوو سوهرتی (الشوری) و (الاحزاب) دا باسکراون ئه‌وانیش : محمد و نوح و ئیبراهیم و عیسا و موسا - سه‌لّات و سه‌لامی خوای گه‌وره له هه‌موویان بیّت-.

پایه‌ی پینجه‌م : باوه‌ربوون به روژی دواپی

باوه‌ربوون به هه‌موو ئه‌وانه ده‌گریته‌وه که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌والی پیداوین له پاش مردن روو دده‌ن، وه‌کو : تاقیکردنه‌وه‌ی ناو گوڤر و فووکردن به که‌ره‌نادا و هه‌ستانه‌وه‌ی خه‌لکی له گوڤره‌کانیان و ته‌رازوو و ده‌فته‌ری کرده‌وه‌کان و سیرات و چه‌وز و شه‌فاعه‌ت و به‌هه‌شت و ئاگر و بینینی خوای گه‌وره له لایه‌ن ئیماندارانه‌وه له روژی قیامه‌تدا و له به‌هه‌شتدا، وه جگه له‌وانه‌ی که روو دده‌ن له کاروباره غه‌یبیه‌کان .

پایه‌ی شه‌شهم :

باوه‌ربوون به قه‌دهر خه‌یر و شه‌ره‌که‌ی
 ئەویش چوار پله‌ی هه‌یه که هۆنەر له‌م دێره‌دا باسی کردووه :
 علم ، کتابت ، مولانا ، مشیته و خلقه وهو ایجاد و تکوین

دروستکردن :

باوه‌رمان وابیت
 که‌وا به‌نده‌کان
 دروستکراون ،
 خۆیان و
 کرده‌وه‌کانیان ،
 هه‌روه‌ها هه‌موو
 بوونه‌وه‌ره‌کان ،
 به‌لگه‌ش ئەو
 ئایه‌ته‌یه که
 خوای گه‌وره
 ده‌فه‌رمویت :
 ﴿اللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ﴾ الرعد: ۱۶
 واته : ته‌نها هه‌ر
 (الله) خوایه
 دروستکه‌ری
 هه‌موو شتیکی ،
 نه‌ک ئەو
 بتانه‌ئەوان
 ده‌یانپه‌رستن)
 وه ده‌فه‌رمویت :
 ﴿وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾
 الصافات: ۹۶ واته :
 هه‌م خۆتان
 و هه‌م ئەو
 بتانه‌دروستیان
 ده‌که‌ن له‌دارو
 به‌رد ، خوا
 به‌دیته‌یانو)

ویست :

باوه‌رمان وابیت
 که‌وا ته‌وه‌ی خوای
 گه‌وره ویستی
 لی بیت ده‌بیت
 و ته‌وه‌ی ویستی
 لی نه‌بیت نابیت ،
 وه به‌نده ویستی
 خۆی هه‌یه به‌لام
 داخلی ویستی
 خوای گه‌وره‌یه ،
 خوای گه‌وره
 ده‌فه‌رمویت :
 ﴿وَمَا تَشَاءُونَ اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ﴾
 التکویر: ۲۹ واته :
 وه‌ئێوه ئاره‌زووی
 ئیستیقامه
 ناکه‌ن ، مه‌گه‌ر
 خوای خاوه‌نی
 جیهانه‌کان
 ئاره‌زووی بکات ،
 جاکه‌وابوو داوای
 یارمه‌تی هه‌ر
 له‌و بکه‌ن
 و ، خۆشانی
 به‌ته‌واوی بو‌ریک
 بخه‌ن ، تا خۆایش
 پشتیوانتان بی
 و رێنماییتان بکا ،
 ئەگینه‌خوا به‌زۆر
 هه‌یج که‌سیک
 ناهه‌یتته‌ژیر بار).

نوسین :

باوه‌رمان وابیت
 که‌وا خوای
 گه‌وره مه‌قادیری
 هه‌موو شته‌کانی
 نوسیوه تا‌کو
 قیامه‌ت ، وه
 به‌لگه‌ش ئەو
 ئایه‌ته‌یه که
 ده‌فه‌رمویت :
 ﴿وَمَا مِنْ غَابِطَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ اِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾ النمل: ۷۵
 واته : هه‌موو
 شتیکی په‌نه‌ان و
 نادیار له‌ئاسمان
 وزه‌ه‌وییدا
 له‌نامه‌یه‌کی
 روون و ئاشکرا
 لوح المحفوظ دا
 تو‌مارکراوه)

زانست :

باوه‌رمان وابیت
 که‌وا خوای
 گه‌وره زانیاری
 ده‌رباره‌ی هه‌موو
 شته‌کان بووه
 به‌گشتی و
 ته‌فصیلی ،
 به‌لگه‌ش ئەو
 ئایه‌ته‌یه که
 ده‌فه‌رمویت :
 ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ البقرة: ۲۵۵
 واته : ته‌وه‌ی
 ئیستا له‌به‌ر
 ده‌ستیانایه‌و
 دیاره ، ته‌وه‌یش
 که‌له‌پاش
 سه‌ریانه‌وه‌یه‌و
 نادیاره ، ئەو
 پێی ئاگایه ،
 واته : کاروباری
 دوناو قیامه‌تیان
 ته‌نها هه‌ر ئەو
 ئەیزانی)

وانه‌ی چواره‌م

به‌شه‌کانی ته‌وحید و به‌شه‌کانی شیرک

روونکردنه‌وه‌ی به‌شه‌کانی ته‌وحید ، ئه‌ویش سی دانهن : ته‌وحیدی په‌روه‌دگاریتی و ته‌وحیدی خوداوه‌ندیتی و ته‌وحیدی ناو و صیفاته‌کان.

ته‌وحیدی په‌روه‌دگاریتی : ئه‌ویش بریتییه له باوه‌رپوون به‌وه‌ی که خوای گه‌وره دروستکاری هه‌موو شتیکه و موته‌صهریغه (فه‌رمان په‌وايه) له هه‌موو شتی‌کدا ، له و کارانه‌دا هیچ شه‌ریکی نییه .

وه ته‌وحیدی خوداوه‌ندیتی : ئه‌ویش بریتییه له باوه‌رپوون به‌وه‌ی که‌وا خوای گه‌وره په‌رستراوی به‌حه‌قه هیچ شه‌ریکی له‌وه‌دا نییه ، ئه‌ویش مانای (لا اله الا الله) یه ، جا ماناکای بریتییه له : هیچ په‌رستراویکی به‌حه‌ق نییه ئیلا (الله) نه‌بیته ، جا هه‌موو په‌رستنه‌کان له نوێژ و روژوو و جگه له‌وانه پیویسته به ئیخلاصه‌وه بو خوای تاک و ته‌نها ئه‌نجام بدریت ، وه نابیت هیچ یه‌کیک له‌وانه بو جگه له خوا ئه‌نجام بدریت .

وه ته‌وحیدی ناو و صیفاته‌کان : بریتییه له باوه‌رپوون به هه‌موو ئه‌وه‌ی له قورئانی پیروژدا یان له فه‌رمووده دروسته‌کاندا هاتوو له ناو و صیفاته‌کانی خوای گه‌وره ، وه سه‌لماندنی بو خوای تاک و ته‌نها به شیوه‌یه‌ک لایه‌قی ئه‌و بیت به بی هیچ لادانیک و له‌کارخستنیکی و چۆنیه‌تیکی و لیکچواندنیک ، وه‌کو کار کردنیک به‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رموویت : ﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَكُنْ لَكَ يَوْمَئِذٍ وَلَدٌ ۝۳ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝۴ ﴾

الإخلاص: ۱ - ۴ واته : ئه‌ی موحه‌مه‌دا! بلی: ئه‌و په‌روه‌دگارهی که

من ده‌په‌رستم، تاک و ته‌نیاپه‌و، هاو‌ه‌ل و هاوبه‌شی نیه‌(۱) ئەو خواجه‌که‌ناوی (الله)یه، جیگای هیواو ئومید‌ه‌و، بی‌نیازیشه، هیچ‌که‌سیکیش-بی‌له‌و شای لی‌بوومه‌وسته‌ی ئەوه‌نییه‌گیرو گرفته‌کان ببری‌نه‌لای بۆ چاره‌سه‌ر، هەر ئەه‌وزاته‌گه‌وره‌یشه، که‌ده‌بی‌هەر بۆ‌لای ئەو بگه‌رئینه‌وه‌(۲) که‌سی لی‌نه‌بووه‌و، هیچ‌رۆ‌له‌یه‌کی نیه‌وه‌ک جوله‌که‌و گاورو بته‌رسته‌کان ده‌لین، چونکه‌خوا زۆر بلوند و پاک و بی‌خه‌وش و دووره‌له‌و جۆره‌بیرو بۆ‌چوونانه‌وله‌که‌سیش نه‌بووه‌و بی‌دایک و باب‌ه، چونکه‌هه‌موو شتیکی له‌دایک بوو تاز‌ه‌و نوییه‌و خوا نیه‌و سه‌ره‌تایه‌کی هه‌یه، خۆ‌خوایش بی‌سه‌ره‌تاو (ئه‌زه‌ل)یه‌(۳) و هه‌رگیز هیچ‌که‌سیک هاوشی‌وه‌و هاوتای نیه‌و، که‌سی ناتوانی به‌ر هه‌لستی بکات (۴) وه‌ئەو ئایه‌ته‌ی که‌ده‌فه‌رمویت: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ الشوری: ۱۱ واته‌: هیچ‌شتیک نیه‌له‌وینیه‌ی ئەو (خوا) یه، نه‌له‌زاتیا، نه‌له‌سیفاتیا، نه‌له‌کرداریا، بۆ‌خۆی ته‌نیاپه‌و، له‌هه‌موو شتیکی، بی‌نیازه‌و، هه‌موو شتیکیش نیازمه‌نده‌به‌و ئەویشه‌بیسهری بینا، به‌ئاگایه‌به‌وته‌ی به‌نده‌کانی، بینایه‌بۆ کاروکرداریان، وه‌هه‌ندی له‌زانایان ته‌و‌حیدیان کردووه‌ته‌دوو جۆره‌وه، وه‌ته‌و‌حیدی ناو و صیفاته‌کانیان کردووه‌ته‌به‌شتیک له‌ته‌و‌حیدی په‌روه‌ردگاریتی، وه‌هیچ‌کیشه‌یه‌ک له‌وه‌دا نییه، چونکه‌مه‌به‌سته‌که‌روونه‌له‌هه‌ردوو دابه‌شکردنه‌که‌دا، وه‌به‌شه‌کانی شیرک سی‌دانن: شیرکی گه‌وره‌و شیرکی بچووک و شیرکی شاراه‌ه‌.

جا شیرکی گه‌وره‌: هه‌موو کرده‌وه‌کانی خاوه‌نه‌که‌ی پووجه‌ل ده‌کاته‌وه‌و به‌هه‌تا هه‌تایی له‌ئاگر‌دا ده‌مینیت‌ه‌وه‌هەر که‌سیک له‌سه‌ر ئەم جۆره‌شیرکه‌بمریت، هه‌روه‌کو‌خوا‌ی گه‌وره‌فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

الأنعام: ۸۸ واته : له گه‌ل ئه‌وه‌يشدا ئه‌گه‌ر ئه‌و په‌يامبه‌رانه‌(عليهم السلام) هاوبه‌شيان بو‌خوا دانابا هه‌موو كاره‌كانيان سه‌رجه‌م بو‌وجه‌ل ده‌بوويه‌وه ، باشه‌ده‌بى حالى خه‌لكانى تر چۆن بىت ، ئه‌گه‌ر هاوبه‌ش و شه‌ريك بو‌خوا دابننن؟) هه‌روه‌ها فه‌رمويه‌تى :

﴿ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَٰئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴾ التوبة: ۱۷ واته:

بو‌خه‌لكانى هاوبه‌شدانه‌ر شياوو ره‌وا نيه‌ئاوه‌دانكرده‌وه‌ى مزگه‌وته‌كانى خوا بو‌خوشيان شايه‌تى ببياوه‌رپىتى خو‌يان ده‌ده‌ن ، كارو ره‌فتاريان هى بى بپروا و بت په‌رستانه ، واته: بى بپروا لىي ناوه‌شپه‌ته‌وه‌مزگه‌وت ئاوه‌دان بكاته‌وه ، بو‌هه‌ميشه‌كاروكرده‌وه‌ى ئه‌مانه‌پووجه‌و به‌رده‌واميش له‌ئاگردان .

وه هه‌ر كه‌سيك له‌سه‌ر شيرك بمرىت ئه‌وا خواى گه‌وره لىي خو‌ش نابىت ، وه به‌هه‌شتيشى له‌سه‌ر حه‌رامه ، هه‌روه‌كو خواى گه‌وره فه‌رمويه‌تى :

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾ النساء: ۴۸ واته : بيگومان هه‌رگيز خوا له‌دانانى هاوبه‌ش بو‌ى نابوو‌رى و له‌خوار شيركه‌وه‌له‌هه‌ر گوناھيک ده‌بوورى بو‌ هه‌رکه‌سيك خو‌ى بيه‌ويت ، وه خواى گه‌وره ده‌فه‌رمويت : ﴿ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴾ المائدة: ۷۲ واته : چاك بزائن كه‌هه‌رکه‌سيك شه‌ريك و هاوبه‌ش بو‌خوا دابنن بى شك خوا به‌هه‌شتى له‌سه‌ر ياساغ ده‌كا جى و شوينى ئاگره . سته‌مكارانيش هيج جو‌ره‌يارمه‌تى ده‌ريكيان بو‌ نيه‌وه‌رزگار نابن ، وه له‌ جو‌ره‌كانى : داواكردن له بت و مردووه‌كان ، وه هاواركردن پييان و نه‌زر كردن بو‌يان و ئاژده‌ل سه‌ربرين بو‌يان و له نمونه‌ى ئه‌وانه .

وه شيركى بچووك : هه‌موو ئه‌وانه ده‌گرپه‌ته‌وه كه له ده‌قه‌كانى

قورئاندا یان سوننه‌تدا سه‌لمینراوه که‌وا ناوی لی نرابیت شیرک ، به‌لام له جوړ و جنسی شیرکی گه‌وره نییه ، وه‌کو روپامایی له هه‌ندی کرداره‌کاندا ، وه سویند خواردن به جگه له خوای گه‌وره ، وه وتنی : خوای گه‌وره و فلان ویستیان لی بوو (ما شاء الله و شاء فلان) وه له نمونه‌ی ئه‌وانه .

به به‌لگه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که پیغهمبه‌ری خوا(ﷺ) فه‌رموویه‌تی : (أخوف ما أخاف عليكم الشرك الأصغر ، قالوا : (و ما الشرك الأصغر ، يا رسول الله(ﷺ)؟ قال : الرياء)^(۱) واته : ئه‌و شته‌ی له هه‌موو شتیکی زیاتر لیی ده‌ترسم لی‌تان شیرکی بچووکه ، وتیان : ئایه شیرکی بچووک چییه ئه‌ی پیغهمبه‌ری خوا(ﷺ)؟ فه‌رمووی : ریایه) وه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی : (من حلف بشيء دون الله فقد أشرك) ، واته : هه‌ر که‌سی سویند به شتیکی بخوات له غه‌یری خوا ئه‌وا شه‌ریکی بو خوای گه‌وره ئه‌نجام داوه .

وه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی : (لا تقولوا : ما شاء الله و شاء فلان ، ولكن قولوا : ما شاء الله ثم شاء فلان) واته : مه‌لین : خوا و فلان ویستیان له سه‌ر بوو ، به‌لکو بلین : خوای گه‌وره ویستی له سه‌ر بوو ئه‌مجار فلان).

جا ئه‌م جوړه‌یان خاوه‌نه‌که‌ی به هه‌لگه‌راوه ناژمی‌ردیته ، وه خاوه‌نه‌که‌ی به هه‌تا هه‌تایی له ئاگردا ناهیلیته‌وه ، به‌لام له گه‌ل که‌مالی ته‌وحیدی واجییدا جیاوازه‌و یه‌کنانگرنه‌وه .

جوړی سییه‌م : ئه‌ویش شیرکی شاراو‌یه ، به‌لگه‌ش ئه‌و فه‌رمووده‌یه که پیغهمبه‌ری خوا(ﷺ) ده‌فه‌رموویت : ((ألا أخبركم بما هو أخوف عليكم عندي من المسيح الدجال؟ قالوا : بلى يا رسول الله ، قال : الشرك الخفي ،

(۱) / صحیح : أخرجه أحمد (۵/ ۴۲۸) وصححه الشيخ الألباني في (صحيح الجامع) (۱۵۵۵) .

يقوم الرجل فيصللي فيزین صلاته لما يرى من نظر الرجل إليه^(۱) واته :
 ئایه هه‌والتان پئی بدهم به‌وه‌ی لئی ده‌ترسم تووشتان ببیت زیاتر
 له مه‌سیحی ده‌ججال ؟ وتیان : به‌لئ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)،
 فه‌رمووی : شیرکی شاراوه ، که‌سیک هه‌لده‌ستی نویتز ده‌کات و
 نویتزه‌که‌ی ده‌رازینیتته‌وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌سیکیتر ته‌ماشای ده‌کات).
 وه ده‌کریت شیرک بکریتته دوو جووره‌وه : گه‌وره و بچووک ، به‌لام
 شیرکی شاراوه ئه‌وا له هه‌ردوکیاندا هه‌یه .

جا له شیرکی گه‌وره‌دا رووده‌دات ، وه‌کو شیرکی دوورپووه‌کان ،
 چونکه ئه‌وان عه‌قیده پوچه‌له‌که‌یان ده‌شارنه‌وه و به‌ رواله‌ت
 خو‌یان به‌ ئیسلام نیشان ده‌دن له‌به‌ر رووپامایی و ترس له
 خو‌یان .

وه له شیرکی بچووکدا روو ده‌دات ، وه‌کو روپامایی ، هه‌روه‌کو
 له فه‌رمووده‌که‌ی (محمود بن لبید الانصاری) پیشوودا هاتووه
 و فه‌رمووده‌که‌ی (ابوسعید) که باسکرا ، خوای گه‌وره پشت و
 په‌نامانه.

(۱) حسن : أخرجه ابن ماجه (۴۲۰۴) وحسنه الشيخ الألباني في (صحيح الجامع) (۲۶۰۷) .

به‌شه‌کانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان:

<p>تاوانه بچووکه‌کان:</p>	<p>تاوانه گه‌وره‌کان :</p>	<p>شیرکی بچووک:</p>	<p>شیرکی گه‌وره:</p>
<p>هموو ئه‌و تاوانانه ده‌گریته‌وه که‌وا شه‌رع حه‌رامی کردووہ به‌لام سزایه‌کی تایبه‌تی بو دانه‌ناوه .</p>	<p>هموو ئه‌و تاوانانه ده‌گریته‌وه که سزایه‌کی تایبه‌تی بو دیاری کراوه وه‌کو له‌عنه‌ت یان دوورخستنه‌وه (ده‌کردن) یان به‌ریبوون له بکه‌ره‌که‌ی یان ئه‌و یه‌کیکه له بی‌باوه‌ران یان له موشریکه‌کانه یان له ئیمانداران نییه یان چواندنی به نابوتترین ئاژه‌لان ...</p>	<p>ئه‌میش له شیرکی گه‌وره بچووکتره و له تاوانه گه‌وره‌کان گه‌وه‌تره</p>	<p>ئه‌میش به‌رزترینیانه</p>

تاوانہ گہورہکان:

<p>حوکمہ کہی :</p> <p>پیویستہ تہوبہی لی بکریت ، بہ بہ لگہی ئەو فہرموودہیہی کہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) دہفہرموویت : (النائحة إذا لم تتب قبل موتها . . .) رواہ مسلم . . واتہ : ئەو ژنہی بہدہنگ دہلاویتیہوہ ئہگہر پیش مہرگی تہوبہ (نہکات . . .) وہ لہ فہرموودہیہی تردا دہفہرموویت : (. . اذا اجتنبت الکبائر .) رواہ مسلم . واتہ : بہ مہرجی لہ تاوانہ گہورہکان دوور کہوتبیتہوہ .</p>	<p>پلہکانی :</p> <p>جیاوازن ، بہ بہ لگہی ئەو فہرموودہیہی کہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) دہفہرموویت : (ألا أنبئکم بأکبر الکبائر . .) واتہ : ئایہ ہہوالتان پی بدہم دہربارہی گہورہترین تاوانہ گہورہکان . . .)</p>	<p>حوکمی ئەو کہسہی نہنجامی دەدات :</p> <p>ئیمانداریکہ بہ لام ئیمانہکہی نوقصانہ یان کہسیکی ئیماندارہ بہ ئیمانہکہی و کہسیکی (فاسق) بہ تاوانہ گہورہکہی . خوشمان دەویت بہ ئەندازہی ئەو ئیمانہی ہہیہتی و رقمان لیی دەبیتہوہ بہ ئەندازہی ئەو تاوانہ گہورہی ئہنجامی داوہ . لہ گہ لیدا دانانشین لہ کاتی ئەنجامدانی تاوانہ کہدا .</p>	<p>ژمارہیان :</p> <p>ژمارہیہکی دیاری کراوی نییہ بہ لام سنووردارہ بہو پیوہرانہی لہ پیشدا باسکرا</p>
---	---	---	---

جیاوازی له نیتوان شیرکی بچووک و گه‌وره‌دا :

شیرکی بچووک :

۱. خاوه‌نه‌که‌ی له ئیسلام
ده‌رناکات
۲. هه‌موو کرده‌وه‌کان پوچه‌ل
ناکاته‌وه به‌لام کرده‌وه‌ی
تایبته پوچه‌ل ده‌کاته‌وه .
۳. خاوه‌نه‌که‌ی بو هه‌تا هه‌تایی
له ناگردا نه‌ه‌یلتته‌وه .
۴. خوین و مالی چه‌لال نابیت .
۵. ئە‌گه‌ر هاتوو له شه‌رعدا
به‌لگه‌یه‌ک هه‌بوو که بچووکه
(الاصغر) .
۶. ئە‌وه‌ی خوای گه‌وره
نه‌یکردووته هۆکار ئە‌م به
هۆکاری بزانیته .
۷. وه هه‌ر شتیک وه‌سیله‌یه‌ک
بیت بو شیرکی گه‌وره ئە‌وا
شیرکی بچووکه .
۸. هه‌موو ئە‌وه‌ی له ده‌قه
شه‌رعییه‌کاندا به (شرک)
یان (کفر) ناویان هاتوووه و
به (ال)ی ته‌عریف ته‌عریف
نه‌کرا‌بوون ئە‌وه بچووکه
ئە‌گه‌ر هاتوو قه‌رینه‌یه‌ک
نه‌بیت که‌وا شیرکی گه‌وره‌یه .

شیرکی گه‌وره :

۱. خاوه‌نه‌که‌ی له ئیسلام
ده‌رده‌کات
۲. هه‌موو کرده‌وه‌کان پوچه‌ل
ده‌کاته‌وه .
۳. خاوه‌نه‌که‌ی بو هه‌تا هه‌تایی
له ناگردا ده‌ه‌یلتته‌وه .
۴. خوین و مالی چه‌لال ده‌کات له
لایه‌ن ده‌سه‌لاتداره‌وه .
۵. ئە‌گه‌ر هاتوو به‌لگه‌یه‌ک هه‌بوو
که‌وا گه‌وره‌یه (الاکبر) .
۶. ئە‌گه‌ر باوه‌ری وابوو که‌وا
ته‌سه‌روفیکی شاراه‌وه‌ی هه‌یه
له گه‌ردووندا .
۷. خوای گه‌وره لێی خو‌ش نابیت
ئە‌گه‌ر له‌سه‌ر مرد .
۸. ئە‌گه‌ر ته‌وبه‌ی کرد ئە‌وا
خوای گه‌وره ته‌وبه‌که‌ی لێ
وه‌رده‌گریته‌نه‌ها له دوو
کاتدا نه‌بیت : ده‌رچوونی روژ
له روژئاواوه و کاتی غه‌رغه‌ره
که ئە‌وه‌یش کاتی گیانه‌لایه .

وانەى پىنچەم

چاكەكارى (الاحسان)

پايەى ئىحسان : ئەوئش ئەوئەىه : (خواى گەورە بپەرستىت هەر وەكو ئەوئەى دەبىبىنى وە ئەگەر تۆ ئەوت نەبىبىنى ئەوا ئەو تۆ دەبىبىنى) .

ئىحسان تەنھا يەك پايەىه و دوو پلەى ئى دەبىتتەوہ :

پەرستى چاودىرى :

ئەوئش برىتتە لە
پەرستى ترس و هەلاتن ،
وہ ئەم پلەىه كەسى
موسلمان لىى بەدەر نىيە .

پەرستى بىبىن :

ئەوئش برىتتە لە پەرستى
خۆشەوئستى و رەغبەت و
تامەزرؤىى بۆ ئەوئەى لای خوا
هەىه ، ئەمەش خوا پەرستى
پىغەمبەران و نىردراوانە ،
وہكو ئەو فەرموودەىهى
كە پىغەمبەرى خوا (ﷺ)
دەفەر موئت : (أفلا أكون عبداً
شكوراً) رواه مسلم (۷۳۰۲) جا بە
هئزترىن پالنەر كە پال بە
بەندەوہ بنات بۆ خواپەرستى :
رەغبەت و خۆشەوئستى و
تامەزرؤىى ئەوئەى لای خوا
هەىه ، لە گەل بوونى ترس .

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌وحید

١/ ژماره‌ی پله‌کانی دین چه‌نده ؟ سی دوو پیئنج

٢/ ژماره‌ی پایه‌کانی ئیسلام چه‌نده ؟ پیئنج شه‌ش چه‌وت

٣/ ئیسلام پله‌یه‌که له ئیمان به‌رزتره ؟ (راسته - هه‌له‌یه)

٤/ ژماره‌ی پایه‌کانی شایه‌تی ئیخ‌لاص چه‌نده ؟

چه‌وت هه‌شت دوو

٥/ ژماره‌ی مه‌رجه‌کانی (لا اله الا الله) چه‌نده ؟

هه‌شت چه‌وت پیئنج

٦/ زانیاری یه‌کیکه له مه‌رجه‌کانی (لا اله الا الله) مانا‌که‌ی :

زانینی شتیک وه‌کو ئه‌وه‌ی وایه

هیج په‌رستراویک به‌حه‌ق نییه ئیلا (الله) نه‌بیت

٧/ ئه‌گه‌ر که‌سیک گومانی هه‌بوو له کوفری ئه‌و که‌سانه‌ی که

بانگه‌وازیان پیگه‌یشتوو و باوه‌ریان نه‌هیناوه ئه‌وا حوکی :

کوفری کردوو به‌کوفریکی گه‌وره

ئه‌گه‌ر هاتوو دلنیا‌یه‌که‌ی له گومانه‌که‌ی زۆرت‌ر بوو ئه‌وا کافر

ناکریت

۸ / قایلبوون یه کیکه له مهرجه کانی (لا اله الا الله) وه مه بهست لیئی
قایلبوون به :

○ وتن ○ کردار ○ باوه پربوون ○ هه موو ئه وانه‌ی باسکرا

۹ / روپامایی له (لا اله الا الله) وه کو روپاماییه له صه ده قه دا له
شیرکی بچووکه : (راسته - هه له یه)

۱۰ / هه رکه سیک به زمانی بلیت : (لا اله الا الله) به بی ئه وه‌ی باوه‌ری
به دلی هه بیئت ئه وه :

○ که سیکی یه کتاپه رسته

○ موسلمانیکی بی ئیمان

○ کافره به کوفریکی گوره

○ ئیمانی لاوازه

۱۱ / که سیک پیغه مبه‌ری خوای (ﷺ) خوش بویت وه کو خوشویستن خوا
واته: خوشویستنکی یه کسان :

○ کوفری کردووه به کوفریکی گوره

○ کوفری کردووه به کوفریکی بچووک

○ تاوانی له تاوانه گوره کانی ئه نجامداوه

۱۲ / به شه کانی خوشویستن چه ند به شن ؟ ○ چوار ○ سی ○ دوو

۱۳ / خوشویستن له بهر خوا بو کردار و بکه‌ر و شوین و کاته‌کان
ده بیئت. (راسته - هه له یه)

۱۴ / حوکمی خۆشویستن له گه‌لّ خوادا :

○ شیرکی بچووکه ○ واجیبه ○ شیرکی گه‌وره‌یه

۱۵ / حوکمی خۆشویستن له‌به‌ر خوا :

○ دروسته ○ واجیبه ○ شیرکی گه‌وره‌یه

۱۶ / به‌شه‌کانی په‌رستن چه‌ندن ؟ ○ دوو ○ سی ○ چوار

۱۷ / هه‌موو خه‌لکی به‌نده‌ی خوان، به‌ندایه‌تیه‌کی زالبوون ته‌نانه‌ت بی‌باوه‌رانیش : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۸ / ئەگەر که‌سیک وتی (لا اله الا الله) و وازی له هه‌موو کرداریک هینا به‌گشتی، نوژی نه‌کرد و هیچ په‌رستنیک له په‌رستنه‌کانی نه‌کرد ئەوا : ○ سوودی بۆی هه‌یه ○ سوودی بۆی نییه

۱۹ / (عبده و رسوله) له دوو شایه‌تییه‌که‌دا واته به‌نده‌یه و ناپه‌رستریت و نیردراوه و به‌ درۆ ناخریته‌وه : (راسته - هه‌له‌یه)

۲۰ / له شایه‌تیدانی (أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) گوێزایه‌لی کردنی له‌وه‌ی فه‌رمانی کردووه و به‌ راست زانینی ئەوه‌ی هه‌والی ده‌رباره‌ی داوه ... ئەمه‌ داده‌نریت به : ○ ماناکه‌ی ○ ناوه‌پۆکه‌که‌ی

۲۱ / هه‌رکه‌سیک شتیک له تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی په‌روه‌ردگاریتی بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) دابنات ئەوا شایه‌تی نه‌داوه که‌وا ئەو به‌نده‌یه : (راسته - هه‌له‌یه)

۲۲ / به‌رزترین وه‌صفیک بۆ پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) دانرابیئت ئه‌وه‌یه که‌وا
ئه‌و :

○ پیئغه‌مبه‌ری خوایه(ﷺ)

○ به‌نده و پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)

○ دوایین پیئغه‌مبه‌ره(ﷺ)

۲۳ / ((هه‌رکه‌سیک له‌ئیسلامدا بیده‌یه‌ک دابه‌ئینیت و به‌ باشی بزانیئت
ئه‌وا بانگه‌شهی ئه‌وه‌ی کردووه که‌وا (محمد) (ﷺ) خیانه‌تی له‌ په‌یامه‌که
کردووه چونکه‌ خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رمویئت : ﴿ الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ﴾
المائدة: ۳ جا ئه‌وه‌ی ئه‌و رۆژه دین نه‌بو بیئت ئه‌مرؤ نابیئه‌ دین)) ئه‌م
قسه‌یه قسه‌ی :

○ شیخ الاسلام ابن تیمیة ○ ئیمامی مالیک ○ ئیمامی ئیبن باز

۲۴ / پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌ نه‌وه‌ی : ○ ئیسحاقه ○ ئیسماعیله

۲۵ / ئه‌م بۆشاییانه پر بکه‌ره‌وه :

پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌ سالی ..... له‌ دایک بووه له‌ شاری .....
ته‌مه‌نی ..... سال بووه ..... سال پیئش پیئغه‌مبه‌رایه‌تی و .....
سال پیئغه‌مبه‌ر بووه(ﷺ)، به‌ سوره‌تی ..... بوو به‌ (نبی) و به‌
سوره‌تی ..... بوو به‌ (رسول) .

۲۶ / پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ره‌وانه‌ کرا بۆ :

○ قه‌ومه‌که‌ی خوی ○ مروّف ○ جنۆکه و مروّف

۲۷ / می‌عراج بریتییه له‌ گه‌شتکردنی پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌ شاری
مه‌که‌وه بۆ (بیت المقدس) (راسته - هه‌له‌یه)

۲۸ / پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کۆچی کرد بۆ :
 طائف حه‌به‌شه مه‌دینه هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۲۹ / ژماره‌ی گرنگترین غه‌زاکانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چه‌نده ؟
 یه‌ک دوو سی چوار حه‌وت

۳۰ / ژماره‌ی منداله‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چه‌نده ؟
 سی چوار حه‌وت

۳۱ / پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) حه‌جی مالئاوایی کرد ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌ که‌وا
 پیش ئه‌وه حه‌جی کردووه : (راسته - هه‌له‌یه)

۳۲ / خویندنی ژیانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) :
 واجیبه موسته‌حه‌به دروسته

۳۳ / ئه‌م بۆشایانه پر بکه‌روه :
 ئیمان له شه‌رعدا بریتییه له وتن به ..... و باوه‌ره‌ئینان به ..... و
 کارکردن به ..... زیاد ده‌کات به ..... و که‌م ده‌کات به .....

۳۴ / پایه‌کانی ئیمان چه‌نده ؟ شه‌ش پینج چوار

۳۵ / ئیمان هینان به‌ خوای گه‌وره چه‌ند کاریک له خو ده‌گریت ،
 ژماره‌یان چه‌نده ؟ چوار سی دوو

۳۶ / به‌لگه‌کان له سه‌ر بوونی خوا به‌ گشتی :
 چوار له ژماردن نایه‌ت

۳۷ / میکائیل ئەو فریشتەیه که راسپیردراوه به باران . (راسته - هه‌له‌یه)

۳۸ / مروّقه‌کان دلیان هه‌یه به‌لام فریشته‌کان دلیان نییه : (راسته - هه‌له‌یه)

۳۹ / ژماره‌ی ئەو کتیبانه‌ی ناوه‌کانیان ده‌زانین چه‌ندن؟
○ شه‌ش   ○ چوار   ○ هه‌وت   ○ زۆرن

۴۰ / خوای گه‌وره بو هه‌موو (نبی) یه‌ک کتیبیکی دابه‌زاندوووه (راسته - هه‌له‌یه)

۴۱ / یه‌که‌م (رسول) ئاده‌مه . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۲ / پیئغه‌مبه‌رمان محمد (ﷺ) (رسول) هه‌به‌لام (نبی) نییه . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۳ / ژماره‌ی (اولوا العزم) له پیئغه‌مبه‌ران چه‌نده ؟
○ پیئج   ○ چوار   ○ زۆرن

۴۴ / باوه‌ربوون به روژی قیامه‌ت هه‌موو ئەو کارانه ده‌گریته‌وه که له پاش مردن روو دهن تاوه‌کو ئەو روژه‌ی خه‌لکی له گوپه‌کانیان دهرده‌چن . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۵ / باوه‌ربوون به قه‌زا و قه‌در چه‌ند پله‌یه‌کی هه‌یه ، ژماره‌یان چه‌نده ؟
○ سی   ○ پیئج   ○ چوار

۴۶ / ئایه له پیش روودانی شته‌کان خوای گه‌وره پیی ده‌زانی ؟

○ به‌لئ ○ نه‌خیر

۴۷ / ئایه هه‌موو ئه‌و کارانه‌ی خه‌لکی ده‌یکه‌ن خوای گه‌وره پیی ده‌زانی ؟

○ به‌لئ ○ نه‌خیر

۴۸ / ئایه هه‌موو ئه‌و کارانه‌ی خه‌لکی ده‌یکه‌ن خوای گه‌وره نوسویه‌تی ؟

○ به‌لئ ○ نه‌خیر

۴۹ / به‌نده‌کان ویست و ئیراده‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆیان هه‌یه هه‌رچی بیان‌ه‌وی ده‌یکه‌ن . (راسته - هه‌له‌یه)

۵۰ / ئایه کرده‌وه‌ی مرۆقه‌کان دروست‌کراون ؟ به‌لئ نه‌خیر

۵۱ / ته‌وحید ده‌بیته چه‌ند به‌شه‌وه ؟

○ دوو به‌ش

○ سئ به‌ش

○ هیچ گه‌توگۆیه‌ک له‌وه‌دا نییه و روونه

۵۲ / پینچ له جیاوازیه‌کانی نیوان شیرکی بچووک و شیرکی گه‌وره

بنوسه :

- ..... ۱.
- ..... ۲.
- ..... ۳.
- ..... ۴.
- ..... ۵.

۵۳ / پینج نمونه له ههریه‌که له شیرکی بچووک وشیرکی گه‌وره
بنوسه :

شیرکی بچووک	شیرکی گه‌وره
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

۵۴ / دوو‌رووی له بیروباوهردا شیرکی بچووکه و خاوه‌نه‌که‌ی له ئیسلام
ده‌رناکات: (راسته - هه‌له‌یه)

۵۵ / ئیحسان چه‌ند روکن له‌خۆ ده‌گریت؟

یه‌ک روکن دوو روکن

وانه‌ی شه‌شه‌م

مه‌رجه‌کانی نویتژ

مه‌رجه‌کانی نویتژ نۆ دانهن :

- ۱- موسلمان بیت
- ۲- عاقل بیت
- ۳- ته‌میزی هه‌بیت (واته: توانای جیاکردنه‌وه‌ی شته‌کانی له یه‌کتر هه‌بیت)
- ۴- لادانی (الحدث)
- ۵- نه‌هیشتن و لابردنی پیسی
- ۶- داپۆشینى عه‌وره‌ت
- ۷- چوونه ناو کاته‌وه
- ۸- رووکردنه قیبله
- ۹- نیه‌تی هه‌بیت

مه‌رجی یه‌که‌م: موسلمان بیت

دژه‌که‌شی کوفره ، جا ئه‌گهر که‌سیک جوینی به‌ خوا دها یان که‌سیک به‌شیکی له‌ په‌رسنه‌کانی بو جگه له‌ خوا ئه‌نجام دها و نویتژی کرد ئه‌وا نویتزه‌که‌ی پوچه‌له ، تاكو ئه‌و کاته‌ی ته‌وبه ده‌کات و ده‌گه‌ریته‌وه بو لای خوا .

مه‌رجی دووهم : عاقل بیت

دژه‌که‌شی شیتبوونه (بی عه‌قلیه)، وه که‌سی سه‌رخۆش له‌ پیشتره.

مه‌رجی سییه‌م :

ته‌میزی هه‌بیت (واته: توانای جیا‌کردنه‌وه‌ی شته‌کانی له یه‌کتر هه‌بیت)، مانای بالغوون نییه، به‌لکو مانای نه‌وه‌یه که‌وا بتوانیت جیا‌وازی بکات له نیوان شته‌کاندا، واته: پرسیار و وه‌لام بزانی‌ت، وه ته‌مه‌نیکی دیاری کراوی نییه، به‌لکو زور جار له ته‌مه‌نی‌هوت سالی‌دا ته‌میزی ده‌بیت، له چی کاتی‌کدا نویژی مندا‌ل دروسته؟ نه‌گه‌ر شته‌کانی له یه‌ک کرده‌وه، واته پرسیار و وه‌لام بزانی‌ت، وه بو نمونه جیا‌وازی له نیوان ئاو و ئاگر‌دا بکات، نه‌گه‌ر نا نویژه‌که‌ی پوچه‌له .

مه‌رجی چواره‌م :

لادانی (حدث) نه‌مانه له خو‌ده‌گری‌ت :

(حدث) ی بچووک به ده‌ست‌نویژ
نامینی و لاده‌چی‌ت .

(حدث) ی گه‌وره به غوس‌ل
نامینی و لاده‌چی‌ت .

مه‌رجی پینجه‌م: نه‌هیشتن و لادانی پیسی

له سه‌ر جه‌سته و پۆشاک و هه‌ر جینگه‌یه‌کی، ئە‌گه‌ر که‌سیک نو‌یژی کرد و پیسی به‌ گیانیه‌وه بوو له کاتی‌کدا پیی ده‌زانی و توانای لادانی هه‌یه و له یادی‌شی بوو ئە‌وا نو‌یژه‌که‌ی پوچه‌له، وه لابر‌دنی پیسی ده‌کر‌یته سی به‌شه‌وه :

ناوه‌ند :

ئە‌مه‌ش به‌شوشتن
 لاده‌دری‌ت ئە‌ویش
 ئاوپرژاندنه له
 گه‌ل گوشیندا،
 ئە‌مه‌ش بۆ جگه له
 (مغلظة و مخففة)
 ده‌بی‌ت، وه‌کو می‌زی
 پیاوان و ئافره‌تان
 و جگه له‌وانه له
 نه‌جاسه‌ته‌کان .

سووک و که‌م :

به ئاوپه‌رژاندن
 نامینی ئە‌ویش
 ئە‌وه‌یه که ئاوی
 پیا ده‌پرژینی
 و نایگوشی‌ت،
 ئە‌مه‌ش بۆ می‌زی
 مندالی کور ده‌بی‌ت
 که هیشتا چی‌شتی
 نه‌خواردوو،
 و مه‌زی، و
 مه‌نی هه‌رچه‌نده
 خۆی پاکه به‌لام
 پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ)
 ئاوپه‌رژینی ده‌کرد
 ئە‌گه‌ر ته‌ر بوايه و
 ده‌یوه‌راند ئە‌گه‌ر
 وشک بوايه .

تون‌دو قورس :

ئە‌ویش بریتی‌یه له
 نه‌جاسه‌تی سه‌گ،
 پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ)
 فه‌رمانی کردوو به
 شوشتنی ده‌فره‌که
 —ئە‌گه‌ر سه‌گ
 لیستی‌ه‌وه— هه‌وت
 جار یه‌که‌میان به
 گل ده‌بی‌ت، ئی‌مامی
 موس‌لیم ریوايه‌تی
 کردوو.

شە پىسەكان

مىزى مروڧ و پىسىيەكەى و مىز و پىسى ئەو ئاژەلانەى كە گوشتيان ناخۇرئىت و درندەكان هەمووى پىسن ئىللا ئەو نەبئىت كە خۇپارستن لىي گرانە وەكو پشيلە و قاتر و لاخى بار و گوئدرىژ و ئەو خوئىنەى لە پاش سەربىرنى ئاژەل دەردەچئىت و ئەو خوئىنەى لە پىش و پاشى مروڧەو دەردەچئىت و مردارەو بووكان ، ئىللا مروڧ و ئەوەى خوئىنى تىادا نىيە و مرداربووەوەى دەريا و كوللە نەبئىت .

مەرجى شەشەم : داپۇشىنى عەورەت
عەورەتەكان سى جۇرن :

ناوەند :

ئەوئىش بۇ جگە
لەوانەيە ، وە
مەرجه لە نىوان
ئەژنۇ و ناوكى
داپۇشىت ، هەروەها
موستەحەبە كەوا
هەردوو شانى
داپۇشىت و تەواوى
زىنەتى خۇى
راگرئىت .

توندو قورس ::

ئەوئىش عەورەتى
ئافرەتى ئازادى
پىگەئىشتووە ،
پىويستە لەسەرى
هەموو جەستەى
داپۇشىت ئىللا
روومەتى نەبئىت ،
وە پىويستە
لەسەرى لاي
كەسانى بىگانە
داپۇشىت .

سووك و كەم :

ئەوئىش عەورەتى
كوپى تەمەن حەوت
سال بۇ دە سالە ،
پىويستە لەسەرى
پىش و پاشى خۇى
داپۇشىت .

مەرجى جەوتەم : چوونە ناو كاتەوہ

دروست نىيە نوپژەكان لە پيش كاتى خۆى و پاش كاتى خۆى ئەنجام بدرىت، ئىلا مەگەر لە گەل نوپژىكى تردا كۆ بكرىتەوہ لەبەر بوونى عوزرىك، جا ھەركەسى نوپژەكەى بە قەصدى دوا بخات ئەوا تاوانبارە .

مەرجى ھەشتەم : رووکردنە قىبلە

جگە لە نوپژى سوننەت لە كاتى سەفەردا، ئەوا بەو شىوہىە نوپژ دەكات كە سوارەكەى رووى لە ھەر كويىەك بوو، وە بۆ نمونە لەم سەردەمەى خۆماندا نوپژكردن لەناو فرۆكەدا، ھەر وەھا جگە لە كەسىك نەتوانىت روو بكاتە قىبلە يان ترسى دوژمنى ھەبوو .

مەرجى نۆبەم : نىەت ھەبىت

جىگاكەشى دلە، وە وتنى بە زمان بىدەئە، ئەگەر لە پيش نوپژەكە بە كاتىكى كەم يان تەنھا نىەتى فەرزى كاتەكەى ھىنا ئەوا نوپژەكەى دروستە .

چەند ناگادارىبەكى گرنگ :

۱- وازھىنان لە ھەر مەرجىك وەرناگىرى بە نەزانىن بىت يان لە بىر چوونەوہ يان بە قەصدى، ئىلا كەسىك نوپژى كرد و پىسىبەك بە گىانىەوہ بوو نەيزانىبىت يان لەبىر چووبىتەوہ ئەوہ نوپژەكەى دروستە، چونكە ئەمە لە بەشى وازھىنانە نەك ئەنجامدان .

۲- مەرجەكان لە دەرەوہى پەرسىتەكە دەبن و پيشى دەكەون، وە پىويستە ھەبىت تاوہكو كۆتايى پەرسىتەكە .

وانه‌ی چهوتهم

پایه‌کانی نویژ

پایه‌کانی نویژ چوارده دانهن :

- ۱- راوهستان به پیی توانا .
- ۲- ته‌کبیره‌ی ئیحرام (واته وتنی : الله اکبر بؤ دابه‌ستنی نویژ).
- ۳- خویندنه‌وه‌ی سوره‌تی (الفاتحة)
- ۴- کرنۆش بردن (الركوع)
- ۵- راستبوونه‌وه له پاش کرنۆش بردن
- ۶- سوژده بردن له سه‌ر چهوت ئه‌ندامه‌که
- ۷- هه‌ستانه‌وه له سوژده‌که
- ۸- دانیشتن له نیوان دوو سوژده‌که‌دا
- ۹- ئارامی و له جوولّه‌که‌وتن له هه‌موو کرداره‌کاندا .
- ۱۰- ریزبه‌ندی له نیوان پایه‌کاندا
- ۱۱- ته‌حیاتی کۆتایی
- ۱۲- دانیشتن بؤ خویندنی ته‌حیات
- ۱۳- سه‌لاوات دان له‌سه‌ر پیڤه‌مبه‌ری خوا(ﷻ)
- ۱۴- هه‌ردوو سه‌لامدانه‌وه‌که.

پایه‌ی یه‌که‌م: هه‌ستان به پئی توانا

له نوێژه سونه‌ته‌کاندا :

دروسته به دانیشه‌ته‌وه
نوێژه‌کانی بکات به‌لام نیوه‌ی
پاداشتی ئه‌و که‌سه وه‌رده‌گریت
که به پاوه نوێژ ده‌کات، یان
به راکشانه‌وه نوێژه‌که‌ی بکات
ئه‌وا پاداشتی نیوه‌ی که‌سی
دانیشه‌توی هه‌یه.

له نوێژه فه‌رزه‌کاندا :

هه‌ستان پایه‌یه‌که له
فه‌رزه‌کاندا، وه کاتی که‌سه‌که
توانای نه‌بیته‌ ئه‌وا ئه‌م پایه‌ی
له سه‌ر نامینه‌ی به گشتی
یان ده‌توانیت هه‌ستیت به‌لام
خشوعی نامینه‌ی، وه ئه‌گه‌ر
که‌میکیش توانای هه‌بوو
هه‌ستیت ئه‌وا هه‌له‌ستیت .

پایه‌ی دووه‌م :

ته‌کبیره‌ی ئیحرام (واته وتنی : الله اکبر بۆ دابه‌ستنی نوێژ).
وه هیچ ده‌سته‌واژه‌یه‌ک نابیت ئیلا (الله اکبر) نه‌بیته .

پایه‌ی سێهه‌م :

خویندنی سوره‌تی (الفاتحة)

پێویسته له هه‌موو رکاتی‌کدا بخویندریت جا ئه‌گه‌ر نوێژه‌که نوێژه
ئاشکراکان بیت یان نه‌ینیه‌کان، خویندنه‌وه‌یه‌کی ته‌واو و به جوانی
به هه‌موو ئایه‌ت و حه‌ره‌کات و وشه و پیته‌کانیه‌وه، وه له‌سه‌ری
ده‌که‌ویت ئه‌گه‌ر کاتی گه‌یشه‌ ئیمامدا له کرنو‌شدا بوو .

پایه‌ی نۆیه‌م :

ئارامی و له جوولّه‌که‌وتن له هه‌موو کرداره‌کاندا
ئهمیش به خویندنه‌وه‌ی هه‌ر زیکرێکی پێویست له هه‌ر پایه‌یه‌کدا
دێته‌ دی .

ئاگادارییه‌کی گ‌رنگ :

پایه‌کان به‌شێکن له په‌رسته‌که‌ واته‌ له ناو په‌رسته‌که‌دان ، وه‌ ئه‌و
په‌رسته‌ وه‌رناگیریت به‌ وازه‌ینان له پایه‌یه‌ک له پایه‌کان نه‌ له‌به‌ر
نه‌زانین و نه‌ له‌به‌ر له‌بیرچوون و نه‌ به‌ قه‌صدی ، وه‌ به‌ سوژده‌ی
سه‌هو پرناکریت‌ه‌وه‌ ، وه‌ فه‌رمانی پێ ده‌کریت به‌ گه‌رانه‌وه‌ی ئه‌و
نویژه‌ی ئاماده‌یه‌ ، به‌لام ئه‌و نویژانه‌ی که‌ پێشتر کردبووی و هه‌ندی
له پایه‌کانی نه‌کردبوو ئه‌وا عوزری هه‌یه‌ تیایدا ، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ری
خوای (ﷺ) فه‌رمانی نه‌کرده‌ ئه‌و که‌سه‌ی نویژه‌کانی باش نه‌کردبوو به
گی‌رانه‌وه‌ی هه‌موو نویژه‌کانی ، به‌لکو فه‌رمانی پێکرد به‌ گی‌رانه‌وه‌ی
ته‌نها ئه‌و نویژه‌ی ئاماده‌یه‌ ، هه‌رچه‌نده‌ ئه‌و وازی له پایه‌یه‌کی هه‌ینا
بوو که‌ ئه‌ویش ئارامی و له جوولّه‌که‌وتنه‌ ، والله اعلم .

وانه‌ی هه‌شته‌م

واجیباته‌کانی نوێژ

واجیباته‌کانی نوێژ هه‌شت دانهن :

- ۱- هه‌موو ته‌كبیراته‌كان جگه له ته‌كبیره‌ی ئی‌حرام .
- ۲- وتنی : (سمع الله لمن حمده) بۆ ئیمام و كه‌سی تاك .
- ۳- وتنی : (ربنا ولك الحمد) بۆ هه‌مووان .
- ۴- وتنی : (سبحان ربي العظيم) له كر‌نۆشدا .
- ۵- وتنی : (سبحان ربي الاعلى) له سوژده‌دا .
- ۶- وتنی : (رب اغفر لي) له نێوان هه‌ردوو سوژده‌كه‌دا .
- ۷- ته‌حیاتی یه‌كه‌م .
- ۸- دانێشتن بۆی .

ئاگادارییه‌کی گ‌رنگ :

پێیویسته (سبحان ربي العظيم) بلیت له كر‌نۆشدا به‌م ده‌سته‌واژه‌یه ،
ئه‌مجار موسته‌حه‌به به وتنی ئه‌و زیكرانه‌ی هاتوون ، هه‌روه‌ها
له سوژده‌دا وتنی (سبحان ربي الاعلى) پێیویسته به‌م ده‌سته‌واژه‌یه
بلیت ، ئه‌مجار وتنی ئه‌و زیكرانه‌ی هاتوون .

وانه‌ی نۆیه‌م

روونکردنه‌وه‌ی ته‌حیات

ته‌حیات به‌م شیئوه‌یه : (التحیات لله، والصلوات، والطیبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله).

ئه‌مجار سه‌لآوات ده‌داته سه‌ر پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ) و نزای به‌ره‌که‌تی بۆ ده‌کات و ده‌لئیت : (اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد، وبارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد).

ئه‌مجار په‌نا به‌ خوا ده‌گریت له‌ته‌حیاتی کۆتاییدا له‌ سزای جه‌هه‌نهم و سزای ناوگۆر و له‌ فیتنه‌ی ژیان و مردن و فیتنه‌ی مه‌سیحی ده‌ججال، ئه‌مجار به‌ ویستی خۆی ده‌پاریته‌وه، به‌ تاییبه‌تی ئه‌وانه‌ی که له‌ فه‌رمووده‌دا هاتوون، له‌وانه : (اللهم أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك، اللهم إني ظلمت نفسي ظلما كثيرا ولا يغفر الذنوب إلا أنت، فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني إنك أنت الغفور الرحيم).

به‌لام ته‌حیاتی یه‌که‌م ئه‌وا له‌ پاش دوو شه‌هاده‌ته‌که هه‌لده‌ستی بۆ رکاتی سییه‌م له‌ نوێژه‌کانی نیوه‌رۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عیشنا، وه ئه‌گه‌ر سه‌لآوات بدات له‌سه‌ر پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ) ئه‌وا باشتره، له‌به‌ر گشتگی‌ری ئه‌و فه‌رموودانه‌ی له‌و باره‌وه هاتوون، ئه‌مجار هه‌لده‌ستی بۆ رکاتی سییه‌م .

وانه‌ی دهیهم

سوننه‌ته‌کانی نویژ

سوننه‌ته‌کانی نویژ ، له‌وانه:

۱. دوعای دهست پیکردنی نویژ (الاستفتاح)
۲. خستنه سه‌ری ناودهستی راست له‌سه‌ر دهستی چه‌پ له‌سه‌ر سینگ له‌کاتی وه‌ستاندا ، له‌پیش کرنۆش و پاش کرنۆش .
۳. به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو دهست له‌کاتی‌کدا په‌نجه‌کان به‌یه‌که‌وه لکابن و دریژ کرابنه‌وه به‌رانبه‌ر به‌هه‌ردوو شاننه‌کان ، یان هه‌ردوو گوئییه‌که‌ی له‌کاتی ته‌کبیره‌ی یه‌که‌مدا و له‌کاتی کرنۆشدا و هه‌ستانه‌وه له‌کرنۆش و له‌کاتی هه‌ستانه‌وه له‌ته‌حیاتی یه‌که‌م بۆ رکاتی سییه‌م .
۴. زیاد وتنی ته‌سبیح له‌جاریک له‌کرنۆش و سوژده‌دا .
۵. وتنی زیکری زیاتر له‌ (رینالک‌الحمدا) له‌پاش هه‌ستان له‌کرنۆش ، وه‌له‌یه‌که‌جار زیاتر له‌وتنی دوعا به‌داوای لیخۆشبوون له‌نیوان هه‌ردوو سوژده‌که‌دا .
۶. سه‌ری بخاته به‌رانبه‌ر به‌پشتی له‌کرنۆشدا .
۷. له‌یه‌که‌ دوور خستنه‌وه‌ی هه‌ردوو دهستی له‌لاکانی و سکی له‌هه‌ردوو رانی و هه‌ردوو رانی له‌هه‌ردوو لاقی له‌سوژده‌دا .
۸. به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو بالی له‌زه‌وی له‌کاتی سوژده‌دا .
۹. دانیشتنی نویژخوین له‌سه‌ر پپی چه‌پی به‌راخراوی ، وه‌ستاندنی پپی راستی له‌ته‌حیاتی یه‌که‌مدا و له‌نیوان دوو سوژده‌که .
۱۰. ته‌وه‌روک کردن له‌ته‌حیاتی کۆتاییدا له‌نویژه‌چار رکاتی و سئ رکانیدا ئه‌ویش بریتیه : دانیشتن له‌سه‌ر رانی و پپی چه‌پی بخاته ژیر پپی راستی و وه‌ستاندنه‌وه‌ی پپی راستی .
۱۱. ئاماژه‌کردن له‌په‌نجه‌ی شایه‌تمان له‌ته‌حیاتی یه‌که‌م و

دووه‌مدا ، له‌و کاته‌وه داده‌نیشی تاوه‌کو کۆتایی ته‌حیاته‌که و جۆلاندنی له‌ کاتی دوعاکردندا .

۱۲. سه‌لآوات دان و دوعای به‌ره‌که‌ت بۆ محمد(ﷺ) و ئالی محمد(ﷺ) و له‌سه‌ر ئیبراهیم و ئالی ئیبراهیم له‌ ته‌حیاتی یه‌که‌مدا .

۱۳. دوعاکردن له‌ ته‌حیاتی کۆتاییدا .

۱۴. ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه له‌ کاتی خویندنی قورئاندا له‌ نوێژی به‌یانی و نوێژی هه‌ینی و نوێژی دووجه‌ژنه‌که و نوێژه‌ بارانه و له‌ دوو رکاته‌ یه‌که‌مه‌که‌ی نوێژی مه‌غریب و عیशा .

۱۵. ده‌نگ نزم کردنه‌وه له‌ کاتی خویندنی قورئاندا له‌ نوێژی نیوه‌رۆ و عه‌سردا و رکاتی سه‌ییه‌م له‌ نوێژی مه‌غریب و دوو رکاتی کۆتایی نوێژی عیशा .

۱۶. خویندنه‌وه‌ی زیاتر له‌ (الفاتحة) له‌ قورئان .

له‌ گه‌ل موراعات کردنی سوننه‌ته‌کانی نوێژ جگه‌ له‌وه‌ی که‌ باسما‌ن کرد ، هه‌ر له‌وانه‌ : وتنی زیاتر له‌ زیكری (ربنا لک الحمد) له‌ پاش هه‌ستانه‌وه‌ له‌ کرنۆش له‌ حه‌قی ئیمام و مأموم و تاکه‌ که‌سدا ، چونکه‌ ئه‌وه‌ سوننه‌ته‌ ، هه‌ر له‌وانه‌ : دانانی هه‌ردوو ده‌ست له‌ سه‌ر ئه‌ژنۆ به‌ بلآوه‌ پیکردنی په‌نجه‌کان له‌ کاتی کرنۆشدا .

دوعای ده‌ستی‌کردنی نوێژ (الاستفتاح)

دوعای (استفتاح) له‌ نوێژدا له‌ پاش ته‌کبیره‌ی ئیحرام ده‌گوتریت به‌و دوعایانه‌ی له‌ پێغه‌مبه‌ری خوداوه‌(ﷺ) هاتوون ، وه‌کو ئه‌وه‌ی که‌ ده‌فه‌رموییت : (اللهم باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب ، اللهم نقني من الخطايا كما ينقى الثوب الأبيض من الدنس ، اللهم اغسلني بالماء والثلج والبرد) يان (سبحانک اللهم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالی جدک ولا إله غیرک).

وانه‌ی یازدهیه‌م

پوچه‌لکهره‌وه‌کانی نویژ

پوچه‌لکهره‌وه‌کانی نویژ هه‌شت دانهن :

۱- قسه‌کردن به قه‌صدی له گه‌ل ئه‌وه‌ی له یادی بی‌ت و بزانی‌ت ، به‌لام که‌سیک له بیری چووبی‌ت یان نه‌زانی ئه‌وا نویژه‌که‌ی پوچه‌ل نابیته‌وه به‌و کاره‌ی .

۲- پیکه‌نین ۳- خواردن ۴- خواردنه‌وه

۵- ده‌رکه‌وتنی عه‌وره‌ت ۶- وه‌رچه‌رخانیکی زۆر له رووی قیبه‌وه.

۷- زۆری گالته و جولانه‌وه‌ی زۆر و له دوای یه‌ک له کاتی نویژدا .

۸- پوچه‌لبونه‌وه‌ی ده‌ستنویژ .

پوچه‌لکهره‌وه‌ی یه‌که‌م :

قسه‌کردن به قه‌صدی له یادی بی‌ت و بزانی‌ت

جگه له چاک‌کردنه‌وه بو ئیمام ئه‌گه‌ر سه‌هوی کرد یان هه‌له‌یه‌کی کرد له خویندنه‌وه‌که‌یدا

حاله‌ته‌کانی جوولانه‌وه نه‌نوێژدا

<p>جوولانه‌وه‌ی پێویست (واجب) دروستیتیی نوێژه‌که‌ی له‌سه‌ر بنیات نراوه وه‌کو لادانی پیسى .</p>	<p>جوولانه‌وه‌یه‌کی موس‌ته‌حه‌ب ئه‌ویش بریتیه‌ له‌وه‌ی جوولانه‌وه‌ی که‌که‌مالی نوێژه‌که‌ی له‌سه‌ر بنیات نرابیت ، وه‌کو پێکردنه‌وه‌ی که‌لینه‌کان .</p>	<p>جوولانه‌وه‌یه‌کی دروست (مباح) ئه‌ویش جوولانه‌وه‌یه‌که‌ی له‌به‌ر بوونی پێویستی وه‌کو خوراندنی ریش .</p>	<p>جوولانه‌وه‌یه‌کی مه‌کروه ئه‌ویش جوولانه‌وه‌یه‌کی که‌مه‌ به‌ بێ پێویستی وه‌کو ئاوردانه‌وه‌یه‌کی که‌م .</p>	<p>جوولانه‌وه‌یه‌کی حه‌رام ئه‌ویش بریتیه‌ له جوولانه‌وه‌یه‌کی زۆری له دوای یه‌ک به لای عورفه‌وه به‌ بێ بوونی هیچ پێویستییک وه‌کو خواردن</p>
--	---	---	--	---

ئاگادارییه‌کی گرنگ :

**له پیشدا باسی مهرجه‌کانی نوێژ و پایه‌کانی و واجیباته‌کانی و سوننه‌ته‌کانی
کرا، ئایه جیاوازی چیه له ئیوانیاندا؟**

سوننه‌ت	واجیب (پێویست)	روکن (پایه)	مهرج
له ناوه‌وه‌ی په‌رسته‌که‌یه			له ده‌روه‌ی په‌رسته‌که‌یه
ته‌نها له به‌شیک له به‌شه‌کانی په‌رسته‌که‌دایه			به‌رده‌وام ده‌بیت له هه‌موو په‌رسته‌که‌دا
نه‌زانین و له‌بیرچوون و قه‌صدی ده‌بیته بیانوو بۆی	نه‌زانین و له‌بیرچوون ده‌بیته بیانوو بۆی نه‌ک قه‌صدی	نه‌زانین و له‌بیرچوون و قه‌صدی نابیته بیانوو بۆی	
/	سوژده‌ی سه‌هو جیگه‌ی ده‌گریته‌وه	سوژده‌ی سه‌هو جیگه‌ی ناگریته‌وه	سوژده‌ی سه‌هوی نییه

سوژده‌ی سه‌هو:

هۆکاره‌کانی سوژده‌ی سه‌هو سی دانهن :

گومان :

وه‌کو ئه‌وه‌ی گومانی
بیت چه‌ند رکاتی
کردوو سه‌ی یان
چوار، ئه‌ویش دوو
جوړه :

که‌مکردنه‌وه :

وه‌کو ئه‌وه‌ی
که‌سیک واجبیک
له واجیباته‌کانی
نوئژ که‌م بکاته‌وه‌و
له جیگه‌ی خو‌ی له
ده‌ستی بجیت .

زیادکردن :

وه‌کو ئه‌وه‌ی
که‌سیک کرنۆشیک
یان سوژده‌یه‌ک
یان هه‌ستانیک یان
دانیشتنیک زیاد بکات

گومانیک له ناو په‌رسته‌که‌دا :

ئه‌گه‌ر زۆر بوو ئه‌وا ئاو‌ری
لیناداته‌وه‌ و ئه‌گه‌ر که‌م بوو ئه‌وه
بنیات له‌سه‌ر په‌سه‌ند کراوه‌که
ده‌نیت، وه ئه‌گه‌ر لای ئه‌و
یه‌کسان بوو ئه‌وه له‌سه‌ر که‌مه‌که
بنیات ده‌نات

گومانیک له پاش ته‌واوبوون و

لێبوونه‌وه له په‌رسته‌که :

ئه‌مه به هیچ شیوه‌یه‌ک ئاو‌ری
لی ناداته‌وه تاوه‌کو لی دُنیا
نه‌بیت .

چه‌ند تیبینییه‌ک :

ئه‌گه‌ر نوئژ خوین سه‌هوی کرد له سه‌هوه‌که‌دا ئه‌وا هیچی له‌سه‌ر نییه
و نوئژه‌که‌ی دروسته .
ئه‌گه‌ر نوئژ خوین روکنیکی نه‌کرد ئه‌وا نوئژه‌که‌ی دروست نییه تاوه‌کو
ئه‌و روکنه و ئه‌وانه‌ی دوا‌ی ئه‌و ئه‌نجام نه‌دات و ئه‌مجار سوژده‌ی
سه‌هو ببات .
ئه‌گه‌ر نوئژ خوین واجبیک به سه‌هو له‌بیر چوو وه جیگه‌که‌ی رویشته
ئه‌وا سوژده‌ی سه‌هو ده‌بات .

کورتیه‌کی له چۆنیه‌تی نوێژ به وینه

- له‌سه‌ره‌تاوه‌ که‌سی موس‌لمان له‌ ماله‌که‌ی خۆیدا ده‌ستنویژ ده‌شۆریت و باشت‌ترین جلو‌به‌رگی خۆی له‌به‌ر ده‌کات .
- ئە‌م‌جار ده‌که‌وێته‌ رێ به‌ره‌و مز‌گه‌وت – وه‌ بۆی هه‌یه‌ به‌ سواری ب‌روات– به‌ له‌سه‌ر خۆیی و هێمنی و وی‌قاره‌وه‌ رێ ده‌کات ، واته‌ به‌ هه‌روه‌له‌ و را‌کردن نه‌بیت یان زۆر ئاو‌ردانه‌وه‌ یان ده‌نگ به‌رز‌کردنه‌وه‌.

- که‌ گه‌یشته‌ مز‌گه‌وت نه‌عه‌له‌کانی داده‌که‌نیت له‌ سه‌ر جی‌گی‌ی تایبته‌ بۆ دانانیان دایده‌نا و دونیاشی له‌ گه‌لدا داده‌نا ، جا ک‌رین و فرۆشتن و بانگه‌واز کردن بۆ شتی بزر له‌ مز‌گه‌وتدا هه‌رامه‌ .
- له‌ کاتی چوونه‌ ژووره‌وه‌دا پێی راستی پێش ده‌خات و ده‌لێت : (بسم الله والصلاة والسلام على رسول الله ﷺ) ، اللهم افتح لي أبواب رحمتك) واته‌ : به‌ ناوی خ‌وای گه‌وره‌ ، سه‌لآت و سه‌لام له‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ری خ‌وا(ﷺ) ، ئە‌ی خ‌وايه‌ . ده‌رگا‌کانی ره‌حمه‌تی خ‌ۆتم لێ بکه‌ره‌وه‌ .

وه له کاتی دهرچووندا پیی چه‌پی پیش دهخات ودهلیت : ((بسم الله والصلاة والسلام على رسول الله (ﷺ)، اللهم إني أسألك من فضلك))
واته : به ناوی خوای گه‌وره، سه‌لات و سه‌لام له سه‌ر پیغه‌مبه‌ری
خوای (ﷺ)، ئە‌ی خودایه ..من داوای فه‌زلی تو ده‌که‌م).

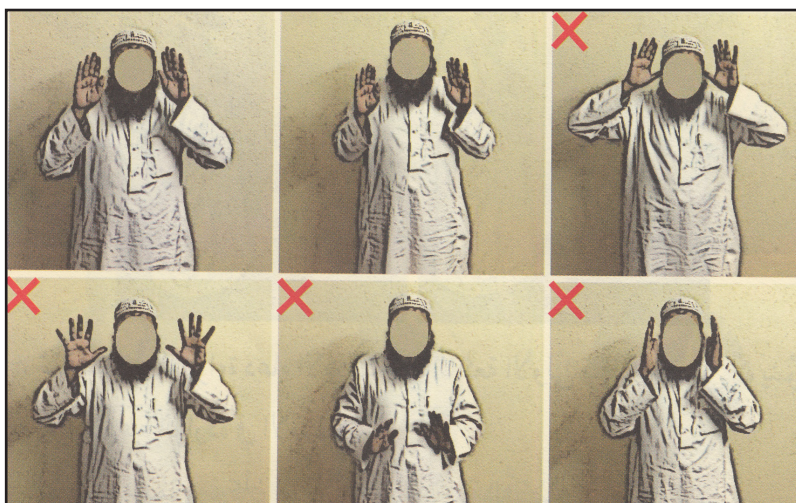
- وه پیاوان له ریزه‌کانی پیشه‌وه ده‌بن و ئافره‌تان دوا ده‌که‌ون .
جا ئە‌گه‌ر نوێژه‌که‌ ده‌ستی پیکردبوو ئە‌وا ته‌کبیره‌ی ئیحرام ده‌کات
و وه‌کو ئیمام ده‌کات ئیتر له‌سه‌ر هه‌ر شیوه‌یه‌ک بی‌ت، وه ئە‌و
رکاته‌ی که‌ به‌ پیوه‌ یان له‌ کاتی کرنۆشدا پیی گه‌یشت ئە‌وا ئە‌و
رکاته‌ی بو‌ ده‌ژمیردری‌ت، جا ئە‌گه‌ر ئیمامه‌که‌ سه‌لامی دایه‌وه ئە‌وا
ئە‌و هه‌لده‌ستی و ئە‌و رکاتانه‌ ده‌کات که‌ له‌ ده‌ستی دهرچووه .
- وه ئە‌گه‌ر چووه‌ ناو مزگه‌وته‌که‌وه و هیشتا قامه‌ت بو‌ نوێژ
نه‌کرا‌بوو ئە‌وا نوێژه‌ سه‌وننه‌ته‌که‌ی پیش نوێژ ده‌کات، وه
ئە‌گه‌ر نوێژه‌که‌ نوێژی سه‌وننه‌تی پیشی نه‌بوو ئە‌وا دوو رکات
نوێژی (تحية المسجد) ده‌کات پیش ئە‌وه‌ی دانیشی‌ت .
- وه پیشیلی حورمه‌تی مزگه‌وته‌که‌ ناکات به‌ ته‌ماشاکردنی
سه‌عات یان کۆکه‌کردن به‌ مه‌به‌ستی هه‌ستان بو‌ نوێژکردن .
- سه‌وننه‌ته‌ ئیمام و که‌سی تاک نوێژ به‌ره‌و سوتره‌ بکه‌ن، وه
سوتره‌ی ئیمام سوتره‌یه‌ بو‌ ئە‌وانه‌ی له‌ پشتییه‌وه نوێژ
ده‌که‌ن.

- وه نیوان ههردوو پیی به ئەندازه‌ی نیوان ههردوو شانی ده‌بیت، نه‌ زیادی ده‌کات و نه‌ کمی ده‌کات وه لای دهره‌وه‌ی یه‌کسان ده‌کات .

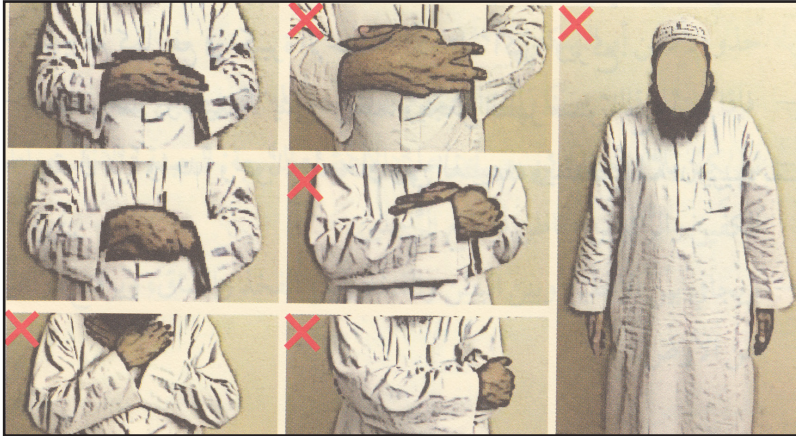

- پاش ئەوه‌ی مه‌رجه‌کانی نوێژی به‌ جێ گه‌یاند، ده‌لێت : (الله اکبر) له‌ گه‌ڵ به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو ده‌ستی به‌ شیوه‌یه‌ک په‌نجه‌کانی به‌ قه‌د یه‌که‌وه‌ بیت به‌رانبه‌ر به‌ گوێیه‌کانی یان شانه‌کانی، وه‌ ناو ده‌ستی (له‌پی) روو له‌ قیبله‌ بیت .

- ئەمجار ناو دەستی راستی دەخاته سەر پشتی دەستی چەپی و مەچەک و باسکی یان دەگریت .

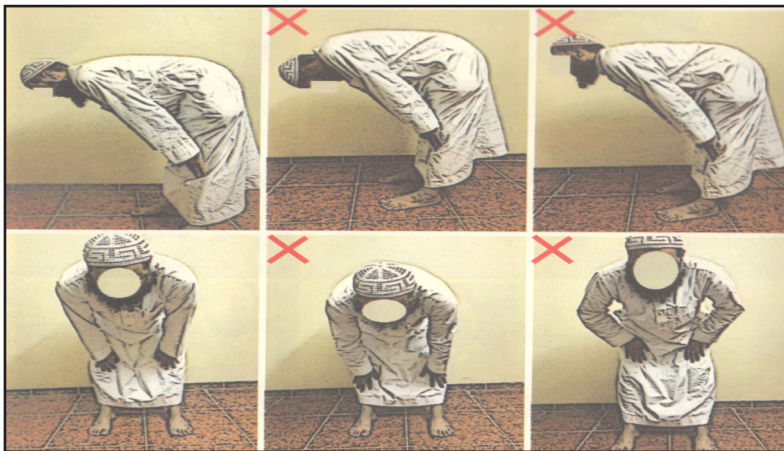

- ئەمجار تەماشای جیگە‌ی سوژدەکە‌ی دەکات و ئاوێ ناداتەوه

- ئەمجار موستەحەبە دوعای (استفتاح) بخوینیت تەنها لە رکاتی یەکەمدا، وە باشتر وایە کە دوعاکان جوړاوجۆر بکات بەو دوعایانە‌ی دەربارە‌ی (استفتاح) هاتوون .
- ئەمجار پەنا دەگریت بە خوا لە شەیتانی نەفرەت لیکراو بەو دەستەواژانە‌ی هاتوون، بۆ نمونە بلیت : (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).

- ئەمجار بەسمەلە دەکات و دەلیت : (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ).
- ئەمجار هه‌موو سوره‌تی (الفاتحة) ده‌خوینیته‌وه به ته‌واوی و به‌حه‌ره‌کات و وشه‌کان و بیته‌کان و ئایه‌ته‌کانیه‌وه .
- ئەمجار چه‌ندی بویت قورئان ده‌خوینی چونکه‌ موس‌ته‌حه‌به به بی (استعاذه) کردن، وه‌ ته‌نها به‌سمەلە دەکات له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که‌دا .
- ئەمجار ده‌سته‌کانی به‌رز ده‌کاته‌وه هه‌روه‌کو چۆن له‌ ته‌کبیره‌ی ئیحرامدا به‌رزی کرده‌وه و ده‌لیت : (الله أكبر) و کرنۆش ده‌بات.
- وه‌ به‌ ده‌سته‌کانی هه‌ردوو ئەژنۆی ده‌گریت و ده‌سته‌کانی ناچه‌مینیته‌وه، وه‌ پشتی له‌ گه‌ل سه‌ریدا یه‌کسان ده‌کاته‌وه .
- وه‌ ده‌لیت : (سبحان ربي العظيم) یه‌ک جار واجیبه و ئەگه‌ر له‌ جاریک زیاتر وتی یان ئەو زیکرانه‌ی هاتوون ئەوا موس‌ته‌حه‌به.

- ئەمجار له‌ گه‌ل راستبوونه‌وه‌دا و پێش ئەوه‌ی راست بیته‌وه ده‌لیت : (سمع الله لمن حمده) له‌ گه‌ل به‌رز کردنه‌وه‌ی هه‌ردوو ده‌ستی به‌رانبه‌ر به‌ گوێیه‌کانی یان شانیه‌کانی .
- جا ئەگه‌ر راست بووه‌وه ده‌لیت : (ربنا ولك الحمد) وه‌ موس‌ته‌حه‌به له‌ گه‌لیدا ئەو زیکرانه‌ی بلیت که هاتوون .

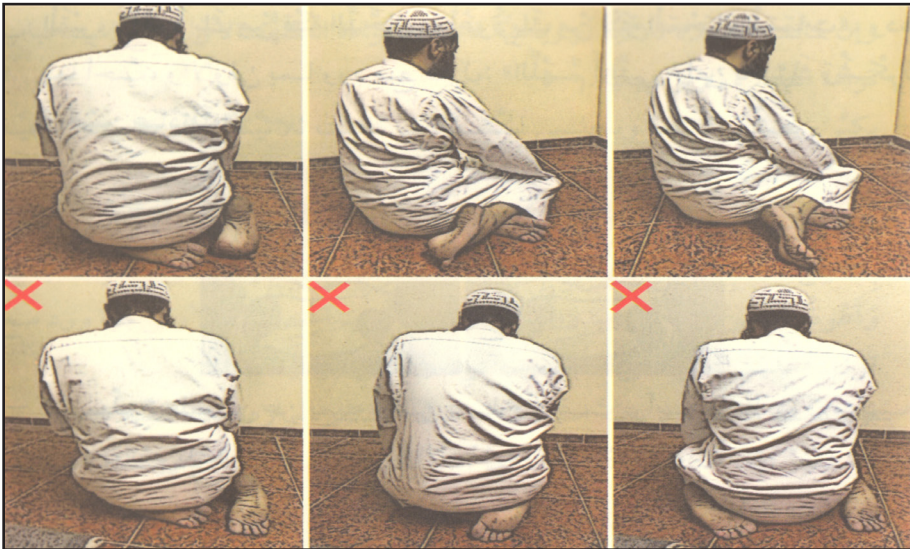

- ئەمجار (الله أكبر) دەکات بە بی بەرز کردنه‌وه‌ی دەسته‌کانی و له‌سه‌ر چه‌وت ئەندامه‌که سوژده‌ ده‌بات : نیو چاوان و لوت و ناو هه‌ردوو دەسته‌کانی و هه‌ردوو ئەژنۆی و به‌شی ناوه‌وه‌ی په‌نجه‌ی پێیه‌کانی .
- وه بن باڵی جیا ده‌کاته‌وه، هه‌روه‌ها نیوان سکی و رانی و نیوان رانی و لاقی له‌یه‌ک جیا ده‌کاته‌وه، وه هه‌ردوو باڵی له زه‌وی به‌رزده‌کاته‌وه .

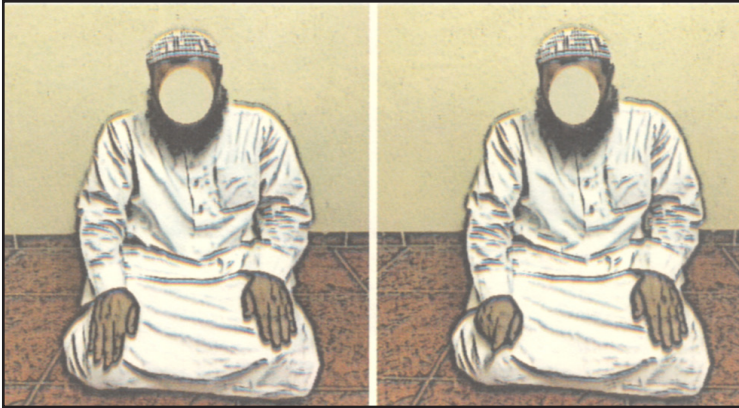
- وه ده‌لیت : (سبحان ربي الاعلی) یه‌كجار واجیبه، وه موسته‌حه‌به‌ ئه‌و ویردانه زیاتر بلیت که هاتوون، وه بو‌ی هه‌یه هه‌ر دو‌عایه‌ک پێی خو‌ش بی‌ت بیکات، باشت‌ر وایه ئه‌و دو‌عایانه بکات که له‌ فه‌رموده‌کاندا هاتوون .
- ئەمجار (الله أكبر) دەکات و له‌ سه‌ر پێی چه‌پی به‌ راخراوی داده‌نیشی‌ت، و پێی راستی راست ده‌کاته‌وه وه به‌شی ناوه‌وه‌ی په‌نجه‌کانی پێی راستی ده‌خاته زه‌وی و په‌نجا‌کانی رووه‌و

قیبله، وه به شی ناوه‌وه‌ی دهستی دهخاته سهر کۆتایی ئه‌ژنۆی، ئهم دانیشتنه له هه‌موو دانیشتنه‌کانی نوێژدا ده‌بیّت ئیلا له ته‌حیاتی کۆتایی نوێژه سێ رکاتی و چوار رکاتییه‌کاندا، له‌و جیگایه‌ی ته‌وه‌روک ده‌کات به‌وه‌ی که پێی چه‌پی ده‌خاته ژێر لاقی راستی .

- ئه‌مجار (الله أكبر) ده‌کات و سوژده ده‌بات وه‌کو سوژده‌ی یه‌که‌م.
- ئه‌مجار (الله أكبر) ده‌کات و هه‌له‌ده‌ستی بۆ رکاتی دووهم، وه ئه‌وه‌ی له رکاتی یه‌که‌مدا کردی له‌م رکاته‌شدا ده‌یکات ته‌نها ئه‌وه نه‌بیّت رکاتی دووهم ته‌کبیره‌ی ئیحرام و دوعای (استفتاح) تێدا نییه .
- جا ئه‌گهر له سوژده‌ی دووهم بویه‌وه ئه‌وا بۆ ته‌حیاتی داده‌نیشیت.
- وه به په‌نجه‌ی شایه‌تمان ئاماژه ده‌کات و به په‌نجه‌ گه‌وره و په‌نجه‌ی ناوه‌راست وه‌کو ئه‌لقه‌یه‌ک درووست ده‌کات، وه په‌نجه‌ی شایه‌تمان ده‌جولینیته‌وه و دوعا ده‌کات .

- ئەمجار تەحیات دەخوینیت چونکە واجیبە .
- وە ئەگەر نوێژەکە دوو رکاتی بێت ئەوا (صلاة الابراه مة) دەخوینیت چونکە واجیبە ، وە پەنا بە خوای گەورە دەگریت لە چوار شت : ((اللهم إني أعوذ بك من عذاب جهنم وأعوذ بك من عذاب القبر، وأعوذ بك من فتنة الدجال، وأعوذ بك من فتنة المحيا و الممات)) واتە : ئەه‌ی خودایە. پەنات پێ دەگرم لە سزای دۆزەخ و پەنات پێ دەگرم لە سزای ناو گۆر ، وە پەنات پێ دەگرم لە فیتنە‌ی دەججال ، وە پەنات پێ دەگرم لە فیتنە‌ی ژیان و مردن))
- وە بەوه‌ی پێی خۆش بێت دو‌عا دەکات ، وە باشتر وایە ئەو دو‌عیانە بکات کە هاتوون لە گە‌ڵ وتنی : (اللهم أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك)^(١) واتە : ئەه‌ی خودایە یارمەتیم بدە بۆ ئەنجامدانی زیكری تۆ سوپاسی تۆ جوان پەرسنتی تۆ).

(١) (صحیح أبی داود : ١٣٦٢)

- ئەمجار سه‌لام دەداتەووه به لای راست و به لای چه‌پیدا ته‌نها به سه‌ر ئاوردەداتەووه به بی‌شانەکانی و به بی‌جولانه‌وه‌ی سه‌ری بۆ سه‌ره‌وه و خواره‌وه، وه به بی‌ئاماژەکردن به ده‌سته‌کانی .

- وه ئەگەر نوێژه‌که سێ رکاتی بی‌ت یان چوار رکاتی ئەوا له پاش خویندنی ته‌حیاتی یه‌که‌م هه‌لده‌ستی بۆ رکاتی سێیه‌م، وه موسته‌حه‌به (صلاة الابراهیمیه) بخوینیت له ته‌حیاتی یه‌که‌م .

- (الله أكبر) ده‌کات و رکاتی سێیه‌م ده‌کات و داده‌نیشیت بۆ خویندنی ته‌حیات ئەگەر نوێژه‌که سێ رکاتی بوو، وه ئەگەر نوێژه‌که چوار رکاتی بوو ئەوا رکاتی چواره‌م ده‌کات و ئەمجار داده‌نیشیت بۆ خویندنی ته‌حیاتی کۆتایی .

- ته‌حیات ده‌خوینیت و (صلاة الابراهیمیه) ده‌خوینیت، وه په‌نا به‌ خوای گه‌وره‌ ده‌گریت له‌ چوار شت : (اللهم إني أعوذ بك من عذاب جهنم وأعوذ بك من عذاب القبر، وأعوذ بك من فتنة الدجال،

• وأعوذ بك من فتنة المحيا و الممات) ئەمجار بەوہی پیی خوُش بیّت
دوعا دکات، وه باشتر وایه ئەو دوعایانه بکات که هاتوون
له گه‌ل وتنی : ((اللهم أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك)).
• وه ئەگەر نوێژەکه نوێژە فەرزه‌کان بوو موسته‌حه‌به‌ که‌وا ئەو
زیکرانه بخوینیت له پاش نوێژ هاتوون .

• (أستغفر الله استغفر الله استغفر الله، : اللهم أنت السلام ومنك السلام
تبارکت یا ذا الجلال والإکرام) واته : استغفر الله استغفر الله
استغفر الله : ئەه‌ی خودایه . هەر تو سه‌لام و ئاشتیت و سه‌لام
و ئاشتیش له تووه‌یه، پاک‌ی و بی که‌مو کووری بو تو ئەه‌ی
خاوه‌ن شکوو ریژ))

• ئەمجار سی و سی جار ده‌لیت : (سبحان الله والحمد لله والله
اکبر) هه‌موو ده‌کاته نه‌وه‌ت و نو جار، وه بو ته‌واوکردنی سه‌د
ده‌لیت : (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) واته : هه‌یچ په‌رستراویک نییه شایسته‌ی
په‌رستن بیّت ته‌نها (الله) نه‌بیّت، ته‌نها و بی هاوه‌له، موک
و سوپاس و ستایش ته‌نها بو ئەوه و توانای به سه‌ر هه‌موو
شتیکدا هه‌یه .)

• ئەمجار (آية الكرسي) ده‌خوینیت : ﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي
يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا
يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾ البقرة: ٢٥٥ ده‌خوینیت .

• ئەمجار ﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴾ و ﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴾ و
﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴾ ده‌خوینیت

چهند ناگاداریبه‌کی گرنگ:

- ههروه‌کو له پیشدا له باسی مه‌رجه‌کانی راست و دروستی نوێژدا باسمان کرد که‌وا داپۆشینی عه‌وره‌ت واجیبه له نوێژدا، بۆیه با که‌سی نوێژخوین ئاگادار بی‌ت که‌وا عه‌وره‌تی دهرنه‌که‌وێت له کاتی نوێژدا و نوێژه‌که‌ی پوچه‌ل ببیته‌وه به‌و کاره‌ی .

- ئە‌گەر که‌سی (مأموم) له‌گه‌ل ئیمامدا نوێژی کرد ئە‌وا ده‌بی‌ت لای راستییه‌وه بوه‌ستیت، وه قچه‌کانی به‌رانبه‌ر به قچه‌کانی بی‌ت، دوا نه‌که‌وێت و پیش نه‌که‌وێت، هه‌روه‌کو له‌ گه‌ل ئە‌وانه‌ی به‌ ته‌نیشتییه‌وه‌ن ده‌وه‌ستیت .

كورتەيەك لە باسى نوپۇز

ناو	حوكمەكەى	كاتەكەى	ژمارەكەى	شىوازەكەى
نوپۇزى هەينى	فەرزە	نوپۇزەكە كاتى نيوەرۆيە	دوو ركاتە	نوپۇزى هەينى بە (جەري) ئاشكرا دەكرىت و جەماعەتەكە بە سى پياو بە سەرەوہ دەكرىت
نوپۇزى خۆرگيران	فەرزى كيفاىەيە	لە كاتى خۆرگيران يان مانگ گيراندا دەكرىت	دوو ركاتە	نوپۇزى خۆرگيران بە (جەري) دەكرىت بە دوو كرئوش لە هەر ركاتىكدا .
نوپۇزى ويتر	سوننەتيكى موئەكەدەيە	لە پاش نوپۇزى عيشا دەكرىت تاوەكو كاتى فەجر	لە ۱ - ۱۱	نوپۇزەكە يان : يەك ركات دەكرىت. سى ركات بە يەكەوہ دەكات و لە كۆتايىيەكەيدا بۇ خويندى تەحيات دادەنىشيت، يان دوو ركات نوپۇز دەكات و سەلام دەداتەوہ و ئەمجار يەك ركات دەكات . پىنج ركاتە تەنھا لە ركاتى پىنجەمدا بۇ خويندى تەحيات دادەنىشيت . حەوت ركاتە تەنھا لە ركاتى حەوتەمدا دادەنىشيت بۇ خويندى تەحيات. نۆ ركاتە لە ركاتى هەشتەمدا دادەنىشيت بۇ خويندى تەحيات و هەلدەستى بۇ نۆيەم بە بى سەلام دانەوہ، وہ تەحياتى تىدا دەخوينتت و سەلام دەداتەوہ . دوو ركات دوو ركات دەكات و ئەمجار يەك ركات ويتر دەكات

له رکاتی به‌که‌مدا سورته‌تی (الکافرون) و له دووهمدا (الاخلاص) ده‌خوینیت .	دوو رکاته	پیش نوپژی به‌یانی	سوننه‌تیکی موئه‌که‌ده‌یه	سوننه‌تی نوپژی به‌یانی
دوو رکات دوو رکات به‌جیا جیا ده‌کریت	۲/۴	چار رکات پیش نیوهرۆ و دوو رکات له پاشی	سوننه‌ته	سوننه‌تی نیوهرۆ
له رکاتی به‌که‌مدا سورته‌تی (الکافرون) و له دووهمدا (الاخلاص) ده‌خوینیت .	دوو رکاته	له پاش نوپژی مه‌غریب	سوننه‌ته	سوننه‌تی مه‌غریب
	دوو رکاته	له پاش نوپژی عیشا	سوننه‌ته	سوننه‌تی عیشا
	له دوو رکاته‌وه تاوه‌کو ده رکات	له پاش نوپژی عیشا تاکو فه‌جر	سوننه‌ته	ته‌راویح
	دوو رکاته	له کاتی چوونه‌ناو مزگه‌وت و پیش دانیشتن	واجیبه	تحية المسجد
	له دوو رکاته‌وه تاوه‌کو هه‌شت رکاته	له کاتی به‌رز بوونه‌وه‌ی خۆره‌وه تاوه‌کو پیش زه‌وال	سوننه‌ته	چیشته‌نگاو
له پیش سه‌لامدانه‌وه‌ دوعای ئیسیتخاره‌ ده‌خوینیت	دوو رکاته	له هه‌موو کاتیکدا ده‌کریت	سوننه‌ته	ئیسیتخاره

<p>وهكو ته‌كبيره‌ی جه‌ژنه‌كان حهوت ته‌كبيره‌ی تیا‌دا ده‌كات له گه‌ل یه‌كه‌م ته‌كبيره‌ی ئیحرامدا وه پینج ته‌كبيره له دووه‌م ركاتدا جگه‌له ته‌كبيره‌ی گواستنه‌وه.</p>	<p>دوو ركاته</p>	<p>له پاش به‌رزبوونه‌وه‌ی خۆر به ئه‌ندازه‌ی رمیک</p>	<p>سوننه‌ته له کاتی پیویستدا</p>	<p>نوێژی بارانه</p>
<p>حهوت ته‌كبيره‌ی تیا‌دا ده‌كات له گه‌ل ته‌كبيره‌ی یه‌كه‌مدا له یه‌كه‌م ركاتدا و پینج ته‌كبيره له ركاتی دووه‌مدا جگه‌له ته‌كبيره‌ی گواستنه‌وه</p>	<p>دوو ركات و دوو خوتبه یه</p>	<p>له کاتی به‌رزبوونه‌وه‌ی خۆر به ئه‌ندازه‌ی رمیک</p>	<p>سوننه‌ته</p>	<p>نوێژی دوو جه‌ژنه</p>

**ئه‌و کاتانه‌ی نه‌ی لی‌کراوه نوێژی سوننه‌تی
تیا‌دا بکری‌ت به‌ ره‌هایی:**

١. له کاتی فه‌جره‌وه تاوه‌كو خۆر به‌ئه‌ندازه‌ی رمیک به‌رز ده‌بی‌تته‌وه.
٢. له نوێژی عه‌سره‌وه تاوه‌كو خۆرئا‌وابوون.
٣. له کاتی ئه‌وه‌ی خۆر ده‌چی‌تته‌ نا‌وراستی ئاسمان تاوه‌كو زه‌وال.

چهند پرسیاریک دهرباره‌ی نویژ:

- ۱/ مهرجه‌کانی نویژ چهنده ؟ نو یازده هه‌شت
- ۲/ دانانی مهرجی موسلمان بوون له مهرجه‌کانی نویژدا هه‌له‌یه ، چونکه تهنه‌ها کهسی موسلمان نویژ ده‌کات . (راسته - هه‌له‌یه)
- ۳/ ته‌میز و توانای جیاکردنه‌وه‌ی شته‌کان بریتیه له بالغوون : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۴/ لادانی (حدث) ههر یه‌ک له جهسته و شوین و پوشاک ده‌گریته‌وه : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۵/ نه‌جاسه‌تی به‌راز نه‌جاسه‌تیکی : قورسه ناوه‌نده
- ۶/ مه‌نی پیسه (نه‌جسه) له‌به‌ر واجیب بوونی غوسل له پاش دهرچوونی : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۷/ جیاوازی نییه له نیوان ئاوپه‌رژین و شوشتندا : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۸/ مرداربووه‌کان هه‌مووی پیسن : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۹/ له نه‌جاسه‌تی سه‌گدا جگه له خۆل جیگه‌ی ده‌گریته‌وه له پاکه‌ره‌وه نوییه‌کان : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۰/ ئەوه‌ی که زه‌حمه‌ته خۆتی لێ بپاریزی ئەوه‌ی زۆر دیتته ژووره‌وه و ده‌رواته ده‌ره‌وه ، ره‌نگه پشيله پاک بێت بۆ هه‌ندێ کهس و بیس بێت بۆ هه‌ندیکی تر : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۱/ ئەوه‌ی (نه‌فسی) نه‌بیته لێوه‌ی ده‌رچیت . نه‌فس واته رۆح : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۲/ ئەو خۆینه‌ی له (ده‌ماره‌کاندا) ده‌مینیتته‌وه : بیسه پاکه

۱۳/ پایه‌کانی نوێژ چه‌نده ؟ چوارده نۆ هه‌شت

۱۴/ ته‌کبیره‌ی ئی‌حرام بریتیه له ده‌ست به‌رزکردنه‌وه : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۵/ ئەگه‌ر سه‌هوی کرد و روکنیکی له بیرچوو ئەوا ته‌نها سوژده‌ی سه‌هوی له‌سه‌ره . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۶/ واجیباته‌کانی نوێژ چه‌ندن ؟ هه‌شت چوارده نۆ

۱۷/ ئەگه‌ر له سوژده‌که‌یدا وتی : (سبوح قدوس رب الملائكة والروح) له کاتیکدا زانی وتنی : (سبحان ربی الاعلی) بۆ یه‌که‌جار واجیبه ئەوا نوێژه‌که‌ی پوچه‌له . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۸/ دروسته له نوێژدا به‌شی ناوه‌وه‌ی ده‌ستی راستی بخاته سه‌ر پشتی ده‌ستی چه‌پی و مه‌چه‌ک و باسک : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۹ / خويىندى قورئان بە دەنگى بەرز لە دوو ركاتە يەكەمەكەى نويژە
فەرزەكاندا دەخويىندىت ئەگەر لە شەودا بوو وە لە ھەموو نويژىكدا
كە دروست بىت موسلمانانى بۆ كۆ بىيتەو وەكو دوو جەژنە :
(ھەلەيە – راستە)

۲۰ / پوچەلكەرەوەكانى نويژ چەند دانەن ؟

○ ھەشت ○ نۆ ○ چواردە

۲۱ / تەوەرەك لە كام تەحياتدا دەكرىت ؟

○ يەكەم ○ كۆتايى ○ ھەموو ئەوانەى باسكرا

۲۲ / حوكمى زىادەكردنى وشەى (والشكر) لە دەستەواژەى (ربنا لك
الحمد والشكر): ○ دروستە ○ موستەحەبە ○ حەرامە

۲۳ / وتنى : (رب اغفر لي ولوالدي) لە نىوان دوو سوژدەكەدا :

دروستە مەكروھە حەرامە

۲۴ / دانانى ئەنيشك لەسەر زەوى لە كاتى سوژدەدا :

○ حەرامە ○ موستەحەبە ○ مەكروھە

۲۵ / ھۆكارەكانى سوژدەى سەھو چەندن ؟

○ دوو ○ سى ○ چوار

۲۶ / گومان لە پاش ئەنجامدانى كارەكە ھىچ كاريگەرى نىيە – ئا بەم
شيۆەيە ئەگەر گومانەكان زۆر بوون : (ھەلەيە – راستە)

۲۷/ دوو رکاته‌که‌ی سوننه‌تی فه‌جر له ره‌واتیبه‌کانی تر جیاده‌کریتته‌وه له فه‌زل و سووکی و خویندنی تایبته و به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ری له سه‌فه‌ریشدا، وه راکشان له پاش ئه‌نجامدانی ته‌نها له مالدا .
(هه‌له‌یه - راسته)

۲۸/ حوکمی ئه‌م مه‌سه‌لانه‌ی خواره‌وه روون بکه‌ره‌وه :

حوکمه‌که‌ی	مه‌سه‌له‌که
	نوویژی ئه‌و که‌سه‌ی جوین به‌ دین ده‌دات
	نوویژی سه‌رخۆش
	نوویژی که‌سیک تووشی نه‌خۆشی (الزهایمر) بوو بیته .
	نوویژی مندالی بچووک
	که‌سیک له‌بیری چوو بوو به‌ بی ده‌ستنوویژ نوویژی کرد .
	که‌سیک نوویژی کرد له‌بیری چوو بوو پۆشاکه‌که‌ی بیسه .
	میزی مانگا
	میزی قه‌له‌ ره‌ش
	که‌سیک نوویژی کرد به‌لام هه‌ردوو رانی دیار بوو .
	که‌سیک له‌ بیری چوو نوویژی کرد له‌ پیش کاته‌که‌ی خۆی .
	نوویژ له‌ ناو فرۆکه‌دا .
	نیه‌تی فه‌رزی کاته‌کانی هی‌نا

	به دانیشتنه‌وه نویژی کرد .
	سوره‌تی (الفاتحة)ی له بیر چوو .
	به ئیمامدا گه‌یشت له کاتی‌کدا ئیمام له کرنۆشدا بوو .
	په‌له کردن له نویژدا .
	به گومانی زۆر گومانی کرد له پاش نویژه‌که.
	گومانی له ده‌ست‌نویژه‌که‌ی بوو له پاش دابه‌ستنی نویژ .
	نه‌یزانی کرنۆشیکی زیاده‌ی برد .
	ته‌کبیره‌ی ئیحرامی ئەنجام نه‌دا .
	ته‌حیاتی په‌که‌می ئەنجام نه‌دا .
	ته‌حیاتی کۆتایی ئەنجام نه‌دا .
	گه‌مانی بوو ئایه‌ سی رکات یان چواری کردوووه.
	گومانی بۆ دروست بوو له پاش نویژه‌که
	گومانی بۆ دروست بوو له کاتی نویژه‌که‌دا.
	له سه‌هوه‌که‌دا سه‌هوی کرد .
	له بیر چوو له کاتی نویژه‌که‌دا قسه‌ی کرد .

	نوئیژی کرد له کاتیگدا عه‌وره‌تی دهرکه‌وتبوو که‌چی نه‌یزانی ئیلا له پاش ته‌واو بوونی نوئیژه‌که.
	دهستنوئیژ شوشتن له مال‌ه‌وه له پیش دهرچوون بو نوئیژ .
	کرین و فرۆشتن له مزگه‌وتدا .
	پاره گۆرینه‌وه له مزگه‌وتدا .
	گه‌یشت به ئیمامدا له ته‌حیاتی کو‌تاییدا.
	سو‌تره له نوئیژدا .
	ئاوردانه‌وه‌یه‌کی که‌م .
	ئاوردانه‌وه‌یه‌کی زۆر .
	نوئیژه‌که‌ی به‌په‌له کرد.
	(الصلاة الابراهيمية) له ته‌حیاتی .
	قسه‌کردن له نوئیژدا .
	جولانه‌وه له نوئیژدا .
	(الفاتحة) ی له بیرچوو .
	نوئیژی هه‌ینی
	ویتر
	تحية المسجد.

۲۹ / جیاوازییه‌کانی نیوان مه‌رج و روکن و واجیب و سوننه‌ت بنوسه:

سوننه‌ت	واجیب	روکن	مه‌رج

وانہی دوازدهیہم

مہرجہکانی دستنویژ

مہرجہکانی دستنویژ دہ دانہیہ :

- ۱- موسلمان بوون
- ۲- عاقل بوون
- ۳- تہمیزی ہہبیت واتہ بتوانیت شتہکان لہ یہک جیابکاتہوہ
- ۴- بوونی نیہت
- ۵- بہردہوام بوونی حوکمہکھی ، بہوہی نیہتہکھی نہبریت تاکو دستنویژہکہ تہواو دہکات .
- ۶- وازہینان لہو شتانہی کہ دستنویژ واجیب دہکات (پوچہ لکہرہوہکانی دستنویژ)
- ۷- تارات کردن لہ پیش دستنویژہکہ بہ ئاو یان بہ بہردہ.
- ۸- ئاوہکہ پاک بیت و حہلال بیت .
- ۹- لادانی ئہو شتہی کہ دہبیتہ ریگر بو گہیانندی ئاوہکہ بہ پیست.
- ۱۰- کاتی نویژہکہ ہاتبیت بو ئہو کہسانہی (حدث)ہکہیان بہردہوامہ.

راقهى هەندى له مەرجەکان:

- مەبەست له : (بەردەوام بوونی حوکمەکەى بەهوى نیهتەکەى نەبڕیت تاكو دەستنوێژەكە تەواو دەكات .) واتە : نیهتەكە بەردەوام بێت له سەرەتای دەستنوێژەكەو تەواو كۆتایی .
- مەبەست له : (وازهینان لهو شتانەى كە دەستنوێژ واجیب دەكات (پوچەلكەرەوهكانى دەستنوێژ)) بۆ نمونه دەستنوێژ نەگریت له هەمان كاتدا گوشتى وشتر بخوات یان خەرىكى میزکردن بێت ، بەلكو دەبیت له هەلۆشینه‌رهوهكە ببیتەوه پیش ئەهوى دەست بكات بە دەستنوێژ .
- مەبەست له : (تارات كردن له پیش دەستنوێژەكە بە ئاو یان بە بەرد.) ئەهوى لێى بەدەرە ئەگەر هاتوو دەستنوێژەكە بە هۆى بایه‌كەوه بوو یان خەوتن یان خواردنى گوشتى وشترەوه بوو .
- مەبەست له : (ئاوێكە پاك بێت و حەلال بێت) واتە دەستنوێژ ناگریت بە ئاویكى پيس یان بە ئاویكى زهوتكراو .
- مەبەست له : (لادانى ئەو شتەى كە دەبیتە رێگر بۆ گەياندى ئاوه‌كە بە پيست) وه‌كو هەویر و بۆیاگردنى نینۆكە‌كان چونكە ئەوانە دەبنە هۆى رێگرى له ئاوه‌كە بگاتە ئەندامەكە .

سوننه‌ته‌کانی فیتره‌ت:

له سوننه‌ته‌کانی فیتره‌ت :

۱- خه‌ته‌نه‌کردن : ئەویش واجیبه بۆ پیاوان و سوننه‌ته بۆ ئافره‌تان ئەگەر پێویستی کرد .

۲- ۵- (بەرسوێل کردن) برینی سمیڵ و نینۆک کردن و لادانی مووی بن بال و بەر تاشین (حلق العانة) : له ئەهه‌سه‌وه هاتوو: (وقت لنا في قص الشارب وحلق العانة ونتف الإبط وتقليم الأظفار أن لا نترك ذلك أكثر من أربعين ليلة) واته : پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کاتی بۆ دیاری کردین بۆ برینی سمیڵ (بەرسوێل کردن) و بەرتاشین و لادانی توکی بن بال و نینۆک کردن که له چل شه‌و زیاتر نه‌یهێلینه‌وه) ده‌رئه‌نجام ئەوه‌یه که‌وا ئەم کارانه نابێت له چل رۆژ زیاتر دوابخریت .

۶- ریش به‌ردانه‌وه : حوکه‌مه‌که‌ی واجیبه ، وه تاشینی تاوانیکه له تاوانه گه‌وره‌کان .

۷- سیواک کردن : ئەویش به کارهێنانی داری ئەراکه و نمونه‌ی ئەوه بۆ پاک‌کردنه‌وه‌ی ددانه‌کان ، وه حوکه‌مه‌که‌ی سوننه‌ته ، وه له هه‌موو کاتی‌کدا دووپات‌کراوه‌ته‌وه ، وه له کاتی ده‌ست‌نوێژدا ، وه له کاتی نوێژدا ، وه کاتی چوونه ماله‌وه و کاتی خوێندنه‌وه‌ی قورئان و هه‌ستان له خه‌و و مردن و گۆرینی بۆنی ده‌م .

وانه‌ی سیازدهیه‌م

فهرزه‌کانی ده‌ستنوئیز:

فهرزه‌کانی ده‌ستنوئیز شه‌ش دانهن :

- ۱- شوشتنی ده‌موچاو، وه ئاوه‌ل‌دانه‌ دم و لوت به‌شیکه له‌و .
  - ۲- شوشتنی ده‌سته‌کان تاوه‌کو ئه‌نیشکه‌کان .
  - ۳- س‌رینی هه‌موو سه‌ر، وه گوئییه‌کان به‌شیکن له‌و .
  - ۴- شوشتنی هه‌ردوو پییه‌کان له‌ گه‌ل قاپه‌ره‌قه‌دا .
  - ۵- ریزبه‌ندی .
  - ۶- (موالات) هه‌ریه‌که‌و له‌ دوا‌ی ئه‌و‌یتر بی‌ت به‌ بی‌ ئه‌وه‌ی ناوبریک له‌ نیوانیاندا بی‌ت .
- وه موسته‌حه‌به‌ شوشتنی ده‌موچاو و هه‌ردوو ده‌ست و هه‌ردوو پی س‌ی جار دووباره‌ بکریته‌وه، هه‌روه‌ها ئاوه‌ل‌دانه‌ دم و لوت، وه فهرزیش تیایدا ته‌نها یه‌ک جاره، به‌لام س‌رینی سه‌ر ئه‌وا موسته‌حه‌ب نییه‌ دووباره‌ بکریته‌وه هه‌روه‌کو له‌ فه‌رمووده‌ راست و دره‌سته‌کاندا هاتوه .

جیبه‌جی کردنی (موالات):

به‌وه‌ ده‌بی‌ت که‌وا ئه‌و که‌سه‌ی ده‌ستنوئیز ده‌شوریت شوشتنی ه‌یچ ئه‌ندامیک دوانه‌خات تا ئه‌و کاته‌ی ئه‌ندامه‌که‌ی پیش خو‌ی وشک ببیته‌وه .

وانه‌ی چوارده‌یه‌م

هه‌لۆه‌شیننه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوێژ

- هه‌لۆه‌شیننه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوێژ شه‌ش دانهن :
- ۱- ده‌رچوونی هه‌رشتیك له‌ پاش و پێشه‌وه .
  - ۲- ئه‌و شته‌ زۆره‌ پێسه‌ی له‌ جه‌سته‌وه‌ ده‌رده‌چیت .
  - ۳- نه‌مانی عه‌قل به‌ خه‌وتن یان جگه‌ له‌و .
  - ۴- ده‌ست لی‌دانی (دامین) فه‌رج چ پێشه‌وه‌ بی‌ت یان پاشه‌وه‌ به‌ بی‌ هیچ په‌رده‌یه‌ك .
  - ۵- خواردنی گوشتی وشتر .
  - ۶- هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌ ئیسلام .

ئاگاداریه‌کی گ‌رنگ:

به‌لام شوشتی مردوو : رای په‌سه‌ند ئه‌وه‌یه‌ كه‌ ده‌ستنوێژ به‌تال ناكاته‌وه‌ ، ئه‌مه‌ش قسه‌ی زۆربه‌ی زانایانه‌ ، له‌به‌ر نه‌بوونی هیچ به‌لگه‌یه‌ك له‌سه‌ری ، به‌لام ئه‌گه‌ر ئه‌و كه‌سه‌ی مردوو‌كه‌ ده‌شوریت ئه‌گه‌ر ده‌ستی به‌ر عه‌وره‌تی مردوو‌كه‌ كه‌وت به‌ بی‌ هیچ په‌رده‌یه‌ك ئه‌وا ده‌ستنوێژه‌كه‌ی ده‌شكیت ، وه‌ ئه‌وه‌ی پێویسته‌ له‌سه‌ری كه‌ ده‌ستی نه‌دا له‌ عه‌وره‌تی مردوو‌كه‌ ئیلا له‌سه‌روی په‌رده‌یه‌كه‌وه‌ نه‌بی‌ت ، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر ده‌ستی بدات له‌ - ده‌ستی- ئافره‌ت ده‌ستنوێژ ناشكینیت به‌ هیچ شیوه‌یه‌ك ، جا ئه‌گه‌ر هاتوو ئه‌و ده‌ست لی‌دانه‌ به‌ شه‌هه‌وته‌وه‌ بوو یان به‌ بی‌ شه‌هوت له‌ سه‌ر رای په‌سه‌ندی زانایان ، ئه‌گه‌ر هیچ شتیکی به‌ هۆیه‌وه‌ ده‌رنه‌چیت ، چونكه‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌ندی له‌ خیزانه‌کانی ماچ كرد و نوێژی كرد و ده‌ستنوێژی نه‌شوشته‌وه‌ .

به‌لام ئه‌و ئایه‌ته‌ كه‌ خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿أَوَلَمْ نَسْمُ الْنِسَاءَ﴾ النساء: ۴۳ ئه‌وا مه‌به‌ست لی‌ی (جیماع) له‌ سه‌ر رای په‌سه‌ندی زانایان ، هه‌ر ئه‌وه‌ش قسه‌ی (ابن عباس) و كوومه‌لیك له‌ زانایانی سه‌له‌ف و خه‌له‌فه .

راقه‌ی هه‌ندئێ له‌و هه‌لۆه‌شینه‌ره‌وانه :

- مه‌به‌ست له : (ده‌رچوونی هه‌رشتی‌ک له پاش و پێشه‌وه) به ره‌هایی وه‌کو میز و پیسی و مه‌نی و مه‌زی و وه‌دی و با و به‌رد و خوین و کرم و سو‌ری مانگانه و زه‌یسانی .
- مه‌به‌ست له : (ئه‌و شته‌ زۆره‌ پیسه‌ی له جه‌سته‌وه ده‌رده‌چیت) رای په‌سه‌ند ئه‌وه‌ی که ده‌ست‌نوێژ هه‌لناوه‌شینیته‌وه ئیلا مه‌گه‌ر له جنسی میز و پیسی بیته .
- مه‌به‌ست له : (نه‌مانی عه‌قل به خه‌وتن یان جگه‌ له‌و) خه‌و له خودی خویدا ده‌ست‌نوێژ پوچه‌ل ناکاته‌وه ، ئه‌وه نه‌بیته که‌وا جی‌ی گومانی ده‌رچوونی بایه ، وه ئه‌گه‌ر ئاگای له خۆی بوو که‌وا هیچ ده‌رنه‌چووه ئه‌وه پوچه‌ل نه‌بووته‌وه .
- مه‌به‌ست له : (ده‌ست لی‌دانی فه‌رج (دامین) چ پێشه‌وه بیته یان پاشه‌وه به بی هیچ په‌رده‌یه‌ک) شیخ الاسلام (ابن تیمیة) ئه‌وه‌ی په‌سه‌ند کردووه که‌وا ده‌ست‌نوێژ شوشتن موسته‌حه‌به بو ئه‌و که‌سه‌ی ده‌ستی ده‌دا له فه‌رجی (دامین) نه‌ک واجیبه .

پوخته‌ی شیوازی ده‌ست‌نوئیزی به‌ وینه‌وه:

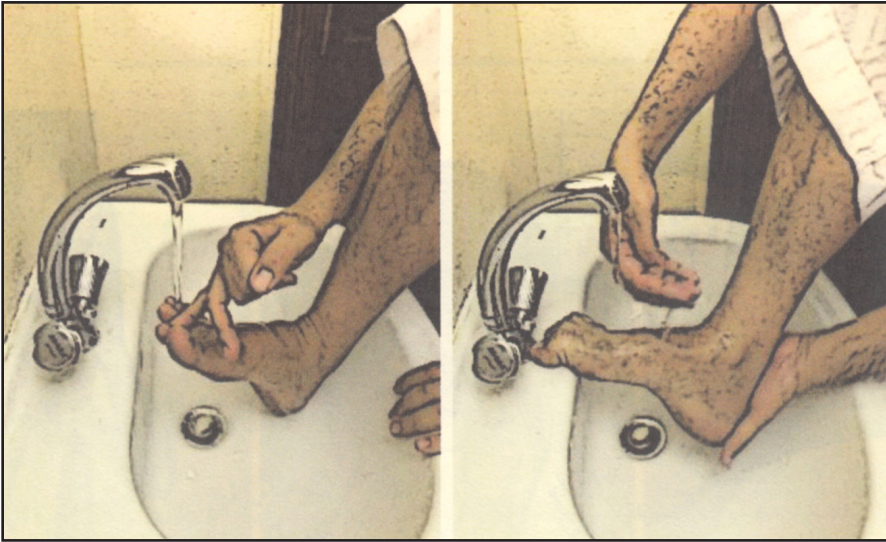
- ئەگەر نیه‌تی ده‌ست‌نوئیزی هه‌بوو ئەوا (بسم الله) ده‌کات .
- ئەمجار ئاو ده‌کاته‌ سه‌ر ده‌ستیدا و هه‌ردوو ده‌ستی سی ج‌ار ده‌شۆریت.
- ئەمجار به‌ ده‌ستی راستی گوئلیک ئاو ده‌کاته‌ ده‌مییه‌وه له‌ گه‌ل خولانه‌وه‌ی له‌ ناو ده‌میدا و فرپی ده‌دات، ئەمجار به‌ لوتی ئاوه‌که‌ هه‌ل‌ده‌مژیت و ئەمجار هه‌ردوو په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ گه‌وره‌که‌ی ده‌خاته‌ سه‌ر لووتی ئاوه‌که‌ ده‌رده‌کات، ئەم کاره‌ سی ج‌ار دووباره‌ی ده‌کاته‌وه .
- ئەمجار ده‌موچاوی سی ج‌ار ده‌شۆریت، وه‌ سنوری ده‌موچاو به‌ دریزی له‌سه‌ره‌تای قژه‌که‌وه‌ تاوه‌کو کۆتای ریش و چه‌ناکه، وه‌ به‌ پانی نیوان هه‌ردوو گوئییه .
- ئەمجار ده‌سته‌کانی ده‌شۆریت له‌ گه‌ل ئەنیشکه‌کانی سی ج‌ار، به‌ ده‌ستی راستی ده‌ست پی ده‌کات ئەمجار ده‌ستی چه‌پی .
- ئەمجار سه‌ری مه‌سح ده‌کات، ده‌سته‌کانی له‌سه‌ره‌تای سه‌ریه‌وه‌ ده‌ست پی ده‌کات تاوه‌کو کۆتایی و ئەمجار هینانه‌وه‌ی بۆ سه‌ره‌تای سه‌ری.
- ئەمجار په‌نجه‌ی شایه‌تمانی ده‌خاته‌ به‌شی ناوه‌وه‌ی گوئ و مه‌سحی ده‌کات.
- ئەمجار هه‌ردوو پی سی ج‌ار ده‌شۆریت له‌ گه‌ل قاپه‌ره‌قه‌ی.

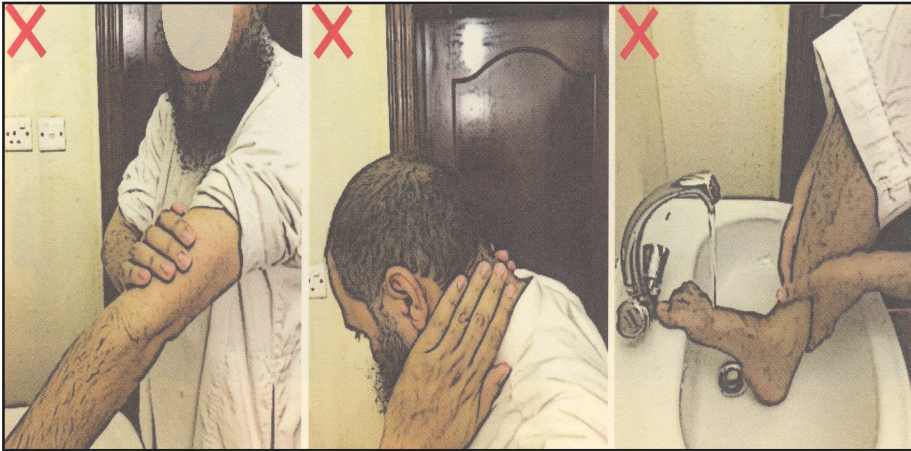

- له پاش لیبونه‌وه له ده‌ست‌نو‌یژه‌که‌ی ده‌لیت : (أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً عبده ورسوله) واته : شایه‌تی ددهم که هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیت ته‌ن‌ها (الله) نه‌بیت ، ته‌ن‌هاو بی‌هاوه‌له ، وه شایه‌تی ددهم که (محمد) ﷺ به‌نده و نی‌ردراوی ئه‌وه (وه له (الترمذي) هاتووه : ((اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين))^(۱) واته : ((ئهی خودایه بم‌گی‌ره له ته‌وبه‌کاران و بم‌گی‌ره له خو‌پاک که‌ره‌وه‌کان)).

(۱) (الإرواء : ۹۶)

حوکمی زیاده کردن لهو ئەندازه‌ی بۆی دیاری کراوه

دروست نییه لهو ئەندازه‌ی دانراوه زیاده بکریت، وهکو ئەوهی سی جار زیاتر بیشۆریت، یان له سه‌رهوهی ئەنیشکه‌کانی بشۆریت، یان له سه‌رهوهی قاپه‌ره‌قه‌ی، یان ملی مه‌سح بکات .

پاشکویه‌ک که هه‌ندی له پایه‌کانی ئیسلام له خو ده‌گریته:

یه‌که‌م : ته‌هاره‌ت (پاک‌خواوینی)

ته‌یه‌موم :

ئه‌مه‌ش جیگره‌وه‌ی ده‌ست‌نوێژه به ئاو ئه‌گه‌ر که‌سه‌که نه‌یتوانی ئاو به‌کار به‌ینی له ئه‌ندامه‌کانی ته‌هاره‌تا، یان هه‌ندیکی له‌به‌ر نه‌بوونی ئاو یان ترسی زیانیک له به‌کاره‌ینانیدا، ئه‌وا ئه‌و کاته خۆل جیگه‌ی ئاو ده‌گریته‌وه .

شینوازی ته‌یه‌موم :

نیه‌تی ته‌یه‌موم ده‌هینی : ئه‌مجار (بسم الله) ده‌کات، ئه‌مجار به‌دهستی یه‌کجار ده‌دا له زه‌وی و به‌به‌شی ناوه‌وه‌ی ده‌ستی ده‌موچاوی و هه‌ردوو ده‌ستی مه‌سح ده‌کات .

وه دروست نییه په‌نجه‌کانی بلاو بکاته‌وه له کاتی لیدانی به‌سه‌ر زه‌ویدا، وه ته‌خلیلی په‌نجه‌کانی دروست نییه له کاتی سرینی هه‌ردوو ده‌ستیدا .

شیوازی غوسلی واجیب:

نیه‌تی غوسل و لادانی جه‌نابه بیّت، ئەمجار (بسم‌الله) ده‌کات، ئەمجار هه‌موو جه‌سته‌ی ده‌شۆریت و ژیره‌وه‌ی قژی ته‌نک بیّت یان پر بیّت به‌ئاو له‌گه‌ل ئاو هه‌لدانه‌ده‌م و لوت .

سوننه‌ته‌کانی غوسل :

شوشتنی فه‌رجی (دامین) پیش و پاشه‌وه، ئەمجار هه‌ردوو ده‌ستی، ئەمجار ده‌ستنوێژ ده‌گریت وه‌کو ئەوه‌ی بو‌نوێژ ده‌یگریت، وه قژی ته‌ر ده‌کات، ئەمجار لای راستی ده‌شۆریت و ئەمجار لای چه‌پی، ئەمجار هه‌ردوو پیی ده‌شۆریت.

ئه‌وه‌ی که غوسل واجیب ده‌کات :

- ١) جه‌نابه : ئەویش به‌ده‌رچوونی مه‌نی ده‌بیّت به‌هۆی جیماعه‌وه یان جگه‌ له‌و، یان به‌لیکدانی دوو خه‌ته‌نه‌کراوه‌که.
- ٢) ده‌رچوونی خوینی چه‌یز و زه‌یسانی .
- ٣) مردن جگه‌ له‌شه‌هید .
- ٤) موسلمان بوونی که‌سیکی بی‌باوه‌ر .

مه‌رجه‌کانی مه‌سح له سه‌ر خوفه‌کان :

ده‌بی خوفه‌کان یان
گۆره‌وییه‌کان پاک بیټ .

ده‌بی به ده‌ستنوئژه‌وه له
پیی کردبیټ واته : هه‌ردوو
پیی به ئاو شووردبیټ له
ده‌ستنوئژه‌که‌یدا .

ده‌بی مه‌سح کردن له‌سه‌ر
به هۆی (حدثی) بچووکه‌وه
بیټ نه‌ک له جه‌نابه یان شتی
غوسلی واجیب کردبیټ .

ده‌بی زۆربه‌ی ئەندامه‌که‌ی
گردبیټه‌وه .

ده‌بی مه‌سحه‌که له‌و ماوه‌یه‌دا بیټ که شه‌رع دیاری کردوو،
ئه‌ویش شه‌و و روژیکه بو نیشته‌جی (٢٤ کاتژمیڤر)، سی شه‌و و
روژ بو که‌سی موسافیر (٧٢ کاتژمیڤر)، وه کاته‌که‌ی له یه‌که‌م
مه‌سحه‌وه ده‌ست پی ده‌کات له پاش (حدث) ه‌که .

چۆنیه‌تی مه‌سح له‌سه‌ر خوفف :

به هه‌ردوو ده‌ستی له‌سه‌ر په‌نجه‌کانیه‌وه بو قاجی ،
واته ئه‌وه‌ی که مه‌سح ده‌کریت سه‌ره‌وه‌ی خوفه‌که‌یه ، جا
ده‌سته‌کانی به سه‌ر په‌نجه‌کانیه‌وه ده‌هینیت تاوه‌کو قاجی ،
وه مه‌سحه‌که‌ش به هه‌ردوو ده‌ست ده‌بیت له سه‌ر هه‌ردوو پی ،
واته ده‌ستی راست پی راست و ده‌ستی چه‌پ پی چه‌پ مه‌سح
ده‌کات له هه‌مان کاتدا ، هه‌روه‌کو چۆن هه‌ردوو گوێیه‌کان
مه‌سح ده‌کریت ، چونکه له رواله‌تی سوننه‌ته‌که‌دا وا هاتوه .

چهند مه‌سه‌له‌یه‌ک په‌پوه‌ندی ها به مه‌سحه‌وه :

- ۱- ئه‌گه‌ر هاتوو ماوه‌ی مه‌سحه‌که ته‌واو بوو یان مه‌سحراوه‌که‌ی دامالی ، ئه‌وا ده‌ستنوێژه‌که ده‌مینیته‌وه و پوچه‌ل نابیته‌وه .
- ۲- دروسته مه‌سح له‌سه‌ر خوفی دراو بکریت ، هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ی که پینسته‌که‌ی لیوه دياره له‌به‌ر روونی یان ته‌نکی .

نُادابه‌کانی سه‌راوکردن :

- ئه‌وه‌ی موسته‌حه‌به :
- ئه‌گه‌ر چووه ئاوده‌سته‌وه : پئی چه‌پی پئیش بخات و بلیت :
(بسم الله، اللهم اني أعوذُ بك من الخُبثِ والخبائثِ).^(۱) واته : به
ناوی خوا، ئه‌ی خودایه . په‌نات پئی ده‌گرم له شه‌یتانه نیرو
مییه‌کان) .
- وه ئه‌گه‌ر ده‌رچوو پئی راستی پئیش ده‌خات و ده‌لیت :
(غفرانک)^(۲) واته : ئه‌ی خودایه داوای لیخوشبوونت لی
ده‌که‌م).
- وه پیویسته له‌سه‌ری خۆی بشاریته‌وه به دیواریک یان جگه
له‌وه، وه ئه‌گه‌ر له‌وه ده‌شته بوو ئه‌وا دوور بکه‌ویته‌وه له
خه‌لکی .
- وه دروست نییه :
- سه‌راو بکات له سه‌ره‌ریگادا، یان له جیگای دانیشتنی
خه‌لکی، یان له ژیر داری به‌ریدا، یان له جیگایه‌کدا زیان
به خه‌لکی بگه‌یه‌نیت یان له ئاویکی وه‌ستاودا .
- روو له قیبله بکات یان پشتی لی بکات له کاتی
سه‌راوکردنه‌که‌دا .
- ده‌ستی راستی بدات له زه‌که‌ری .
- ناوی خوای گه‌وره به‌ینیت .

(۱). (مختصر البخاری : ۹۴)

(۲) (صحیح أبي داود : ۳۰)

ئه‌گهر سه‌راوه‌که‌ی ته‌واو کرد ئه‌وا به ئاو خو‌ی پاک ده‌کاته‌وه
یان به به‌رد.

- وه مه‌رجه‌کانی خو پاک کردنه‌وه به جگه له ئاو ئه‌مانه‌ن :
- به سه‌ی جار سه‌رین بیته یان زیاتر ، له هه‌مان شویندا مه‌سح نه‌کات .
- ده‌بی پاک ببیته‌وه ، وه پاکبوونه‌وه ده‌زانریت به‌وه‌ی که به‌رده‌که یان ده‌سته‌سه‌ره‌که به وشکی بگه‌رپته‌وه .
خو پاککردنه‌وه‌که به شتیکی پیس نه‌بیته ، یان به شتیکی ریژ لی گیراو وه‌کو خواردن و به ئیسک و پاشه‌رو‌ی ئاژهل نه‌بیته .

وه دروسته میزکردن به راوه‌ستانه‌وه به مه‌رجی پرشی میزه‌که نه‌دات له جه‌سته و جلوبه‌رگه‌که‌ی ، وه دلنیا بیته له دهرنه‌که‌وتنی عه‌وره‌تی ، (أتی ﷺ) سباطه قوم فبال قائما متفق علیه .

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌هاره‌ت:

۱- مه‌رجه‌کانی ده‌ستنویژ چه‌نده ؟ نو ده هه‌شت

۲- فه‌رزه‌کانی ده‌ستنویژ بریتیه له :

چوار ئه‌ندامه‌که ئه‌وه‌ی باسکرا له گه‌ل ریزبه‌ندی و موالاتدا

۳- هه‌لوه‌شینه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنویژ چه‌ندن؟

شه‌ش پینج هه‌شت

۴- هه‌لوه‌شینه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنویژ له‌مانه‌ی خواره‌وه‌ روون بکه‌ره‌وه :

گوشتی وشتر گوشت ئاسک ده‌نگی سک با

خه‌وه‌نوچکه شوشتنی مردوو

ده‌ستی له ده‌ستی ئافره‌ت بدات

۵- شیوازی ته‌یه‌موم بنووسه :

.....
.....
.....

۶/ شیوازی غوسلکردن بنووسه :

.....
.....
.....

۷/ حوكمی ئەم مەسەلانە‌ی خوارەوە بنووسە :

حوكمەكە‌ی	مەسەلە
	وتنی نیه‌ت به‌ زمان
	نیه‌تی هینا له‌ دەست‌نوێژی شوشته‌كه‌یدا بۆ ئەنجامدانی یه‌ك نوێژی ئەمجار له‌ نوێژی زیاتری كرد .
	دەست‌نوێژی شوشته‌ بۆ خۆ‌بندنه‌وه‌ی قورئان ئەمجار نوێژی كرد
	له‌ كاتی دەست‌نوێژدا نیه‌ته‌كه‌ی بچراند
	له‌ پاش دەست‌نوێژه‌كه‌ نیه‌ته‌كه‌ی بچراند
	دەست‌نوێژی شوشته‌ كه‌چی هه‌ویر به‌ پایه‌وه‌ بوو
	دەست‌نوێژی ده‌شوشته‌ له‌ كاتی‌دا گۆشتی وشتری ده‌خوارد
	به‌ ئاوێکی دزراو دەست‌نوێژی شوشته‌
	له‌ پێش خۆپاكردنه‌وه‌ به‌ ئاو یان به‌ به‌رد، دەست‌نوێژی شوشته‌
	ئاوێکی نوێی به‌كارهینا بۆ گۆیه‌كانی
	سێ جار مەسحی سه‌ری كرد
	یه‌ك جار یه‌ك جار دەست‌نوێژی شوشته‌
	سێ جار سێ جار دەست‌نوێژی شوشته‌
	شوشته‌نی هه‌ردوو ده‌ست له‌ دەست‌نوێژدا
	ده‌ست خسته‌نیو ریشه‌وه‌
	ده‌ست هینان به‌سه‌ر ئەندامه‌كانی دەست‌نوێژدا له‌كاتی ده‌ستن‌شوێژدا

	سپىنى ئەۋەى فەرزە بشۆردىت
	شوشتنى سەر
	دەست خستنه ناو دەرەكەۋە
	دەست پىكرىن بە ئەندامە راستكان لە دەستنوئىژدا
	لە سى جار زياتر ئەندامەكان بشۆرىت
	شوشتنى لاق
	لە پاش مەلەكردن نوئىژى كرد
	لە پاش غوسلكردن نوئىژى كرد و دەستنوئىژى نەگرت

دووهم : زهکات

ئه‌ویش دوو به‌شه:

زهکاتی سه‌روهت و سامان:

ئه‌مه‌ش سییه‌م پایه‌یه له پایه‌کانی ئیسلام ،
ئه‌مه‌ش واجیبه له‌سه‌ر هه‌موو موسلمانیکێ
ئازاد خاوه‌نی نیصاب بیټ ، وه زهکاتی
ناکه‌ویته سه‌ر تاوه‌کو سالیکی به‌سه‌ردا
نه‌روات ، ئیلا ئه‌وه نه‌بیټ که له زه‌وییه‌وه
ده‌رده‌چیت ، وه‌کو ئه‌وه‌ی که پاشکۆی ئه‌صله‌که
بیټ وه زیادکردنی نیصابه‌که و قازانجی
بازرگانی ئه‌وا ساله‌که‌ی کۆتایی دیت به
کۆتایی سالیک به‌سه‌ر ئه‌صله‌که‌دا ، ئه‌مه‌ش
دابەش ده‌بیته چوار به‌شه‌وه :

زهکاتی جه‌سته:

که سه‌رفتره‌یه ،
ئه‌مه‌ش واجیبه
له‌سه‌ر هه‌موو
موسلمانیکێ
گه‌وره و
بچووک ، نیر
و می ، کۆیله و
ئازاد .

دوو نه‌ختینه‌که :

ئالتون و زیو و
ئه‌وه‌ی جیگیان
ده‌گریته‌وه له
پاره و جگه
له ئه‌و ، جا
نیصابی ئالتون
(۲۰) مسقاله
(۸۵) گرام) وه
نیصابی زیو
(۲۰۰) دیره‌مه
(۵۹۵) گرامه) .

مه‌رو مالات

(بهیمة الانعام)

ئاژهل و ولاخ:

ئه‌وه‌ی که
ساله‌که یان
زۆربه‌ی ساله‌که
له له‌وه‌ری
ده‌شت ده‌خوات ،
وه‌مه‌به‌ست له
(بهیمة الانعام)
و شتر و مانگا و
مه‌ره .

ئه‌وه‌ی له

زه‌وییه‌وه ده‌رده‌چیت :

ئه‌ویش
دانه‌ویله و
به‌روبوومه .

شتمه‌کی

بازرگانی :

هه‌موو ئه‌وانه
ده‌گریته‌وه که بۆ
کڕین و فرۆشتن
دانراوه .

نه‌وانه‌ی زه‌کاتیان پی دهریت :

۱- هه‌ژاران (الفقراء) : نه‌مانه‌ش نه‌و که‌سانه‌ن که پی‌ویستیان هه‌یه‌و هیچ شتیکیان نییه، یان هه‌ندیکیان له پی‌ویستییه‌کان هه‌یه .

۲- نه‌داران (المساکین): نه‌مانه‌ش زۆربه‌ی پیداوستیان هه‌یه یان نیوه‌ی، نه‌گه‌ر بۆ نمونه پی‌ویستی سالیکیان به (۱۲۰۰۰) دانا نه‌وا که‌سی هه‌ژار که‌متر له شه‌ش هه‌زاری هه‌یه یان هیچی نییه، وه که‌سی نه‌دار شه‌ش هه‌زار یان زیاتری هه‌یه به‌لام ناگاته (۱۲۰۰۰) چونکه ئیمه به‌شی هه‌ژار و نه‌دار دده‌ین به‌شی ساله‌که‌ی بکات چونکه زه‌کات له یه‌ک سالی ته‌واودا واجیبه .

۳- نه‌وانه‌ی کار ده‌که‌ن له‌سه‌ر کۆکردنه‌وه‌ی زه‌کات (فه‌رمانبه‌ره‌کانی زه‌کات) : نه‌وانه‌ش باج سین و پاریزه‌رانی زه‌کات و نه‌وانه‌ی دابه‌شکردنی زه‌کاتیان له نه‌ستۆ گرتوو، که ده‌سه‌لاتدار نه‌وانی دامه‌زاندوو، وه مه‌رج نییه نه‌و که‌سانه هه‌ژار بن، به‌لکو به‌شیان دهریت هه‌رچه‌نده ده‌وله‌مه‌ندیش بن.

۴- نه‌وانه‌ی ئومید هه‌یه‌له‌ئاینده‌دا دل‌یان به‌ئیسلامه‌وه‌هۆگر بی: نه‌و که‌سانه‌ی که ئومیدی ئیسلام بوونیان لی ده‌کریت یان خراپه‌یان نه‌هیللی یان به هیزی بوونی ئیمان‌که‌یان .

۵- بۆ نازاد کردنی به‌نده‌و یه‌خسیره‌کان : نه‌وانیش :

أ- (المکاتب) نه‌و موسلمانه‌ کۆیله‌یه‌ که خۆی ده‌کریت له گه‌وره‌که‌ی.

ب- رزگارکردنی کۆیله‌یه‌کی موسلمان .

ت- موسلمانیکی به‌ندکراو .

وه ئه‌و کۆیله‌یه‌ ناگریته‌وه‌ که‌وا خاوه‌نه‌که‌ی رزگاری ده‌کات و به‌ زه‌کاتی ده‌ژمی‌دریته‌، جا ئه‌مه‌ دروست نییه‌ .

٦- قه‌رزاران : ئه‌وانیش :

أ- قه‌رزاریک له‌به‌ر چاکسازی نیوان یه‌کتر .

ب- بو‌ خۆی قه‌رزار بووه‌ .

وه دروست نییه‌ گه‌ردنی هه‌ژاریکی قه‌رزار ئازاد بکریته‌ به‌ نیه‌تی زه‌کات.

٧- له‌ پیناوی خوادا : ئه‌و جه‌نگاوه‌رانه‌ ده‌گریته‌وه‌ و ئه‌وه‌ی پیوستیان پییه‌تی له‌ چه‌ک و جگه‌ له‌ چه‌ک .

٨- ریبوار : ئه‌و موسافیره‌یه‌ که‌ پارهی لی‌ بپاوه‌ته‌وه‌، ئه‌وه‌نده‌ی پی‌ ده‌دریته‌ که‌ بیگه‌یه‌نیته‌ ولاته‌که‌ی خۆی .

وه ده‌کریته‌ بدریته‌ به‌ ته‌نها یه‌ک جو‌ر له‌وانه‌، وه دروست نییه‌ زه‌کات بدریته‌ ده‌وله‌مه‌ندیک یا به‌ هیژیکی که‌سابه‌تکار،

هه‌روه‌ها نابیته‌ بدریته‌ (ئالو محمد) (ﷺ) که‌ ئه‌وانیش به‌نی هاشم و مه‌ولاکانیانن، وه نه‌ بو‌ ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ نه‌فه‌قه‌ی

له‌سه‌ریه‌تی له‌و کاته‌ی زه‌کاته‌که‌ ده‌دات، وه نه‌ به‌ کافریش، به‌لام سه‌ده‌قه‌ی (تطوع) ئه‌وا دروسته‌ بدریته‌ ئه‌وانه‌ و جگه‌

له‌وانه‌ش، به‌لام هه‌رچه‌نده‌ زیاتر سوود به‌خشته‌ر بیته‌ به‌ سوودیکی گشتی یان تاییه‌ت ئه‌وا کاملتره‌ .

چهند پیناسه‌یه‌کی گرنگ:

- بنت المخاض : ئەو وشتره‌یه که سالیکی ته‌واو کردووه، وه به‌و ناوه‌وه ناوی نراوه چونکه دایکی ئاوس (دووگیان) بووه .
- بنت اللبون : ئەو وشتره‌یه که دوو سالی ته‌واو کردووه، وه به‌و ناوه‌وه ناوی نراوه چونکه دایکی بووه‌ته خاوه‌نی شیر.
- الحقة : ئەو وشتره‌یه که سی سالی ته‌واو کردووه، به‌و ناوه‌وه ناو نراوه چونکه شایسته‌ی ئەوه‌یه سوار ببیت.
- الجذعة : ئەو وشتره‌یه که چوار سالی ته‌واو کردووه، به‌و ناوه‌وه ناو نراوه چونکه له‌م ته‌مه‌نه‌دا ددانه‌کانی ده‌که‌ویت.
- التبیع یان التبیعة : ئەو چیلانیه که سالیکیان ته‌واو کردووه.
- المسنة : ئەو چیلانیه که دوو سالیان ته‌واو کردووه .

ئه‌ندازه‌کانی زه‌کات :

ئه‌ندازه‌ی زه‌کات	نیشاب	حه‌ول	سه‌روه‌ت و سامان
ته‌ماشای نه‌خشه‌که‌ی پاش ئه‌م نه‌خشه‌یه بکه	ته‌ماشای نه‌خشه‌که‌ی پاش ئه‌م نه‌خشه‌یه بکه	مه‌رجه	مه‌رو مالآت
ئه‌وه‌ی به ئاوی باران ئاو ده‌دری‌ت یان کانیاو یان له‌هه‌ر ریگیه‌کی تره‌وه ئاوبدری‌ت (به بی ماندوو بوون) ده‌یه‌ک	۳۰۰ صاع	مه‌رج نییه	ئه‌وه‌ی له‌زه‌وی ده‌رده‌چیت
ئه‌وه‌ی ئاو ده‌دری‌ت و ماندوو ده‌بن به‌هۆی ئاودانه‌که‌وه نیو ده‌یه‌ک			
ئه‌وه‌ی به هه‌ردووی ئاو ده‌دری‌ت ئه‌وا سی چاره‌کی ده‌یه‌کی تیدایه			

چل یهک	(۸۵) گرام له ئالتون یان (۵۹۵) گرام له زیو	مه‌رجه	نه‌ختینه‌کان
چل یهک	ئه‌وه‌ی زیاتر قازانجی هه‌ژارانی تیدا بیت له ئالتون و زیو	مه‌رجه	شتومه‌کی بازرگانی

نیصابی زه‌کاتی ئاژه‌لان له مه‌رومالات (بهیمة الأنعام) و ئه‌ندازه‌که‌ی

مه‌ر و بزنی		
زه‌کاته‌که‌ی	ئه‌ندازه‌که‌ی	
	تاوه‌کو	له
یه‌ک مه‌ر	۱۲۰	۴۰
دوو مه‌ر	۲۰۰	۱۲۱
سی مه‌ر	۳۰۰	۲۰۱
ئه‌مجار له هه‌ر (۱۰۰) سه‌ردا یه‌ک مه‌ره		
له زه‌کاتدا ئه‌مانه وه‌رناگیریت : به‌ران ، پیر ، عه‌بیدار ، وه خرایه‌کان هه‌روه‌ها ئه‌مانه‌ش وه‌رناگیریت : لاواز ، ئاوس (دووگیان) ، دانی ، وه باشت‌رینه‌کان.		

وشتىرى يەك كۆپارە و دوو كۆپارە		
زەكاتەكەى	ئەندازەكەى	
	تاوەكو	لە
يەك مەر	۹	۵
دوو مەر	۱۴	۱۰
سى مەر	۱۹	۱۵
چوار مەر	۲۴	۲۰
بنت مخاض	۳۵	۲۵
بنت لبون	۴۵	۳۶
حقە	۶۰	۴۶
جذعة	۷۵	۶۱
دوو بنت لبون	۹۰	۷۶
دوو حقە	۱۲۰	۹۱
سى بنت لبون	۱۲۹	۱۲۱

ئەمجار ھەر لە چل دانەدا يەك (بنت لبون)، وە لە ھەر پەنجا دانەدا يەك (حقە)، وە الوقص لە (۹) كەمترە، (ئەويش لە نيوان دوو فەريزەكەدايە)

مانگا و گامیش		
زه‌کاته‌که‌ی	ئه‌ندازه‌که‌ی	
	تاوه‌کو	له
یه‌ک (تبیع) یان یه‌ک (تبیعة)	۳۹	۳۰
یه‌ک (مسنة)	۵۹	۴۰
دوو (تبیعة)	۶۹	۶۰
ئه‌مجار له ههر (۳۰) دانه‌دا یه‌ک (تبیع) و له ههر (۴۰) دانه‌دا یه‌ک (مسنة) یه.		

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر زه‌کات

١/ هیچ مالیک زه‌کاتی له‌سه‌ر نییه تاوه‌کو سالیکى به‌سه‌ردا تینه‌په‌رئ به:

○ سالی کۆچی ○ سالی زاینی ○ جیاوازی نییه

٢/ له مه‌رجدانانی تپه‌ربوونی سالدًا کام له‌مانه به‌ده‌ره :

○ کانزای ژیر زه‌وی

○ ئەوه‌ی له زه‌وی ده‌رده‌چیت

○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

٣/ نیصابی ئالتون :

○ (٨٥) غه‌رامه ○ (٥٩٥) غه‌رامه ○ (٩٥) غه‌رامه

٤/ نیصابی زیو :

○ (٢٠٠) دیره‌مه ○ (٥٩٥) غه‌رامه ○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

٥/ (بهیمة الانعام) وشتر و مانگا و گامیش و مه‌ر ده‌گریته‌وه :
(راسته - هه‌له‌یه)

٦/ میوه‌هات زه‌کاتی له‌سه‌ر نییه : (راسته - هه‌له‌یه)

٧/ (السائمة) بریتیه له :

○ ئەوه‌ی نرخه‌که‌ی به‌رز ده‌بیته‌وه

○ ئەوه‌یه که ساله‌که یان زیاتر ده‌له‌وه‌ریت

۸/ ئه‌وه‌ی له له‌وه‌ری دهشت ده‌له‌وه‌ریت واته :

ته‌نها پاک ده‌خوات

ئه‌وه‌یه که خاوه‌نی نییه.

۹/ ئه‌گه‌ر باسی (مساکین) بکریت ئه‌وا (فقراء) یش ده‌گریته‌وه: (راسته - هه‌له‌یه)

۱۰/ هینده ده‌دریته هه‌ژار به‌شی چه‌ندی بکات؟ :

سالیک مانگیک

۱۱: ئه‌وانه‌ی کار له‌سه‌ر زه‌کات ده‌که‌ن :

هه‌موو ئه‌وانه‌ی کاری تی‌دا ده‌که‌ن

ته‌نها ئه‌وانه‌ن ده‌سلاتدار دایان ده‌نات

۱۲/ ئه‌ندازه‌ی زه‌کاتی ئه‌مانه بنووسه :

ماله‌که	ئه‌ندازه‌ی زه‌کاته‌که	(الوقص) ئه‌گه‌ر هه‌بوو
۱۰۰ دیره‌م		
۳۰۰ دینار		
۴۰۰ دیره‌م		
۸۰ غه‌رام ئالتون		
۵۰۰ غه‌رام زیو		
۳۰ مه‌ر		
۶۰ مه‌ر		
۵۶۵ مه‌ر		

		۴ وشتر
		۱۷ وشتر
		۴۴۹ وشتر
		۳۰ مانگا
		۴۹ مانگا
		۷۷ مانگا
		۹۹ مانگا
		۲۰ ملیۆن ریال
		۴۰ ریال
		۴۵۶۷۹ ریال
		۲۵۵ صاع له گهنم

۱۳/ المؤلفة قلوبهم : تهنات ئه‌و کافرانه‌ش ده‌گریته‌وه هه‌رچه‌نده ئومیدی ئیسلام بوونی نه‌کریت : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۴/ ئه‌گه‌ر گه‌وره‌یه‌ک کۆیله‌که‌ی خۆی رزگار کرد ئه‌وا له‌ زه‌کاته‌که‌ی دهرده‌کریت : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۵/ ده‌وله‌مه‌ندی‌ک قه‌رزی لای هه‌ژاریکه‌، له‌ قه‌رزه‌که‌ی خۆی خۆش بوو وه‌ خستیه‌ به‌ر زه‌کات، ئه‌و کاره‌ی ته‌واوه : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۶/ (له‌ پیناوی خوادا) هه‌موو به‌شه‌کانی خه‌یر ده‌گریته‌وه وه‌کو دروست کردنی مزگه‌وت : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۷/ زهکاتی دوو نه ختینه که به دابه‌ش کردنی به‌سه‌ر (چل) دا دهرده‌کریت:
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۸/ زهکاتی واجیب له مه‌پومالات (بهیمه‌ الانعام) دایه ، به‌لام واجیب
نییه له‌وه‌ی کاری پی‌ده‌کریت و له دانیدا (راسته - هه‌له‌یه)

۱۹/ زهکات واجیبه له دانه‌ویله‌و به‌روبوودا نه‌گه‌ر گه‌یشته نیصابی
خوی، نه‌ویش له کاتی پی‌گه‌یشتنی دانه‌ویله‌و به‌روبوومه‌که‌دا : (راسته
- هه‌له‌یه)

۲۰/ نه‌وه‌ی واجیبه له زهکاتی دانه‌ویله‌و به‌روبوودا بیست یه‌که ،
نه‌وه‌ی که به پاره‌ی تیده‌چیت بو ئاودانی : (راسته - هه‌له‌یه)

۲۱/ زهکات واجیبه له ئالتوندا نه‌گه‌ر گه‌یشته نیصابی خوی که (۲۰)
مسقاله : (راسته - هه‌له‌یه)

۲۲/ بازنه‌یه‌ک به ده‌وری نه‌و شته‌دا بده که زهکاتی تیدا واجیبه :

○	م‌ریشک
○	جیگای بازرگانی
○	مه‌ری دانی
○	وشر له له‌وه‌ری ده‌شت ده‌له‌وه‌ریت
○	کیلگه‌یه‌کی داره‌خورما
○	۲۵ مسقالی ئالتون

۲۳/ (تبیع) له مانگادا نه‌وه‌یه که ته‌مه‌نی دوو سال بیت : (راسته -
هه‌له‌یه)

۲۴/ نیصابی پاره‌ی نه‌ختینه به‌راورد ده‌کریت به :
○ شتومه‌کی بازرگانی ○ به‌های نیصابی ئالتون یان زیو

۲۵ / ئه‌وه‌ی واجیبه له زه‌کاتی پاره‌ی نه‌ختینه‌دا :
○ چل یه‌ک   ○ بیست یه‌ک

۲۶ / هه‌شتا غه‌رامی ئالتون زه‌کاته‌که‌ی ده‌کاته :
○ دوو غرام   ○ چوار غه‌رام   ○ زه‌کاتی تیدا نییه

۲۷ / ئه‌و خانوانه‌ی ئاماده کراوه بو نیشه‌جی بوون زه‌کاتی واجیبه:
(راسته - هه‌له‌یه)

۲۸ / هه‌رکه‌سی سه‌فه‌ری کرد ئه‌وا له زه‌کات به‌شی ده‌دریت چونکه
ریبواره : (راسته - هه‌له‌یه)

سىيەم : رۇژوو

لە زمانە وانىدا : خۇگرتنەوە ، لە شەرعدا : پەرستنى خواى گەرە بە
خۇگرتنەوە لە خواردن و خواردنەوە و ھەموو رۇژوو شكىنەرەكانى
تر لە كاتى دەرکەوتنى فەجرى راستەوە تاوەكو خۇرئاو بوون .

پايەكانى رۇژوو

۱- نيەت

نيەتى فەرز

پيويستە ھەر لە شەو وەوە
نيەتى ھيئا بيت و اتە پيش
فەجر ، وە گریدانى نيەت بە
چوونە ناو مانگەكەوە بەسە ،
وہ جيگاگەى دلەو وتنى بە
زمان بيدعەيە .

نيەتى سوننەت

دروستە لە ھەر كاتىكى
رۇژدا بە مەرجى لە پيشەوہى
ھيچى نە خوارديت ، بەلام
پادا شتەكەى لە كاتى نيەتەوہ
بۇ دەژميردريت .

بەشەكانى رۇژوو

واجيب

لە رەمەزان و كەفارەت و
نزرەكاندا دەبيت .

سوننەت

جگە لەوانە .

مه‌رجه‌کانی واجیب بوونی رۆژوو :

- ۱- موسلمان بوون
- ۲- عاقل بیت
- ۳- بالغبوون : به‌لام جگه له کهسی (بالغ) ئەوا هانی دهریت بو رۆژوو وه خاوه‌نه‌که‌ی فه‌رمانی پی ده‌کات .
- ۴- نیشته‌جی‌بوون : که‌واته له‌سه‌ر کهسی موسافر واجیب نییه ، وه باشتر وایه رۆژوو بگریت به مه‌رجی پی ناره‌حه‌ت نه‌بیت ، له به‌ر ئەوه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) رۆژووی گرتوو، هه‌روه‌ها چونکه به‌زووی له‌سه‌ری ده‌چیت ، وه سووک تره له سه‌ر کهسی (مکلف) وه له‌به‌ر ئەوه‌ی فه‌زلی مانگه‌که‌ی ده‌ست ده‌که‌وینت .
- ۵- ساغ و سه‌لامه‌تی
- ۶- له سو‌ری مانگانه و زه‌یسانیدا نه‌بیت

بەشەكانى نەخۇش لە رۆژوودا:

**نەخۇشىك ئومىدى چاكبوونەوى
ھەپە بەلام نارەحتە
لەسەرى بە رۆژوو بىت :**

كەسىك لە سورى مانگانەدا
بىت و كەسى زەيسانى و
شىردەر و موسافىرىش
دەگرىتەو، ئەوا بە ژمارەى
رۆژەكانى كە نەيگرتو
دەيگرىتەو ئەگەر چاكەو
بوو، و ئەگەر مرد پىش
چاكبوونەوى ئەوا لەسەرى
دەكەويت .

**نەخۇشىك ئومىدى
چاكبوونەوى نىيە:**

ھەر وھا كەسى بەتەمەنىش
دەگرىتەو كە ناتوانىت بە رۆژوو
بىت، بۆيە رۆژوو لەسەر نىيە
بەلام لەجىي ھەر رۆژىك نانى
ھەژارىك دەدات، يان بە ژمارەى
رۆژەكان ھەژار كۆ دەكاتەو و
نانى نيوەرۆ يان نانى ئىوارەيان
دەداتى، يان خواردەنەكە دابەش
دەكاتە سەر ھەژاراندا بە ژمارەى
رۆژەكان بۆ ھەر ھەژارىك
چارەكە صاعىكى وەكو صاعەكەى
پىغەمبەر(ﷺ) واتە : نيو كىلۆ و دە
غەرام لە گەنمى باش، وە باشتر
وايە پىخورىكى لە گەلدا بدات
وەكو گوشت يان رۆن.

بە چى شتىگ ھاتنى مانگى رەمەزان دەسە ئىمىت؟

يان بە بىننى مانگى يەك شەوەى رەمەزان، يان بە كۆتايى ھاتنى سى رۆژەى مانگى شەعبان.

ھە ئوھ شىنە رەوھەكانى رۆژوو :

- ۱- خواردن و خواردەنەو بە قەصدى، بەلام ھەركەسى لە بىرى چووو ھە ئو رۆژوو ھەكى دروستە .
- ۲- جووت بوون لە گەل خىزاندا، جا ئەگەر لە رۆژى مانگى رەمەزاندا بوو ھە رۆژوو ھەكى لەسەر واجىب بوو بىت ئەوا كەفارەيەكى قورسى لەسەرە، ئەويش ئازادكردى كۆيلەيەكە ھە ئەگەر نەيتوانى ئەوا رۆژوو دوو مانگى لەسەر يەكى لەسەرە، ھە ئەگەر نەيتوانى ئەوا خواردى شەست ھەژارى لەسەرە .
- ۳- دەرچوونى مەنى بە ھۆى موباشەرە يان ماچكردەنەو بىت يان باوش لىدان يان لە نمونەى ئەوانە .
- ۴- ئەوھى لە جىي خواردن و خواردەنەو بىت بۆ نمونەى دەرزی موغەدى، بەلام ئەوھى موغەدى نەبىت ئەوا رۆژوو ھەكى پوچەل نابىتەوھ .
- ۵- دەركردى خوین لە ريگاي كەلەشاخەوھ، بەلام دەركردى خوینىكى كەم بۆ پشكنين ئەوا رۆژوو ھەكى پوچەل نابىتەوھ .
- ۶- خۆرشانەوھ بە قەصدى .
- ۷- دەرچوونى خوینى سوپى مانگانە يان زەيسانى .

ھەندى لەو شتانەى بۆ رۆژوو ان دروستە :

قوتدانى تفى دەمى خۆى، تام كرنى چىشت لەبەر پىويستى، خۆ شوشتن، سىواك كرن، خۆبۆن خۆشكردن، خۆ فىنك كرنەوھ .

موسته‌جه‌به‌کانی رۆژوو:

- ۱- پارشیو کردن .
- ۲- دواخستنی پارشیو .
- ۳- په‌له‌کردن له رۆژوو شکاندنا .
- ۴- رۆژوو شکاندن به‌خورمای ته‌پ(شل) ئەگەر نه‌بوو ئەوا به‌خورمای وشک، وه تاک بیټ، وه ئەگەر دهستی نه‌کهوت ئەوا به‌چه‌ند قومیکی ئاو، وه ئەگەر هەر هیچی دهستی نه‌کهوت ئەوا به‌نیه‌تی رۆژوو هه‌که‌ی ده‌شکینێ .
- ۵- دوعا کردن له کاتی به‌ربانگ کردندا و له کاتی به‌رۆژوو بووندا .
- ۶- زۆر ئەنجامدانی سه‌ده‌قه .
- ۷- تیکۆشان له شه‌ونویژ کردندا .
- ۸- خویندنه‌وه‌ی قورئان .
- ۹- وتنی : (من به رۆژووم) به‌ئهو کهسه‌ی جوینی پی ده‌دات .
- ۱۰- ئەنجامدانی عومره .
- ۱۱- ئیعتیکاف کردن له ده‌رۆژه‌که‌ی کۆتاییدا .
- ۱۲- گه‌ران و چاودیری کردنی هاتنی (لیلة القدر).

مه‌کروهاته‌کانی رۆژوو:

- ۱- زیاده‌په‌وی کردن له ئاو هه‌لدانه ده‌مدا.
- ۲- تامکردنی چیشته‌ به‌ بی‌ پێویستی .

ئەو شتانە‌ی لە سەر رۆژوو‌ان حەرامە :

- ۱- قوتدانی بە‌لغەم و رۆژوو‌کە‌ی بە‌تال ناکاتە‌وه .
- ۲- ماچکردن بۆ کە‌سیک کە د‌ل‌ن‌یا ن‌ی‌یه لە پوچە‌ل بوونە‌وه رۆژوو‌ه‌کە‌ی .
- ۳- وتنی قسە‌ی درۆ (ئە‌و‌یش بریت‌ی‌یه لە ئە‌نجامدانی هە‌موو قە‌دە‌غە‌کراویک)
- ۴- جە‌ه‌الە‌ت (ئە‌و‌یش نە‌فامی و نە‌بوونی می‌ه‌رە‌بانی و ه‌ی‌من‌ی‌یه)
- ۵- الو‌صال (واتە دوو رۆژ بە‌ سەر یە‌کە‌وه بە رۆژوو بی‌ت)

رۆژوو‌ی سوننە‌ت :

۱. رۆژوو گرتنی شە‌ش رۆژ لە مانگی شە‌‌وال بۆ ئە‌و کە‌سانە‌ی کە بە‌ تە‌‌وا‌‌وی رە‌‌مە‌‌زانیان گرتوو‌ه ، وە باشتر وایە بە‌ دوا‌ی یە‌کدا بی‌ت و لە رۆژی دوو‌هە‌مه‌وه دە‌ست پ‌ی بکات .
۲. رۆژوو گرتنی رۆژی عەر‌فە بۆ جگە لە حاج‌ی‌ان .
۳. رۆژوو‌ی رۆژی عاشورا ، لە گە‌‌ل هە‌ردوو رۆژی نۆ و یازدە‌یه‌م .
۴. رۆژوو‌ی رۆژی دوو شە‌‌ممە و پ‌ی‌نج شە‌‌ممە ، وە دوو شە‌‌ممە زیاتر دوویات کراو‌تە‌وه .
۵. رۆژوو‌ی س‌ی رۆژ لە هە‌موو مانگی‌کدا ، وە باشتر وایە (ایام الب‌ی‌ض) بی‌ت واتە (۱۳-۱۴-۱۵)ی مانگ .
۶. رۆژوو گرتنی رۆژی‌ک و نە‌گرتنی رۆژی‌ک .
۷. رۆژوو گرتنی مانگی (محرم) .
۸. رۆژوو‌ی نۆ رۆژی یە‌کە‌می (نی‌ الح‌ج‌ة) .
۹. رۆژوو‌ی مانگی (شعبان) بە‌‌لام بە‌ تە‌‌وا‌‌وی نە‌ی‌گر‌ی‌ت .

رۆژووی مه‌کروه :

مه‌کروهه رۆژی هه‌ینی وشه‌ممه و یه‌ک شه‌ممه به‌ته‌ن‌ها بگریت ، به‌لام ئەگەر به‌ته‌ن‌ها گرتی له‌به‌ر هۆیه‌ک وه‌کو عه‌ره‌فه ئە‌وا ئاساییه .

رۆژووی چه‌رام :

۱. رۆژوو گرتنی مانگی ره‌جه‌ب به‌ته‌ن‌ها .
۲. رۆژوو گرتنی هه‌ردوو رۆژی جه‌ژن .
۳. رۆژوو گرتنی رۆژی گو‌مان ، به‌لام ئەگەر که‌سیک ویردیکی هه‌بوو له‌رۆژوو‌که‌یدا ئە‌وا ئاساییه .
۴. رۆژوو گرتنی (أیام التشریق) ئیلا مه‌گەر که‌سیک (ه‌دی) نه‌بی‌ت -ئە‌و نازە‌له‌ی به‌تایبه‌ت هیناویه‌تی بۆ قوربان‌ی- .
۵. رۆژوو‌گرتنی ساله‌که‌ به‌گشتی .

حوکه‌کانی رۆژوو دانه‌وه :

۱. موسته‌حه‌به‌ دانه‌وه‌ی رۆژوو‌ه‌کان به‌دوای یه‌ک‌دا بی‌ت .
۲. وه‌باشتر وایه‌ له‌دوای رۆژی جه‌ژنه‌وه‌ ده‌ست پێ بکات .
۳. نابیت رۆژوو دانه‌وه‌که‌ دوابخات بۆ ره‌مه‌زانه‌که‌ی دواتر .
۴. جا ئەگەر دوای خست ئە‌وا هیچ شتیکی له‌سه‌ر نییه‌ ته‌ن‌ها دانه‌وه‌ی ئە‌و رۆژانه‌ نه‌بی‌ت به‌لام تاوانبار ده‌بی‌ت .

سهرفتره :

واجیبه له‌سهر هه‌موو ئەو که‌سانه‌ی که خۆری دوا روژی رهمه‌زانی به‌ سهردا ئاوابوو بیټ و که‌سیکی موسلمان بیټ ، جا ئە‌گەر گه‌وره بیټ یان بچووک ، نیر بیټ یان می ، ئازاد بیټ یان کۆیله ، وه زیاتر له‌ صاعیکی خواردنی بو خۆی و منداله‌کانی و پیداو یستیه بنه‌رته‌یه‌کانی هه‌بیټ بو روژی جه‌ژن و شه‌وه‌که‌ی ، وه‌ موسته‌حه‌به بو کۆریه‌له‌ش بدریټ .

وه‌ حیکمه‌تیش له‌ دروست بوونی :

- پاکه‌ره‌وه‌یه بو که‌سی روژووان له‌ قسه‌ی پروپوچ و خراپه .
- بی‌ نیاز بوونی نه‌داران و هه‌ژارانی تیدایه له‌ داواکردن له‌ خه‌لکی له‌ روژی جه‌ژندا .

کاتی ده‌رکردنی سهرفتره :

ئه‌و کاته‌ی که

حه‌رامه :

له‌ پاش نویژی
جه‌ژن .

ئه‌و کاته‌ی که

موسته‌حه‌به :

له‌ پاش فه‌جر و
پیش نویژی جه‌ژن .

ئه‌و کاته‌ی که

دروسته :

پیش روژی جه‌ژن
به‌ روژیک یان دوو
روژ

ئه‌ندازه‌ی سه‌رفتره :

صاعیک له خواردنی ئه‌و شته‌ی که مروّقه‌کان روژانه ده‌بخۆن، جا به پاره‌ دهرناچیت، وه ئه‌ندازه‌ی ههر صاعیک دوو کیلو و چل غه‌رامه له گه‌نمیکی باش .

نوێژی جه‌ژن :

نوێژی جه‌ژن فه‌رزی عه‌ینه له‌سه‌ر هه‌موو که‌سیک، له پاش به‌رزبوونه‌وه‌ی خۆر به ئه‌ندازه‌ی رمیک تاکو کاتی زه‌وال ده‌کریت، وه به قه‌زا نادریته‌وه ئه‌گه‌ر که‌سیک له‌ده‌ستی دهرچوو، وه سوننه‌تیش وایه که له‌وه‌ده‌شته بکریت واته له‌ دهره‌وه‌ی خانووه‌کان، وه دروسته له‌ مزگه‌وتیشدا بکریت، وه چه‌ند دانه‌یه‌ک خورما له پێش جه‌ژن بخوات، وه خۆی پاک بکاته‌وه و خۆی بو‌ن خۆش بکات و باشترین پۆشاک‌ی له‌به‌ر بکات، وه له‌ ریگایه‌که‌وه بپروات و له‌ ریگایه‌کی تره‌وه بگه‌ریته‌وه، وه ئاساییه پیرۆز بایی بکات و بلیت : (تقبّل اللّٰه منا ومنکم) وه سوننه‌ته به ره‌هایی (اللّٰه اکبر) بکریت له شه‌وی جه‌ژندا و له‌ دوای نوێژه‌کان تاوه‌کو خۆرئاوا بوونی روژی جه‌ژن، وه شیوازه‌که‌شی : (اللّٰه اکبر، اللّٰه اکبر، لا إله إلا اللّٰه و اللّٰه اکبر، اللّٰه اکبر، ولله الحمد) وه شیوازی نوێژه‌که دوو رکاته پێش وتاره‌که، وه له رکاتی یه‌که‌مدا له پاش ته‌کبیره‌ی ئیحرامدا شه‌ش (اللّٰه اکبر) ده‌کات، وه له رکاتی دووهمدا و پێش خویندنه‌وه‌که پینچ (اللّٰه اکبر) بکات جگه له (اللّٰه اکبر) هه‌ستانه‌وه‌که .

پرسىيارەكانى رۆژوو :

۱/ پاىەكانى رۆژوو چەندە ؟ دوو سى چوار

۲/ رۆژوو لەسەر كى واجيبە ؟

- أ- .....
- ب- .....
- ت- .....
- ث- .....

۳/ ھەموو نەخۆشيبەك رىگرە لە رۆژووگرتن ؟ (راستە - ھەلەيە)

۴/ حوكمى ئەم كارانەى لاي خوارەوہ بنوسە :

حوكمەكەى	مەسەلە
	لە پاش فەجر نيەتى رۆژووى ھينا
	رۆژوو بە بى نيەت
	رۆژووى بچووك
	رۆژووى موسافير
	رۆژووى زەيسانى
	رۆژووى بى توانا
	نانى خوارد و بە رۆژوو بوو .
	دەرزى موغەدى بۆ كەسى بەرۆژوو
	قەترەى چاو

	ده‌رزی موسه‌کین
	که‌له‌شاخ
	رشانه‌وه
	قوتدانی تف
	تامکردنی چیشت
	خه‌وتن
	خۆش‌وشتن
	خۆفینک کردنه‌وه
	سیواک کردن
	بخور
	کاتی پارشیو
	به‌چی پارشیو ده‌کات
نه‌بوو نه‌بوو	به‌.....ئه‌گەر به‌.....ئه‌گەر به‌.....
	به‌چی به‌ربانگ ده‌کات
	نویژی ته‌راویح
	ئه‌نجامدانی عومره‌ له‌ ره‌مه‌زاندا
	زیاده‌په‌وی کردن له‌ ئاو هه‌ل‌دانه‌ ده‌م له‌ کاتی به‌ رۆژوو بووندا
	ماچکردن بۆ که‌سی به‌ رۆژوو بیت
	ویصالی دوو رۆژ به‌ دوا‌ی یه‌کدا

	رۆژووى شەش رۆژ لە مانگى شەوال
	رۆژووى رۆژى عەرەفە
	رۆژووى رۆژى گومان
	رۆژووى رۆژى جەژن
	رۆژووى رۆژەكانى تەشريف
	رۆژووى مانگى محرم
	رۆژووى مانگى (رجب)
	رۆژووگرتنى ھەموو سالەكە
	رۆژووى رۆژى ھەينى
	قەزاي رەمەزانى دواخست بۆ رەمەزان

چوارده‌م : حه‌ج

حه‌ج پایه‌ی پینجه‌مه له پایه‌کانی ئیسلام، ئەویش واجیبه به مه‌رجی موسلمان بوون و عاقل بوون و بالغوون و ئازاد و توانا، وه مه‌رجیک بوؤ ئافره‌تان زیاتره که ئەویش بوونی مه‌حره‌میکه له گه‌لیدا ئەگه‌ر له حه‌جه‌که‌یدا پێویستی به سه‌فه‌ر هه‌بوو، وه پایه‌کانی حه‌ج چوار دانهن :

ئیحرام :	وه‌ستان له	ته‌وافی	سه‌عی :
ئەویش	عه‌ره‌فه :	(الافاضة)	له نیوان سه‌فا
بریتییه له	له زه‌والی	(ته‌وافی	و مه‌روه‌دا،
نیه‌ت	خۆری رۆژی	زیاره‌ت):	خوای گه‌وره
هینان به	نۆیه‌می	ئەمه‌ش له	ده‌فه‌رمویت :
مه‌به‌ستی	(ذي الحجة)	پاش	﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ
چوونه	هوه تاوه‌کو	وه‌ستان له	مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾
ناو نوسوکه	ده‌رکه‌وتنی	عه‌ره‌فه ده‌بیئت،	البقرة: ۱۵۸ واته
کانه‌وه،	فه‌جری رۆژی	ئەمه‌ش ته‌وافی	: به‌راستی
ئەمه‌شه	جه‌ژن،	هاتن (قدوم)	هاتووچۆی
(تلبیة) و	پینجه‌مبه‌ری	نییه .	نیوان (سه‌فاو
له‌به‌رکردنی	خوای (ﷺ)		مه‌روه)
ئیزار و	فه‌رموویه‌تی :		له‌دروشم و
ریدا	(الحج عرفة)		نیشانه‌کانی
نییه.			ئایینی خوای
			گه‌وره‌ن)

جۆره‌کانی نوسک (النسک)

التمتع :

ئهمه‌ش بریتیه
له‌وه‌ی که نیه‌تی
عومره ده‌هینی له
مانگه‌کانی چه‌جدا
و ته‌واوی ده‌کات و
ته‌حه‌لول ده‌کات ،
ئهمجار هر ئهو
ساله نیه‌تی چه‌ج
ده‌هینی و قوربانی
(هدی) له‌سه‌ره .

**چه‌ج و عومره کردن
به یه‌که‌وه (القران) :**

ئهمه‌ش بریتیه
له‌وه‌ی که‌سی حاجی
نیه‌تی چه‌ج و عومره
بیکه‌وه ده‌هینی
کرداره‌کانی به ته‌نها
ده‌کات و (هدی)
له‌سه‌ره .

تاک (الافراد) :

ئهمه‌ش بریتیه
له‌وه‌ی که‌سی حاجی
ته‌نها نیه‌تی چه‌ج
ده‌هینی وه کاره‌کانی
چه‌ج به ته‌نها
ده‌کات .

واجیباته‌کانی حه‌ج

هه‌رکەسێ یه‌کێک له‌م واجیباتانه‌ ئه‌نجام نه‌دات ئه‌وا پێویسته‌ به‌ خوێن ئه‌و که‌لینه‌ پڕ بکاته‌وه‌، ئه‌ویش بریتیه‌ له‌ سه‌رپرینی مه‌رپک له‌ حه‌ره‌م و دابه‌ش کردنی به‌ سه‌ر هه‌ژاره‌کانی مه‌که‌دا، وه‌ نابێت خو‌ی لێی بخوات.

راوه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه‌ تاوه‌کو
خۆر ئاوابوون بۆ ئه‌و که‌سه‌ی
به‌رۆژ ده‌وه‌ستت .

ئیحرام له‌ میقاته‌وه‌ .

شه‌ومانه‌وه‌ له‌ مینا له‌ شه‌وانی
(ایام التشریق)دا

شه‌ومانه‌وه‌ له‌ موزده‌لیفه‌ .

سه‌رتاشین یان کورت
کردنه‌وه‌ .

فریدانی جه‌مه‌رات .

ته‌واف کردنی (الوداع) بۆ هه‌مووان جگه‌ له‌ ئافره‌تیک له‌ سو‌ری مانگانه‌دا بێت یان زه‌یسانی، بۆ ئه‌و که‌سه‌ی ده‌یه‌وئێ شاری مه‌که‌ جێ به‌یڵی، هه‌رچه‌ند له‌ پاش مانگه‌کانی حه‌ج بێت .

میقاته‌کانی حه‌ج و عومره:

میقاتی شوینی :

- ذوالحلیفه: بۆ مه‌دینه و
- ئه‌وانه‌ی پییدا تیده‌په‌رن .
- الجحفه: بۆ شام و میسر و مه‌غریب .
- قرن المنازل: بۆ نه‌جد .
- یللم: بۆ یه‌مه‌ن .
- ذات عرق: بۆ عیراق .

میقاتی کاتی :

- ئه‌ویش بریتییه له مانگه‌کانی
- حه‌ج (شوال و ذوالقعدة و
- ذوالحجه) میقاته کاتییه‌کان
- تایبه‌تن به حه‌ج، چونکه
- عومره میقاتیکی کاتی
- دیاریکراوی نییه .

موسسه‌جه‌به‌کانی‌ جه‌ج :

له‌به‌رکردنی ئیزار و ریدائی
سپی بۆ پیاوان .

خۆش‌وشتن بۆ ئیحرام و خۆبۆن
خۆش کردن .

ته‌لییه‌ کردن له‌ کاتی ئیحرام
کردنه‌وه‌ تاوه‌کو فریدانی
جه‌مه‌راتی عه‌قه‌به‌ (واته / وتنی
: لبيك اللهم لبيك . . .) .

نینۆک کردن و ته‌راش کردن
ئه‌وه‌ی پێویسته‌ لابهریت پێش
دامه‌زراندنی نه‌یه‌تی ئیحرام .

(الرمل) له‌ سێ شه‌وته
یه‌که‌مه‌کاندا له‌ ته‌وافی هاتن
و ته‌وافی عومره‌دا بۆ که‌سی
(المتمتع) وه‌ (الرمل): بریتییه
له‌ په‌له‌کردن له‌ ریکردندا .

ته‌وافی هاتن بۆ که‌سی
(مفرد) و (قارن)

جه‌مع‌کردنی نوێژی مه‌غریب و
عیشا له‌ موزده‌لیفه‌ به‌ جه‌معی
پیشخستن کاتی ده‌گاته‌ ئه‌وی .

(الاضطیاع) له‌ ته‌وافی هاتن
و ته‌وافی عومره‌ بۆ که‌سی
(متمتع) ئه‌ویش بریتییه‌ له
ده‌رخستنی شانی راست .

ماچکردنی به‌رده‌ ره‌شه‌که .

مانه‌وه‌ له‌ مینا له‌ شه‌وی
عه‌ره‌فه‌دا .

راوه‌ستان له‌ موزده‌لیفه‌ له‌ (المشعر الحرام) له‌ فه‌جره‌وه‌ تاوه‌کو
پیش خۆره‌ه‌لاتن، وه‌ موزده‌لیفه‌ هه‌مووی جێی راوه‌ستانه‌ (مه‌وقیفه‌).

قەدەغە كراوەكانى ئىجرام :

ئەويىش نۆ دانەن : لادانى ھەر موويەك لەسەر و جەستە، وە نىنۆك كىردن و داپۆشىنى سەر بۆ پياوان و لەبەر كىردنى شتى دورا بۆ پياوان و لەبەر كىردنى نىقاب و دەستكىش بۆ ئافرەتان و بۆن خۆشكىردن (ھەر لە نمونەى ئەوە صابون و معطر) و كوشتنى نيچىرى دەشتى و راوكىردنى، وە ژن مارە برىن بۆ خۆى يان بۆ كەسىكى تر، و جووت بوون و موباشەرە كىردن بە بى دامىن، جا ھەر كەسى يەكئە لەو قەدەغە كراوانەى ئەنجامدا لەبىرى چوو يان نەيزانى يان ناچار بوو ئەوا ھىچى لەسەر نىيە، ئىللا كەسىك نيچىرىكى راوكىردىت ئەوا فدىەى لەسەرە بە رەھايى، بەلام بە قەصدى ئەوا قەدەغە كراوەكان تىايدا دەبنە چوار بەشەوہ :

ئەوہى فدىەكەى	ئەوہى فدىەكەى	ئەوہى فدىەكەى وەكو	ئەوہى فدىەى
فدىەيەكى نازارە	قورسە	خۆيەتى	لەسەر نىيە
ئەويىش ئەو	ئەويىش جووت	ئەويىش كوشتنى	ئەويىش ژن
دواى قەدەغە	بوونە لە گەل	نيچىرى دەشتىيە	مارە برىنە،
كراوەكانە، وە	خىزانىدا، بەلام	و راوكىردنىيەتى،	جا ئەگەر بۆ
فدىەكەشى بە	ئەگەر كەسىك	جا ھەر كەسى	خۆى بىت يان
ھەلبىژاردنى	يىش تەحولولى	كوشتى ئەوا	بۆ كەسىكى
خۆى دەبىت:	يەكەم جووت	فدىەى لەسەرە بە	تر بىت، ھەر
يان سى رۆژ بە	بىت ئەوا	رەھايى، ئەويىش:	بەو شىوہيە
رۆژوو دەبىت،	حەجەكەى	لەتۆلەى ئەوہدا	موباشەرە
وہ يان خواردنى	پوچەل	دەبى وىنەى	كىردن بە بى
شەش ھەژارە بۆ	دەبىتەوہ، وە	نيچىرە كوژراوہكە	دامىن ئەگەر
ھەر ھەژارىك	بە فاسدى تىيدا	لە مەرۈ بزن و	ھىچ دانەبەزى
نيو صاعە،	تىدەپەرى،	وشترو گا كەفارت	ئەوا كەفارتى
يان سەرپرېنى	لەسەريەتى	بدات، دوو كەسى	لەسەرنىيە
مەرىكە بە	دووبارەى	دادگەرى زانا	و تەوبەى
سەر ھەژارانى	بىكاتەوہ، و	پرپارى لەسەر	لەسەرە
مەككەدا دابەش	ولاخىكى لەسەرە	بدەن و بلىن:	
دەكرىت .		ئەمەبۆ بارتەقا و	
		كەفارتى نيچىرە	
		كوژراوہكە دەشى.	

ناوى رۆژەكانى ھەج :

رۆژى	رۆژى	رۆژى	رۆژى	رۆژى	رۆژى
(النفر)	(النفر الاول)	(القر)	جەژن	(عرفة) يان	(التروية)
(الثاني)	ئەويش	ئەويش	و رۆژى	(الوقفه)	ئەويش
ئەويش	رۆژى	رۆژى	(النحر)	ئەويش	رۆژى
رۆژى	دواز دەيەمە	ياز دەيەمە	ئەويش	رۆژى	ھەشتەمە ،
سياز دەيەمە			رۆژى	نۆيەمە	لەو رۆژەدا
			دەيەمە		ئاويان
					دەگواستەوہ
					بۆ مينا .

وہ شەوى (جمع) ئەويش شەوى جەژنە ، بەو ناوہوہ ناو نراوہ لەبەر کۆبوونەوہى خەلکى تيايدا لە پاش وەستان لە (عەرەفە) ، وە چونکە ئەھلى مەککە لە سەردەمى نەفاميدا دەر نەدەچوون بۆ عەرەفە .

جینگاکانى پارانەوہ لە ھەجدا پينج دانەن :

لە	لە	لە	لە	لە
سەعيدا	تەوافدا	پاش	موز دەليفە	عەرەفە
لەسەر		فریدانى	لە پاش	لە پاش
صەفا و		جەمەراتى	فەجرى	زەوالى
مەرۆه و		بچووک و	رۆژى	رۆژى نۆيەم
نيوانيان .		ناوەرپاست	نۆيەمەوہ	تاوکو خۆر
		لە رۆژانى	تاوہکو	ئاوابوون
		تەشریقدا	بەيانى	

شیوازی عومره و چه ج :

شه‌یخ (محمد بن صالح العثیمین) ده‌فه‌رمویت :

ئه‌گه‌ر گه‌یشتنه‌ میقات ئه‌وا خۆتان بشۆرن و بۆنی خۆش له‌ خۆتان و سه‌ر و ریشتان بده‌ن ، ئه‌مجار ئیحرامی عومره‌ی (التمتع) بکه‌ن ، ئه‌مجار به‌ره‌و مه‌ککه‌ بکه‌ونه‌ ری به‌ (ته‌لبیه‌) وه‌ (واته‌ : وتنی: لبیک اللهم لبیک ....) ، ئه‌گه‌ر گه‌یشتنه‌ (بیت الحرام) ئه‌وا چه‌وت جار به‌ ده‌وریدا بسورینه‌وه‌ به‌ نیه‌تی ته‌وافی عومره‌ ، ئه‌وه‌ش بزانی که‌ هه‌موو مزگه‌وته‌که‌ جیگای ته‌وافه‌ ئه‌وه‌ی نزیکه‌ له‌ که‌عه‌وه‌ و ئه‌وه‌شی دووره‌ ، به‌لام نزیکه‌که‌ باشتره‌ ئه‌گه‌ر ئازارت نه‌ده‌را له‌ به‌ر قه‌له‌بالغی ، جا ئه‌گه‌ر قه‌له‌بالغ بوو ئه‌وا لیبی دووربکه‌وه‌ ، بابه‌ته‌که‌ش فراوانه‌ سوپاس بۆ خوا ، ئه‌گه‌ر له‌ ته‌واف بوونه‌وه‌ ئه‌وا دوو رکات نوێژ بکه‌ن له‌ پشت مه‌قامی ئیبراهیمه‌وه‌ یان له‌ نزیکیه‌وه‌ ئه‌گه‌ر بۆتان کرا ، ئه‌گه‌ر نا دووریش بیته‌ ده‌بیته‌ ، گرنگ ئه‌وه‌یه‌ مه‌قام بکه‌ویته‌ نیوان خۆت و که‌عه‌ ، ئه‌مجار برۆن بۆ سه‌عی عومره‌ و له‌ سه‌فاوه‌ ده‌ست پێ بکه‌ن ، جا ئه‌گه‌ر چه‌وت جار که‌تان ته‌واو کرد ، ئه‌وا له‌ هه‌موو قژتان که‌م بکه‌نه‌وه‌ ، وه‌ له‌ ته‌نها لایه‌ک که‌مکردنه‌وه‌ نابیته‌ ، وه‌ به‌ کرده‌وه‌ی زۆریک له‌ خه‌لکی مه‌غرور مه‌بن .

جا ئه‌گه‌ر روژی هه‌شته‌می مانگی (ذی الحجة) بوو ئه‌وا خۆتان بشۆرن و بۆنی خۆش له‌ خۆتان بده‌ن ، ئیحرامی چه‌ج بکه‌ن له‌و شوینه‌ی که‌ نیشته‌جی بوون ، ئه‌مجار ده‌رچن بۆ مینا و نوێژی نیوه‌رۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عیशा و به‌یانی به‌ قه‌صر بکه‌ن به‌ بی‌ جمع ، چونکه‌ پیغه‌مه‌به‌ر که‌تان (ﷺ) له‌ مینا و له‌ مه‌ککه‌ قه‌صری ده‌کرد و جه‌معی نه‌ده‌کرد ، ئه‌گه‌ر خۆری روژی عه‌ره‌فه‌

دهرکه‌وت ئه‌وا به خشوعه‌وه‌و به ته‌لبیه‌وه بکه‌ونه ری به‌روه
 عه‌ره‌فه، وه له‌وئ نوئیژی نیوه‌رۆ و عه‌سر به‌جه‌معی ته‌قدیم
 نوئیژه‌کانتان به‌ دوو رکات بکه‌ن، ئه‌مجار خۆتان یه‌کلا بکه‌نه‌وه
 بۆ پارانه‌وه و لالانه‌وه بۆ لای خوای گه‌وره، وه سوور بن به‌رده‌وام
 به‌ ده‌ستنوئیژه‌وه بن، وه روو بکه‌نه‌ قیبله‌ هه‌رچه‌نده‌ چیاکەش
 له‌ پشتانه‌وه بوو، چونکه‌ ئه‌وه‌ی دروسته‌ روو کردنه‌ قیبله‌یه،
 وه زۆر به‌ وردی ئاگاتان له‌ سنوری عه‌ره‌فه و نیشانه‌کانی بیټ،
 چونکه‌ زۆریک له‌ حاجیه‌کان له‌ خواری ئه‌وه‌وه ده‌وستن، وه
 هه‌رکه‌سی له‌ عه‌ره‌فه نه‌وه‌ستیت ئه‌وا حه‌جه‌که‌ی بۆ نییه، به
 به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ده‌فه‌رمویت
 : (الحج عرفة) وه هه‌موو عه‌ره‌فه جیی راوه‌ستانه‌ رۆژه‌لات و
 رۆژئاوای، باکور و باشوری، ته‌نها دۆلی عه‌ره‌نه‌ نه‌بیټ، به
 به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) که‌ ده‌فه‌رمویت :
 (وقفتُ ها هنا، وعرفة كلها موقف)

جا ئه‌گه‌ر خۆر ئاوا بوو و دانیابوون له‌ ئاوابوونی ئه‌وا برۆن
 بۆ موزده‌لیفه‌ به‌ ته‌لبیه‌ و به‌ خشوعه‌وه، وه ده‌ست به‌ ئارامی و
 له‌سه‌ر خۆیه‌وه بگرن تا ده‌توانن هه‌روه‌کو پی‌غه‌مبه‌رکه‌تان(ﷺ)
 به‌و کاره‌ فه‌رمانی پیکردوون، چونکه‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له
 کی‌وی عه‌ره‌فه‌وه دابه‌زی ره‌شمه‌ی وشتره‌که‌ی توند کردبوو به
 شیوه‌یه‌ک سه‌ری وشتره‌که‌ ده‌یدا له‌ سینگ، ئه‌ویش ئاماژه‌ی به
 ده‌سته‌کانی ده‌کرد و ده‌یفه‌رموو : (ئه‌ی خه‌لکینه‌ ده‌ست به‌ ئارامی
 و هیمنیه‌وه بگرن، ده‌ست به‌ ئارامی و هیمنیه‌وه بگرن).

جا ئه‌گه‌ر گه‌یشتنه‌ موزده‌لیفه‌ ئه‌وا نوئیژی مه‌غریب و عیशा
 بکه‌ن، ئه‌مجار ئه‌و شه‌وه له‌وئ بمیننه‌وه تاوه‌کو فه‌جر، وه
 پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) مۆله‌تی به‌ هیچ که‌سێک نه‌داوه‌ به‌ که‌وتنه‌

ری له موزده‌لیفه له پیش فه‌جر ئیلا که‌سی لاواز نه‌بیّت ، چونکه
 ئه‌وان مؤله‌تی پیدان له کۆتایی شه‌ودا بکه‌ونه ری ، ئه‌گه‌ر
 نویژی به‌یانیتان کرد ئه‌وا به‌ره‌و مه‌ککه بکه‌ونه ری و ته‌کبیر و
 ستایشی خوا بکه‌ن ، وه لئی بپارینه‌وه تاوه‌کو دونیا به‌ ته‌واوی
 روشنا ده‌بیته‌وه ، ئه‌مجار له پیش دهرکه‌وتنی خۆر به‌ره‌و مینا
 بکه‌ونه ری ، ئه‌مجار هه‌وت به‌رد له گه‌ل خۆتاندا هه‌لگرن و
 برۆن بۆ جه‌مه‌ره‌ی (العقبه) ئه‌ویش کۆتاییه‌که‌یانه که له‌ملای
 مه‌ککه‌وه‌یه ، وه له پاش دهرکه‌وتنی خۆر هه‌وت به‌رده‌که فری
 ده‌ن – تیگرن – له گه‌ل هه‌موو به‌ردیکدا (الله اکبر) بکه‌ن و به
 ملکه‌چی و به مه‌زنییه‌وه بۆ خوای گه‌وره .

ئه‌وه‌ش بزانه‌ن که‌وا مه‌به‌ست له تیگرتنی – فریدانی – به‌رده‌کان به
 مه‌زن راگرتنی خوای گه‌وره‌یه و جیبه‌ جی کردنی زیکه‌که‌یه‌تی ،
 وه ده‌بی به‌رده‌کان بکه‌ونه ناو هه‌وزه‌که‌وه ، مه‌رج نییه‌ ته‌نها
 بدات له ستوونه‌که ، ئه‌گه‌ر له فریدانی – تیگرتنی – به‌رده‌کان
 بوونه‌وه ئه‌وا قوربانییه‌که سه‌ر بپرن ، وه هیچ نازه‌لیک نابیت
 بۆ (هدی) ئیلا ئه‌و نازه‌لانه نه‌بیّت که بۆ قوربانی ده‌شیت ، وه
 ئاساییه که‌سیکی تر بکه‌یته وه‌کیلی خۆت بۆ سه‌رپرینی نازه‌له‌که ،
 له پاش نازه‌ل سه‌رپرینه‌که سه‌رتان ته‌راش بکه‌ن ، وه پیویسته
 هه‌موو سه‌ر ته‌راش بکریت ، وه نابیت هه‌ندیکی ته‌راش بکریت
 و هه‌ندیکی نه‌کریت ، وه ئافره‌تان پرچه‌کانیان به‌ ئه‌ندازه‌ی
 سه‌ره په‌نجه‌یه‌ک له سه‌ری پرچه‌کانیان کورت ده‌که‌نه‌وه ، له
 پاش ئه‌وه‌ی ته‌حه‌لولی یه‌که‌متان کرد ، ئه‌وا جلوبه‌رگه‌کانتان
 له‌به‌ر بکه‌ن و نینۆکه‌کانتان بکه‌ن ، ئه‌مجار ته‌واف و سه‌عی
 حه‌ج بکه‌ن ، ئه‌مجار بگه‌رینه‌وه بۆ مینا ، وه به‌ ته‌واف و سه‌عی
 له گه‌ل فریدانی – تیگرتنی – به‌رده‌که و ته‌راش کردنه‌که ئه‌وا

ته‌حه‌لوی دووه‌متان کردووه، ئیتر هه‌موو شتیکتان بۆ دروسته ته‌نانه‌ت ئافره‌تانیش .

ئه‌هی خه‌لکینه، حاجی له‌ روژی جه‌ژندا چوار نوسک ده‌کات : فریدانی - تیگرتنی - به‌رده‌کان، ئەمجار ئاژهل سهربرینه‌که، ئەمجار سهرته‌راش کردنه‌که ئەمجار ته‌واف و سه‌عی، ئەمه‌ش ریژه‌ندی ته‌واوه، به‌لام ئەگهر هه‌ندیکیان پیشی هه‌ندیکی تر کرد، بۆ نمونه ته‌راشتان کرد له‌ پیش ئاژهل سهربرینه‌که‌وه ئەوا ئاساییه، وه ئەگهر ته‌واف و سه‌عییه‌که دوا بخهن تاوه‌کو له‌ مینا ده‌گه‌رینه‌وه ئەوا ئاساییه، وه ئەگهر ئاژهل سهربرینه‌که‌تان دواخست و له‌ مه‌که‌که سهرتان بری له‌ روژی سیازده‌یه‌م ئەوا ئاساییه، به‌ تایبه‌ت ئەگهر پیویستی و به‌رژه‌وه‌ندی تیدا بوو .

وه شه‌وی یازده‌یه‌م له‌ مینا بمینه‌وه، ئەگهر زه‌والی خۆر بوو ئەوا سی‌ جه‌مه‌راته‌که فری بدن - ره‌جم کردنه‌که - له‌ سه‌ره‌تاوه یه‌که‌مه‌که ئەمجار ناوهرسته‌که‌یان ئەمجار (العقبه)، هه‌ریه‌که‌یان به‌حه‌وت به‌رد، له‌ گه‌ل هه‌موو به‌ردیکدا (الله اکبر) بکه‌ن، وه کاتی به‌رد فریدانه‌که - ره‌جم کردنه‌که - له‌ روژی جه‌ژندا بۆ که‌سیک توانای هه‌بیته‌ له‌ ده‌رکه‌وتنی خۆره‌وه ده‌بیته، وه بۆ که‌سی لاواز له‌ کۆتایی شه‌وه‌وه ده‌سته‌ پێ ده‌کات و کۆتاییه‌که‌ی خۆر ئاوابوونه، وه کاته‌که‌ی له‌ پاش جه‌ژن له‌ زه‌واله‌وه تاوه‌کو خۆر ئاوابوونه، وه له‌ پیش زه‌وال دروست نییه، وه دروسته‌ به‌ شه‌و به‌رده‌کان فری بدات - ره‌جم بکات -، ئەگهر خه‌لکه‌که زۆربوون له‌و روژدا، وه هه‌رکه‌سیک نه‌یتوانی به‌رده‌کان فری بدات - ره‌جم بکات - له‌ به‌ر بچووکی یان له‌ به‌ر گه‌وره‌یی یان له‌ به‌ر نه‌خۆشی ئەوا بۆی هه‌یه‌یه‌کیک تر بکاته‌ وه‌کیلی خۆی، وه ئاساییه که‌سی وه‌کیل بۆ خۆی و بۆ ئەو که‌سه‌ش به‌رده‌کان فری بدات

که کردوه‌یه‌تیه وه‌کیلی خۆی له یه‌ک جیگادا ، به‌لام سه‌ره‌تا بۆ
خۆی - ره‌جم ده‌کات - به‌رده‌کان فری ده‌دات ، ئە‌گه‌ر رۆژی دووهم
به‌رده‌کانتان فریدا - ره‌جمتان کرد - ئە‌وا هه‌جه‌که ته‌واو بووه ،
وه چیت‌ر به ئاره‌زووی خۆتانه ئە‌گه‌ر بتانه‌وئ په‌له ده‌که‌ن و
داده‌بزن ، وه ئە‌گه‌ر بتانه‌وئ شه‌وی سیازده‌یه‌میش ده‌میننه‌وه
و له پاش زه‌وال سی جه‌مه‌راته‌که فری بدن - ره‌جمه‌که بکه‌ن -
ئهمه‌ش باشتره ، چونکه ئە‌وه کرداری پی‌غه‌مبه‌ری خوایه (ﷺ) .
ئە‌گه‌ر ویستتان له مه‌که‌که ده‌رچن ئە‌وا ته‌وافی وه‌داع بکه‌ن ، وه
ئافره‌تیک له سو‌ری مانگانه‌دا بی‌ت یان زه‌یسانی ئە‌وا ته‌وافی
وه‌داعیان له‌سه‌ر نییه ، وه دروست نییه بۆیان بۆ ده‌رگای
مزگه‌وت و له‌وئ بوه‌ستن .

پرسیارہکانی حج :

۵/ حج لہسہر کی واجیبہ ؟

- ا- .....
ب- .....
ت- .....
ث- .....
ج- وہ بو ئافرہت ئہم مہرجہی زیاترہ:.....

۶/ پایہکانی حج چہندن ؟ دوو سی چوار

۷/ ئیحرام روکنیکہ لہ روکنہکانی حج ئہویش بریتیہ لہ لہبہرکردنی ئیزار و ریدا لہ میقاتہوہ . (راستہ - ہلہیہ) .

۸/ تہوافی (الافاضة) تہوافی زیارہ نیہ چونکہ یہکہمیان روکنہ و دووہمیان سوننہتہ . (راستہ - ہلہیہ) .

۹/ پیغہمبہری خوا(ﷺ) سی حجی کردوہ . (راستہ - ہلہیہ) .

۱۰/ پیویستہ بہ زووی حج بکریت . (راستہ - ہلہیہ) .

۱۱/ خہلکی شاری مہدینہ لہ (یللم)ہوہ ئیحرام دہکن . (راستہ - ہلہیہ) .

۱۲/ میقاتی عومرہی کاتی بریتیہ لہ مانگی رہمہزان . (راستہ - ہلہیہ) .

۱۳/ ئەم بۆشاییانە‌ی خوارە‌وہ پ‌ر بکەرە‌وہ :
حەج و عومرە ..... لە تەمەندا ..... یەکجار،
وہ ھەرکەسێ حەجی کرد و ..... نەکرد و .....
نەکرد ..... ئە‌وا لە تاوانە‌کانی دەرەچیت وەکو ئە‌و
رۆژە‌ی لە دایک بووبیت، وە حەجی (مەبرور) ھیچ پاداشتیکی نییە
ئێللا .....

۱۴/ ئە‌ھلی مەککە ئیحرامی حەج لە تەنعیمە‌وہ دەکەن . (راستە -
ھەڵە‌یە) .

۱۵/ ئافرەتان جلوبەرگی سپی لەبەر دەکەن بۆ ئیحرام . (راستە -
ھەڵە‌یە) .

۱۶/ موستەحەبە بۆ ئە‌و کەسە‌ی ئیحرام دەکات خۆی بۆن خۆش بکات
بە..... وە خۆی بۆن خۆش نەکات بە.....

۱۷/ دروست نییە بۆ ئافرەتان جلوبەرگی دوراو لەبەر بکەن .
(راستە - ھەڵە‌یە) .

۱۸/ دروست نییە بۆ کەسێ موحریم پشتوین ببەستیت . (راستە -
ھەڵە‌یە) .

۱۹/ ئافرەتی موحریمە ..... و ..... لەبەر ناکات .

۲۰ / سوننه‌ته (اضطباع) بکریت له :

○ ته‌وافی عومه‌ردا ○ ته‌وافی هاتندا ○ ته‌وافی زیاره‌تدا

○ ته‌نهایه‌که‌م و دووهم ○ هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۲۱ / سوننه‌ته به توندی سه‌عی بکات . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۲ / سه‌عی له ..... ده‌ست پی ده‌کات و له ..... کۆتایی پی دیت .

۲۳ / که‌سی حاجی عه‌ره‌فه جی ده‌هیلی له پیش مه‌غریب . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۴ / راوه‌ستان له عه‌ره‌فه واجبیکه له واجیباته‌کانی حج . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۵ / کاره‌کانی حج له روژی ..... ده‌ست پی ده‌کات و به‌رده‌وام ده‌بیئت تاکو کۆتایی روژی .....

۲۶ / دروست نییه بجیته سه‌ر کیوی عه‌ره‌فه . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۷ / قوربان‌ی (هدی) بو که‌سی (متمتع) و که‌سی (قارن) واجیبه و بو که‌سی (مفرد) سوننه‌ته . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۸ / ته‌لییه ده‌بریته‌وه به فریدانی جه‌مه‌ره‌ی عه‌قه‌به له روژی جه‌ژندا . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۹/ ئەگەر کەسی حاجی بەردەکانی فری دایه ناو حەوزەکەو بە بی ئەوه‌ی بدات لە ستونەکە ئەوا فریدانەکە‌ی دروستە . (راستە - هەڵە‌یه)
 ۳۰/ کەسی حاجی سی جەمەراتەکە لە رۆژی دەیه‌مدا فری دەدات . (راستە - هەڵە‌یه) .

۳۱/ فریدانی بەردەکان لە رۆژانی تەشریقدا دەست پێ دەکات لە پاش زه‌وال . (راستە - هەڵە‌یه) .

۳۲/ دروستە لە پاش فریدانی بەردی عەقەبە دوعا بکریت . (راستە - هەڵە‌یه) .

۳۳/ ئەگەر تەوافی (الافاضة) دوا بخات بۆ کاتی دەرچوونی لە مەککەو تەوافی وەداع جیی دەرگرتەوه، وە تەوافی (الافاضة) وەکو تەوافی عومرە‌یه تەنها ئەوه نە‌بی‌ت ..... و.....

۳۴/ کەسی (القارن و المفرد) پێویستە سەعی بکەن .....بە‌لام کەسی (المتمتع) ئەوا سەعی دەکات .....

۳۵/ حوکمی هەر یەکە لە‌مانه‌ی خواره‌وه بنوسه :

حوکمه‌کە‌ی	مەسه‌له
	حە‌جی مندالی بچووک
	حە‌جی ئافرەت بە بی بوونی مە‌حرەم
	حە‌جی کەسی قەرزی لە‌سەر بی‌ت

وانه‌ی پازده‌یه‌م

خۆرازان‌دنه‌وه به ئاكاره شه‌رعیه‌كان بۆ هه‌موو موسڵمانێك

خۆرازان‌دنه‌وه به ئاكاره شه‌رعیه‌كان بۆ هه‌موو موسڵمانێك، له‌وانه: راستگۆیی و سپارده‌پاریزی و داوین پاکی (ده‌ست و ده‌روون پاکی) و شه‌رم و بویری (ئازایه‌تی) و سه‌خاوت (به‌خشنده‌یی) و وه‌فاداری و خۆپاریزی له هه‌موو ئه‌وانه‌ی خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردووه، چاك بوون له گه‌ل ده‌رهاوسیدا، و یارمه‌تیدانی خاوه‌ن پیداوێستی به پیتی توانا و جگه له‌وانه له‌و ئاكار و ره‌وشتانه‌ی كه قورئان یان سوننه‌ت ده‌لاله‌تیان بۆ شه‌رعیه‌تی کردووه .

چه‌ند تێبینیه‌کی گ‌رنگ :

(راستگۆیی) : له گه‌ل خوای گه‌وره‌دا راست بکات له قسه و کردار و باوه‌رپه‌که‌یدا، وه له گه‌ل به‌نده‌کانی خوادا راست بکات، وه دژه‌که‌شی (درو)یه .

(سپارده‌پاریزی) : ئه‌مه‌ش فه‌رزیکی زۆر مه‌زنه‌ كه مرو‌ف هه‌ستاوه به هه‌لگرتنی، دژه‌که‌شی (خیانه‌ت)ه .

(داوین پاکی (ده‌ست و ده‌روون پاکی) : ئه‌ویش بریتیه له خۆگرتنه‌وه له حه‌رام کراوه‌کان .

(شه‌رم) : بریتیه له‌و ره‌وشته‌ی که‌وا له خاوه‌نه‌که‌ی ده‌کات هه‌ستیت به ئه‌نجامدانی کاری چاک و دوورکه‌وێته‌وه له خراپه .

(چاکبوون له گه‌ل هاوسیدا) : چاودا‌پۆشین و ته‌ماشانه‌کردنی عه‌وه‌ره‌ته‌کانی ده‌رهاوسی له خۆ ده‌گ‌ریت .

(یارمه‌تیدانی خاوه‌ن پیداوێستی) : پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (مَنْ نَفَسَ عَنِ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَىٰ مَعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ)

وانه‌ی شازده‌یه‌م

ده‌ست‌گرتن به ئادابه ئیسلامییه‌کانه‌وه

ده‌ست‌گرتن به ئادابه ئیسلامییه‌کانه‌وه، له‌وانه : سه‌لامکردن، روو‌خۆشی، خواردن و خواردنه‌وه به ده‌ستی راست، وه (بسم الله) کردن له سه‌ره‌تاوه‌و سوپاس‌گوزاری خوای گه‌وره له کاتی ته‌واوبونیدا (واته : وتنی : الحمد لله)، وه (الحمد لله) کردن له پاش پژمین، وه ولامدانه‌وه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی (الحمد لله) ده‌کات له پاش پژمین (واته : پێی بگوتریت : یرحمک الله)، وه سه‌ردانی نه‌خۆش، وه شوینکه‌وتنی جه‌نازه به مه‌به‌ستی نوێژکرن و به خاک سپاردنی، وه ئادابه شه‌رعییه‌کان له کاتی چوونه ژوووره‌وه بۆ مزگه‌وت یان بۆ ماڵ و ده‌رچوون لییان، وه له کاتی سه‌فه‌ردا، وه له گه‌ل دایک و باوک و خزمان و هاوسه‌ی و گه‌وره و بچووکدا، وه پیروژ بایی کردن به هۆی له دایکبوونی مندالی بچووکه‌وه و دو‌عای به‌ره‌که‌ت بۆ ئه‌و که‌سه‌ی هاوسه‌رگیری ده‌کات، وه سه‌ره‌خۆشی کردن له کاتی مو‌صیبه‌تا و جگه له‌وانه له ئادابه ئیسلامییه‌کان له کاتی له‌به‌رکردن و داکه‌ندنی پۆشاک و پیلاو له پیکردندا .

چه‌ند تیبینییه‌کی گ‌رنگ:

مه‌به‌ست له (سه‌لامکردن) واته : سلاوکردن له خه‌لکی وه شیوازه ته‌واوه‌که‌شی : (السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته) سلاو ده‌که‌یت له‌وه‌ی ده‌یناسیت و له‌وه‌ی نایناسیت و وه‌لامی ئه‌و که‌سانه ده‌ده‌یته‌وه که سه‌لامت لی ده‌که‌ن .

مه‌به‌ست له : (خواردن و خواردنه‌وه به ده‌ستی راست) : واجیبه، به سی په‌نجه ده‌خوات و پیدان و وه‌رگرتن به ده‌ستی راست مو‌سته‌حه‌به .

مه‌به‌ست له : (ناوه‌یانی خوا له کاتی ده‌ستپیکردنی نان خواردندا) واته وتنی : (بسم الله)

مه‌به‌ست له : (سوپاسگوزاری له کاتی ته‌واوکردنیدا) به‌و زیکرانه‌ی هاتوون ، وه‌کو : (الحمد لله الذي أطعمني هذا و رزقنيه من غير حول مني ولا قوة)^(١) واته : سوپاس بۆ ئەو خوایه‌ی که ئەم خواردنه‌ی دامی و رزق و روژی دام به بی هیزو توانای خۆم .

وه له پێش خۆیه‌وه بخوات و خواردنه‌که عه‌یبدار نه‌کات ئەوا کاریکی شه‌رعییه .

مه‌به‌ست له : (وه حه‌مد و سه‌نای خوا کردن له پاش پژمین) واته وتنی : (الحمد لله)

مه‌به‌ست له : (وه ولامدانه‌وه‌ی ئەو که‌سه‌ی (الحمد لله) ده‌کات له پاش پژمین) واته وتنی : (یرحمک الله) ئەمجار ئەو که‌سه‌ی ده‌پژمیت ده‌لێت : (یهدیکم الله ویصلح بالکم).

مه‌به‌ست له : (وه سه‌ردانی نه‌خۆش) واته : سه‌ردانی ده‌کات و سه‌ردانه‌که‌ش دووباره ده‌کاته‌وه له کاتی گونجاودا ، وه زۆر لای نامیینه‌وه و بی ئومیدی ناکات له رحمه‌تی خوا .

مه‌به‌ست له : (وه شوینکه‌وتنی جه‌نازه به مه‌به‌ستی نوێژکردن و به خاک سپاردنی) بۆ پیاوان نه‌ک بۆ ئافره‌تان .

مه‌به‌ست له : (وه ئادابه شه‌رعییه‌کان له کاتی چوونه ژوووره‌وه بۆ مزگه‌وت یان بۆ ماڵ و ده‌رچوون لییان) :

له کاتی چوونه مزگه‌وت پێی راستی پێش ده‌خات و ده‌لێت : (بسم الله والصلاة والسلام على رسول الله ، اللهم افتح لي أبواب رحمتك .)^(٢) واته: به ناوی خوای گه‌وره ، سه‌لآت و سه‌لام له سه‌ر پێغه‌مبه‌ری

(١) حدیث صحیح : صحیح الترمذی (٢٧٥١) للآلبانی .

(٢) (صحیح ابن ماجه : ٦٣٢) ، (تمام المنه : ٢٩٠) ، (تراجم العلامة : ٥١٠) .

خوا(ﷺ)، ئە‌ی خ‌وا‌ی‌ه . دەر‌گاکانی ر‌ه‌حمه‌تی خ‌ۆ‌تم ل‌ئ‌ی ب‌که‌ره‌وه) وه له کاتی دەر‌چ‌وون‌دا پ‌ی‌ی چه‌پی پ‌ی‌ش د‌ه‌خات و د‌ه‌ل‌ئ‌یت : (ب‌سم الله والصلاة والسلام على رسول الله ﷺ)، اللهم إني أسألك من فضلك^(۱)) وات‌ه: به ناوی خ‌وای گ‌ه‌وره، سه‌ل‌ات و سه‌لام له سه‌ر پ‌ی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ، ئە‌ی خ‌وا‌ی‌ه . من داوای فه‌زل و ر‌ه‌حمه‌تی ت‌ۆ د‌ه‌که‌م) .

به‌لام به ن‌ی‌سه‌به‌ت م‌ال‌ه‌وه پ‌ی‌ی ر‌اس‌تی پ‌ی‌ش د‌ه‌خات له د‌ه‌ر‌چ‌وون و چ‌وونه ژ‌ووره‌وه‌دا و له کاتی د‌ه‌ر‌چ‌وون‌دا د‌ه‌ل‌ئ‌یت : (ب‌سم الله ، توکلت على الله ، ولا حول ولا قوة إلا بالله ، اللهم إني اعوذ بك أن أضل أو أضل ، أو أزل أو أزل ، أو أظلم أو أظلم ، أو أجهل أو يُجهل عليّ) وات‌ه: به ناوی خوا . پ‌شت و په‌نام به خ‌وای گ‌ه‌وره به‌ست . ه‌یچ ه‌یزو توانایه‌ک ن‌ی‌یه ت‌ه‌نها به خ‌وای گ‌ه‌وره نه‌ب‌یت ، ئە‌ی خ‌وای‌ه . من په‌نات پ‌ی د‌ه‌گرم له‌وه‌ی که خ‌ه‌ل‌ک گ‌وم‌را ب‌که‌م یان گ‌وم‌را ب‌کر‌یم . یان ه‌ه‌له به خ‌ه‌ل‌کی ب‌که‌م و یان ه‌ه‌له‌م له گ‌ه‌ل ب‌کر‌ی . یان سه‌ته‌م ب‌که‌م له خ‌ه‌ل‌کی یان سه‌ته‌م ل‌ئ‌ی ب‌کر‌یت .. یان نه‌فام‌ی ب‌که‌م یان نه‌فام‌یم له گ‌ه‌ل ب‌کر‌یت) .

وه له کاتی چ‌وونه ژ‌ووره‌وه‌دا د‌ه‌ل‌ئ‌یت : (اللهم إني أسألك خير المولج وخير المخرج ، بسم الله ولجنا وبسم الله خرجنا ، وعلى الله ربنا توكلنا) ئە‌م‌جار سه‌لام د‌ه‌کات له خ‌یزانه‌که‌ی .

مه‌به‌ست له : (وه د‌وع‌ای به‌ره‌که‌ت کردن ب‌ۆ ئە‌و که‌سه‌ی هاوسه‌ر‌گ‌یری د‌ه‌کات) وات‌ه ب‌ل‌ئ‌یت : (بارك الله لکما ، وبارك علیکما ، وجمع بینکما فی خ‌یر) وات‌ه : خوا به‌ره‌که‌ت بخ‌اته هاوسه‌ر گ‌یرییه‌که‌تانه‌وه‌و به‌ره‌که‌ت بر‌ژ‌ئ‌ین‌یت به سه‌رتان‌داو له‌سه‌ر خ‌ه‌یرو چ‌اکه ک‌ۆ‌تان ب‌کاته‌وه) .

مه‌به‌ست له : (وه سه‌ره‌خ‌ۆ‌شی کردن له کاتی مو‌ص‌یبه‌ت‌دا) ئە‌و‌یش له ماوه‌ی سه‌ی ر‌ۆژ‌دا د‌ه‌ب‌یت و له‌وه زیاتر ن‌ایکات .

(۱) (صحیح ابن ماجه : ۶۳۲) ، (تمام المنه : ۲۹۰) ، (تراجع العلامة : ۵۱۰)

وانه‌ی حه‌قده‌یه‌م

وریاکردنه‌وه له شیرک و جوړه‌کانی سه‌ریپچی:

وریابوون و وریاکردنه‌وه له شیرک و جوړه‌کانی سه‌ریپچی :
له‌وانه : حه‌وت تاوانه به هه‌لاکه‌ت به‌ره‌که، که ئه‌وانیش : شیرک
بریاردانه بۆ خوای گه‌وره و جادوو (سیحر) و کوشتنی ئه‌و نه‌فسه‌ی که
خوای گه‌وره حه‌رامی کردوو ئیلا به حه‌قی خو‌ی نه‌بی‌ت، و خواردنی
سوو (ریبا) و خواردنی مال‌ی هه‌تیو و هه‌لاتن له رۆژی رووبه‌رووبونه‌وه‌دا
(پیش‌ه‌ویدا) و بوختانی زینا کردن بۆ ئه‌و ئافره‌ته ئیماندار و داوینپاک
و بی‌ئاگیانه .

وه هه‌ر له‌وانه : ره‌نجانندی دایک و باوک و پرینی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی
و شایه‌تیدانی به درۆ و سویندی درۆ و ئازاردانی ده‌رهاوسی و سته‌مکردن
له خه‌لکی له بابه‌تی خوین و سامان و ناموسدا، وه خواردنه‌وه‌ی
بی‌هۆشکه‌ره‌کان و یاری کردنی قوما‌ر و غه‌یبه‌ت کردن و دووزوانی وجگه
له‌وانه‌ی که خوای گه‌وره نه‌هی لی کردوو یان پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ).

چه‌ند تیبینییه‌کی گ‌رنگ :

مه‌به‌ست له : (شیرک بریاردان بۆ خوای گه‌وره) هه‌موو شیرکیک
ده‌گریته‌وه، گه‌وره و بچووک .

مه‌به‌ست له : (جادوو - سیحر-) هه‌ر له‌وانه سوژداری و
جیاکردنه‌وه، جا هه‌رکه‌سی بی‌کات یان پی‌ی رازی بی‌ت ئه‌وا کوفری
کردوو، وه چوون بۆ لایان حه‌رامه یان چوونه ژووره‌وه‌ی
په‌یجه‌کانیان یان ته‌ماشاکردنی که‌نا‌له‌کانی جادوو و خویندنه‌وه‌ی
ئه‌و گۆقارو رۆژنامانه‌ی که بورجه‌کانی تیدایه، وه جادوو به
جادوو پوچه‌ل ناکریته‌وه، به‌لکو به روقیه‌ی شه‌رعی و دوعا و
ده‌رمانی دروست پوچه‌ل ده‌کریته‌وه وه‌کو که‌له‌شاخ .

مه‌به‌ست له : **(کوشتنی ئەو نه‌فسه‌ی که خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردووه)** جا ئە‌گه‌ر هاتوو که‌سه‌که‌ موسلمان بی‌ت یان مو‌عا‌هید یان زمی یان مو‌سته‌ئمین بی‌ت .

مه‌به‌ست له : **(ئیللا به‌ حه‌قی خۆی نه‌بی‌ت)** ئە‌وانیش سی‌ که‌سن : (النفس بالنفس , والثیب الزانی , والتارك لدينه المفارق للجماعة)^(١) واته‌ : نه‌فس به‌رانبه‌ر به‌ نه‌فس و ئە‌و پیا‌وه‌ی (یان ئە‌و ژنه‌ی) هاوسه‌رگیری کردوو زینا ده‌کات و ئە‌و که‌سه‌ی واز له‌ دینه‌که‌ی خۆی ده‌هینیت و له‌ کۆمه‌لی موسلمانان جیا ده‌بی‌ته‌وه‌) . مه‌به‌ست له : (هه‌تیو) ئە‌و که‌سه‌یه‌ که‌ باوکی مردوو و هه‌یشتا ته‌مه‌نی نه‌گه‌یشته‌وته‌ ته‌مه‌نی بالغوون .

مه‌به‌ست له : **(هه‌لاتن له‌ روژی رووبه‌روو بو‌نه‌وه‌دا – پی‌ش‌ره‌ویدا –)** مه‌به‌ستی ئە‌و له‌شکرانه‌یه‌ که‌ له‌ پیناوی خوادا ده‌جه‌نگن . مه‌به‌ست له : **(بوختانی زیناکردن بو‌ ئە‌و ئافه‌ره‌ته‌ ئیماندار و داوینپاک و بی‌ئاگایانه‌)** واته‌ ئازاده‌کان وه‌ مه‌به‌ستی هاوسه‌رداره‌کان (متزوجات) نییه‌ .

مه‌به‌ست له : **(سویندی درۆ)** هه‌روه‌ها سویند خواردن به‌ جگه‌ له‌ خوای گه‌وره‌ وه‌کو سویند خواردن به‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) یان به‌ شه‌ره‌ف یان به‌ ژیا‌نی که‌سیک یان ویژدان یان گو‌ری که‌سیک یان به‌ ته‌مه‌نی پیری (ریشی سپیتی) .

مه‌به‌ست له : **(یاری کردنی قوما‌ر)** بریتییه‌ له‌ هه‌موو مامه‌له‌یه‌ک که‌ له‌ نیوان قازانج و زه‌ره‌ردا ده‌سو‌ری‌ته‌وه‌ وه‌کو (یانصیب) .

مه‌به‌ست له : **(غه‌یبه‌ت کردن)** پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) پی‌ناسه‌ی کردوو و فه‌رموو‌یه‌تی : (ذکرک أخاک بما یکره‌) واته‌ : باسکردنی براکته‌ به‌وه‌ی پی‌ ناخۆشه‌) .

مه‌به‌ست له : **(دوو‌زوانی)** بریتییه‌ له‌ گواستنه‌وه‌ی قسه‌ له‌ نیوان خه‌لکیدا .

(١) رواه البخاری (٦٤٨٤) و مسلم (١٦٧٦) .

حوکمی کیپرکی و پیشبرکی :

**دروسته به بی قه‌ره‌بوو
وه دروست نییه به
قه‌ره‌بووه‌وه :**

هه‌موو ئه‌و
کیپرکیانه
ده‌گریته‌وه
جگه له‌وه‌ی
باسکرا.

**به هه‌موو شیوه‌یه‌ک
حه‌رامه :**

زار و
شه‌تره‌نج و
نمونه‌ی ئه‌وانه .

**دروسته به قه‌ره‌بوو و
جگه له‌وه :**

وه‌کو کیپرکی ئه‌سپ
سواری و وشتر
و تیرهاویشتن ،
به به‌لگه‌ی ئه‌و
فه‌رموو‌ده‌یه‌ی که
ده‌فه‌رمویت :
(لا سبق إلا فی خفٍّ أو
حافرٍ أو نصلٍ)

وانه‌ی هه‌ژدهیه‌م

ئاماده‌کردنی جه‌نازه و نوێژکردن له‌سه‌ری و ناشتنی :
یه‌که‌م : شه‌رعمان وا داوا ده‌کات که‌وا ئه‌و که‌سه‌ی ده‌که‌وێته گیانه‌لاوه
 به (لا اله الا الله) ته‌لقین بکریت ، به‌به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که
 پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموویت : (لقنوا موتاکم : لا اله الا الله) (۱).
 واته : ته‌لقینی مردووه‌کانتان بکه‌ن به (لا اله الا الله) مه‌به‌ست له
 (مردووه‌کانتان) ئه‌وانه‌ی وان له‌سه‌ره‌مه‌رگدا ، ئه‌وانش ئه‌و که‌سانه‌ن
 که نیشانه‌کانی مردنیان لێ ده‌رکه‌وتوو .
دووهم : ئه‌گه‌ر دُنیا بوو له‌ مردنی ئه‌وا چاوه‌کانی له‌ یه‌ک ده‌نریت
 و هه‌ردوو چه‌ناکه‌ی ده‌نرینه‌ یه‌ک ، له‌به‌ر بوونی سوخته‌ت
 له‌وباره‌یه‌وه .

سییه‌م : پی‌ویسته‌ مردووی موسلمان بشۆردریت ، ئیلا مه‌گه‌ر که‌سه‌که
 شه‌هید بی‌ت و له‌ جه‌نگدا مردبی‌ت ، جا ئه‌وه‌ ناشۆردریت و نوێژ
 له‌سه‌ری نا کریت ، به‌لکو به‌ جلو به‌رگه‌که‌ی خۆیه‌وه‌ ده‌نێژریت ،
 چونکه‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) شه‌هیدانی ئو خودی نه‌شۆرد و نوێژی
 له‌سه‌ر نه‌کردن .

چوارهم : چۆنیه‌تی شوشتنی مردوو : له‌ پێشان عه‌وره‌تی
 داده‌پۆشریت ، ئه‌مجار که‌میک به‌رز ده‌کریته‌وه‌ و سکی ده‌گوشریت
 به‌ له‌سه‌ر خۆیی ، ئه‌مجار که‌سی مردووشۆر پارچه‌یه‌کی په‌رۆ له
 ده‌ستی ده‌تالینێ یان له‌ نمونه‌ی ئه‌وه‌و پاک‌ی ده‌کاته‌وه‌ ، ئه‌مجار
 ده‌ستنوێژی بۆ ده‌گریت وه‌کو ده‌ستنوێژی نوێژ ، ئه‌مجار سه‌ر و
 ریشی ده‌شۆریت به‌ ئاو و سیدر و یان هاوشیوه‌ی ئه‌وه‌ ، ئه‌مجار
 لای راستی ده‌شۆریت ، ئه‌مجار لای چه‌پی ، دیسان بۆ جاری دووهم
 و سییه‌م ده‌یشۆریت ، هه‌موو جارێک ده‌ستی ده‌هینی به‌سه‌ر سکیدا ،

(۱) (صحیح الموارد : ۷۱۹)

ئه‌گەر شتیکی لیۆه دەرچوو ئه‌وا ده‌یشۆریت، وه جیگه‌که‌ی به
 لۆکه‌ یان نمونه‌ی ئه‌وه ده‌به‌ستی، جا ئه‌گەر نه‌وه‌ستاوه ئه‌وا به
 قورپی پاک و خاویڤن ده‌یبه‌ستی، یان به‌ هه‌ر هۆکاریکی پزیشکی
 سه‌رده‌م، وه‌کو له‌زگه‌ و نمونه‌ی ئه‌وه، وه‌ دیسان ده‌ستنۆیژه‌که‌ی
 بۆ دووباره‌ ده‌کاته‌وه، وه‌ ئه‌گەر به‌ سی‌ جار پاک نه‌بووه‌وه ئه‌وا
 زیادی ده‌کات بۆ پینچ جار، یان بۆ هه‌وت، ئه‌مجار به‌ پۆشاکیک
 وشکی ده‌کاته‌وه، ئه‌مجار بۆنی خۆش ده‌کاته‌ بنباخه‌لی و بن
 رانه‌کانی، وه‌ جیگه‌ی سوژده‌که‌ی، وه‌ ئه‌گەر هه‌موو جه‌سته‌ی
 بۆن خۆش بکات باشتره‌، ئه‌مجار به‌ بخور کفنه‌که‌ی بۆنخۆش
 ده‌کات، وه‌ ئه‌گەر سمی‌لی یان نینۆکه‌کانی دریژ بوون ئه‌وا کورتی
 ده‌کاته‌وه، وه‌ ئه‌گەر به‌و شیوه‌ش جیی به‌ی‌لی ئه‌وا ئاساییه‌، وه
 قژی دانه‌ینن، وه‌ به‌ری ناتاشی‌ت، وه‌ خه‌ته‌نه‌ی ناکات، چونکه
 هیچ به‌لگه‌یه‌ک له‌و باره‌یه‌وه نه‌هاتووه، وه‌ ئافره‌ت پرچه‌که‌ی
 ده‌کریته‌ سی‌ په‌لک و شۆر ده‌کریته‌وه به‌ پشتی سه‌ریدا .

پینجه‌م : کفن کردنی مردوو : باشتر وایه‌ پیاو به‌ سی‌ پۆشاک‌ی
 سی‌ کفن بکریت کراس و عه‌مامه‌ی (میژه‌ری) نه‌بی‌ت، هه‌روه‌کو
 پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) به‌و شیوه‌یه‌ کفن کرا، ده‌خریته‌ ناویه‌وه، وه
 ئه‌گەر به‌ کراسیک و ئیزاریک و لیفاهه‌ (پیچ) یکدا کفن کرا ئه‌وا
 ئاساییه‌ .

وه‌ ئافره‌تان له‌ پینچ پۆشاکدا کفن ده‌کریت، کراسیک و خیماریک و
 ئیزاریک و دوو لیفاهه‌ (دوو پیچ).

وه‌ منداڵان له‌ یه‌ک تا سی‌ پۆشاکدا کفن ده‌کرین، وه‌ منداڵی بچووک
 له‌ یه‌ک قه‌میص و دوو لیفاهه‌دا (پیچدا) کفن ده‌کرین .

وه‌ ئه‌وه‌ی پێویسته‌ (واجیبه‌) له‌ حه‌قی هه‌موواندا بکریت ته‌نها یه‌ک
 پۆشاکه‌ هه‌موو جه‌سته‌ی مردوو‌ه‌که‌ داپۆشی‌ت.

به‌لام ئه‌گەر مردوو‌ه‌که‌ له‌ ئیحرامدا بوو ئه‌وا به‌ئاو و سیدر
 ده‌شۆردریت، وه‌ له‌ ئیزار و ریدائی‌کدا کفن ده‌کریت یان جگه‌ له‌وانه‌،

وه سه‌ر و دهموچاوی داناپۆشرییت ، وه بۆنخۆش ناکرییت ، چونکه ئه‌و به‌ ته‌لبیه‌وه له‌ رۆژی قیامه‌تا زیندوو ده‌کریته‌وه (واته : زیندوو ده‌کریته‌وه له‌ کاتی‌کدا ده‌لیت : لیک‌ال‌لهم لیک . . .) ، هه‌روه‌کو له‌ فه‌رمووده‌یه‌کی (صحیح)دا له‌ پی‌غهمبه‌ری خواوه(ﷺ) هاتوو .

وه ئه‌گه‌ر ئافره‌تی‌ک له‌ ئی‌حرامدا بوو ئه‌وه هه‌ر وه‌کو ئافره‌تانی تر کفن ده‌کریت به‌لام بۆنخۆشی لی نادریت و دهموچاوی به‌ نیقاب داناپۆشرییت و به‌ ده‌ستکی‌ش ده‌سته‌کانی داناپۆشرییت ، به‌لام ده‌ست و دهموچاوی به‌و کفنه‌ی کفنی پیکراوه داده‌پۆشرییت ، هه‌روه‌کو له‌ پی‌شدا له‌ باسی کفنی ئافره‌تاندا باس‌مان کرد .

شه‌شه‌م : شایسته‌ترین که‌س شایسته‌ بی‌ت به‌ شو‌ردنی و نو‌یژکردن له‌سه‌ری و به‌ خاکسپاردنی ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ خۆی وه‌سیتی بۆ کردوو ، ئه‌مجار باوکی ، ئه‌مجار باپیری ، ئه‌مجار نزیکترین و نزیکترین له‌ (عه‌سه‌بات) له‌ حه‌قی پیاواندا .

وه بۆ شو‌ردنی ئافره‌تان له‌ پی‌شترین که‌س ئه‌و که‌سه‌یه‌ خۆی وه‌سیتی بۆ کردوو ، ئه‌مجار دایکی ئه‌مجار داپیری ئه‌مجار نزیکترین و نزیکترین له‌ ئافره‌تان .

وه ژن و می‌رد بۆیان هه‌یه‌یه‌ که‌تر بشۆرن ، چونکه (ابو بکر الصدیق) خیزانه‌که‌ی خۆی شوشت و عه‌لی کوری ئه‌بو تالیب فاتیمه‌ی خیزانی شوشت .

هه‌وته‌م : شیوازی نو‌یژکردن له‌سه‌ر مردوو : چوار (الله‌ اکبر) ده‌کات ، وه له‌ پاش یه‌که‌م سو‌ره‌تی (الفاتحه) ده‌خوینی ، وه ئه‌گه‌ر سو‌ره‌تیکی تری بچووک یان ئایه‌تی‌ک یان دوو ئایه‌تی خویند ئه‌وا شتیکی باشه ، به‌ به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که‌ له‌ (ئیب‌ن عه‌بباس) هه‌هاتوو ، ئه‌مجار (الله‌ اکبر)ی دووهم ده‌کات وه سه‌لاوات ده‌دات له‌سه‌ر پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ) هه‌روه‌کو ئه‌وه‌ی له‌ ته‌حیاتی‌دا هاتوو ، ئه‌مجار (الله‌ اکبر)ی سی‌یه‌م ده‌کات و ده‌لیت : (اللهم اغفر ل‌حینا ومیتنا ، وشاهدنا وغائبنا ، وصغیرنا وکبیرنا ، وذاکرنا وأنثانا ، اللهم

من أحييته منا فأحيه على الاسلام ، ومن توفيته منا فتوفه على الايمان ، اللهم اغفر له وارحمه ، وعافه واعف عنه ، وأكرم نزله ، ووسع مدخله ، واغسله بالماء والثلج والبرد ، ونقه من الخطايا كما ينقى الثوب الأبيض من الدنس ، وأبدله داراً خيراً من داره ، وأهلاً خيراً من أهله ، وأدخله الجنة ، وأعذه من عذاب القبر ، وعذاب النار ، وافسح له في قبره ، ونور له فيه ، اللهم لا تحرمننا أجره ، ولا تضلنا بعده)

ئەمجار (الله أكبر)ی چوارەم دەکات و بە یەک سەلام بە لای راستدا سەلام دەداتەووە .

وہ موسٲتہ حہ بہ ہر دوو دەستہ کانی بہ زکاتہ وہ لہ ہەر (الله أكبر) یکدا .

وہ ئەگەر مردووہ کہ ئافرەت بوو ئەوا دەگوتریت : (اللهم أغفر لها .... الخ) .

وہ ئەگەر دوو جەنازە بوون ئەوا دەگوتریت : (اللهم أغفر لهما .... الخ) .

وہ ئەگەر جەنازەکان لہوہ زیاتر بوون ئەوا دەگوتریت : (اللهم أغفر لهم .... الخ) .

بە لām ئەگەر مردووہ کہ منداڵ بوو ئەوا لہ جیی دوعا کردن بۆی بہ لیخۆشبوون ئەم دوعا یە دەخویندریت : (اللهم اجعله فرطاً وذخراً لوالديه ، وشفيعاً مجاباً . اللهم ثقل به موازينهما وأعظم به أجورهما ، وألحقه بصالح سلف المؤمنين ، واجعله في كفالة إبراهيم (عليه الصلاة والسلام) ، وقره برحمتك عذاب الجحيم) .

وہ سوننەت وایە کہ ئیمام بەرانبەر بە سەری پیاو بوەستیت ، وە بەرانبەر بە ناوەرستی ئافرەت بوەستیت ، وە ئەگەر چەند جەنازە یەک بوون ئەوا سوننەتە کہ پیاوان لہ لای ئیمامەوہ بن و ئافرەتان لای قیبلەوہ بن وە ئەگەر مندالی کورپان لہ گە لدا بوو ئەوا لہ نیوانیان دەبن (واتە : پیاوان ئەمجار مندالی کور ئەمجار ئافرەتان ئەمجار مندالی کچان) وە دەبی سەری مندالە کورەکان بەرانبەر بە سەری پیاوان بیٲ و ناوەرستی ئافرەتان بەرانبەر

به سه‌ری پیاوان بیټ و سه‌ری مندالّه کچه‌کان به‌رانبه‌ر به سه‌ری ئافرته‌تان بیټ و ناوه‌راستی مندالّه کچه‌کان به‌رانبه‌ر به سه‌ری پیاوان بیټ ، وه نوټژخوټنه‌کان هه‌موویان له پشتی ئیمامه‌وه ده‌بن ، ئیلا مه‌گه‌ر نوټژخوټنه‌که ته‌نها یه‌ک که‌س بیټ ئه‌وا له پشتیه‌وه ناوه‌ستی به‌لکو له لای راستیه‌وه ده‌وستیټ .

هه‌شته‌م : شیوازی ناشتی مردوو : ئه‌وه‌ی له شه‌رعدا هاتوو ه‌گه‌ر که‌ی قوول بکریټ تاوه‌کو ناوه‌راستی (ناوقه‌دی) پیاوان ، وه له‌حدیکی هه‌بیټ به‌رووی قیبله‌وه ، وه مردوو‌که به‌خریټه‌ ناو له‌حده‌که‌وه له‌سه‌ر لای راستی ، وه گریه‌کانی کفه‌که ده‌کریټه‌وه ، وه ده‌رناهیټریټ به‌لکو وازی له‌ ده‌هیټریټ ، وه ده‌موچاوی ئاشکرا ناگریټ ئه‌گه‌ر هاتوو مردوو‌که ژن بیټ یان پیاو بیټ ، ئه‌مجار خشته‌کانی ریک ده‌خریټ به‌سه‌ردا ، ئه‌مجار به‌قور که‌لینه‌کانی ده‌گریټ بو‌ ئه‌وه‌ی توند بیټ و له‌ خو‌لیش بیپاریزی ، وه ئه‌گه‌ر خشت نه‌بوو ئه‌وا به‌شتی تر وه‌کو له‌و‌حیک یان به‌رد یان دار داده‌پو‌شریټ بو‌ ئه‌وه‌ی له‌ خو‌له‌که‌ بیپاریزی ، ئه‌مجار خو‌ل به‌سه‌ریدا ده‌گریټ ، وه موسته‌حه‌به‌به‌ له‌و کاته‌دا بگو‌تریټ : (بسم الله و علی ملة رسول الله) واته : به‌ ناوی خواو له سه‌ر میله‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) . وه به‌ ئه‌ندازه‌ی بستی‌ک قه‌بره‌که به‌رز ده‌کریټه‌وه ، وه چه‌ند به‌ردیکی بچوکی ده‌خریټه‌ سه‌ر ئه‌گه‌ر هه‌بوو ئه‌مجار ئاوپه‌رژین ده‌گریټ .

وه دروسته‌ بو‌ ئه‌وانه‌ی هاتوون له سه‌ر قه‌بره‌که راوه‌ستن و دوعا بو‌ مردوو‌که بکه‌ن ، چونکه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئه‌گه‌ر له ناشتی مردوو بوایه‌ته‌وه له‌سه‌ری راده‌وه‌ستاو ده‌یفه‌رموو : (استغفروا لاخیکم و سألوا له‌ التبیټ فانه‌ الآن یُسأل) (١) . واته : داوای لیخو‌شبوون بو‌ براکه‌تان بکه‌ن و داوای دامه‌زراوی بو‌ بکه‌ن چونکه ئیستا ئه‌و پرسیاری لی ده‌گریټ) .

(١) حدیث صحیح : صحیح‌ ابی‌ داود لل‌البانی برقم (٢٧٥٨)

نۆیه‌م : دروسته بۆ ئەو کەسانه‌ی کە نوێژیان له‌سه‌ر نه‌کردوو ه نوێژی له‌سه‌ر بکه‌ن له پاش ناشتنی ، چونکه پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ئەو کاره‌ی کردوو ه ، ئەوه‌ش له ماوه‌ی مانگی‌کدا بی‌ت یان که‌متر ، وه ئەگه‌ر ماوه‌که له‌وه زیاتر بوو ئەوا دروست نییه نوێژ له‌سه‌ر قه‌بره‌که بکری‌ت ، چونکه له پێغه‌مبه‌ری خواوه(ﷺ) نه‌هاتوو ه له پاش مانگی‌ک له ناشتنی مردوو نوێژی کردبی‌ت .

ده‌یه‌م : دروست نییه که‌سوکاری مردوو‌ه‌که نان بۆ خه‌لکی دروست بکه‌ن ، به به‌لگه‌ی ئەو ریوایه‌ته‌ی له (جریر بن عبدالله البجلي)یه‌وه هاتوو ه که هاوه‌لیکی به‌ریزه و ده‌فه‌رموی‌ت : (کنا نعد الاجتماع الی أهل الميت وصنعة الطعام بعد الدفن من النياحة)واته : ئێمه کۆبوونه‌وه‌ی خه‌لکی له لای که‌سوکاری مردوو و دروستکردنی خواردن له پاش ناشتنی به شیوه‌نمان ده‌ژمارد) به‌لام دروستکردنی خواردن بۆیان و بۆ میوانه‌کانیان ئەوا دروسته ، وه دروسته بۆ که‌سوکار و هاوسی‌کانیان خواردنیان بۆ ئاماده بکه‌ن ، چونکه کاتی هه‌والی مردنی (جه‌عفه‌ری کوری ئەبو تالیب) له شامه‌وه گه‌یشته پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فه‌رمانی کرده که‌سوکاره‌که‌ی خۆی که خواردن بۆ مالی جه‌عفه‌ر دروست بکه‌ن ، وه فه‌رموی : (إنهم أتاهم مايشغلهم) واته : ئەوان هه‌والیکیان پێگه‌یشتوو ه که سه‌رقالی کردوون) ، وه ئاساییه که‌سوکاری مردوو‌ه‌که خه‌لکی و هاوسی بانگ بکه‌ن بۆ ئەو نانه‌ی که به دیاری بۆیان هینراوه ، ئەوه‌ی بزانی‌ن ئەو کاره‌ش کاتیکی دیاری کراوی نییه له شه‌رعدا .

یازده‌یه‌م : دروست نییه ئافره‌ت حیداد (پرسه ، ته‌عزی‌باری) بگێری‌ت بۆ مردوو له سی‌ رۆژ زیاتر ئیلا بۆ پیاوه‌که‌ی خۆی نه‌بی‌ت ئەوا پێویسته له‌سه‌ری چوار مانگ و ده‌ رۆژ حیدادی بۆ بگێری ، ئیلا مه‌گه‌ر دووگیان بی‌ت ئەوا ماوه‌که‌ی به دانانی مندا‌له‌که ته‌واو ده‌بی‌ت به به‌لگه‌ی جیگربوونی سوننه‌تی راست و دروست له پێغه‌مبه‌ری خواوه(ﷺ) .

به‌لام پیاوان ئەوا دروست نییه بۆیان حیداد بۆ هیچ که‌سێک بگێرن له‌ نزیکه‌کانیان یان جگه‌ له‌وان .

دوا‌ژده‌یه‌م : دروسته‌ بۆ پیاوان سه‌ردانی گۆرستان بکه‌ن له‌ ماوه‌ی جاریکدا به‌ مه‌به‌ستی دو‌عاکردن بۆیان ، وه‌ داوا‌ی به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌ی خوا‌ی گه‌وره‌ بکات بۆیان ، وه‌ یادی مردن و ئەوه‌ی له‌ پاش مردن دیت بکه‌ن ، به‌ به‌لگه‌ی ئەو فه‌رمووده‌یه‌ی له‌ پی‌غهمبه‌ری خواوه‌(ﷺ) هاتوو هه‌ که‌ ده‌فه‌رموویت : (زوروا القبور فإنها تذکرکم الآخرة) واته‌ : سه‌ردانی گۆرستان بکه‌ن چونکه‌ ئەوه‌ دوا‌روژتان ده‌هینیته‌وه‌ یاد) ، وه‌ هاوه‌لانی خۆی فی‌رکردبوو ئەگه‌ر رو‌یشتن بۆ گۆرستان ئەم دو‌عایه‌ بخوینن ، (السلام علیکم أهل الدیار ، من المؤمنین و المسلمین ، وإنا إن شاء الله بکم لاحقون ، نسأل الله لنا ولكم العافیة ، یرحم الله المستقدمین منا و المستأخرین). واته‌ : سلاوتان لیبتت ئە‌ی خاوه‌ن خانه‌کان – ئەه‌لی ئەم گۆرستانه‌ – له‌ ئیمانداران و مو‌سلمانان ، وه‌ ئی‌مه‌یش به‌ ویستی خوا پیتان ده‌گه‌ین ، داوا له‌ خوا ده‌که‌ین له‌ ئی‌مه‌و ئی‌وه‌ ببوریت ، خوا به‌زه‌یی به‌ پیتشکه‌وتوو و دواکه‌وتوو هه‌کانماندا بیته‌وه‌).

به‌لام ئافره‌تان بۆیان نییه سه‌ردانی گۆرستان بکه‌ن ، چونکه‌ پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ) : (لعن زائرات القبور) له‌عنه‌تی کردوو هه‌ له‌و ئافره‌تانه‌ی سه‌ردانی گۆرستان ده‌که‌ن .

هه‌روه‌ها چونکه‌ ترسی ئەوه‌ هه‌یه له‌ سه‌ردانه‌که‌یاندا تووشی فیتنه‌ بن و هه‌روه‌ها ئارامگرتنیان که‌مه .

وه‌ بۆیان نییه شوینی جه‌نازه‌ بکه‌ون بۆ گۆرستان ، چونکه‌ پی‌غهمبه‌ری خوا(ﷺ) نه‌هی لی کردوون به‌و کاره‌ ، به‌لام نو‌یژ کردن له‌ مزگه‌وت یان له‌ نو‌یژگه‌ (مصلی) ئەوا دروسته‌ بۆ پیاوان و ئافره‌تان .

ئهمه‌ کۆتا باسه‌ که‌ توانرا به‌ ئاسانی کۆی بکه‌ینه‌وه‌ ، وصلی الله

وسلم علی نبینا محمدٍ وآله وصحبه .

بەشەكانى سەردانى گۆرستان

سەردانى

شيركى :

ئەگەر مەبەستى
وا بوو لە
خاوەن گۆرەكە
بپارىتەو.

سەردانىكى

بيدەيى :

ئەگەر مەبەستى
ئەو بوو لە
خوای گەورە
بپارىتەو لە
گۆرەكان .

سەردانىكى

دروست :

مەبەستى
يادکردنى رۆژى
دوايى بىت ، وە
كۆچ و بارى بۆ
ئامادە نەكرىت ،
و مەبەستى
لەى دوەكردن
بۆ خۆى و
مردووەكان بىت
بەو شىوويەى
هاتوو ، وە هيج
كارىك ناكات
ناكۆك بىت لە
گەل شەرعدا .

پرسیاره‌کان دهریاره‌ی نه‌وانه‌ی پیشوو:

۱/ پارێزگاری کردن له سیسته‌م و ئادابه شه‌رعیه‌کان له ئاکار و ره‌وشتی که‌سی موسلمانانه : (راسته - هه‌له‌یه) .

۲/ دینه‌که‌م فه‌رمانم پێ ده‌کات که هاوریتی پیاو خراپان بکه‌م و له پیاو چاکان دوور بکه‌ومه‌وه : (راسته - هه‌له‌یه) .

۳/ ئیسلام فی‌ری کردووین که هه‌لسوکه‌وتمان باش بێت له گه‌ل خزمه‌تکار و کریکار و جگه له‌وانه : (راسته - هه‌له‌یه) .

۴/ هاوریتی ئه‌و که‌سانه ده‌که‌م که ئازاری خه‌لکی ده‌دن به ده‌ست و زمانیان : (راسته - هه‌له‌یه) .

۵/ ئه‌گه‌ر که‌سیک جوینی پیدام ئه‌وا منیش وه‌لامی ده‌ده‌مه‌وه و چیژی لی وه‌رده‌گرم : (راسته - هه‌له‌یه) .

۶/ ئیسلام فی‌ری کردوویم که یارمه‌تی لیقه‌ومان و خه‌لکی لاواز بده‌م : (راسته - هه‌له‌یه) .

۷/ حه‌قی موسلمان له‌سه‌ر موسلمان ئه‌وه‌یه ئه‌گه‌ر نه‌خۆش که‌وت سه‌ردانی بکات و دو‌عای شیفای بۆ بکات : (راسته - هه‌له‌یه) .

۸/ به‌دوادا گه‌رانی نه‌ینی دهره‌اوسی له ره‌وشت و ئاکاری موسلمانانه : (راسته - هه‌له‌یه) .

۹/ خۆشه‌ویست‌ترین که‌س لای خوا ئه‌و که‌سه‌یه که له هه‌موو که‌س زیات‌ر سوودی بۆ خه‌لکی هه‌بیت : (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۰/ دوعای دهرچوون له مال بریتیه له : (بسم الله ولجنا وبسم الله خرجنا وعلی ربنا توکلنا) (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۱/ ئه‌و که‌سه‌ی جوینم پێ دهدات پێی ده‌لیم : (یهدیکم الله ویصلح بالکم) (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۲/ زیکره‌کان که‌سی موسلمان ده‌پاریزی و له خوا نزیک‌ی ده‌کاته‌وه : (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۳/ نیشانه‌ی خۆشو‌یستنت بۆ برا موسلمانه‌که‌ت چییه ؟

.....

۱۴/ ئه‌وه‌ی به‌لگه‌ بیت له‌سه‌ر نوقصانی ئیمان : هه‌سوودی به‌ برا موسلمانه‌که‌ت ببه‌یت : (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۵/ ئه‌و هۆکاره‌ چین که به هۆیه‌وه خۆشه‌ویستی به‌ ده‌ست ده‌هینی ؟

.....

۱۶/ ئه‌وه‌ی هه‌رامه له هۆشبه‌ره‌کان ئه‌وه‌یه که پێی ده‌لین (الخمیر) : (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۷/ مه‌کروهه فوو بکریته خواردن و خواردنه‌وه‌دا : (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۸ / موستەھبە لە پاش نانخواردن و پيش دەست شويشتن پەنجەکان بليسيتهوه : (راستە - ھەلەيە) .

۱۹ / نيوەندبوون ئەو بەرنامە داواکراويە لە خواردن و پۆشاک و رازاندنەوه : (راستە - ھەلەيە) .

۲۰ / شايستەترين کەس بۆ شوردي و نويزکردن لەسەرى و ناشتنى بريتييه لە ..... ئەمجار ..... ئەمجار .....

۲۱ / قەرزدانەوهى مردوو : واجيبه سوننهته دروسته

۲۲ / حوکمی ناشتنى مردوو :

○ سوننهت ○ واجيبه ○ فەرزى ○ کيفايهيه

۲۳ / حوکمی تەلقين کردنى ئەو کەسەى لە گيانەلادايه :

○ واجيبه ○ سوننهته ○ دروسته

۲۴ / حوکمی ئاماده بوونى ئەو کەسەى يارمەتى شويشتنى مردووکه نادات : حەرامه دروسته مەکروهه

۲۵ / گريى کفنهکه دەکريتهوه کاتى مردووکه دەخريته ناو گۆرهکەيهوه : (راستە - ھەلەيە) .

۲۶ / ژن و ميژد يەکتر ناشۆرن چونکه بە مردنى يەکيکيان گريبهستى هاوسەرگيريهکه نامينى : (راستە - ھەلەيە) .

۲۷ / ژن و پیاو بۆیان هه‌یه ..... بشۆرن .

۲۸ / هه‌رکه‌سی نوێژی له‌سه‌ر مردوو له‌ ده‌ست ده‌رچوو ئه‌وا نوێژه‌که‌ی
..... ئه‌وه‌ش له‌ ماوه‌ی .....

۲۹ / گریان له‌سه‌ر مردوو دروسته‌ به‌ ره‌هایی . (راسته‌ – هه‌له‌یه) .

۳۰ / مردوو ده‌خریته‌ له‌ حده‌که‌یه‌وه‌ رووی له‌ قیبله‌ ده‌بیته‌ : (راسته‌ –
هه‌له‌یه) .

پێرستی باب‌ه‌ته‌کان

- ۵..... راقه‌ی پێشه‌کی نوسهر
- ۸..... **راقه‌ی وانه‌ی یه‌که‌م** : سوره‌تی (الفاتحة) و سوره‌ته‌ کورته‌کان
- ۱۰..... گولبژیریک له‌ ته‌فسیری (تیسیرالکر م‌الرحمن).....
- ۵۱..... پرسیاره‌کان ده‌باره‌ی پێشه‌کی و ته‌فسیر
- ۷۶..... **راقه‌ی وانه‌ی دووهم** : پایه‌کانی ئیسلام
- ۸۷..... **راقه‌ی وانه‌ی سێیه‌م** : پایه‌کانی ئیمان
- ۹۴..... **راقه‌ی وانه‌ی چوارهم**: به‌شه‌کانی ته‌وحید و به‌شه‌کانی شیرک
- ۱۰۲..... **راقه‌ی وانه‌ی پێنجهم** : ئیحسان
- ۱۰۳..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌وحید.....
- ۱۱۱..... **راقه‌ی وانه‌ی شه‌شه‌م** : مه‌رجه‌کانی نوێژ
- ۱۱۶..... راقه‌ی وانه‌ی هه‌وته‌م : پایه‌کانی نوێژ
- ۱۱۹..... **راقه‌ی وانه‌ی هه‌شته‌م** : واجیباته‌کانی نوێژ
- ۱۲۰..... **راقه‌ی وانه‌ی نۆیه‌م** : روونکردنه‌وه‌ی ته‌حیات
- ۱۲۱..... **راقه‌ی وانه‌ی ده‌یه‌م** : سوننه‌ته‌کانی نوێژ
- ۱۲۳..... **راقه‌ی وانه‌ی یازده‌یه‌م** : پوچه‌لکه‌ره‌وه‌کانی نوێژ
- ۱۲۶..... ئه‌حکامه‌کانی سوژده‌ی سه‌هو :.....
- ۱۲۷..... پوخته‌یه‌ک له‌سه‌ر چۆنیه‌تی نوێژ به‌ وێنه :
- ۱۳۸..... کورته‌یه‌ک له‌سه‌ر نوێژ و ئه‌حکامه‌کانی
- ۱۴۱..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر نوێژ
- ۱۴۸..... **راقه‌ی وانه‌ی دوازده‌یه‌م** : مه‌رجه‌کانی ده‌ستنوێژ
- ۱۵۱..... **راقه‌ی وانه‌ی چوارده‌یه‌م** : فه‌رزه‌کانی ده‌ستنوێژ

- ۱۵۲..... راقه‌ی وانه‌ی چوارده‌یه‌م : بوجه‌لکه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوویژ
- ۱۵۴..... بوخته‌یه‌ک له‌سه‌ر چۆنیه‌تی ده‌ستنوویژ به‌ وینه
- ۱۵۸..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر پاکوخواوینی (ته‌هاره‌ت)
- ۱۶۴..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر پاکوخواوینی (ته‌هاره‌ت)
- ۱۶۷..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر زه‌کات
- ۱۷۵..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر زه‌کات
- ۱۸۰..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر رۆژوو
- ۱۸۹..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر رۆژوو
- ۱۹۲..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر جه‌ج و عومه
- ۲۰۴..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر جه‌ج
- ۲۰۸..... راقه‌ی وانه‌ی پازده‌یه‌م: خۆرازان‌دنه‌وه‌به‌ ئاکاره‌شه‌رعیه‌کانه‌وه
- ۲۰۹..... راقه‌ی وانه‌ی شانزده‌یه‌م: ده‌ستگرتن به‌ ئادابه‌ئیسلامیه‌کانه‌وه
- ۲۱۲..... راقه‌ی وانه‌ی چه‌قده‌یه‌م: وریاکردنه‌وه‌ له‌شیرک و سه‌رپنجیه‌کان
- ۲۱۵..... راقه‌ی وانه‌ی هه‌ژده‌یه‌م : ئاماده‌کردن و ناشتنی مردوو
- ۲۲۳..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ئادابه‌کان و جه‌نازه
- ۲۲۷..... پی‌رست